

Serbestî

Siyasi Fikir Dergisi

Sayı: 13 • Nisan-Mayıs 2003 • 5.000.000.-TL.

... VE GELECEK

Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı ve Federal Çözüm **Bayram Ayaz**

Gümüş Enseliler **Murat Belge**

Türk Devleti mi AB'ye Uyacak, AB mi Kemalist Olacak? **Ruşen Arslan**

Hasan Cemal'in Kürtleri **Ümit Fırat**

• • •

Federalizm **Uluslararası Kriz Grubu**

"Kürt Sorunu" İçin Çözüm **Carole O'Leary**

Kürtler Savaş Sonrası Irak İçin Bir Model ... **John Hassel**

Kürdistan Demokrat Partisi Lideri Geleceğe Bakıyor **Kevin Dougherty**

Irak'ın Bütünlüğü Korunmalı mıdır? **Ralph Peters**

Kürtler Kendi Geleceğini Kurma Planlarını Hayata Geçiriyorlar **Sefin Dizayee**

Beşikçi'den Meptup -III-

www.arsivakurdi.org

İ Ç İ N D E K İ L E R

Editörden	2
İran-KDP Federasyon Talep Ediyor	4
“Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşından Sonra Dağıldığında, [Kürtler] de Bir Devlete Sahip Olmalıydı” Süleyman Demirel	5
Türk Devleti mi AB'ye Uyacak, Avrupa Birliği mi Kemalist Olacak? Ruşen Arslan	6
Gümüş Enseliler (Röportaj) Prof. Dr. Murat Belge	15
İsmail Beşikçi Hoca'dan Mektup -III- “Düşün Özgürlüğü İsmail Beşikçi	22
Hasan Cemal'in Kürtleri Ümit Fırat	38
Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı ve Federal Çözüm Bayram Ayaz	46
Türkiye'nin Şark Kurnazlığı Sedat Yurttaş	58
Yanlış Hesap Bağdat'tan Döner İbrahim Aksoy	60
Bazı Medya Organlarındaki Tehlikeli Gelişmeler Üzerine...	65
İbret Belgesi	66
Duyduk Duymadık Demeyin: Bu Bir Skandaldır Fikret Başkaya	69

G Ü N E Y K Ü R D İ S T A N

Federalizm Uluslararası Kriz Grubu	71
“Kürt Sorunu” İçin Çözüm Carole A. O'Leary	74
İrak'ın Bütünlüğü Korunmalı mıdır? Ralph Peters	76
Kürtler Kendi Geleceğini Kurma Planlarını Hayata Geçiriyorlar (Röportaj) Sefin Diyazee	78
Kürdistan Demokrat Partisi Lideri Geleceğe Bakıyor Kevin Dougherty	82
Kürtler İçin Dönüm Noktası: Ama Ufukta Yeni Sorunlar Var Jean-Christophe Peuch	85
Kürtler Savaş Sonrası Irak İçin Hem Bir Model Sunuyor Hem de Meydan Okuyor John Hassel	88
Kürtler Gözlerini Kendilerine Ait Bir Vatana Dikiyor Andrew Borowlec	91
Mesut Barzani'nin Enfal Harekatı'nın Kayıp Kurbanları Hakkındaki Memorandumu	94
Ya Kurtuluş Ya Ölüm Michelle Goldberg	97
English Summary	99

Editörden

Geleceği Kurmak Ya da Dünyaya Şaşı Bakmak?

Belki insanlığın ortak tinini oluşturan en temel faktör, karşılıklı kabul edilme kavgasıdır. Hatta bu yüzden Hegel'in üzerinde çalıştığı "temel tezlerden" birisi de karşılıklı kabul edilme kavgası "tezi"dir. Ancak konumuz ne felsefedir ne de Serbestî editörüne feylesofça bir hava vermektir.

Konumuz, hayatın en sade yönüne bile şaşı bakan, ters bir tutum alan Türk devletinin yöneticileri ve bu devletin Kürt karşıtı varoluş anlayışıdır. Hiçbir Türk yetkilisi, Kürtlere neden bugüne kadar karşılıklı kabul anlayışı çerçevesinde yaklaşmadıkları yönünde bir hayıflanmada bulunmuyor. Ağzını açan yetkili-yetkisiz her Türk, 500 senedir Kürtlere neden Türkçe öğretmediklerine ve dolayısıyla Kürtçe'yi tamamıyla ortadan kaldıramadıklarına hayıflanıyor. Önce dokuzuncu C.Başkanı Demirel hayıflanarak, "500 senedir Kürtler asimile olmadılar, daha olmazlar da" diyor; bu sözleri, Hasan Cemal son günlerin popüler kitabı "Kürtler"de yazıyor. Son olarak yine büyük bir Türk büyüğü olan Orgeneral Yaşar Büyükanıt: "500 yıldır Türkçe öğretmediysek bu bizim ayıbımızdır" diyor. Buna sadece kimi Türk büyükleri hayıflanmıyor, koca koca profesörler de hayıflanıyor. Bazı istisnalar dışında bu, bütün cumhuriyetçiliğin ve Türkçü düşüncenin ortak hayıflanma noktasıdır.

Acaba bundan sonra hangi Türk büyüğü çıkıp da: "Bu utancı üzerimizden atmamız lazım, yıllardır bir halkın dilini yasaklamışız; bunun insanlık onuruyla bağdaşır bir yanı yoktur ve Kürtlerin gasp edilen bütün hakları iade edilmelidir" diyebilecektir? Bu basit gerçeği dile getirmek bile "Türklüğe ve Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne karşı" büyük bir suçtur. Onun için hala Türkiye'de yasalar bu mülahazalarla "malum suç" önlemeye yönelik yapılır.

Avrupa Birliği projesi, demokrasi, hukuk, refah ve mutluluk açısından büyük bir projedir. Ancak bunun için de, eğer Kürtlere de bir hak düşüyorsa, bu hak Türk devletinin varoluş esprisine ters bulunuyor. O nedenle AB'ye hazırlanmak için, öncelikle bu "Kürtlük belasını" ortadan kaldırmak lazım, dolayısıyla önümüzdeki 8-10 yıllık dönemde Türk devletinin elinin serbest olması gerektiğini savunuyorlar. Terörle Mücadele yasasının 8. maddesinin kaldırılması ve Kürtçe yayın-serbestisi tartışmaları bu yönde yapılıyor. (Bkz M. Ali Birand 31.05.2003, Posta, Hürriyetim, Turkish Daily News). Türk parlamentosu, Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesini kaldırırken, onun yerine ikame edilecek olan TCK'nin 311. Maddesine referans yapılıyor ve maddenin kaldırılma gerekçesinde söz konusu 311. maddenin, bölücü propaganda ya karşı daha ağır cezalar öngördüğü belirtiliyor.

Hükümetin "yerel yönetimler için reform paketi" de öyle; merkezi idarenin yetkilerinin bir kısmını yerel idarelere devretmesini öngören değişiklikler çerçevesinde yapılan yetki devri, aslında belediyelere devredilmiyor, devletin atadığı valinin emrinde çalışan il idare kurullarına veriliyor. Olur ya malum illerde sonra "bölücü belediyeler" başa bela olur!

Bu Kürt karşıtı "varoluşun", düşünce özgürlüğü ve yaratıcılık üzerinde yaptığı kısırlaştırıcı etkiyi, ömrünü bilim ve düşünce özgürlüğüne adanmış değerli bilim adamı İsmail Beşikçi, konuyu gayet yerinde tespitlerle irdeliyor ve başından geçenleri anlatıyor. Hoca'nın daha önceki mektuplarının devamı olarak bu sayıda da "düşün özgürlüğü" ile ilgili uzuncu bir yazısı bulunuyor ve Hoca usanmadan resmi ideolojiye karşı bilimi savunuyor.

Türkçü resmi ideolojinin diğer bir handikabını da, gazeteci-yazar Hasan Cemal'de görmek mümkün. Hasan Cemal Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu; kendisi diyor ki, "ancak ben askerde Kürt askerlerle karşılaşınca Kürtlerin varlığından haberdar oldum". Ne kadar acıdır! Kürt karşıtı Türk resmi ideoloji, Hasan Cemal'i İttihat Terakki'nin üçlüer grubundan (triumvirate) birisi olan dedesi Cemal Paşa hakkında da doğru ve yeterince bilgi edinmekten mahrum bırakmış. Bu da, Türkiye'de bilimin özellikle siyaset biliminin ne kadar güdük kaldığının bir göstergesidir.

Ümit Fırat, "Hasan Cemal'in Kürtleri" ile ilgili, kendi "Kürt" bakış açısıyla uzun bir eleştiri-anı-değerlendirme yazısı yazmış. Okumanızı tavsiye ediyoruz, keyifli bir yazıdır.

Murat Belge ise, Türkiye için en ideal düzenin Soğuk Savaş düzeni olduğunu söylüyor ve bugünkü Türkiye'nin 40 yıl önceki Türkiye'den daha antidemokratik olduğunu savunuyor, her türden değişime karşı duyarsız olan bir yönetici güruhunun, değişen bütün şartlara karşı kendi "gümüş ense" tavrını gösterdiğine dikkat çekiyor. AB'yi, Güney Kürdistan'ı, Atatürkçülüğü ve bir çok konuyu Sayın Murat Belge ile konuştuk. Sayın Belge'nin keyifli üslubu ile ortaya güzel bir röportaj çıktı.

Türkçü resmi ideolojinin donmuş hallerinin başında "Kemalizm" ya da daha doğru bir tanımlamayla Atatürkçülük gelir. Avrupa Parlamentosu Raportörü Oostlander, Türkiye'nin AB'yle ilgili durumunu konu alan raporunda, "Kemalizm'in, Türkiye'nin AB'ye katılımına engel teşkil ettiği" ibaresine yer vermesi, Türkiye'de Kemalizm tartışmalarını yeniden alevlendirdi. Ruşen Aslan da, "Türk Devleti mi AB'ye Uyaçak, AB mi Kemalist Olacak?" başlıklı makalesiyle bu konuyu bir hukukçu ve siyasetçi gözüyle irdeliyor. Türkiye'nin tutarsızlıklarını ve şaşkınlıklarını gözler önüne seriyor. Bayram Ayaz da, "Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı ve Federal Çözüm" başlığı altında, self-determination ilkesinin anlamı tarihsel gelişimi ve uygulamasıyla ilgili konunun derinlikli bir analizini yapıyor.

Türkiye'nin Kürtlere ilişkin diğer bir şaşkınlığı da Güney Kürtleriyle ilgilidir. Prof O'Leary, Irak Savaşında Wecih Barzani'nin dost ateşiyle yaralandığını hatırlatarak şu saptamada bulunuyor: "Wecih Barzani ve onun emrindeki Kürt peşmergeler, saldırıdan birkaç dakika önce ABD özel kuvvetlerine Irak hedefleri hakkında bilgi veriyorken, İran ve Türkiye dışişleri bakanları, Wecih Barzani'nin (Mustafa Barzani'nin oğlu) halkına, yani büyük acılar çekmiş Irak Kürtlerine karşı yeni komplolar tezgahlamak üzere Ankara'da toplantı halindeydi." Oysa Güney Kürtleri sadece onurlu ve özgür bir gelecek kurmanın çabası içindedirler ve 12 yıldır kurdukları demokratik yapılarla da bunun en güzel örneğini gösterdiler.

Güney Kürdistan'da savaş sonrası, siyasi, mali ve askeri durum ile Kürtlerin kendi geleceğini kurmaya ilişkin mevcut ulusal ve uluslararası durumu nasıl değerlendirdiklerine ilişkin KDP'nin Ankara Temsilcisi Sayın Sefin Dizayee'le yaptığımız röportajın da siz değerli okurlarımız için yararlı olacağını umuyoruz. Ayrıca, "Küdsitan Demokrat Partisi Lideri Geleceğe Bakıyor" başlıklı yabancı bir gazetecinin Mesud Barzani'yle yaptığı röportajı da bu sayımızda yer alıyor.

Bu sayıda yer alan diğer bazı önemli makalelerle de şöyle: "Irak'ın Toprak Bütünlüğü korunmalı mıdır?" (Ralph Peter, "Kürtler için Dönüm Noktası: Ama Ufukta Yeni Sorunlar Var" (Jean Christophe), "Kürtler hem Savaş Sonrası için Bir Model Sunuyor Hem de Meydan okuyor" (John Hassel), "Yanlış Hesap Bağdat'tan Döner" (İbrahim Aksoy), "Kürtler Gözlerini Kendilerine Ait Bir Vatana Dikiyor" (Andrew Borowlec), "Ya Kurtuluş ya Ölüm" (Michelle Goldberg).

Ayrıca şimdiye kadar aramızda bulunup da, isimleri derginin künyesinde yazılmayan sevgili Ümit Fırat ile Ömer Özmen arkadaşlarımızın da adlarını künyeye kaydettik, bu yönüyle de aramıza hoş geldiler. Serbest içeriğiyle, düzeyiyle siz değerli okurlara yakışır olmaya devam edecek. Her konuda eleştiri ve önerilerinizi bekliyoruz.

Esen kalın

Mehmet Sanrı

İran-KDP Federasyon Talep Ediyor

İSVEÇ, 01.06.2003 — İran Kürdistan Demokrat Pratisi (İran-KDP)'nin Amerika'daki temsilcisi Halid Azizi, kendi partisinden bir heyetin, Amerikan Kongresi senatörleri, Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Pentagon ve Başkan Yardımcılarının bürosundaki yetkililerle görüşüğünü bildirdi. Heyetin, İran-KDP'nin politikasını ABD yetkililerine açıkladıklarını ve Amerika'nın son yıllardaki siyasetini de eleştirdiklerini söyleyen Azizi, Amerika'nın İran İslam rejimini değiştirmesi için bir an önce harekete geçmesi gerektiğini de belirtti.

Halid Azizi İsveç'te Kürtçe yayın yapan Zayele radyosuna yaptığı mülakatta, her ne kadar parti programında otonomi şimdiye kadar bir hedef olarak yazılmışsa da, federalizmin de çok güçlü bir şekilde parti literatüründe yer aldığını, parti içinde bu fikrin yandaşlarının ve savunularının çok olduğunu açıkladı. Parti kongresinin nihai kararı vereceğini belirten Azizi, ancak federasyonu şimdiden bir şiar olarak seçebileceklerini, çünkü parti üyelerinin büyük bir çoğunluğunun federasyonu en iyi çözüm yolu olarak değerlendirdiklerini vurguladı.

Azizi, İran İslam rejiminin yıkılması için Amerika'nın İran muhalefetine yardım etmesini istediklerini söyledi. Ancak eğer Amerika başka bir yöntemle de İran'a saldırırsa, İran-KDP'nin Amerika'ya karşı tavır almayacağını da sözlerine ekledi.

Bilindiği gibi İran-KDP, Sosyalist Enternasyonalin bir üyesidir. Azizi, Sosyal demokrat normlar ile Amerika'yla ilişkiler konusunda sorulan bir soruya ise, çok normaldir cevabını verdi. Hiçbir çelişki yok burada dedi. Bu siyasetlerini, bütün sosyal demokrat partilere anlattıklarını ve hiç kimsenin bunda bir anormallik görmediğini söyledi. Amerika'nın dünyanın büyük bir gücü olduğunu vurgulayan Azizi, İran-KDP'nin bu güçle ilişkisinin bulunduğunu ve bunun da iyi bir şey olduğunu ifade etti.

Amerika'nın yeni siyasetinin oluşmasının zorluklarına dikkat çeken Azizi, Amerika'ya yaptıkları ziyaretten memnun olduğunu söyledi ve başka yollarla da Amerikan yönetimiyle ilişki kurduklarını belirtti.

Amerika İran'ı "şer ekseninde" tanımlıyor. İran, terörizmi destekleyen ve terörist bir devlettir. İki Kürt lideri (Qasimlo ile Şerefkendi) İran teröristlerinin eliyle öldürüldü, katilleri şimdi İran'da ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlar.

Son dönemlerde, Amerika'nın İran rejimini ortadan kaldırmayı planladığı söyleniyor. Aynı zamanda Amerika'nın İran muhalefetine destekleyeceğini ve İran halkını rejime karşı ayaklandıracağı belirtiliyor. Kürtler İran'da çok önemli bir güçtür. İran Kürdistan Demokrat Partisi, İran muhalefetine içinde başlıca bir güçtür. İran'da Kürtler ileri, organize ve demokratik bir güçtürler; İran'da demokrasinin çok sağlam bir ayağını oluşturabilirler.

<http://www.kerkuk-kurdistan.com>

Türkiye'nin 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel:

"Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşından Sonra Dağıldığında, [Kürtler] de Bir Devlete Sahip Olmalıydı"

"TDN: Kuzey Irak meselesine tekrar geri dönersek, durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?"

S. Demirel: Eğer Musul Vilayeti Türkiye toprakları içinde olsaydı, o zaman Türkiye'nin kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurulmasıyla ilgili olarak herhangi bir sorunu ya da endişesi olmazdı. Bunu neden söylüyorum? Şu sorulabilir, Türkiye kuzey Irak'ta Kürtler tarafından bir devletin kurulmasından niçin rahatsız olsun? Biz sadece bir nedenden dolayı rahatsız oluyoruz. Kürt devleti meselesi dünyanın gündemindedir. Devletlerin resmi gündemlerinde olmayabilir ancak, dünyanın gayri resmi, fakat oldukça önemli bir gündemi vardır. İşte Kürt devleti bu gündemdedir ve "ülkesi olan ama devleti olmayan Kürtler" gibi bir isimlendirmeye ifade edilmektedir. Kürtler kaç kişidir? 14 milyon Türkiye'de, 6 milyon İran'da, 4 milyon Irak'ta, yaklaşık olarak 1 milyon Suriye'de ve bir miktar da Kafkasya'da. Hep birlikte 26 milyon. Kürt olarak adlandırılan 26 milyon kişi vardır. Bunlar bir etnik grup değil, bir ulustur. İddia budur. Evet, dilleri arasında bazı farklılıklar var, bazı farklı lehçeleri var ama tarihsel olarak onlar Kürt halkıdır. Hakikaten de, Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşından sonra dağıldığında, bu insanlar da bir devlete sahip olmalıydı. ABD o sıralar, Wilson Doktrini çerçevesinde Kürtlere bunun güvencesini veriyordu. ABD Lozan Anlaşmasını kabul etmedi çünkü Sevr Anlaşmasında olan ama Lozan anlaşmasında bulunmayan iki şey vardı; bunlardan biri, bir Ermeni devletin ku-

rulmasıydı, diğeri ise bir Kürt devletinin kurulmasıydı. Gerçekten de, Osmanlı İmparatorluğundan 35 devlet doğdu ama iki tane devlet kurulamadı ve kurulamayan bu devletler Ermeni ve Kürt devletidir. Bugün karşı karşıya olduğumuz şey budur. Öyleyse bu defa Kürtlere ihanet edemeyiz. Bunlar benim düşüncelerim değil. Bunlar dünyanın gayri resmi gündeminde tartışılan şeylerdir.

Şimdi, Türkiye ABD'ye yardım etmedi, ama Kürtler yardım etti. İkinci tezkerenin onaylanmaması hiç de Kürtleri ABD'nin kucağına bırakmadı, tersine ABD'yi Kürtlerin kucağına bıraktı. Bu durum iyi teşhis edilmelidir. İkisi arasında bir ayırım yapmak gerekiyor. Eğer Kürtler ABD'nin kucağına otursaydı, o zaman Türkiye'nin ABD üzerindeki baskısı bir sonuç verebilirdi. Ancak eğer ABD Kürtlerin kucağına oturmuşsa, yapabileceğiniz çok az şey vardır. Şimdi soruya tekrar geri geliyoruz, Türkiye bundan niçin rahatsız oluyor. Türkiye rahatsızdır çünkü, bağımsız bir Kürt devletinin ya da makul bir zaman dilimi içinde bağımsızlık kazanacak bir Kürt oluşumunun kurulması, yani bir süre sonra bir devlet ortaya çıkarabilecek mevcut durumun kabul edilmesi -Osmanlı İmparatorluğu dağılırken, Makedonya gibi Balkan prensliklerinde gördüğümüz gibi- Türkiye'nin iç barışına zarar verecektir.

(...)

*Röportaj: Yusuf Kanlı, İlnur Çevik
Röportajın tamamı için bkz. Turkish Daily News,*

16 Nisan 2003

Türk Devleti mi AB'ye Uyacak, Avrupa Birliği mi Kemalist Olacak?

Ruşen Arslan*

Hani bir söz vardır. Eğer düşünüp yapmak veya söylemek istediğini birisi senden önce yapar veya söylerse, “benden çok yaşayacaksın” denir. Ariel Oostlander de benden çok yaşayacak. Bir süredir Kemalizm’i Kopenhag Kriterleri açısından irdelemek istiyordum. Notlarım masada duruyor ve sanki her gün “bizi yaz” diye gözlerimin içine bakıp duruyorlardı. Oostlander benden erken davrandı ve çok da iyi etti.

Avrupa Parlamentosu’nun Hollandalı üyesi ve Dışişleri Komisyonu Raportörü Ariel Oostlander, Türkiye üzerine hazırladığı raporla, benim yerindeyse fincancı katırlarımı ürküttü. Oostlander Türkiye’nin barm teline basmıştı. Raporunda “Türk Devleti’nin temel felsefesi olan Kemalizm, Türk Devletinin bütünlüğüne yönelik ölçsüz endişe kaynağı oluyor. Kemalizm, Türk kültürünün ve milliyetçiliğinin homojenliği üzerinde duruyor. Devletçilik, ordunun güçlü rolü, dine karşı çok katı tavır gibi yaklaşımlara öncelik veren Kemalizm felsefesi, Türkiye’nin AB’ye katılımına köstek oluşturuyor” diyor.

Sen misin bunları söyleyen. Devletin resmi ağızları, köşe yazarları, çeşitli kuruluşların temsilcileri ağızlarına geleni söylediler. Ne onun “Türk düşmanlığı” ne “tarafılığı” ve ne de “Türkiye’nin Avrupa Birliğine girmesine öteden beri karşı olduğu” suçlamaları kaldı. Derya Sazak ise, Hukukçu Tulu Gümüştekin’e atfen onun için; “Oostlander elinde haçla gezzen birisidir” diyor. (Milliyet 16. Eylül 2002) Elinde haçla veya tespihle gezmenin suç veya

ayıp olup olmadığının tartışmasına burada girmenin yararı yok. Artık tüm dünyanın bilip kaniksadığı resmi bir Türk politikası var: “Dünyada ki her politikacı, her yazar ve sanatçı Türk devleti ve Türkler lehine rapor düzenlemek, demeç vermek, konuşmak ve yazmak zorundadır.” Yoksa tukaka edilir. Son on yıl içinde Alman politikacı Claudia Roth hakkında edilen küfürleri ve sövgüleri göz önüne getirmeniz yeterlidir sanırım.

Eloğluna her zaman söz geçirmek mümkün olamıyor. AB Parlamentosu Dışişleri Komisyonu için rapor hazırlarken, gerçeklere uygun hareket ediyor ve yukarıda sunduğum görüşlerini raporuna geçiriyor. Bazı istisnalar dışında kimse Oostlander’in ne demek istediğine, haklı olup olmadığına bakmıyor. Onun dediklerini Türk tabusuna saldırı olarak algılıyorlar. O zaman da tartışma ortamı ortadan kalkıyor. Murat Belge haklı olarak “... Ancak bütün bunlar bizim burada Kemalizm hakkında ne düşündüğümüzü ve nasıl konuştuğumuzu belirlememeli. Bugün bazı yorumcuların verdiği renkler ve biçimlerle, Kemalizm’in yalnız AB üyeliğine

* Hukukçu

Osmanlı Devleti'nin eski haliyle yürümesi olanaksızdı. Hukuk, eği-

tim, askeri ve diğer alanlarda yenilikler yapmak zorundaydı. Da-

değil, birçok şeye engel ha-
line geldiğini düşünüyö-
rum. Yığınla örneği var ya,

ikisine kısaca değineyim.
Birini bir süre önce yaz-

mıştım: emekli general Suat İlhan, AB'ye girmenin
ihanet olacağını ve Kemalizm'in sonunu getireceğini
yazmıştı (derin sendikacı Mustafa Başoğlu'nun çı-
kardığı broşürde). İkincisi, bugünlerde 'büyük' gaze-
telerimizin de ucundan katıldığı 'Saddamcı' Atatürk-
çülük tartışmaları..." diyor (*Radikal'den aktarma,
Milliyet 14 Mayıs 2003*).

Kemalizm'in Doğuşu

Kemalizm'i kavrayabilmek için, onu tarihsel ve
sosyolojik bir incelemeye tabi tutmak gerekir. Bir
makalenin boyutlarında bunu derinlemesine incele-
mek olanaksızdır. Ben de kuşbakışı değinip esas ko-
nu üzerinde durmak istiyorum.

Sanayi devrimini ve buna bağlı olarak uluslaşma-
sını tamamlayan ve ulusal devletlerini oluşturan Batı
Avrupa, Osmanlı İmparatorluğu'nda bağımsızlık ha-
reketlerinin kıvılcımı olmuştur. İmparatorluğun ege-
menliği altındaki birçok ulus, ayrılıp bağımsız olmak
istemektedir. Ekonomik ve askeri açıdan zayıflamış
imparatorluğun, artık zora dayalı olarak buna karşı
koyacak gücü kalmamıştır. Topraklarını yavaş yavaş
kaybetmektedir. Gerileyen ve çökmeye mahkûm Os-
manlı İmparatorluğu, artık Batılı emperyalist devlet-
ler Fransa ve İngiltere, Avusturya-Macaristan ve
komşusu Çarlık Rusyası arasında nüfuz çekişmeleri-
nin yoğun olduğu bir alandır. Bunlara sonradan İtalya
da katılacaktır. 1800'lü yılların sonuna gelindiğinde,
Yunanistan, Sırbistan, Karadağ, Romanya, Bulgaris-
tan, Kıbrıs artık Osmanlı egemenliği altında değildir.
Kuzeyde ve Doğuda da toprak kayıpları başlamıştır.
Bu bağlamda Kırım da elden çıkmıştır. Birinci dünya
savaşı öncesi ise, Kuzey Afrika'daki topraklarını ve
Batı Trakya'nın tümünü kaybedecektir.

Savaşlar, eyaletlerin kaybı ve hantal devlet yapısı,
sanayi devrimine kapalı, savaş ve ganimet üzerine
kurulu ekonomiyi dibe vurdurmuştur. Yaşamını sür-
dürmek isteyen devlet, ezeli düşmanlarına karşı ağır
borç yükü altına girmiştir. Ekonomi borçla döndürül-
mektedir. Alacaklı devletler, alacaklarını teminat altı-

ha çok Hıristiyan devlet tebaasının korunması amacı ve Batılı dev-
letlerin zorlamasıyla Gülhane Hatt-ı Hümayunu ilân edildi. Padi-
şah "kendi isteğiyle" yetkilerini sınırlandırıyor.

na almak için, devletin ba-
zı gelirlerine el koymuş ve
borç idaresi için Düyun-u
Umumiye kurulmuştur.

Ekonomik bağımsızlı-
ğını yitiren devletin siyasi bağımsızlığı da kerte kerte
yok olmaya başlamıştır. Öyle ki Padişahlar, Sadra-
zamları (Başbakan) atarken, günün şartlarına göre İn-
giltere, Fransa ya da Rusya'nın isteklerini gözetmek
zorunda kalmaya başlamıştı. Anılan devletler, Hıristi-
yan tebaayı koruma adı altında içişlerine müdahale
edebiliyorlardı.

Osmanlı Devleti'nin eski haliyle yürümesi olanak-
sızdı. Hukuk, eğitim, askeri ve diğer alanlarda yenilik-
ler yapmak zorundaydı. Daha çok Hıristiyan devlet te-
baasının korunması amacı ve Batılı devletlerin zorla-
masıyla Gülhane Hatt-ı Hümayunu ilân edildi. Padi-
şah "kendi isteğiyle" yetkilerini sınırlandırıyor.

Ne devlet yapısındaki göreceli düzenlemeler ve ne
de Gülhane Hatt-ı Hümayunu, devletin çöküşünü ve
toprak kayıplarını önleyemiyordu. Osmanlı aydınları
buna çare arıyorlardı. Jöntürk hareketi böyle doğmuş-
tu. Jöntürkler meşruti bir yönetimle devletin kurtula-
cağına inanıyor ve bunun mücadelesini veriyorlardı..

Jöntürk hareketi çeşitli örgütlenme ve basın çalış-
maları şeklinde yürütülüyordu. Batılı devletlerce de
desteklenen hareket nihayet meyvesini verdi. Sultan
Abdülaziz 1876 da tahtan indirildi. Yerine geçirilen
Sultan V. Murat'ın psikolojik dengesi yerinde değildi.
Bu yüzden padişahlığı çok kısa sürdü. Sultan V. Mu-
rat'ın iki ay süren padişahlığından sonra, Jöntürkler
ve Sadrazam Mithat Paşa'nın desteğiyle kardeşi 2.
Abdülhamit tahta geçti.

Batılı devletler, Osmanlı İmparatorluğu'nu ıslahat
yapmaya zorluyordu. Hatta bunun için 1876 yılında
İstanbul'da elçiler düzeyinde bir konferans da düzen-
lenmişti. Padişah 23 Aralık 1876 da meşrutiyet ilân
etti. Meşrutiyet ilânı, bir yerde ıslahat konferansını iş-
levsiz bırakmıştı Nitekim bu yüzden konferans yarım
kaldı. "...Elçilere nazik bir dille konferansa gerek ol-
madığı bildirilmişti" (*E. E. Ramsaur, Jöntürkler ve
1908 İhtilâli. Sander Yayınları 1972*). Sultan Abdül-
hamit bir yıl sonra 24 Nisan 1877 de başlayan Os-
manlı-Rus savaşını bahane ederek meclisi dağıt-
tı. 1908 yılında İkinci Meşrutiyet'in ilânına kadar ge-

Türk Devleti, asker-sivil bürokrat kesimin öncülüğünde kurulmuş-

tur. Kuruluş sırasında burjuvazi henüz yönetimi yüklenenecek geliş-

çen sürede, ülkeyi koyu bir diktatörlükle yönetti.

Abdülhamit'in dillere destan koyu istibdadı, karşı tepkisini geliştirmekten ge-

ri kalmadı. Gizli örgütlenmeler Padişaha karşı mücadeleye başlamışlardı. Bunlardan en önemli olanı 1889 Mayıs ayı sonlarında kurulan ve İttihat ve Terakki'nin nüvesini oluşturan *İttihad-ı Osmani Cemiyeti*'dir Kurucuları Arnavut İbrahim Temo, Çerkez Reşit, Kürtler İshak Suküti ve Abdullah Cevdet'tir (*Geniş bilgi için; Naci Kutlay, İttihat-Terakki ve Kürtler, Stockholm 1990, Sayfa 23-40*) Dikkat edilirse kurucular arasında Türk yoktur. Cemiyetin şiarı da hürriyet, eşitlik ve kardeşliktir.

Cemiyet daha sonra bazı katılımlarla İttihat ve Terakki adını alır. Sivil ve asker bürokratlar arasında epeyce taraftar toplar. Özellikle Makedonya ve Balkanlarda çok gelişir. Başta Mustafa Kemal ve İsmet Paşa olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nin önde gelen kurucu kadrolarının birçoğu İttihat ve Terakki'nin üyesidir. Cemiyet 1908 ihtilâlini gerçekleştirir ve Sultan Abdulhamit'e 2. Meşrutiyeti ilân ettirir. İttihat ve Terakki artık iktidar olmuştur.

İttihat ve Terakki iktidar olduktan sonra ideolojik değişim ve dönüşüme uğrar. Türkler ve Türkçülük ağır basmaya başlar. Kuruluşundaki *Osmanlılık* ideolojisinin yerini *Türkçülük* alır. İmparatorluk bünyesindeki milliyetlerin bağımsızlık hareketleri, İttihat ve Terakki'yi Türk unsuruna dayanmaya yöneltmişti. Türkçülük ise giderek *Turancılık* ideolojisi olarak belirlemeye başladı. Turancılık ideolojisi, İttihat ve Terakki iktidarını 1. Dünya Savaşı'na soktu ve Orta Asya Serüveni Sarıkamış'ta son buldu. İttihat ve Terakki'nin giderek Türkçü ideolojiye sahiplenmesi, Türk olmayan unsurların örgütten ayrılmalarına ve başka arayışlara girmelerine neden olmuştu.

Birinci Dünya Savaşı bir yerde Osmanlı Devleti'nin de sonudur. Sevr Antlaşması'nın sonuçlarını kabullenmeyen çeşitli kesimler, kendine özgü nedenlerle mücadeleye girer. Urfa, Antep ve Maraş'ta halk, topraklarında "Büyük Ermenistan" kurulmasını önlemek amacıyla, Fransızlara karşı direnişe geçer ve zafer kazanır. Çeşitli yerlerde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurulmuştur ve en önemlisi de Kürdistan'da kurulmuş bulunan Şarki- Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'dir.

kinliğe sahip değildir. Onun adına asker ve sivil bürokrasi yönetime el koymuştur. Türk devleti, Türk-Yunan Savaşı ve Osmanlı devletinin yıkılışı üzerine kurulduğundan, bir ihtilâl sonucu kurulmuş devlet olarak nitelendirilebilir.

Mustafa Kemal, çeşitli direniş odaklarını birleştirmeyi ve merkezileştirmeyi başarır. Bunda esnek ve nabza göre şerbet veren tavrı önem taşır. Bu bağ-

lamda Padişah ve Müslümanların Halifesi'ni kurtarmak amacıyla yola çıktığını söyler. "Kürt kardeşlerine haklarının tanınıp garanti altına alınacağını" söylemeyi de ihmal etmez. Ordunun büyük bir kesimini yanına çeker. Mücadele sırasında artık biri İstanbul'da ve biri de Anadolu'da olmak üzere iki devlet ve hükümet vardır. 1923'te Cumhuriyet'in ilânıyla birlikte Saltanat ve Osmanlı devleti son bulur. 1924'te de halifelik kaldırılır ve Osmanlı Hanedanı yurtdışına sürülür.

Cumhuriyet İktidarının Sınıf Yapısı

Türk Devleti, asker-sivil bürokrat kesimin öncülüğünde kurulmuştur. Kuruluş sırasında burjuvazi henüz yönetimi yüklenenecek gelişkinliğe sahip değildir. Onun adına asker ve sivil bürokrasi yönetime el koymuştur. Türk devleti, Türk-Yunan Savaşı ve Osmanlı devletinin yıkılışı üzerine kurulduğundan, bir ihtilâl sonucu kurulmuş devlet olarak nitelendirilebilir. İhtilâl sonrası oluşan iktidarlarda, iktidar sahipleri her şeye hâkim olmak, güçlerini kanıtlamak zorundadır. Bir yerde bu onların varlık nedenidir. Onun için Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve yürütülmesi gayet kanlı olmuştur. Başka iktidar adaylarına veya ortaklık edeceklere kesinlikle izin verilmemiştir. Bunun içindir ki Serbest Fırka ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın ömürleri çok kısa olmuştur.

Devlet gerçek anlamada çok partili yaşama ancak 2. Dünya Savaşı sonrası ve uluslararası siyasal konjonktürün de dayatmasıyla geçmiştir. Yeterince olgunlaştığına inanan burjuvazi, 1950 genel seçimlerinde iktidarı ele geçirmiştir. "1950 Olayı'nı yorumlarken, dışa bağımlı, tarım ve ticarete yoğunlaşmış büyük sermaye kesiminin, küçük burjuvazinin bürokratik kanadının iktidar ortaklığına, başka bir deyimle 'vesayetine' son vermiş olduğunu söyleyebiliriz. Burjuvazinin güçsüzlüğü yüzünden onun görevlerini yüklenmiş ve bir çeşit vesayet uygulamış olan küçük burjuva bürokratik kesim, artık tarihsel görevini tamamlamış sa-

Bürokrasinin iktidarının iki özelliği vardır. Birincisi; çağın modern

sınıflarından birine doğrudan dayanmadığından, gücünü otoriter

yılmakta ve uluslararası fi-
nans kapitalin ortağı tekelci
kesim, iktidara ağırlığını

koymaktadır.” (Prof. Dr.
Server Tanilli, Devlet ve

Demokrasi – Anayasa Hu-

kukuna Giriş, Say Kitap Pazarlama 1982).

Siyasi literatür, bürokrasinin diğer bir sınıf adına
iktidar olmasını, 1789 Fransız İhtilali’nden bir süre
sonra iktidar olan Luis Bonapart’a izafeten “bonapar-

tizm” diye adlandırıyor.
Bürokrasinin iktidarının iki özelliği vardır. Birin-
cisi; çağın modern sınıflarından birine doğrudan da-
yanmadığından, gücünü otoriter bir yönetim kurmak-
tan almasıdır. Demokrasi ve gerçek seçimlerle arala-
rı pek iyi değildir. Bunları iktidarları için tehlike ola-
rak görürler. Seçim olsa bile ya göstermelik ya da istedikleri sonucu alabilecek şekildedir. Demokratik seçimler iktidarlarının sonu olabilir. Örnek olarak; Türkiye’deki 1950 seçimlerinde DP’nin iktidara gelişini ve Cezayir’de seçimi İslâmcıların kazanmasını verebiliriz. Cezayir’deki bürokratik iktidar, seçimi kazananlara iktidarı devretmemiş, Türkiye’de ise askeri darbe ile geri alınmıştır.

İkinci özellik ise, bürokrasinin iktidarının belli bir misyonunun olmasıdır. Bu da genellikle bir devlet ya da rejimin kuruluşu, ya modernleşme veya her ikisi birden olabilir. Böyle bir misyon yüklenmeden ne iktidar olabilir ve ne de iktidarını sürdürebilir. Bu misyon, aynı zamanda baskı rejimi kurmasının da gerekesidir. Böyle bir misyon onda “kurtarıcılık” veya “vazgeçilemezlik” düşüncesini de doğurur. Devletle kendisini özdeşleşmiş görür. Onun iktidardan uzaklaşması, devletin yıkılması demektir. Bu aşamadan sonra artık kendisi için sınıf olmuştur. Bu ise büyük sorunlar doğurmakla kalmaz, aynı zamanda toplumu çözülmü zor sorunlarla birlikte yaşamaya mecbur eder.

Türk devletinin kuruluşuna damgasını vurmuş asker ve sivil bürokrasi, iktidarın elinden gidişini bir türlü içine sindirememiştir. 27 Mayıs 1961 deki askeri darbenin temelinde, iktidar kavgası yatar. 27 Mayıs demokrasi ve özgürlükleri korumak için yapılmadı. Eğer yapılmış olsaydı, Ordu 1971 de 80’de demokrasi ve özgürlükleri ortadan kaldırmak için müdahale ve darbe yapmazdı.

bir yönetim kurmaktan almasıdır. Demokrasi ve gerçek seçimlerle araları pek iyi değildir. Bunları iktidarları için tehlike olarak görürler. Seçim olsa bile ya göstermelik ya da istedikleri sonucu alabilecek şekildedir.

1961 darbesinden askeri bürokrasi daha da güçlenmiş olarak çıktı. Gücünü 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 müdahale ve darbesiyle daha da pekiştirdi.

Gücünü kalıcı kılmak için ekonomik ve hukuksal kurumlar oluşturdu. Bugün tröst haline gelmiş olan Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) böyle doğdu. Başbakan Menderes’in paltosunu tuttuğu için çok eleştirilen dönemin Genel Kurmay Başkanı Rüştü Erdel-hun, bu hareketinin cezasını tutuklanarak ve Yassıada’da yargılanarak ödedi. 27 Mayıs’ta Önceden Milli Savunma Bakanlığı’na bağlı olarak çalışan Genel Kurmay Başkanlığı’nın protokoldeki yeri Başbakan’dan sonraya yükseltildi. Askerin siyasette söz sahibi olmasını sağlayan Milli Güvenlik Kurulu oluşturuldu. Bugün birçok sivil kurumda (YÖK ve RTÜK gibi) artık askeri üyeler de yer almaktadır.

Bütçelerde payın büyüğünü savunma harcamaları yutar. Krizde de olursa, silâh harcamaları öncelik taşır. Nitekim devlet bir yandan IMF ve Dünya Bankası’ndan ve diğer kredi kuruluşlarından borç dilenirken, AWACS uçaklarını almamazlık edemedi. Ordunun sayısında indirim yapılamıyor. Ordu laüsel (eleştirilemez) konuma çıkarılmıştır. Orduyu eleştirmek vatan hainliğiyle eş anlamlı olmuştur.

Askeri darbeler de dahil tüm bunlar; “cumhuriyeti koruma ve kollama ve Kemalizm’in bekçiliği” adına yapılmaktadır. Bir yerde devlet, Kemalist bürokratik elit kesim demek olmaktadır. İşte devletin ve toplumun içindeki sıkıntının kaynağında da bu yatmaktadır. Globalleşen bir dünyada, Avrupa Topluluğu’na girmek isteyen ama sivilleşmemiş bir devlet. AB’ye girmek için çırpınan halk ve burjuvazi, diğer yandan girmemek için ayak sürten bürokratik kesim. Mecliste üçte ikiye yakın sayıya sahip olup da gerçek iktidar olamayan parti ve diğer yanda her şeyin altında kotarıldığı derin devlet.

Kemalizm ve Kemalizm’e Vücut Veren Yasalar

Konuya önce Kemalizm’i açıklamakla işe başlamak istiyorum. Resmi öğretilerde Atatürkçülük olarak adlandırılan Kemalizm, yine resmi öğretilere göre “cumhuriyetçilik, halkçılık, ulusçuluk, devletçilik,

Kemalizm kavram olarak, Türk devletinin kuruluş felsefesini ve gelişme yönünü anlatmak için kullanılır. Devletin kuruluş felsefe-

laiklik ve devrimcilik”tir. Ki bunlar bizzat Atatürk’ün kurduğu ve ölene kadar Genel Başkanı olduğu Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) nin altı okunda ifadesini bulan ilkelerdir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna damgasını vuran Kemalizm’i, yalnızca bu ilkelerle açıklamaya kalkmak yetersizdir.

Kemalizm kavram olarak, Türk devletinin kuruluş felsefesini ve gelişme yönünü anlatmak için kullanılır. Devletin kuruluş felsefesine damgasını vuran M. Kemal olduğu için, Kemalizm ya da Atatürkçülük olarak adlandırılıyor. Her ikisi de aynı kapıya çıkar. Kemalizm bugün Türkiye’de, kafatasçasından solcusuna dek bir çok kesimin etrafında birleştiği bir ideolojidir. Bu ideolojinin esasını, tek ulus ve tek devlet yaratmak olarak açıklayabiliriz. Bu yanıyla da en önemli özelliği, anti Kürt ve anti komünist olmasıdır. Devletin temelini oluşturan Anayasa ve yasalardan tutun da yaratılan kurumlara yakından bakıldığında bu amaca hizmet ettiği görülür. Somut örnek vermek gerekirse; Türk Dil Kurumu ile Tarih Kurumu’nu vermek yeterlidir sanırım.

Kemalizm, daha ziyade Anayasa ve yasalarla ete ve kemiğe bürünür. Anayasa’nın başlangıç bölümü „Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk’ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda;demokrasiye aşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.“ diyor.

Anayasa’nın 81. maddesi; seçilen milletvekillerinin ant içerken „Atatürk inkılap ve ilkelerine“ bağlılık yemini etmesini emrediyor. Anayasa’nın 1,2 ve 3. maddeleri Atatürk ilkelerinin somutlaştığı temel maddelerdir. Bunları olduğu gibi buraya alıyorum:

Devletin şekli

Madde 1 – Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, baş-

sine damgasını vuran M. Kemal olduğu için, Kemalizm ya da Atatürkçülük olarak adlandırılıyor. Her ikisi de aynı kapıya çıkar. Kemalizm bugün Türkiye’de, kafatasçasından solcusuna dek bir çok kesimin etrafında birleştiği bir ideolojidir.

langıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

III. Devletin bütünlü-

ğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti

Madde 3 – Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe’dir.

Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Milli marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara’dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

Madde 4 – Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Görüldüğü gibi bu maddeler ne değiştirilebiliyor ve ne de değiştirilmesi teklif edilebiliyor.

“İnkılap kanunlarının korunması” başlığı altında düzenlenen 174. madde, korunması gereken ve Anayasa’ya aykırılıkları ileri sürülemeyecek yasaları sayıyor. Bu maddeyi de Anayasa’dan aynen vermek istiyorum:

İnkılap kanunlarının korunması

Madde 174 – Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen inkılap kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz:

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;

2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun;

3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun;

4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisıyla kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü;

İkinci yasayla, o günün koşullarında Kürdistan'daki direnmelere

sınıfsal olarak öncülük edebilecek bey, şeyh ve dedelerin nüfuzu-

5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmi-lel Erkanın Kabulü Hakkında Kanun;

nu kırmak amaçlanmaktadır. Sosyo-ekonomik yapı, onlardan başkasının direnişlere önderlik etmesine pek elvermiyordu. Yasa-nın çıkarılışındaki amaç, potansiyel direniş odaklarını geriletmek

Bu ise vahdeti his ve fikir ve tesanüt gayelerini külliyen muhildir.» (TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt 7, s. 5)

6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun;

veya yok etmektir.

7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına dair Kanun;

8. 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun.

Bunlara bir de 2 Temmuz 1934 tarihli Soyadı kanununu eklemek gerekiyor.

Anayasanın dibacesi ve yukarıda sıraladığım maddeleri ile Kemalizm, yalnız siyasal olarak değil; hukuksal olarak teminat altına alınmış bir ideolojidir. Onun için araştırmacılardan bir çoğu haklı olarak Kemalizm'i, devletin resmi ideolojisi olarak nitelendirir.

Yasalar, çıkarılış gerekçeleri ve meclis müzakereleri sırasında söylenenlerle bir bütün oluşturur. Hukuk uygulayıcısı, hukuku uygularken yasa koyucunun iradesini göz önüne almak zorundadır. Bu kuvvetler ayrılığının bir gereğidir. Yasa uygulayıcısı, yasa koyucunun iradesine göre değil, kendi irade ve anlayışına göre uygulama yaparsa, yasa koyucunun yerine geçmiş olur. Yasalar her zaman yoruma muhtaç olabilir. Yorumda da ilk başvurulacak; yasa teklif ve tasarısındaki gerekçe ile görüşüldükleri meclis komisyonunun gerekçesidir. Daha sonra meclisteki müzakerelere ve müzakere sırasında hükümet ve komisyon sözcülerinin söylediklerine bakılır.

Burada yaptığımız yasa uygulaması değil siyaset yorumudur. Bunu da iyi yapabilmenin yolu, yasa uygulayıcıları gibi bazı yasaların ne amaçla çıkarıldıklarına bakmaktır. Ben de yasaların sunuş gerekçeleri ile meclis müzakerelerine bakmak istiyorum.

Tevhidi Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) esasında din eğitimini yasaklamak, ya da denetlemek amacıyla getirilmiştir. Hükümetin yasayı meclise sunuş gerekçesinde ilginç bir belirleme vardır:

“Bir millet efradı ancak bir terbiye görebilir. İki türlü terbiye bir memlekette iki türlü insan yetiştirir.

Yasa görüldüğü gibi tek tip insan yetiştirmeyi hedeflemektedir. Tek tip adam yetiştirmek ise, faşist rejim ve ideolojilere mahsus bir gerçektir.

Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun (Buna kısaca Tekke ve Zaviyelerin Kaldırılması Yasası) deniyor. Yasa Konya Mebusu Refik Bey ve arkadaşları tarafından teklif edilmiş. Gerek teklifin ve gerekse Adalet Komisyonu'nun sunuş gerekçesinden, yasa teklifinin Şeyh Sait başkaldırısı nedeniyle verildiği anlaşılmaktadır. Zaten Şark İstiklal Mahkemesi, yargı bölgesindeki tekke ve zaviyelerin kapatılmasına karar vermiş bulunmaktaydı.

Bana göre her iki yasanın Kürtleri ilgilendiren önemli yanları vardır. İkinci yasanın Şeyh Sait başkaldırısından sonra gündeme getirildiğini bir yana bırakalım. Bir kere Tevhidi Tedrisat Kanunuyla din eğitiminin yanında, Kürt dili ve edebiyatı üzerinde eğitim veren medreseler de kapanmış oluyor. Eğitim ancak o zamanki adıyla Maarif Vekâleti tarafından ve Maarif okullarında verilecektir. Yasal olarak Kürtçe ders veren okul da kalmıyor. Bunun doğal sonucu olarak; Kürtçe eğitim veren medreseler illegal konuma düşmüş oluyor. Böylece seksen yıldır süren Kürtçe eğitim kavgası başlatılmış oluyor.

İkinci yasayla, o günün koşullarında Kürdistan'daki direnmelere sınıfsal olarak öncülük edebilecek bey, şeyh ve dedelerin nüfuzunu kırmak amaçlanmaktadır. Sosyo-ekonomik yapı, onlardan başkasının direnişlere önderlik etmesine pek elvermiyordu. Yasanın çıkarılışındaki amaç, potansiyel direniş odaklarını geriletmek veya yok etmektir.

İşin ilginç yanı bu yasa görüşülürken yapılan konuşmalardır. Daha önce Şapka İktisası Hakkındaki Kanun görüşülürken, Bursa Mebusu Nurettin Paşa bunun Anayasaya aykırı olduğunu söylüyor. Bu yasa görüşülürken Nurettin Paşa'nın konuşmasına değiniliyor. İnkılap kanunlarının nasıl geçirildiğini ve mecliste nasıl bir terör estirildiğini anlatması bakımından ibret vericidir. İşte yasa teklifinin sahibi Refik Bey (Konya):

Kemalist rejim Kürtlerin, Türklerle benzer şekilde giyinmesini istiyordu. Bu, tek ulus yaratmaya hizmet edecek unsurlardan bi-

“...Sizin bir inkılap meclisi olmanızda tereddüd ediyorum. Şimdiye kadar mebus ol-
duktan sonra Mecliste devlet var mıdır?
yegâne takrir vermek

fırsatını Şapka Kanununda bulan Nurettin Paşa'yı burada saburane dinlediniz. Arkadaşlar eğer siz bir inkılap meclisi olsaydınız burada mali bir kanun münakaşa eder gibi onunla münakaşa etmeyecek ve derhal içimizden kolundan tutarak atacaktınız ve sonra da mebusluk-
tan çıkaracaktınız... Bunun yeri burası değildir. İstiklâl Mahkemesidir. Zindandır...”

İlyas Bey (MUŞ) :

“...Binanaleyh kendisinin sükutu Meclisi Âliye yalnız bir yol bırakmıştır, o da kendisini kolundan tutup kapı dışarı etmektir...”

DEP'li milletvekilleri meclisten kapı dışarı edilirken, demek ki “ inkılap meclisi olmanın gerekleri” yerine getiriliyormuş. Herhalde “sürekli devrim” dedikleri bu olsa gerek!

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun, yalnızca iddia edildiği gibi medeni dünya ile bütünleşmenin gereği değildi. Kendine özgü bir alfabeti olan Japonya için kim medeni değildir, alfabeti yüzünden geri kaldı diyebilir? Bu yasa Kasr- ı Şirin Antlaşması'yla fiilen bölünen Kürdistan'ın, bu kez de kültürel olarak bölünmesi sonucunu doğurmuştur. Arap alfabetisini bilmeyen kuşak, Güney, Doğu ve Batı Kürdistan'da yazılı hiç bir şeyi okuyamaz ve anlayamaz hale gelmiştir. Kürtçe eğitim ve hatta dil yasaklandığı için, yakın zamana kadar Latin alfabetiyle legal olarak hiç bir şey basılamamıştır. Süleymaniye ve Hewlêr kütüphanelerindeki eserler, Kuzey Kürdistan'lılar için bir şey ifade etmez olmuştur. Arap harfi kullanan Kürtlerle Latin harfleri kullanan Kuzey Kürdistan'lı Kürtlerin kültürel irtibatı kesilmiştir. Bunun yanı sıra Kuzey Kürdistanlıların, Kuzey Kürdistan'daki geçmiş yazılı kültürle de bağı ortadan kaldırılmıştır. Bu da asimilasyonu alabildiğince hızlandırmıştır. Önceden düşünülün ya da düşünülmesin, Kürtler açısından doğurduğu sonuç budur.

Bununla bunca zaman sonra Arap alfabetine dönülsün diye bir talebim yok. Yalnızca inkılap yasala-

risi olabilirdi. Böyle düşünülmeseydi halkın giyim ve kuşamıyla ilgili yasa çıkarılır mıydı? Acaba dünyada Türkiye'den başka şapka giyilmesi için yasa çıkarma ucubeliğine düşmüş ikinci bir devlet var mıdır?

rının Kürt halkını tarihten silmek için nasıl sinsi bir plan olduğunun saptamasını yapmak istiyorum. Bu açıdan en ilginç de Soy Adı Kanunu'dur: Bu yasa görüşülürken alınacak adların Türkçe olması konusunda birçok konuşma ve istek vardır. Dahiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü Kaya bunun üzerine söz alarak şunları söyler:

“...Yabancı isimlere gelince; bir memleketin en büyük vazifesi, sınırları içinde oturanların hepsini kendi camiasına ilhak etmek, temsil etmektir -asimile etmek- (Bravo sesleri). Bunun aksi, bizde görülmüştür ve memleket parçalanmıştır. Eğer Osmanlılar, gittikleri yerlerde ilk devirde olduğu gibi oralardaki ahaliyi dillerine ve dinlerine çevirselerd, Türkiye'nin hudutları hâlâ Tuna'dan başlardı. Bunun acısını çok gördük. Burada oturanları, bizim camiamız dahilinde bulunanları behemehal Türk camiasının medeniyetine sokmak ve onları medeniyetin feyzinden istifade ettirmek bizim boynumuzun borcudur. Niçin hâlâ Kürt Memet, Çerkez Hasan, Laz Ali diyelim...” (TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt: 2, s. 249)

Yıl 2003 ve Hükümet, TBMM'ne anne ve babanın çocuklarına istediği adı koyabilmesi için yasa tasarısı veriyor. Bu bile Kemalizm'in, toplumsal sorunları çözümsüz olarak bir asır öteye taşıdığını göstermeye yeter.

Şapka İktisası Hakkında Kanun ile Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine dair Kanun çıkarılırken sunulan gerekçeler ne olursa olsun, esas amaç benzer şekilde giyinen tek bir ulus, Türk ulusunu yaratmaktır. Dili, kültürü, yaşayışı ve gelenekleri ile Türk halkından ayrı, sayısı milyonlarla ifade edilen Kürt halkı vardı. Kemalist rejim Kürtlerin, Türklerle benzer şekilde giyinmesini istiyordu. Bu, tek ulus yaratmaya hizmet edecek unsurlardan birisi olabilirdi. Böyle düşünülmeseydi halkın giyim ve kuşamıyla ilgili yasa çıkarılır mıydı? Acaba dünyada Türkiye'den başka şapka giyilmesi için yasa çıkarma ucubeliğine düşmüş ikinci bir devlet var mıdır?

Kılık ve kıyafetle ilgili yasaların batı illerinde nasıl uygulandığını bilemem. Çocukluk ve ilk gençliği-

Şiarı "Ne mutlu Türküm diyene" ve "Bir Türk cihana bedeldir" ve

ideolojisi herkesi Türklük potasında eritmek olan Kemalizm'in,

min geçtiği Muş'ta, köylülerin başındaki kefiye ve koloslara polis ve jandarmaca el konulduğuna çok tanık oldum. Mersin Ağır Ceza Mahkemesi'nde, şal-şepik giydikleri için "Barzani kıyafetleri giymişler" diye suçlanıp yargılanan Kürtlerin davasında savunucu olarak görev yaptım.

"Devrim Yasaları"yla ilgili bu saptamalarda bulunurken, Kemalistlerin gözünde ne kadar „gericileştigimi“ biliyorum. Bu makaleyle Kemalizm'in üstündeki örtüyü biraz daha kaldırmak istedim. Arı kovanına çomak soktuğumun da farkındayım...

Kopenhag Kriterleri Işığında Kemalizm

Burada sözünü ettiğimiz AB'ye giriş için siyasal kriterlerdir. Bu kriterler yalnız Türkiye için değil, AB üyesi olan ve olacak bütün ülkeler için geçerlidir. Şimdi bu kriterlerin ne olduğuna bakalım.

"AB'ye girmeye aday ülkeler;

- istikrarlı ve kurumsallaşmış bir demokrasinin var olması,
- hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü,
- insan haklarına saygı,
- azınlıkların korunması

gibi dört ana kriter açısından değerlendirmeye alınacaktır. Genel olarak; ülkenin çok partili bir demokratik sistemle yönetiliyor olması, hukukun üstünlüğüne saygı, idam cezasının olmaması, azınlıklara ilişkin herhangi bir ayrımcılığın bulunmaması, ırk ayrımcılığının olmaması, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın yasaklanmış olması, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesinin tüm maddeleri ile çekincesiz kabul edilmiş olması, Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Sözleşmesinin kabul edilmiş olması gibi özellikler dikkate alınmaktadır. Ancak, bu ilkelerin varlığı tek başına yeterli olmamakta, aynı zamanda kesintisiz uygulanıyor olması gerekmektedir."

Görüldüğü gibi kriterlerin hepsinin Kemalizm'le ilgisi var. Ancak ben önemi açısından hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ile azınlıkların korunmasına değinmek istiyorum.

Hukuk devleti, hukukun üstünlüğüne inanmış bir devlet demektir. Bunun anlamı, hukukun yüzyılların içinden süzülerek gelen evrensel ilkelerinin o devlette

uygulanıyor olmasıdır. Bunlardan biri de yasaların anayasaya uygunluğunun denetimidir. Yukarıda sunduğum gibi Anayasa'nın 174. maddesi, İnkılap kanunlarının Anayasa'ya uygun olmadığını ileri sürmeyi yasaklamıştır. Yine Askeri Şura kararları yargı denetimine tabi değildir. Yasalarca yasaklanmamasına rağmen ordu pek eleştirilemez. Eleştiri yapıldığında, peşinen hain ve satılmış damgasını yemeniz mümkündür. Örneğin Milli Güvenlik Sekreteri Org. Kılınc, bu tür eleştirilerde bulunan köşe yazarları için çekinmeden „satılmış kalemler“ ifadesini kullanabilmektedir. Gazeteciler geçmişte Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural'ı eleştiren Gazeteci İlhami Soysal'ın başına gelenleri unutmamış olacaklar ki, -bir grup subay tarafından kaçırılıp dövülmüştü- askerleri eleştiriye pek cesaret edemiyorlar. Kemalizm'in bekçiliği adına 28 Şubatta olduğu gibi post modern darbe yapılabiliyor, türbana karşı oluş gerekçe gösterilerek, Meclis Başkanı'nın resepsiyonu boykot edilebiliyor.

Şiarı "Ne mutlu Türküm diyene" ve "Bir Türk cihana bedeldir" ve ideolojisi herkesi Türklük potasında eritmek olan Kemalizm'in, azınlık haklarını tanıması düşünülemez. Soyadı Kanunu görüşülürken İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın yukarıda sunduğum konuşması, Atatürk milliyetçiliğinin ırkçı, asimilasyoncu bir milliyetçilik olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm bunlar Kemalizm'in, hukuk devleti olmanın önünde ne kadar engel oluşturduğunu, yönetimde askerinin nasıl etkin olduğunu gözler önüne sermektedir. Türkiye'de adeta yarı askeri bir rejim bulunmaktadır. Kemalist ordu demokratikleşmenin önünde engel oluşturmaktadır. Her şeyde ölçü Kemalizm ve Kemalizm de demokrasi dışı bir rejim olduğu için, Oostlander haklı olarak; "Türk Devleti'nin temel felsefesi olan Kemalizm, Türkiye'nin AB'ye katılımına köstek oluşturuyor" diyor.

Ne var ki Türk devletinin baskısıyla Oostlander, Kemalizm'le ilgili belirlemeleri sonunda raporundan çıkardı. Bazı Avrupalı parlamenterler de, T.C.'nin söz-

"6. Demokratikleşme Paketi"nden Kürtçe siyasi propaganda ya-

pabilme hakkı çıkarıldı. Son Irak Savaşı'nda Türkiye, Kürtlere düş-

de laikliğinden etkilenecek Oostlander'in Kemalizm'le ilgili görüşlerini eleştirdiler. Anlaşılan bu üyeler, fikir sahibi olmadan zikir sahibi oldular. Kemalizm'i

bilmeden Oostlander'i eleştirdiler ve o da raporundaki Kemalizm'le ilgili ifadeleri geri çekti. Geri çekerken de "düşüncelerimde değişiklik olmamıştır" demeyi de ihmal etmedi.

Yukarıda "Cumhuriyet İktidarının Sınıf Yapısı" adlı bölümünde bürokrasinin iktidarının yüklediği misyonlardan söz etmiştik. İttihat ve Terakki'den süzülüp gelen ve Türk milliyetçiliği ideolojisi ile donanmış asker-sivil bürokratik kesimden oluşan yeni devletin iktidarı, hem devlet kuruculuğu ve hem de modernleşme misyonu yüklenmişti. Bu konuda önemli adımlar da atılar. Osmanlı saltanatının kaldırılması ve cumhuriyet rejiminin kurulması bile başlı başına büyük bir olaydır. Ne var ki Kemalist ideolojinin şekillendirdiği Türk devleti, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olan laikliği, devletin dine müdahalesi olarak düzenlediği için, din ve devlet ilişkileri bir türlü rayına oturamamıştır. Düzenlemeden ne Aleviler ve ne de Sünniler memnundur. Halkın önemli bir kesimi, Kürtler gibi devletle kavgalıdır. Cumhuriyetin kuruluşundan seksen yıl sonra «türban sorunu» tartışılmaktadır.

Kemalizm'in çözümsüzlük yumağı haline getirdiği bir olay da Kürt sorunudur. Kemalizm, Kürt halkının varlığını ve bunun sonucu olarak haklarını tüm-

den inkâr ettiği için, Kürt halkı da gerek barışçıl ve gerekse yer yer silâhlı olarak, var olma ve haklarını elde etme mücadelesi veriyor. AB'ye girebilmek için,

devletin bu konuda yapmak istediği ufak tefek düzenlemeler bile Kemalistlerin büyük direnişiyle karşılaşmaktadır. Ordu istemiyor diye "6. Demokratikleşme Paketi"nden Kürtçe siyasi propaganda yapabilme hakkı çıkarıldı. Son Irak Savaşı'nda Türkiye, Kürtlere düşmanlık üzerine kurulu bir siyaset izledi. Şimdi haklı olarak; bir halkın varlığını ve haklarını toptan yadsıyan bir anlayışın, yani Kemalist ideolojinin, Kopenhag Kriterleri ile nasıl bağdaştığını Oostlander raporunu eleştirenlere sormak gerekiyor.

Rapora eleştirci bir kısım Avrupalı parlamenterler, Kemalizm'i yalnız Latin alfabesinin ve Medeni Kanun'un kabulünden ya da kılık kıyafette kendilerine benzemiş olmaktan ibaret sandıklarından; rapor görüşülürken Kemalizm'i savunmak yanlışlığına düşmüşlerdir. Yoksa AB'yi yaratan ilkelerde; bir halkı tümünden inkâr eden ve halkın bir kesiminin inançlarına saygı göstermeyen, Kemalizm gibi totaliter bir anlayışın yeri yoktur.

Kemalizm'in eleştirisi ve eleştirilerin rapordan çıkarılması karşısında bize merakla beklemek düşüyor: Türkiye mi AB nin kriterlerine uyacak, yoksa sonunda AB mi Kemalist olacak?

22 Mayıs 2003

İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü

Prof. Dr. Murat Belge

Gümüş Enseliler

Serbestî: *Biliyoruz, bu ara Helsinki Yurttaşlar Derneği çerçevesinde, gündeminiz AB perspektifiyle ilgili konularda yoğunlaşıyor. Ancak sizin kişi olarak Saddam sonrası Irak'la da ilgilendiğinizi köşe yazılarınızda takip edebiliyoruz. Saddam sonrası Irak'taki durumla ilgili Radikal gazetesinde yayınlanan bir makalenizde şöyle çarpıcı bir cümle kullanmıştınız. "Şimdi, burada son olayların cereyanını tarif etmek için şöyle bir cümle kurulabilir herhalde: 'Amerika Birleşik Devletleri'nin mücadelesi sonucunda özgürlüğüne kavuşan Irak'ta Şiiler kendilerini kırbaçlayarak özgürlüğü kutladılar' ". Evet, bu cümleden de anlaşıldığı gibi, bir taraftan kan revan içinde özgürlüğü kutlayan ve kendini kırbaçlayarak dini vecibelerini yerine getiren akıllara durgunluk veren bir durum. Ama diğer taraftan 12 yıldan beridir iyi kötü seküler bir düzen kuran Kürtler. Bu her iki ayrı durum göz önünde bulundurulduğunda, Şiiler ve Kürtlerin bir çatı altında toplanmasını siz gerçekçi buluyor musunuz?*

Murat Belge: Doğrusunu söylemek gerekirse, böyle bir soruya yeterli bir cevap verecek kadar Irak'ı tanımıyorum. Ama Irak muhalefeti, bundan önceki krizde bir araya gelip bir şey yapamamıştı. Kürtler Irak muhalefetinin dışında kalınca geride muhalefet denilebilecek bir şey kalmamıştı. Benim şahsen tanıdığım, yıllardır Irak'a gidemeyen Kürt komünistleri yahut liberal Iraklılar vardır. Bir Türk komünistin, bir Türk liberalinin Türkiye'de epeyce

yabancı kaçtığını biliyorum. Ama bir Iraklı liberal, Iraklı komünistin Irak'ta ayağını yere basacak bir yer olmadığını tahmin edebiliyorum.

Olaylara medyanın bize açtığı pencereden bakınca, hakikaten öyle kolay ve bir arada tutulur bir durum görünmüyor. Normal olarak heterojen sosyal unsurları bir arada tutmak, teorik olarak demokrasiyle mümkün olmalıdır bence. Ama Irak'taki demokrasi kültürünün gelişmediğini de hesaba katarsak, bu demokrasi faktörü de burada çok etkili olamaz. O zaman Amerika'nın kendi sıkıyönetimini kurması lazım. Kürtler dışında, Şiiler, yani kendilerini kırbaçlayanlar ve şeriat isteyenler bu ikisini bir arada yaşamaya çekebilecek bir manyetik merkez var mı Irak'ta? Çok bir şey bilmiyorum ama yok gibi görünüyor. Onun için, bence Irak pek öyle bir bütünlük halinde durabilecek bir yapıda değil. Ama uzun yıllar durup oturacak bir yapıya da benzemiyor. Yani Amerikalılar bu işe girdiklerinde tam olarak kafalarında ne vardı bilemiyorum. Eğer çabuk bırakıp gitmek var idiyse, bu büyük bir hayalperestliktir. Ama bütün bu anlattığım olumsuzluklar, Amerika'nın daha uzun süre orada kalmasının bir koşulu olarak düşünülüyor ise o zaman tersine gerçekçidir.

Serbestî: *Geçenlerde Jay Garner, Mesud Barzani'yle yaptığı bir görüşme sonrasında, "Mesud Barzani gibi bir liderin desteğiyle Irak'ta demokratik bir yönetim kolaylıkla kurulabilir." dedi. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?*

Bu memlekette sayıları milyonlarla ifade edilen Kürtler yaşıyor. Bu memleketin yurttaşları. Bu yurttaşlarımızın soydaşları Irak'ta yaşıyor.

Murat Belge: Dediğim gibi, işi içinden fazla bilmiyorum. Ama Şii nüfus Barzani'yi benimser mi, hangi koşullar altında benimser? bunları bilemiyorum tabi.

Serbestî: Irak savaşıyla birlikte Türk devlet yetkilileri, Türk basını ve emekli generaller de adeta Kürtlere savaş açtı. Kürtler diyor, çünkü güneydeki Kürtlere yapılan hakaretler, saldırılar otomatik olarak buradaki Kürtleri de etkiliyor. Ancak siz kendi gazete köşenizde, bu saldırıların tersine Kürtlere gülümseyen düşünceler yazdınız. Kürt karşıtı bu tutum konusunda ne düşünüyorsunuz?

Murat Belge: Bu konuyla ilgili asıl şimdi yazmaya başlıyorum. Bugün yazdığım yazıyla bu yazılarıma birkaç gün devam edeceğim. Deminki soruya verdiğim cevapta, Irak'ı fazla tanımadığımı söyledim ki bu doğru. İyi tanımadığım için bilgim yok, bu nedenle Irak'la ilgili çok fazla bir şey söyleyemiyorum. Türkiye'de olup biten şeyler için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Yani Türkiye'yi tanımıyorum demek zor. Fakat bazen tanımısına rağmen insanın akıl erdirememek gibi bir duruma düşmesi mümkün oluyor. Bu, Türkiye'de sık sık yaşanan bir durum. İşte tesadüfen bir televizyona bakıyorum, emekli bir subay olduğunu tahmin ettiğim ve savaş uzmanı olarak konuşan insanlardan biri, "Ben bilirim, ben oraları çok gezdim, onlar ciddiye alınacak adamlar değildir. Çapaçul, devlet kuramayan birbiriyle kavga etmekten başka bir şey yapamayan adamlardır" diye konuşuyordu. Bu adamı dinliyorum, aslında kullandığı kelimelerden çok jestlerine, yüzündeki mimiklere bakıyorum; çok aşağılayıcı konuşuyor ve akıl erdiremiyorum. Sonra başka bir generalin, Araplarla ilgili gazetede yayınlanan sözlerine bakıyorum; "Arapların genlerinde ihanet var" diyor. Bir insan, bir millet hakkında böyle bir genellemeyi nasıl yapar? Akıl erdiremiyorum.

Eskiden böyle bir yerlere koyduğum şeylere bakıyorum. Tesadüf, bununla da ilgisi yok; bakıyorum yine başka bir emekli general, "Bu Rumlar kadar adı adamlar yoktur, ben bunları bilirim" filan diye konuşmuş. Tabii ben bunları unutmuşum ama tekrar böyle rastlayınca "Aaa, işte bu da var" diyorum.

İnsanlar milliyetçi olurlar, vatansever olduklarını söylerler, vatanlarını severler de, iyi bunları yaparlar

İşte bu yurttaşlarımızın soydaşlarına biz hakaret ettiğimiz zaman, zaten o hakareti kendimiz bulaştırmamak da o hakaret gelir yurttaşlarımıza bulaşır. Peki o yurttaşlarımızın burada nasıl yaşamasını biz düşünürüz? Nerede ortaklık kuracağız da beraber yaşayacağız?

da. Artık şu yaşadığımız tarihlerde, bu vatanperver olmak, milliyetçi olmak ille başkalarını hor görmekten mi geçmek zorunda? İnsanlar birbiriyle çatışabilir-

ler, çıkarlar çatışır dolayısıyla insanlar çatışır. Ama bunu çatışarak göstermek vardır. Ancak çatışmak durumu olunca çatışıyorum diye aşağılamak gerçekçi bir tutum değildir. Hangi düzeyde bakarsak bakalım; bu, gerçekçi bir tutum değil. Halkın, hiçbir insan topluluğunun aşağılanması gerçekçi değildir. Çünkü insanlar aşağılık değildir. Şimdi o başka bir şey.

Biraz daha reel politik açıdan bir şeyler söylemek istiyorum. Bu, yazdığım ve yazacağım yazılarda söyleyeceğim şeyler. Bu memlekette sayıları milyonlarla ifade edilen Kürtler yaşıyor. Bu memleketin yurttaşları. Bu yurttaşlarımızın soydaşları Irak'ta yaşıyor. İşte bu yurttaşlarımızın soydaşlarına biz hakaret ettiğimiz zaman, zaten o hakareti kendimiz bulaştırmamak da o hakaret gelir yurttaşlarımıza bulaşır. Peki o yurttaşlarımızın burada nasıl yaşamasını biz düşünürüz? Nerede ortaklık kuracağız da beraber yaşayacağız? Ve en hesapçı, dalavereci, reel politik bir gözle bakan kişilerin şu koşullarda böyle bir tutumdan vazgeçmeleri, yani kendilerini frenlemelerini beklerim. Duyguları böyle olabilir de ama duygularını zaptederler. Bu ihtiyacı duymuyorlarsa, bana korkutucu geliyor. Yani karşılarında nasıl insanların olmasını bekliyorlar. Kürtlerden veya benim gibi düşünen Kürt olmayan insanlar; yani biz bu yapıda ne kadar alçalarak, yerlerde sürünerek yaşamak zorundayız?

Türkiye'nin Entelejensiyası Demokrasiyle İlgili Bütün Pozisyonlarını Terk Etmiş Vaziyette

Serbestî: Resmi talim terbiye gereği, devlet yetkililerinin ve generallerin Kürtlere karşı tutumu belli. Bunlar bu işi böyle anlıyorlar galiba. Ancak Türk entelejensiyası diyebileceğimiz, akademik çevreler ve sivil toplum örgütleri de, Kürtleri pek merak etmezler. Hatta devletin paralelinde bir tutum aldıklarını da görmek mümkün. Bunu nasıl değerlendirmek lazım?

Murat Belge: Doğru. Demokratik toplum idealine Türkiye bugün mü yakın, 1990'da daha mı yakındı? Bence 1990'da daha yakındı. 1980'de 1990'dan ve

Türkiye'nin ideal düzeni uluslararası düzen olarak, ideal bulduğu

Soğuk Savaş'mış. Soğuk Savaş içinde kendisi de ileri bir karakol

şimdiden daha yakındı. 1970'te de, 80'den 90'dan ve şimdikinden daha yakındı. Bir toplum için bunu söylemek çok ürkütücü. 1970lerde bu memlekette konuşulan konular ve konuşulma biçimleri dünya standartla-

rına çok daha yakındı. 80'de ciddi bir uzaklaşma ve bilinçli bir uzaklaştırma başladı. 90'larda bunun tepkisi ortaya çıkmaya başladı. Onun için dünyaya sanki biraz daha yaklaşır gibiydik. 2000lere geldiğimizde tekrar uzaklaştık. Yani demokrasiye yaklaşmak gibi bir perspektif alıp, son 40 yıl bu çerçevede değerlendirdiğimizde, 40 yılda vardığımız yer başladığımız yerin gerisinde. Bu, çok ciddi bir zaman kaybı.

Toplumların yaşamında zaman geniştir falan filan. Ama hayır, demokrasiye yaklaşmak da 40 yılı havanda su döverek gerçekleşmez. Bunu bu hale getiren belirli güçler var ama Türkiye'nin entelejensiyası vs... de demokrasiyle ilgili bütün pozisyonlarını terk etmiş vaziyette. Zaten çok derin ve sağlam kazılmış mevzilerini terk edip başka bir takım yerlere doğru dağıldılar. Onun için borazanla tepki gösteren bir toplum, toplumdaki çok bir kıta davranışı göstermeye başladı. Özellikle 12 Eylül gibi bir rejimin getirdiği yasal yapılanmalarla toplumun ses çıkarma organlarına bir müdahale var. Onun için bu organlar artık bir tek ses çıkarabilir. Şimdi umarım bu, bu toplumda başka bir ses yok demek değil. Ama o ses duyulmuyor, duyulabilen ses de bu şekilde duyuluyor.

Türkiye'nin İdeal Düzeni Soğuk Savaş'tı

Serbestî: Ortadoğu konusuna dönersek, ABD'nin Irak'a müdahalesiyle artık Türkiye, İran, Irak ve Suriye'nin Ortadoğu perspektifi ortadan kalktı mı?

Murat Belge: Zaten ortak bir perspektifleri yoktu.

Serbestî: Ancak birbirlerine dayanarak ve uluslararası şartların da desteğiyle statükoyu sürdürebiliyorlardı. ABD'nin müdahalesiyle böyle bir ortak zemin kalmadı gibi. Çünkü Irak elden gitti, diğer üçlünün birlikte hareket etme şansı da zor görünüyor.

Murat Belge: Ama çok birbirlerinin hayranı değillerdi. Bunların içinde Türkiye'yi ele alırsanız, uzun za-

mandır hep kendi doğusuna sırtını dönen bir toplum. Bunun belki bazı haklı tarafları var. Eğer sahiden batılılaşan bir toplum olsa çok haklı olurdu. Ama aynı zamanda batılılaşmaya da sırtını dönen bir toplum olun-

ca, o zaman tuhaf bir manzara çıkıyor. Yani sanki Türkiye'nin iki tane sırtı varmış gibi. Bir yere dönmesi sözkonusu olduğunda ancak sırt denen kısmını döndürebilirmiş gibi bir manzarası var. Türkiye'nin hiçbir zaman ne Ortadoğu'da ne üçüncü dünyada anlamlı bir yeri olmadı. Birinci dünyada durdu ama birinci dünyanın bekçisi olarak, içinden bir parçası olarak durmadı. Onun için de bugün vardığımız yerde öyle anlaşılıyor ki Türkiye'nin ideal düzeni uluslararası düzen olarak, ideal bulduğu Soğuk Savaş'mış. Soğuk Savaş içinde kendisi de ileri bir karakol olacakmış. O zaman, işte o müttefiki dediği, -artık ona gerçek müttefik mi denir başka terimler mi kullanılır- müttefikler Türkiye'nin kendi işlerini nasıl idare ettiğine bakmıyorlar; "bize lazımdır böyle bir karakol, ilişmeyelim" diyorlar. Biz de işlerimizi kendi bildiğimiz gibi yapıyoruz ve bunu böyle yapmaktan ve patronların da buna karışmamasından çok mutluyuz. Bu düzen yıkılıp birdenbire herkesin kendi işlerinden temizlenmesi; işkenceden, baskıdan diktatörlükten arındırılması aşamasına gelince Türkiye neye uğradığını şaşırılmış vaziyette, hala da toparlanamadı.

Serbestî: Siz bazı yazılarınızda, işkence, yargısız infaz ve benzeri uygulamaları Türkiye'nin sevimli alışkanlıkları olarak sıralıyorsunuz. Bu sevimli alışkanlıklar kolay kolay terk edilir gibi mi, bu alışkanlıkların yönü, akıbeti ne olacak?

Murat Belge: Dünyada zaman ve mekan denilen iki tane çok belirleyici faktör var. Hepimiz çeşitli biçimlerde her ikisiyle mücadele etmeye çalışıyoruz. Ama bunlar, uzun vadede her şeyi belirliyorlar. Şu meşhur metafor vardır; hani doğuya giden gemide batıya koşan adam gibi. Yani gemi doğuya gidiyorsa sen de doğuya gidersin, istediğin kadar geminin gidiş yönünün aksine koş ya da zıpla, "benim ayağım gemiye değmiyor, ben onun gittiği yere gitmem" ümidiyle çırpınıp dur. Havada da duramayacağın için yine gemidesin. Yani bu dünyada ayağımızı yere basmak zorun-

Çünkü, "AB'ye evet" derse, bu benim birinci senaryonun gereklerini yapıyor olması lazım. Ama "hayır ben girmiyorum, çünkü siz beni böyleceksiniz, düşmansınız vs." diyecek. O zaman etrafında herhalde tel örgü olacak. Bu şimdi uygulanan "milli park" o zaman "milletlerarası park" olacak. "Antik Çağda insanlar böyle yaşıyordu" diye turistik kafiler gelebilir; resimlerimizle, heykellerimizle, törenlerimizle,

Bana bir Alman Vakfı, Güneydoğu Avrupa'nın 30 yıl sonraki durumuna ilişkin bir fantezi yazı yazmamı istedi. Diğer ülkelerden de 13 kişiden istemişlerdi. Biz böyle yazılar yazdık ve yayımlandı.

Aynı hikaye; şimdi 30 yıl sonra Türkiye nerede olacak? Bunun bir makul cevabı var: Avrupa Birliği'ne katılmak için şimdiden gerekeni yapacak dolayısıyla 30 yıl sonra orada olacak, 2030 yılında. O zaman ne gibi sorunları olur bilemiyorum. Ama olan sorunlar, zaten AB'nin ve o günkü dünyanın sorunları olacaktır ve bu sorunlara birlikte çözüm aranıyor olacaktır. Kürtler de o ara, işin içinde ötekilerle birlikte olacaktır. Sorunlarımız da çözümlerimiz de ortak olacaktır. Bu, dünyada rahatlatıcı bir perspektiftir. Ama Türkiye, her şeyi çok makul yapan bir toplum değil, bunu biliyoruz. Onun için bu tek senaryo olamıyor, 30 yıl sonra böyle olur diye. İkinci senaryo Türkiye bunu reddediyor. Ancak reddetmesi lazım. Çünkü, "AB'ye evet" derse, bu benim birinci senaryonun gereklerini yapıyor olması lazım. Ama "hayır ben girmiyorum, çünkü siz beni böyleceksiniz, düşmansınız vs." diyecek. O zaman etrafında herhalde tel örgü olacak. Bu şimdi uygulanan "milli park" o zaman "milletlerarası park" olacak. "Antik Çağda insanlar böyle yaşıyordu" diye turistik kafiler gelebilir; resimlerimizle, heykellerimizle, törenlerimizle, basınının diliyle turistler için iyi bir görüntü oluruz herhalde! Ama bütün bunlar da ancak 30 yıl sürdürülebilir. Böyle bir kumara karar verebilir Türkiye de, o kararı verebilme yetkisine sahip olanlar. Artık Avrasya mı derler, bir şeyler derler de. Biz bu oyunu oynamıyoruz derler. Ama 30 sene sonra biz gene öbür yerde oluruz. O zaman her iki durum arasında çok fark olur; birinde saç baş yerinde, güler yüzlü sıhatli biri olarak oluruz. Öbüründe, yani bu kumardan sonraki durumda ise, muhtemelen bir bacağı alçıda, koltuk değnekli; orası burası morarmış, kolu bandajlı bir halde oluruz. Onun için bugünden buna akli başında bir cevap bulunması lazım; öyle mi olmak istiyoruz, böyle mi?

Serbestî: Birazda Türkiye'nin Saddamlaşan tavrına değinmek istiyorum. Saddamlaşmak ille de kimyasal gazlarla sağa sola saldırmak veya çelik yumrukla ülkeyi yönetmek de-

ğildir. Saddam'ın sabitleri vardı, hiç kimse ona dokunamıyordu onu aşamıyordu, rejimi aşılmazdı. Türkiye'nin de böyle benzer sabitleri var. Genelkurmayın iradesi tartışmasızdır ve dokunulmazdır. Bu durumda siz AKP değil de bilmem, Marksist Leninist silahlı propaganda partisi olsanız ne yazar. Parlamentoda mutlaka çoğunluğunuz da olsa askerleri aşarak bir şeyler yapamıyorsunuz. Bülent Arınc'ın eşinin baş örtüsüne dokunabilirsiniz. Ancak ordunun hiçbir örtüsüne dokunamazsınız.

Murat Belge: Ben de tabi bu durumu tam bilemiyorum. Ben de gazetede baktım. Bu Mehmet Ali Kışlalı vardır; genellikle aynı yazıyı yazar; yurt dışında ve yurt içinde insanların Türk Silahlı Kuvvetlerini anlamadığını ama TSK'nin demeçlerini dikkatle inceledikleri zaman çok gerçeklerin ortaya çıkacağını söyler. Anlamayan yerli ve yabancı insanlara kendisinin yardımcı olabileceği konusunda vaatte bulunur, gelip bana sorun, söyleyebilirim der. Bunları anlattığı bir yazısında, "İhtilal mi yapacaksınız?" gibi bir soru soruyordu. Bu sorunun muhatabı o yazıda Ak Partililerdi. Yani "ordu sizin dediğinizi yapmayacaktır, size de yaptırmayacaktır o halde ihtilal mi yapacaksınız?" diye soruyordu. Şimdi Türkiye'de bir çok insan bu bağlamda bakıp, "eh tamam doğru" diyebilir. Laikliği çiğnetmeme gibi bir tavır alabilir. Hemen bunu genelletirmek mümkün. Bu, sadece laikliği çiğnetmeme meselesi değil; "o olamaz, bu olmaz; onun kanunu var, bunun koruma bilmem nesi var". Şimdi o zaman akla o soru geliyor; "Hakikaten ihtilal mi yapacaksınız?".

Bir çok komünist olmuş genç adam gibi, ben de gençliğimde devrimciydim. Daha dünyayı tanıdığımı sandığım aşamalara geldiğim zaman, devrimin, iradi olarak çok fazla göklere çıkarılacak, uğruna ille de çalışılacak bir şey olmadığı kanaatine vardım. Ama "devrim iyidir", "devrim kötüdür" diyebiliriz. Birileri devrim için çalışıyordur birileri çalışmıyordur. Fakat bazen bir şeyler öyle bir hale gelir ki, çare kalmaz. Hiç kimse için de iyi olmaz.

Yani bu mesele yön deđiřtirdi, ama gene gelecek; Türkiye içinde-
ki Kürtler hala çocuklarına isim koyamıyorlar, kendi dilleriyle okul

Gümüş Enseler

Serbestî: İhtilal perspektifine sahip olanlar da nihayetinde oyla parlamentoya gidebiliyorlar. Ama hepsi o kadar, sonrası açılmaz duvarlar...

Murat Belge: şimdi bu devrim-ihtilal deyince, insanların kafalarında bir takım siyasi modeller canlanıyor. Aslında ben onları kast etmiyorum çok daha genel bir devrim veya ihtilal diyorum. Bunu, ben bir zaman önce yazmıştım. Goril topluluklarında, yaşlı gorillerin enselerindeki tüyleri ağarmış; bunlara "Gümüş ense", "Silver back" diye bir isim bulmuşlar. Bunlar da sosyal sürüler halinde, gorillerin sürü başları da bunlar. Bunlar ne yapıyorsa geri kalan sürü de onu yapıyor. şimdi bunlar o jungle vs. koşulları içinde, düşman; işte aslan mı geliyor fiil mi geliyor ne oluyorsa, iç güdüsel savunma şekli; Gümüş enseler çember halinde, yanlarında ötekiler, yavrularını, dişilerini de ortalara alıp öyle bir olup, göğüslerini gümürdeterek oturuyorlar ve düşmana karşı ne kadar güçlü olduklarını gösteriyorlar. Düşman aslan, kaplan olduğu zaman da bunları görünce, 'ha bunlarla başa çıkılmaz" diyor ve gidiyor. Ama düşmanın ellerinde tüfeklerle gelen avcılar olduğunu düşündüğümüzde, bunların bu savunma içgüdüsüyle buldukları çare, tamamen teker teker vurulup ortadan kaldırılmalarını sağlayacak bir durum.

Yani liderlik denen şey, gümüş ense olarak ilelebet aynı yöntemle bir topluluğa ben seni yöneteceğim demek değildir; değişen koşullara göre değişen çareler bulmaktır. Eğer değişen çare bulamıyorsan o zaman hayat kendi ihtilalini yapar ve seni süpürür.

Serbestî: 1993'te Birikim dergisinde yayınlanan "Girmekte olduğumuz kıyamet" başlıklı makaleniz şöyle başlıyor: "Türkiye, tarihinin en karanlık dönemlerinden birine doğru hızla sürükleniyor. Girmekte olduğumuz kıyamet, Kürt sorunu çerçevesinde kopacak; ama onu aşan nedenleri olduğu gibi, onu aşan sonuçlar da doğuracak. Bu sonuçlar yalnız iç politika çerçevesinde değil, uluslararası ilişkiler çerçevesinde belirleyici olacak." Bunlar sizin 93'teki saptamalarınız. Bugüne bakıyoruz, Kürt meselesi nedeniyle Türkiye, neredeyse dünyanın tümünü karşısına almış durumda.

açamıyorlar, bunlar bir yana da, oradaki bilmem kaç bin tane Türkmen diye hareket ederek, hem oradaki Kürtleri hem buradaki Kürtleri incitecek akıl almaz ırkçı politikalarla, meşhur bir söz var "Rüzgar eken fırtına biçer" diye herhalde bunlar, böyle istiyorlar ne diyeyim.

Murat Belge: Dolayısıyla Amerika'yla girdiği açmaz, Avrupa'dan gelen tavırlar.

Serbestî: Sözüünü ettiğiniz kıyamet bu mu?

Murat Belge: Zaten bir çeşit kıyamet içindeydik. Ama Apo yakalandı diye, sanki çözüldü gibi göründü. O zaman da ben buna pek inanmadım, işin çözüldüğüne. Çünkü bir şeyin çözülmesi için, çözülmesi lazım. Çözülmesi için de bazı şeylerin yapılması lazım. Ama ben aynı zamanda Apo'nun da müthiş bir güç olduğuna, Kürtler arasında kimsenin geri dönmeyeceği bir mücadele başlattığına da inanmıyordum. Ben, Apo'nun o bulunduğu yere kendi gücüyle gelmediğini, Türkiye'nin ona karşı yürüttüğü yanlış politikalar sonucu böyle güçlendiğini söylüyordum. Onun için de, Apo'nun yok Nijerya'da Kenya'da neresiyse, Amerikalılar tarafından yakalanıp buraya getirilmesi de çok şaşırtıcı değil. Ama asıl katastrof yok ortada fakat katastrofun katastrof olması için hala gerekli şeyler yapılıyor.

Tabi Türkiye'de, Apo yakalandı sözde bazı subaplar açıldı, biraz birikmiş buhar kaçırıldı... Ama şimdi Irak'tan buharlar çıkıyor. Yani bu mesele yön değiştirdi, ama gene gelecek; Türkiye içindeki Kürtler hala çocuklarına isim koyamıyorlar, kendi dilleriyle okul açamıyorlar, bunlar bir yana da, oradaki bilmem kaç bin tane Türkmen diye hareket ederek, hem oradaki Kürtleri hem buradaki Kürtleri incitecek akıl almaz ırkçı politikalarla, meşhur bir söz var "Rüzgar eken fırtına biçer" diye herhalde bunlar, böyle istiyorlar ne diyeyim.

Serbestî: Bu gelinen noktada şöyle bir durum var: şimdi Türkiye, hem kendisi hem İran ve Suriye çok güçlü bir şekilde bir Kürt devletine karşı oldukları ve olacakları için, böyle bir devletin kurulması mümkün olmayacak diye tamamıyla kaba kuvvete dayanan bir argümanla hareket ediyor. Herkës Kürtlere "aman devlet kurmaya kalkmayın rasyonel değildir" demekte. Ancak sadece kaba kuvvete dayanan bu argüman, ne kadar rasyonel ya da gerçekçi?

Hatta Irak'ta Barzaniler, Talabaniler şu anda görünen önderler,

bir özerk Kürt yönetimi denebilecek bir şey kurarlarsa, bunu sar-

Murat Belge: Bir anlamda rasyonel, çünkü öyle olacaktır. Şu anda İran ve Suriye Türkiye kadar tepki gösterir mi onu bilemiyo-

rum. Gerçi Türkiye de şimdi o casus belli lafları pek tekrarlanmaz oldu. Türkiye bu bölgede her dediğinin yapılmayacağını her halde öğrenmek durumunda. Çünkü Amerika dünya çapında politika yaptığı ve yapacağı için bütün bir bölge ve dünyada olan teamüller çerçevesinde meseleye bakacaktır. Burada, acaba Türkler üzülmü mü, İranlılar küser mi diye bakamaz, başka türlü hesaplar yapar ve gördüğüm kadar, Amerika'nın Kürtlere nefes alacakları bir alan açmak gibi bir politikası var.

Bunları demin dediğim şeylere bağlamak mümkün, yani Amerika'ya bunu yaptırtmamak mı olacak bizim politikamız? O zaman, kaç uçak gemisine sahip olduğumuzu hesaplamamız lazım. Yoksa, dünyada Amerika ve bir takım büyük güçler, bunu yapıyorsa, bizim bu süreç içerisinde yapılan politikalarımız ne olmalı? diye tabulardan, değişmez şeylerden vazgeçip onlara bakmamız lazım. Ama bunu yapacak esneklik var mı? Bilmiyorum, ben de hiç emin değilim.

Serbestî: Demin sözünü ettiğim makalenizin "İşin PKK tarafı" diye bir bölümü var. Oradan aktarıyorum: "PKK ile TC devleti arasında tuhaf bir uyum var. Bu söylenince şüphesiz iki taraf da çok kızıyor, kızmaları ve kızma üslupları da çok benzeşiyor. (...) PKK ideolojisi ve pratiğiyle, popüler olacak bir örgüt değildir. Popülerleşmeyi ancak ona başkası kazandırabilirdi" *Bunu güncel bir duruma bağlamak için aktardım. Savaş sırasında Irak'ta bulunan Batılı bir gazeteci, geçenlerde bir toplantıda, Türkiye'nin insani yardım çerçevesinde Irak'a gönderdiği malzemelerin bir kısmını, 300 kişilik bir PKK-KADEK kampına gönderdiğini gözlemlediğini söyledi. Aynı gazeteci, bölgede bulunan herhangi bir güvenlik biriminin PKK-KADEK'i rahatlıkla denetleyebildiğini de iddia etti. Ayrıca, aynı toplantıda bulunan bir Türk gazeteci de Mesut Barzani ve Celal Talabani'ye karşı Türkiye'nin kullanabileceği tek etkili gücün KADEK olduğunu ve bunu da uzun veya kısa vadede mutlaka kullanacağını ileri sürdü. Bütün bunlar çok tuhaf değil mi? Oysa Türkiye hem içte hem dışta hep başkasını PKK'ye yardım ve yataklık yapmakla suçluyor. Gene-*

sacak bir unsur olarak PKK devreye sokulabilir, yani bu dünyada hiçbir şey öyle olmaz denmemeli. Her şeyin bir imkanı var. Ama dediğim gibi bunlar spekülasyon, elimizde yeteri kadar delil yok.

raller Irak Kürdistanı'na yönelik hareket gerekçesini PKK'nin oradaki varlığına dayandırıyor ve Türkiye içinde de "terör", "terörist" edebiyatıyla herkesi susturuyorlar. Siz bu tuhaflıkla ne diyorsunuz?

Murat Belge: Şimdi bu konuda, en azından benim elimde yeterince delil yok. Onun için ancak tahmini şeyler söylenebilir. Benim başlangıçta söylediğim, PKK ve devletin davranışları arasındaki benzerlik, bilinçli bir işbirliğini içeren bir şey değil. İki ayrı hareketin, kendi ellerinde olmayan nedenlerle ama siyasi kültürlerinden ötürü birbirine benzemeleri, bu mümkün. Bazen birbiriyle hiç alakası olmayan taraflar, üstelik tam da aynı nedenlerle aynı noktada buluşabilirler. Benzer bir durum, Avrupa'nın ırkçı, muhafazakar sağıyla Türkiye'deki milliyetçiler arasında da böyle bir 'ittifak' var. Onlar Türkiye'yi istemiyor, Türkiye'deki o çevreler Avrupa'yı istemiyor. Dolayısıyla karşılıklı olarak birbirlerinin ekmeğine yağ sürüyorlar. Ama yan yana otursalar belki birbirlerini gırtlaklarlar. PKK ilişkisi böyleydi. Ama Abdullah Öcalan ele geçtikten sonra, başka türlü bir ilişki ortaya çıktı. Abdullah Öcalan'ın mahkeme sırasında izlediğimiz konuşmalarında, canını kurtarmak için Türkiye'yle, devletle uzlaşmaya karar verdiği beliydi. Bunun için bir yerde ona PKK lazım ki o canını kurtarabilin. Ancak Abdullah Öcalan'ın, O PKK'yı da devletin istemediği şeyleri yapmaktan engellemesi lazım. Böyle bir hassas oyuna girmiş olabilir bu iş. Hatta Irak'ta Barzaniler, Talabaniler şu anda görünen önderler, bir özerk Kürt yönetimi denebilecek bir şey kurarlarsa, bunu sarsacak bir unsur olarak PKK devreye sokulabilir, yani bu dünyada hiçbir şey öyle olmaz denmemeli. Her şeyin bir imkanı var. Ama dediğim gibi bunlar spekülasyon, elimizde yeteri kadar delil yok.

Atatürkçülük Etrafında Gelişen Faşizan Cephe

Serbestî: Yalnız bu benzerlik Atatürkçülüğe sahip çıkma konusunda da ortaya çıkıyor. Abdullah Öcalan bir ay önce kendi avukatları aracılığıyla Atatürkçü çizgiye sahip çıkması konusunda Orduya bir çağrı yaptığını söylüyor. Şükrü Sina Gürel ve Doğu Perinçek'in önderliğinde 'Ulusa çağrı' diye bir metin ya-

yınlandı. Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay karargahı Atatürkçü hassasiyetlerinden dolayı TBMM Başkan-ı'nın verdiği 23 Nisan Resepsiyonuna katılmadılar. En son Yıldız Üniversitesi'nde Atatürkçü öğrenciler ile diğer solcu öğrenciler arasında çıkan olaylar... Bu yeniden alevlenen ortak Atatürkçülük duygusu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Murat Belge: Şimdi ben, Marksistim, sosyalistim onun için de kendimi Kemalistim diye hiç tanımlamadım. Kemalizm'in bütün tarihi seyrine de, bir Marksist olarak belirli bir eleştirelilik içinde bakarım. Ama eleştirelilik içinde bakmak, bir çok bakımdan Mustafa Kemal'in erdemlerini inkar etmeği gerektirmez. Mustafa Kemal'le yola çıkılan bir milliyetçiliğini bugünkü, bu Atatürkçülük denilen yere varmaması gerektiğini düşünüyorum. Yani Kemalizm'i bu faşizan şeyden korumak benim birinci derecede işim değil. Ama bir tarih değerlendirmesi yapmak zorunda olan bir kişi olarak, bu Kemalizm'de, biraz da kaçınılmaz koşullardan ötürü, bir dereceye kadar sivrilmiş bir takım anti demokratik filizleri, Kemalizm'in bütünü haline getirip, oradan bir faşist cephe kurmak ve bunu da saygıdeğer Atatürkçülük onurunu takmak gibi bir şey! Bunun içinde Abdullah Öcalan da yerini bulmuşsa yadırgatıcı bir şey değil; iyi o da yerini almış demektir!

Serbestî: Birde Abdullah Öcalan'ın çevresinin etkisiyle de oluşan genel yanlış bir kanı var: İşte "Türkiye'deki Kürtler Irak'taki Kürtler gibi düşünmüyorlar", "onlar savaş ve Amerika yanlısı bunlar değil" gibi değerlendirmeler var. Oysa normalinde dünyadaki

diğer herhangi bir milletin milli ortaklık duyguları güçlüyse iyi bir şey olarak ondan söz edilir. Ancak Kürtlere gelince, "bir şey olmaz, buradaki Kürt iyidir güneydeki Kürt için kızmaz" gibi bir kanaat yaratılmaya çalışılıyor. Halbuki bundan iki ay önce Celal Talabani ile Neçirvan Barzani, Ankara'ya geldiklerin de, Talabani, Ankara'da linç olmaktan zor kurtuldu. Ancak Silopi'de yolda geçerken, her iki lidere de halk büyük bir sevgi gösterisinde bulundu, bunun için polis ve jandarma halka karşı güç kullandı, yirminin üzerinde kişi gözaltına alındı. Ancak hala ille de birileri Kürtleri ayırtırmak, çatıştırmak istiyor ve böyle olmasının iyi olacağını değerlendiriyorlar.

Murat Belge: Evet, ama böyle söyleyenlerin de çok inanarak söyledikleri şeyler olduğunu sanmıyorum. Çok anlık, işine gelen lafları söyleyerek, günü idare etmeyi başarılı politika yapmak anlamına geldiğini zannedenler son dönemlerde Türkiye'de çoğalmaya başladı. Geleceğe ilişkin planlar ortadan kalkınca; ne olacak gelecek, geleceği kurmak için ne yapmalıyız? sorusu geçerliliğini kaybedince, o zaman böyle en kolay bir takım şeylerle, taktiklerle durumu idare etmek bir siyaset tecrübesi olmuş.

Serbestî: Daha genel ve [son*] bir soru, yine sizden alıntı yaparak, toplumların agorasına ne oldu, ne oluyor özellikle Türklerle Kürtler açısından?

Murat Belge: Tabi sadece Türkler, Kürtler değil, genel olarak agora tarihlerden başlayarak dağıldı ve hala tekrardan toparlanma belirtilerini göstermiyor. Bu da toplumun geleceği açısından çok tehlikeli bir şey.(...)

*) Bu, Türkiye'nin en birikimli ve en kültürlü insanlardan birisi olan Sayın Murat Belge'yle yaptığımız röportajın, ne son sorusu ve ne de son cevabıydı. Dalgınlığıma mı, mikro ses kayıt cihazının azizliğine mi gitti? bilemiyorum. Kaseti çok ileri geri aldım, evirdim çevirdim, ne yaptysam devamını bulamadım. O yüzden siz değerli okurların ve Sayın Murat Belge'nin hoşgörüsüne sığınıyorum. Aslında, röportajın bundan sonraki devamı, birkaç detaylandırıcı soru ve cevaptan ibaretti. Yalnız siz de takdir edersiniz ki "son" yerine geçen sorunun cevabı da yarıda kalmıştır.

Keşke, dünyada romanın nereye gittiğini, roman sanatının ve kişinin geçirdiği değişimi, bu bağlamda Marquez'i ya da William Faulkner'i Sayın Murat Belge'yle konuşsaydık veya Joyce'un Dublinlileri'nden söz etseydik, yani röportajımızın konusu edebiyat olsaydı. Şahsen benim açımdan çok daha keyfili olurdu. Ama ne yapalım, siyasetin kasvetli dünyası, hepimizin hayatını birinci derecede etkilemektedir. Ancak konu siyaset de olsa, Murat Belge'nin üslubundan, düşüncelerinden keyif almamak mümkün değil.

Murat Belge'nin yayınlanmış bazı eserleri şunlar: *Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek* (1981), *Tarihten Güncelliğe* (1983), *Marksist Estetik* (1989), *Türkiye Dünya'nın Neresinde?* (1992), *İstanbul Gezi Rehberi* (1993), *Türkler ve Kürtler: Nereden Nereye?* (1995), *Boğaz İçinde Yalılar ve İnsanlar* (1997), *Edebiyat Üstüne Yazılar* (1998), *Tarih Boyunca Yemek Kültürü* (2001)

Mehmet Sanrı

İsmail Beşikçi Hoca'dan Mektup -III-

"Düşün Özgürlüğü"

Merhaba Ahmet,

Önce selamlar, sevgiler

Önceki mektubumda düşünce özgürlüğünden söz etmek gerektiğini belirtmiştim. Bunu yapmaya çalışacağım.

Son bir-iki yıldır Avrupa Birliği istiyor diye Anayasa'da bazı değişiklikler yapıldı. Bu değişikliklere uygun uyum yasaları da çıkarıldı. Fakat bunlar arasında ifade özgürlüğü ile ilgili bir düzenleme yoktu. 6 Şubat 2002 tarihli ve 4744 sayılı yasa "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" adını taşıyor. Bu Kanunun 4. maddesiyle Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesinde değişiklik yapmak amaçlanıyor. Bu maddede "Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir" deniyor.

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapanlar hakkında fiilleri daha ağır cezayı gerektirmedikçe bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bir milyar liradan üç milyar liraya kadar ağır para cezası hükümlenir. Bu suçun terör yöntemlerine başvurmaya özendirilecek şekilde işlenmesi halinde ise, verilecek hapis cezaları paraya çevrilemez."

6 Şubat 2002 tarihinde 4744 sayılı yasa ile değiştirilen madde ise şöyle: Bu 27 Ekim 1995 tarihli ve 4126 sayılı yasadır. Bu yasadaki 8. madde şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş yapanlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yüz milyon liradan üçyüz milyon liraya kadar para cezası hükümlenir. Bu suçun mükerreren işlenmesi halinde verilecek ceza paraya çevrilemez."

27 Ekim 1995 tarihli ve 4126 sayılı yasanın, 14 Nisan 1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesini değiştiren bir yasa olduğu da belirtilmelidir.

6 Şubat 2002 tarihli yasa, "Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir" diyor. Bu durumda kişiler, yeni düzenlemede, ister istemez "değişiklik" arıyor. Değişikliğin ise sadece, "hedef" kavramı yerine "amaç" kavramının kullanılması şeklinde gerçekleştirildiği görülüyor. 1995 tarihli yasa,

Devlet ve hükümetin "düşün suçu"yla ilgili tutumu genel olarak

hep böyle olmuştur. "Özgürlükleri genişletme", "yasakları gevşet-

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü hedef alan yazılı ve sözlü propaganda..." dan söz ederken, 2002 tarihli yasa, "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla, yazılı, sözlü ve görüntülü propaganda..." dan söz ediyor. Yeni düzenlemeye "görüntülü" ibaresi de eklenerek, cezaya temel teşkil eden fiilin kapsamını biraz daha genişletiyor. Böylece, özgürlüklerin genişletilmesi, "demokratikleşme", "yasakların kaldırılması" gibi bir söylem içinde fiilen gerçekleşen ise bir ağırlaştırma olmaktadır.

"Yüz milyondan üçyüz milyona kadar" olduğu söylenen ağır para cezasının "bir milyardan üç milyara kadar" çıkarılması da kuşkusuz bir ağırlaştırma değildir. Fakat 1995'deki düzenlemede bulunmayan, "Bu suçun terör yöntemlerine başvurmaya özendirecek şekilde işlenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında arttırılır." ibaresi daha ağır bir ağırlaştırma değildir. Bu düşüncenin cezalandırıldığı çok açık bir delildir. Maddede, birinci planda düşünce cezalandırılmaktadır. Daha sonra da, bu düşünce, "bu suç", "teröre başvurmaya özendirecek şekilde işlenirse", ayrıca cezalandırılır, denilerek düşünceye verilen cezayı artırıcı bir etken olarak dile getirilmektedir. Devlet ve hükümet buna, "özgürlük alanını genişleten bir değişiklik" demektedir. Yasa başlığında, "değişiklik" yazdığı için, "Bazı Konularda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", "Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi şu şekilde değiştirilmiştir" dendiği için, bu yeni düzenlemenin bir "değişiklik" içerdiği kabul ediliyor. Böylece Kopenhag kriterlerinin yerine getirildiği düşünülüyor. Yeni düzenleme, aslında, bir "ağırlaştırma" olmasına rağmen böyle söylenmektedir. Devlet ve hükümetin "düşün suçu"yla ilgili tutumu genel olarak hep böyle olmuştur. "Özgürlükleri genişletme", "yasakları gevşetme" söylemi içinde, fiilen bir ağırlaştırma gerçekleştirilmektedir. Avrupa Birliği'nin de bunu bir "değişiklik" olarak kabul etmesi, "hiçbir şey değişmedi" dememesi mümkündür. Her iki taraf da bu konuda birbirini kandırıyor. Her iki taraf da birbirine inanıyor gibi görünmekten memnun.

Devlet ve hükümetin "düşün suçu"yla ilgili tutumu genel olarak hep böyle olmuştur. "Özgürlükleri genişletme", "yasakları gevşetme" söylemi içinde, fiilen bir ağırlaştırma gerçekleştirilmektedir. Avrupa Birliği'nin de bunu bir "değişiklik" olarak kabul etmesi, "hiçbir şey değişmedi" dememesi mümkündür. Her iki taraf da bu konuda birbirini kandırıyor. Her iki taraf da birbirine inanıyor gibi görünmekten memnun.

Avrupa Birliği'nin ne düşündüğü çok önemli değildir Ahmet, fakat bu düzenleme bizleri çok yakın-

dan ilgilendiriyor. Bunun için bizlerin bu konu üzerinde daha çok durmamız gerekiyor. Düşün özgürlüğü herhangi bir özgürlük değildir Ahmet, düşünceyi açıklama özgürlüğü bütün özgürlüklerin anasıdır. Düşünceyi açıklama özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün kısıtlandığı bir yerde, öbür özgürlüklerin yaşama geçmesi ve doğru-dürüst yaşanması da olası değildir. Öbür özgürlükler, örneğin basın özgürlüğü, bilim özgürlüğü, sanat özgürlüğü, eğitim ve öğretim özgürlüğü, seçme ve seçilme özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşleri ve örgütlenme özgürlüğü vs. ancak düşün özgürlüğü varsa yaşanabilir.

Düşün özgürlüğü veya ifade özgürlüğü üzerinde durmak, sadece insan hakları kurumlarının, insan hakları savunucularının sorunu değildir. Kendilerinin "devrimci" olduğunu söyleyen bazı unsurlar da düşün özgürlüğünün bir burjuva kurumu olduğunu, karşı çıkılması gerektiğini söylüyorlar. Fakat bu gruplar, "bizim iktidarımız döneminde tek düşünce olacak, o da bizim düşüncemiz olacak, diğerlerini yasaklayacağız, bütün burjuva düşünceler yasaklanacak..." demeyi de ihmal etmiyorlar. Düşün özgürlüğü, düşünceyi açıklama özgürlüğü, yürürlükteki siyasal sistemle organik olarak ilişkilidir. Düşün özgürlüğünün kısıtlandığı, bazı alanlarda da tamamen ortadan kaldırıldığı yerlerde, düşün yasaklarının, resmi ideolojinin kurumlaştığı çok açıktır. Ve bunlar, dinamik, kararlı, sistematik bir şekilde işleyen kurumlardır. Bünyesinde resmi ideolojiye, düşün yasaklarına yer veren bir siyasal sistemin demokratik bir siyasal sistem olduğu söylenemez. Burada siyasal sistemi belirleyen temel kurumun resmi ideoloji kurumu olduğu söylenebilir.

Adalet ve Kalkınma Partisi, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra, hükümet kurduğundan beri demokratikleşme doğrultusunda birçok paket açıkladı. Bu paketlerin hiçbirinde ifade özgürlüğüyle ilgili bir girişim yok. Bütün tartışmalar hep TCK/312 ile ilgiliydi. Bu da ifade özgürlüğünü genişletici bir anlayışla değil, hükmün infazıyla ortaya çıkan bazı engellerin aşılması doğrultusunda ele alınıyordu. Yani, AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın önündeki

Adalet ve Kalkınma Partisi, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra, hükümet kurduğundan beri demokratikleşme doğrultusunda birçok paket açıkladı. Bu paketlerin hiçbirinde ifade özgürlüğüyle ilgili bir girişim yok. Bütün tartışmalar hep TCK/312 ile ilgiliydi. Bu da ifade özgürlüğünü genişletici bir anlayışla değil, hükmün infazıyla ortaya çıkan bazı engellerin aşılması doğrultusunda ele alınıyordu. Yani, AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın önündeki

Fakat hiçbir Avrupalı muhatabı da, "siz İstanbullu bir Türk olarak

Türkçe eğitim olanaklarına sahipsiniz, Türk dili, Türk kültürü, Türk

bazı engellerin kaldırılması yönünde ele alınıyordu.

2002 yılı yaz aylarını hatırlayalım sevgili Ahmet.

Türk aydınlarının büyük bir çoğunluğu Avrupa ülkelerinde ve Avrupa Birliği

kurumlarında lobi yapıyorlardı. Türk aydınlarıyla birlikte sivil toplum kurumları da Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılması konusunda yoğun bir çaba gösteriyorlardı. İşveren ve işçi sendikaları, memur sendikaları, mühendis odaları, tabip odaları, insan hakları kurumları, barolar birliği gibi kurumlar sivil toplum kurumlarının başlıcalarıydı. 172 sivil toplum kuruluşundan söz ediliyordu. 3 Ağustos 2002'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilen "demokratikleşme paketi"nin devrim gibi değişiklikler içerdiği söyleniyordu. Halbuki bu paket içinde ifade özgürlüğüyle ilgili bir değişiklik yoktu. Avrupa Birliği tarafı da "uygulamaları görelim..." diyordu. Her iki taraf da Terörle Mücadele Yasası'ndaki 8. maddeyi, 7. maddeyi çeşitli yasalardaki benzer maddeleri görmezlikten, bilmezlikten, duymazlıktan geliyorlardı. 8. Madde'de değişiklik adı altında hiçbir şeyin değişmediğini hatta bir ağırlaştırma, ciddi bir ağırlaştırma gerçekleştirildiğini bilmezlikten geliyorlardı. Öte yandan aydınların ve sivil toplum kurumları yöneticilerinin Avrupa'da, AB kurumları nezdinde lobi yapmaları da yanlıştı. Aydınlar ve sivil toplum kurumları baskı gücü olma işlevlerini bizzat kendi hükümetlerine göstermek durumundaydılar. Baskı gücü olma işlevi elbette ifade özgürlüğü konusunda ciddi bir değişiklik yapılması istemi yönünde kullanılırdı fakat böyle bir tutum, böyle bir niyet göremiyoruz.

12 Aralık 2002'de gerçekleşen Kopenhag Zirvesi öncesinde AKP hükümetinin ve AKP yöneticilerinin de AB'ye katılım konusunda çaba sarf ettikleri biliniyor. AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, Zirve öncesinde, önce Amerika Birleşik Devletleri'ne gidip ABD Başkanı George W. Bush'un yardımını almaya çalıştı. ABD başkanının, AB kurumları ve Avrupa devletleri nezdinde, Türkiye'nin AB'ye alınması, daha doğrusu Türkiye'ye net bir müzakerelere başlanması tarihi verilmesi konusunda lobi faaliyetinde bulunması isteniyordu. Başbakan Abdullah Gül, zirve öncesinden itibaren 4-5 gün Kopenhag'da bu tür fa-

aliyetlerde bulundu. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de zirve öncesinde Avrupa'ya yaptığı çeşitli gezilerde bu çabalar içinde oldu.

Kürtlerin de bu olanakları var mı, böyle hakları var mı? Örneğin Kürtçe eğitim veren okulları var mı, Kürt diliyle, Kürt tarihiyle, Kürt kültürüyle ilgili kurumları rahatça kurabiliyorlar mı, rahatça çalıştırabiliyorlar mı?... vs. diye sormuyorlardı.

AKP Genel Başkanı Recep

Tayyip Erdoğan bu geziler sırasında zaman zaman Kürt sorunuyla ilgili sorularla karşılaşılıyordu. Örneğin "Türkiye'de geniş bir Kürt nüfus var. Bu konuyla ilgili önemli sorunlar da var. Partinizin bu konudaki politikası nedir?" şeklinde sorular gündeme geliyordu. Recep Tayyip Erdoğan'ın görüştüğü başbakanlar, devlet başkanları vs. bu konuyu gündeme getiriyorlardı. İşte bu sorular karşısında Recep Tayyip Erdoğan, "böyle bir sorun yok, Türkiye'de Kürt sorunu diye bir sorun yok..." diyordu. Türkiye'de demokrasinin olduğunu, özgürlüklerin kurumlaştığını, herkesin eşit olduğunu, hiç kimseye dilinden, mezhebinden vs. dolayı ayırım-gayırım yapılmadığını anlatıyordu. "Ben İstanbullu bir Türk olarak ne gibi haklara sahipsem, örneğin Hakkari'deki, Siirt'teki vatandaşlar da aynı haklara sahiptirler. Hiçbir ayırım-gayırım yoktur..." diyordu. Kendinden önceki devlet ve hükümet adamları ve siyaset adamları gibi, örneğin Kenan Evren gibi, Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Mesut Yılmaz, Tansu Çiller, Erdal İnönü, Necmettin Erbakan vs. gibi konuşuyordu. Fakat hiçbir Avrupalı muhatabı da, "siz İstanbullu bir Türk olarak Türkçe eğitim olanaklarına sahipsiniz, Türk dili, Türk kültürü, Türk tarihi gibi kurumları istediğiniz gibi kurup geliştirebiliyorsunuz, Kürtlerin de bu olanakları var mı, böyle hakları var mı? Örneğin Kürtçe eğitim veren okulları var mı, Kürt diliyle, Kürt tarihiyle, Kürt kültürüyle ilgili kurumları rahatça kurabiliyorlar mı, rahatça çalıştırabiliyorlar mı?... vs. diye sormuyorlardı.

AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan 23-24 Aralık 2002 tarihlerinde Rusya'ya yaptığı gezide ise biraz daha farklı bir soruyla karşılaştı. Bir basın toplantısında bir kişi kendisinin Kürt olduğunu, Rusya'ya çalışmak üzere geldiğini, Türkiye'deki Kürt sorununun çözülmesini istediğini söyledi. Recep Tayyip Erdoğan o işçiye de "Kürt sorunu diye bir sorun yoktur, sen de konuşmasan bunu düşünmesen böyle bir sorun senin için de olmaz..." gibisinden bazı şeyler söyledi.

Düşün özgürlüğünün kısıtlanması, Kürt sorunu gibi alanlarda tamamen ortadan kaldırılması, sadece devletin zorlayıcı baskı araç-

AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan Kürt sorunu diye bir sorun olmadığını söylüyor ama sık sık "hassasiyetlerimiz var" "hassasiyetlerimizi de onla-

ra açıkça bildirdik" "Kuzey Iraklılar ve ABD hassasiyetlerimizi biliyor..." demeyi de ihmal etmiyor. Recep Tayyip Erdoğan gerek AKP Genel Başkanı olarak, gerekse başbakan olarak "hassasiyetler"den sık sık söz ediyor. "Hassasiyetlerimiz" sözüyle Kürt sorununun, sorunun zaman ve mekan içindeki çeşitli yönlerinin anlatıldığı açıktır. Recep Tayyip Erdoğan'ın aynı konuşmada "Kürt sorunu diye bir sorun yoktur, herkes eşittir, Türkiye'de demokrasi vardır..." vs. derken "hassasiyetler"e vurgu yaptığı da olmaktadır. Oysa mantıken çelişkili bir düşünce yapısı oluşturmaktadır. Bu çelişki şüphesiz konuşmanın içeriğinde de vardır. Böylece ifade özgürlüğünün ölçütünün Kürt sorunu olduğu, Kürt sorununa karşı takınılan tutum olduğu ortaya çıkmaktadır.

Görüldüğü gibi düşün özgürlüğüyle ilgili, ifade özgürlüğüyle ilgili ciddi bir değişiklik yapılamamaktadır. Yasakları kaldırma, özgürlükleri genişletme mümkün olamamaktadır. İfade özgürlüğüyle ilgili hiçbir değişiklik olmadığı halde, Kopenhag kriterlerinin büyük çapta yerine getirildiğinin vurgulanması, 3 Ağustos 2002 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen yasanın devrim niteliğinde bir yasa olduğunun vurgulanması aslında, düşün özgürlüğüne karşı bir tavır da içermektedir.

Bunlar kanımca Türk aydınının düşün özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne karşı olmasının bir göstergesidir. Ben Türk aydınının düşün özgürlüğüne karşı olduğunu düşünüyorum Ahmet. Türk aydını derken, üniversitelerde, Tarih, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Antropoloji, İktisat gibi sosyal bilimler dallarında ders okutan profesörleri kastediyorum. Aydın derken, üniversitelerde Beşeri Bilimler alanında, Hukuk alanında, Güzel Sanatlar alanında ders okutan profesörleri kastediyorum. Aydın derken gazetelerdeki, dergilerdeki köşe yazarlarını, muhabirleri, radyolarda, televizyonlarda program yapan sunucuları, yazarları, sanatçıları, bazı sivil toplum örgütlerinde yöneticilik yapanları ve çalışanları kastediyorum. Üniversite, basın-medya, bazı sivil toplum örgütleri kurumsal

larının girişimiyle, isteğiyle, iradesiyle olmamıştır. Türk aydını bu sürecin organik ortağıdır. Aydınlarla devlet arasında bu konuda karşılıklı bir iletişim, karşılıklı bir çekim vardır, beyin birliği, gönül birliği vardır.

düzeide ifade özgürlüğüne açıkça karşıdır. Yükseköğretim Kurumu (YÖK) örneğin bir üniversite kurumudur fakat tam anlamıyla siyasal bir kurumdur. Milli

Güvenlik Kurulu'nun, hangi konularda araştırmalar yapılmalıdır, bu araştırmalarda ne gibi sonuçlara ulaşılmalıdır şeklindeki direktiflerini üniversitelere ileten bir kurumdur. Bilimsel bir çabası yoktur, politik ve ideolojik içeriği çok çok ağırdır. Üniversitelerde "insan hakları merkezi" adıyla faaliyet gösteren kurumlar, kamu yönetiminde yine benzer adlarla faaliyet gösteren kurumlar da düşün özgürlüğüne açıkça karşıdırlar. Yukarıda üniversitenin Sosyal Bilimler, Beşeri Bilimler, Hukuk, Güzel Sanatlar vs. alanlarındaki profesörlerinden söz ettik. Aslında genel olarak profesörlerden söz etmek gerekir. Türkiye'de bir devlet brifingi ile, yani Genelkurmay'dan alınan bir brifingle profesörlerin düşüncelerini ve duygularını yönlendirmek kolayca mümkün olmaktadır. Üniversitenin, basının, medyanın, bazı sivil toplum örgütlerinin kurumsal düzeyde düşün özgürlüğüne karşı olduklarını söylemeye çalışıyorum. Bu kurumlar içinde bireysel olarak ifade özgürlüğüne taraftar olanlar olabilir. Örneğin profesörler, araştırmacılar, yazarlar, sanatçılar, basın mensupları arasında düşün özgürlüğünün gerçekten taraftarı olanlar olabilir. Fakat bunların sayıları çok çok azdır, idari bürokraside, askeri bürokraside, yargı bürokrasisinde çalışanlar, öğretmenler vs. ise zaten devletin değerlerini korumayı ve kollamayı, onu yeniden yeniden üretmeyi görev edinmişlerdir.

Düşün özgürlüğünün kısıtlanması, Kürt sorunu gibi alanlarda tamamen ortadan kaldırılması, sadece devletin zorlayıcı baskı araçlarının girişimiyle, isteğiyle, iradesiyle olmamıştır. Türk aydını bu sürecin organik ortağıdır. Aydınlarla devlet arasında bu konuda karşılıklı bir iletişim, karşılıklı bir çekim vardır, beyin birliği, gönül birliği vardır. Bunu derken örneğin Şanar Yurdatapan'ın, "Düşünce Suçu'na Karşı Girişim" çabalarını elbette biliyorum. Fakat bu konudaki bildirilere, mahkum edilmiş kitaplara imza atan birçok profesörün, yazarın, sanatçının ifade özgürlüğüne karşı olduğunu da yakından biliyorum. Ölçüt Kürt sorununa karşı tutumdur. Fakat insanlar "dü-

Milliyet, Cumhuriyet, Sabah ve Hürriyet gazetelerine gönderilmiştir. Milliyet, Hürriyet ve Sabah bu paralı ilanı gazetelerine koy-

şün özgürlüğüne karşıyım” demezler, bunu tavırlarıyla, davranışlarıyla ortaya koyarlar. Demokrasi de böyle bir kavramdır, insanlar demokrasiye karşı olduklarını söylemezler “ben demokrasiye karşıyım” demezler. Latin Amerika’da darbe yapan generaller de demokrasiyi korumak ve kollamak için darbe yaptıklarını söylemiyorlar mıydı, “demokrasiye karşıyım” diyen bir general var mıydı?

Bu arada, 1960’lardan 1970’lerden, 1990’lara, 2000’lere geldiğimizde Türk aydınında çok büyük bir ayrışmanın yaşandığını görmek de gerekir. Bu ayrışmanın en temel etkeni yine Kürt sorunudur. 1980’lerin ortalarından itibaren gerilla mücadelesi başladı, 1990’larda da kitleselleşti. Bu süreçte bazı aydınlar şöyle düşünmeye başladılar: devletim çok büyük bir tehlike ile karşı karşıya. Bu durumda devletin yanında yer almam gerekir... devlet de benzer bir duygu ve düşünce içinde oldu. Devlet, büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bu tehlike gittikçe büyümektedir. Bu büyük tehlike karşısında aydınlardan bir kısmını yanına çekmekte, onlarla barışmakta yarar vardır. 1990’lardan itibaren her iki kesimde de bu süreç, yani birbirine yaklaşma süreci günden güne gelişim gösterdi. 28 Şubat 1997’den sonra, yani “28 Şubat”tan sonra ise iyice hızlandı. Bugün Türk aydınları resmi ideolojiye, resmi ideolojinin tavır ve davranışlarına daha yakındır. Kürt sorununa resmi görüşün kavramlarıyla, resmi görüşün anlayışıyla yaklaşmak izlenebilen ve gözlenebilen bir tutum olmaktadır.

Sanat ve Hayat dergisinin 1. sayısında (Temmuz-Ağustos 2002) Haluk Gerger’in bir yazısı var (s. 6-19). Bu yazı “Türkiye’de aydınların mahpushane serüveni” başlığını taşıyor. Haluk Gerger bu yazısında 12 Mart rejiminde, “komünizm propagandası yapıyor” denerek bazı profesörlerin, bazı gazetecilerin, yazarların, sıkıyönetim makamlarınca gözaltına alındığını, tutuklandığını belirtmektedir. 1980’lerin sonlarına, 1990’lara gelindiğinde bu kişilerin artık devletin değerleri yanında yer aldıklarını söylemektedir. “12 Mart rejiminde Ziverbey Köşkü’nde işkence altına alınanlar daha sonra devlet yazarı oldu...” demektedir. Böyle bir “barışma”nın gerçekleşmesinde Kürt sorununun, “Kürt aydınlanmasının” belirleyici bir rol

oynadığını vurgulamaktadır. Haluk Gerger bu yazısında Prof. Mümtaz Sosyal, Prof. Cahit Talas, Prof. Uğur Alacakaptan, İlhan Selçuk gibi kişilerin isimlerini vermektedir. Bu sürecin kişiler düzeyinde irdelenmesi dönüşümün nasıl gerçekleştiği, sonuçları konusunda çok zengin bilgiler sunmaktadır. Türk aydınının Kürt sorununa bakışını da ortaya koymaktadır.

Yazar Vedat Türkali Özgürlük için Kürt Yazıları isimli kitabında, dikkate değer bir olayı anlatmaktadır. Bu kitabın ilk baskısı 1996 yılında yapılmıştı, ikinci baskı Mayıs 2002’de Gendaş Yayınları tarafından yapıldı. Kitabın baş tarafında, Vedat Türkali’nin Prof. Dr. Sever Tanilli ile birlikte hazırladıkları bir Duyuru yer almaktadır. Duyuru, 1992 Haziranında hazırlanmıştır. Kürt sorununu dile getiren bir duyurudur. Duyurunun sonunda Vedat Türkali, duyurunun yayınlanmasıyla ilgili süreç hakkında da bilgi veriyor. Bu süreci kısaca şöyle özetlemek mümkündür. Yazarlar duyurunun gazetelerde yayımlanması için çaba sarf ediyorlar. Duyurunun gazetelerde aynen yazıldığı gibi yer almasını istiyorlar. Duyuru paralı olarak yayımlanacaktır. Milliyet, Cumhuriyet, Sabah ve Hürriyet gazetelerine gönderilmiştir. Milliyet, Hürriyet ve Sabah bu paralı ilanı gazetelerine koymazlar. Duyuruyu kaleme alanlar “Cumhuriyet solcu bir gazetedir, duyurumuz nasıl olsa orada yayımlanır” beklentisi içindedirler. Duyuruda “Kürt milletvekilleri” “Kürt öğretmenleri” gibi ibareler yer almaktadır. Duyurunun yayımlanıp yayımlanmaması konusunda Cumhuriyet gazetesinde yoğun bir tartışma yaşanır. Gazete yönetimi paralı duyurunun yayımlanmamasına karar verir. Duyuruda geçen “Kürt öğretmenleri” “Kürt milletvekilleri” gibi ibarelere çok büyük tepki gösterilir. Bu tür ibarelerin asla kullanılmayacağı, kullanılmasının kabul edilemeyeceği vurgulanır. Duyuru, 21 Haziran 1992 tarihli İkişine Doğru dergisinde aynen yayımlanır.

“Türk öğretmenleri”, “Türk milletvekilleri” “Türk tarımı” Türk maliyesi” “Türk ordusu” “Türk işçisi” “Türk köylüsü” “Türk suları” “Türk buğdayı” “Türk fıncığı” “Türk toprağı” “Türk üniversitesi” “Türk toplumu” “Türk tarihi” “Türk coğrafyası” “Türk dili”... gibi yüzlerce ibarenin çok rahat ve sorumsuz bir

Rapor yazmayı kabul etmek bu konuda çaba sarf etmek, bilim yöntemine aykırı bir duruş sergilemenin çok açık bir göstergesidir.

şekilde kullanıldığı bir ortamda "Kürt öğretmenleri" gibi "Kürt milletvekilleri" gibi ibarelerin asla kullanılmayacağına vurgulanması, "Kürt öğretmeni ol-

maz" "Kürt milletvekili olmaz" diyerek öfke gösterilmesi, düşün özgürlüğünün kolay kolay yaşam bulamayacağına, özgür eleştirinin kullanılmayacağına göstergesidir. Bu tutumun, bu düşüncenin ve duygunun temsil yeteneğinin çok yüksek olduğu da söylenmelidir. Bu, Cumhuriyet gazetesinde sadece bir iki kişinin, bir iki yöneticinin tutumu ve düşüncesi değildir. Gazetenin tutumu, düşüncesi genel olarak budur. Bunu söylemek de yetmez. Türk düşün hayatının, Türk düşüncesinin genel olarak böyle bir tutum içinde olduğu da söylenmelidir. Bu bakımdan bu tutumun ve düşüncenin, bu duygunun temsil yeteneği çok yüksektir. Düşün özgürlüğünün özgür eleştiri kurumunun önündeki en büyük engelin Kürt sorunu olduğu, düşün özgürlüğünün ölçütünün de Kürt sorunu olduğu açıktır. Kişilerin zihniyetini değiştirmek anayasal ve yasal değişiklikler kadar hatta onlardan da önemlidir. Gazeteler, yazarlar, Kürde biraz kimlik, kişilik veren bir ibareyi içlerine sindiremiyorlarsa anayasal ve yasal değişiklikler nasıl gerçekleştirilebilir, nasıl yaşama geçirilebilir?

Değerli Ahmet, senin de çok iyi bildiğin gibi düşün suçu davalarında mahkemeler üniversite profesörlerinden bilirkişi raporları isterlerdi. Profesörler de bu talep üzerine herhangi bir kitabı veya yazıyı, içinde suç var mı yok mu saikiyle okurlar, sonunda da raporlarını yazarlardı. 1950'lerde, 1960'larda, 1970'lerde, 1980'lerde çok yaygın bir usuldü. Bu süreci de düşün özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne karşı olmanın bir göstergesi olarak değerlendirmek gerekir. Bir profesörün, bir üniversite öğretim üyesinin herhangi bir kitabı veya yazıyı içinde suç var mı yok mu saikiyle okuması düşün özgürlüğüne karşı olmanın açık bir göstergesidir. Çünkü profesör böyle bir davranışıyla düşüncenin suç olabileceğini, bazı düşüncelerin suç oluşturabileceğini zımnen kabul etmiş sayılmaktadır. Buysa düşün özgürlüğüne karşı bir duruştur, bilim yöntemi anlayışına karşı bir duruştur. Çünkü bilim sınırsız bir düşün özgürlüğü ortamında üretilen bir düşünce yöntemidir, öyle olmalıdır. Mahkemelerden gelen böyle talepleri kabul et-

Bu durumun "düşün suçlusu" kişiler tarafından da incelenmesi gerekir. Bu kişiler, davalarında şüphesiz "bilirkişi" talep etmemelidirler. Aynı zamanda yazıları yayımlanmadan önce hukuksal bir denetimden geçirmek de doğru değildir.

mek ise düşüncede suç olabileceğini ta baştan kabul etmek anlamına gelir. İlgili profesörler kitabı veya yazıyı okuyarak suçun oluşup oluşmadığını anlayacaktır.

Bir profesör herhangi bir kitabı veya yazıyı istediği gibi eleştirebilir, kendi doğrularını vurgulayabilir fakat kitabın veya yazının içinde suç unsurları var mı yok mu diye okunması, incelenmesi bilim yöntemi anlayışının kabul edebileceği bir süreçtir. Biraz yukarıda bir kitapla veya yazıyla ilgili olarak bilirkişi raporu yazmanın çok yaygın bir yol olduğunu belirtmiştim, şu anda bile hiçbir arşive başvurmadan bu şekilde rapor yazan otuzun üzerinde profesörün adını alt alta yazabilirim... Ord. Prof. Recai Galip Okandan, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. İlhan Akın, Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı, Prof. Dr. Sabahattin Zaim, Prof. Dr. Amiran Kurtkan Bilgiseven, Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan, Prof. Dr. Hasan Eren... şeklinde, bu profesörler sayılabilir. Bu profesörlere Prof. Dr. Kayıhan İçel, Prof. Dr. Öztekin Tosun, Prof. Dr. Süheyl Donay, Prof. Dr. Erol Cihan, Prof. Dr. Duygun Yarsuvat, Prof. Dr. Eralp Özgen, Prof. Dr. Zeki Hafizoğulları, Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Erdener Yurtcan, Prof. Dr. Ayhan Öndet, Prof. Dr. Fahri Öztürk gibi isimler kolayca eklenebilir. Bunlardan en az üçte biri 1960'ların sonlarından beri benimle ilgili çeşitli davalarda da bilirkişi raporu yazmışlardır. Bu profesörler Ceza Hukuku, Anayasa Hukuku, Kamu Hukuku, İdare Hukuku, Sosyoloji, Etnoloji, İktisat, Siyaset Bilimleri, Felsefe, Türk Dili, İlahiyat gibi çeşitli alanlarda çalışmaktadırlar. Bunlar içinde kendisini Marksist olarak tanıtanlar veya başkaları tarafından Marksist olarak tanıtılanlar da vardır. Sağcı olanlar, Kemalist olanlar, liberal olanlar veya başkaları tarafından böyle tanıtılanlar da vardır. Bu profesörlerin ortak yanı, düşüncenin suç olabileceğini, düşüncenin suç oluşturabileceğini kabul etmeleri, böyle bir zihniyetle "bilim" yapılabileceğini düşünmeleridir. Raporun sonunda "bu kitapta/yazıda suç unsuruna rastlanmamıştır..." yazması profesörü bilim yöntemine karşı duruşundan kurtaramaz. Rapor yazmayı kabul etmek bu konuda çaba sarf etmek, bilim yöntemine aykırı bir duruş sergilemenin çok açık bir gös-

"Bilirkişi" uygulaması Devlet Güvenlik Mahkemelerinde, Ağır Ceza Mahkemelerinde, Sıkıyönetim Mahkemelerinde olduğu kadar

tergesidir. Bu durumun "düşün suçlusu" kişiler tarafından da incelenmesi gerekir. Bu kişiler, davalarında şüphesiz "bilirkişi" talep etmemelidirler. Aynı zamanda yazıları yayımlanmadan önce hukuksal bir denetimden geçirmek de doğru değildir. Bu konuda Yalçın Küçük Hoca ile aramızda epeyce görüş ve anlayış farkı var.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Fransa'da, benzer devletlerde veya Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurumlarda yeni bir Ermeni tasarısı gündeme geldiği zaman bu tasarıya karşı Türkiye'de çok büyük bir tepki oluşmaktadır. Üniversite anında tepki göstermektedir. Üniversite senatoları, üniversite yönetimleri bu tasarıya karşı birbiri arkasından bildirimler yayınlamaktadırlar ve bu bildirimlerde bir taraftan Ermeniler bir taraftan da ilgili devleti veya ilgili uluslararası kurumları suçlamaktadırlar. Bunlar bilimsel hiçbir yönü olmayan, politik içerikli, ideolojik yoğunlukla yüklü olan bildirimlerdir. Bu kurumlarda Kürt sorunu ile ilgili bir gelişme olursa yine benzer tepkiler dile getirilmektedir.

1985-1988 yıllarında Bulgaristan devleti Bulgaristan'daki Türklerin isimlerini değiştirmek gibi bir kampanya başlatmıştı, bu kampanya sırasında da üniversite çok yoğun bir tepki göstermişti. Bu tepkilerde evrensel değerleri savunmak, evrensel değerlere dayanmak kolayca mümkün oluyordu. Ermeni sorunu, Kürt sorunu gibi konulardaysa evrensel değerleri savunmak, hukukun evrensel ilkelerine dayanmak o kadar mümkün olmuyordu. Böyle bir üniversitede bilim zihniyetini, bilim yöntemini geliştirmek nasıl mümkün olabilir? Türkiye'de üniversite reformu kavramı sık sık gündeme getirilmektedir. Üniversiteler Yasası'nı değiştirmek gerektiği sık sık vurgulanmaktadır fakat bu süreçte tartışılan hep teknik konulardır. Rektör nasıl seçilecek, bölüm başkanının yetkisi ne olacak, öğrenci yönetime nasıl katılacak gibi... Halbuki üniversitenin temel sorunu düşün özgürlüğüyle, özgür eleştiri kurumuyla bağlantılıdır. İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu, 2001-2002 ders yılını açış konuşmasında düşün özgürlüğüne karşı olduğunu üzerine basa basa söylemiştir. Düşün özgürlüğünün karşısına da devlet, millet, vatan

yaygın kullanılan bir usul, bir yol değildir. "Kürt", "Kürdistan", "Kürtçe" gibi sözcüklerin kullanılması ceza için yeterli bir delil olarak değerlendirilmektedir. Örneğin İsmail Beşikçi ve Ünsal Öztürk, davalarında bilim yöntemi bağlamında "bilirkişilik" kurumuna şiddetle itiraz ediyorlardı.

sevgisini koymaktadır. Ben devletime bağlıyım, milletimi, vatanımı sevirim... demektedir. Düşün özgürlüğü kurumu böylesine subjektif ölçütlerden koparılmadığı sürece üniversitelerde reform yapmanın hiçbir anlamı yoktur. Düşün özgürlüğüne karşı olduğunu söyleyen profesörlerle bilim nasıl gelişir? Rektör Kemal Alemdaroğlu bu konuda elbette yalnız değildir. İstanbul Üniversitesi'nde rektör seçimlerine yüzlerce öğretim üyesi, yüzlerce profesör katılıyor. Bin civarında profesörün Kemal Alemdaroğlu'na oy vermesinin anlamı üzerinde durmak gerekir.

Profesörleri bilim yöntemine karşı olan bu tutumdan, bu zihniyetten Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurtardığı söylenebilir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri düşün suçlarıyla ilgili davalarda "herşeyin en iyisini biz biliriz, profesörlere sormamız gereken, onların görüşlerini değerlendirmemiz gereken bir durum yok..." zihniyeti ile hareket ettikleri için "bilirkişi"ye başvurma gereğini duymamaktadırlar. "Bilirkişi" uygulaması Devlet Güvenlik Mahkemelerinde, Ağır Ceza Mahkemelerinde, Sıkıyönetim Mahkemelerinde olduğu kadar yaygın kullanılan bir usul, bir yol değildir. "Kürt", "Kürdistan", "Kürtçe" gibi sözcüklerin kullanılması ceza için yeterli bir delil olarak değerlendirilmektedir. Örneğin İsmail Beşikçi ve Ünsal Öztürk, davalarında bilim yöntemi bağlamında "bilirkişilik" kurumuna şiddetle itiraz ediyorlardı. 1990'da Ayşe Zarakolu ile birlikte görülen davalarda da aynı durum söz konusuydu. Düşün özgürlüğüyle ilgili davalarda "bilirkişilik" kurumuyla ilgili düşüncelerimiz 1960'ların sonunda, 1970'lerin başında böyle değildi. Bu konudaki düşüncelerimiz 12 Mart rejiminde "Doğu Duruşmaları" sürecinde önemli bir değişikliğe uğradı. 1970'lerin sonlarına doğru da köklü bir değişiklik meydana geldi Ahmet...

"Düşün suçu" ile ilgili davalarda basının nasıl yarğı konusu yapıldığı hakkında, yazar, yayıncı, eser sahibi, yayımlatan, basılı eser, sorumlu müdür gibi kavramlar hakkında bir yazıya dikkat çekme gereğini hissediyorum Ahmet. Bu, Yurt Kitap-Yayın sahibi Ünsal Öztürk'ün 18 Mart 1997 tarihli sekiz sayfalık bir yazısıdır. Yazı, "Türkiye'de Yayıncının Yazgısı: hukuk dışı

Düşün özgürlüğüyle bilim, siyaset kurumu ve ekonomi arasında

çok yoğun bir ilişki vardır. Düşün özgürlüğünün kısıtlandığı düşün

şı/yasa dışı ceza" başlığını taşımaktadır. Bu yazı, Çağdaş Hukukçular Dergisi'nin 1997 tarihli bir sayısında yayımlanmıştır. Bu yazıya ilerde, muhalif yazarlar, muhalif yazarların geçim koşulları konusunu irdelerken tekrar değineceğim.

yasaklarının egemen olduğu bir siyasal sistemde kişilerin kendilerine has düşünce üretmeleri, kendilerine has düşüncelere sahip olmaları olası değildir. Bu durum örneğin, araştırmacılar için, basın mensupları için, profesörler vs. için de böyledir.

ne sınırsız destek verenlerin, devlet terörünü eleştirenleri "terörist" kabul edenlerin verdikleri "düşün özgürlüğü" ödülleri hiçbir değeri yoktur. Bunları

aslında olgular düzeyinde ve daha ayrıntılı konuşmak gerekir Ahmet.

Bana ve Ünsal Öztürk'e sık sık sorulan bir soru var: devlet bazı yazılarda, bazı kitaplardan bunlardaki düşüncelerden hoşlanmıyor, bunların suç olduğunu cezalandırılacağını söylüyor. Ama siz gerek yazar olarak gerek yayıncı olarak bunu sık sık yapıyorsunuz, örneğin ilk kitabınız mahkum ediliyor. Ama siz bunu bile bile bir süre sonra, hatta çok kısa bir süre sonra benzer bir kitap daha yayınlıyorsunuz. Bunun suç olduğunu bile bile, devletin buna karşı bir müeyyide uygulayacağını bile bile bunu neden yapıyorsunuz?... Bu soruyu soranlar arasında birkaç İnsan Hakları Derneği mensubu olan, insan hakları savunucusu olan arkadaş da var. Bütün bunlar düşün özgürlüğüne karşı olmanın çok ciddi bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Belirtmeye çalıştığımız bütün bu kategoriler en azından "düşün suçu" olabileceğini, bazı düşüncelerin suç oluşturabileceğini kabul etmek anlamına gelmektedir.

Aydının düşün özgürlüğüne karşı olduğunu söylüyoruz fakat basın, medya gibi bazı kurumlar bazı kişilere, araştırmacılara "düşün özgürlüğü konusundaki çabalarından dolayı" ödüller vermeyi de hiç ihmal etmiyorlar. Bu ödüllerin hiçbir değeri yoktur. Düşün özgürlüğüne sistematik bir şekilde karşı çıkanların bazı kişilere, bazı kurumlara düşün özgürlüğü ödülleri vermeleri "düşün özgürlüğü" dediğimiz kategoriye doğru dürüst kavrayamamalarından doğan bir durumdur. Bu arada batılı bazı insan hakları kurumlarının da, yazar örgütlerinin de düşün özgürlüğü konusunda ödüller verdikleri görülmektedir. Bu ödüllerin de hiçbir değeri yoktur. Çünkü bunlar da "teröre karşı çıkıyoruz" diyerek devlet terörüne sınırsız destek vermişlerdir. Devlet terörüne verilen sınırsız destek aslında "terör" dedikleri sürecin içeriğini de kavrayamamaları anlamına gelmektedir. Batılı devletlerden söz etmiyorum, onların devlet terörüne sınırsız destek vermesini anlamak mümkündür, insan hakları kurumlarından, yazar örgütlerinden söz ediyorum. Devlet terörü-

Düşün özgürlüğüyle bilim, siyaset kurumu ve ekonomi arasında çok yoğun bir ilişki vardır. Düşün özgürlüğünün kısıtlandığı düşün yasaklarının egemen olduğu bir siyasal sistemde kişilerin kendilerine has düşünce üretmeleri, kendilerine has düşüncelere sahip olmaları olası değildir. Bu durum örneğin, araştırmacılar için, basın mensupları için, profesörler vs. için de böyledir. Bu kesimlerin de kendilerine has düşünce sahibi olmaları, yeni yeni düşünceler üretmeleri olası değildir. Yasaklanmış alanlarla ilgili olarak elbette önceden hazırlanmış "en doğru", "en kalıcı", "tek doğru", "tartışılmaz doğru" denen bir bilgi vardır. Bu resmi ideolojinin bilgisidir, geçerli olan bu bilgidir. İnsanlar bu bilgileri öğrenir, bu bilgilerin gerektirdiği tavır ve davranışları sergiler. Resmi ideoloji vatandaşlardan belirli konulara karşı nasıl vaziyet almaları gerektiğini belirtmekle yetinmez, onlarda belirli değer yargıları uyarınca kapsamlı ve iradi davranışlar yaratmaya da çalışır. Resmi ideoloji halk yığınlarının nele inanimaları nelere inanmamaları gerektiği konusunda pek çok kararlara sahiptir. Resmi ideoloji basını, eğitim ve öğretim kurumlarını, üniversiteleri denetleyerek bu bilgilerin öğrenilmesini, bu bilgilerin gerektirdiği davranışların sergilenmesini ister.

Bu konuyla ilgili iki örnek vermek istiyorum Ahmet. 1961 yılı yaz aylarında Tahsil İçi Staj Programı çerçevesinde Elazığ'a gitmiştim. O yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri üçüncü sınıftan dördüncü sınıfa geçtikleri zaman vilayetlere gönderilirdi. Bu programı kaymakamlık stajının başlangıcı olarak değerlendirmek mümkündür. Elazığ'da Keban, Karakoçan, Palu, Baskil, Sivrice, Maden gibi kazalarda çalışmışım. Bu kazalarda kaymakamların köylülerle tercüman aracılığıyla konuştuğunu fark ettim. Palu, Karakoçan, Keban gibi kazalarda bu ilişki, bu iletişim biçimi çok yaygındı. Kürtlerle, Kürtçe'yle ilk defa karşılaşıyordum, bu program sona erip Ekim ayı sonlarında Ankara'ya döndüğümde Fakülte'deki hocalara Tah-

Çeşitli disiplinlere mensup hocalarla bu konuyu konuşmak isterdim. Bazı hocalar "Kürtlerle, Kürtçe'yle ilgili yeni araştırmalara

sil İçi Staj süresince Elazığ'da dikkatimi çeken bazı gözlemleri anlatıp Kürtlerle, Kürtçe'yle ilgili bazı sorular sormaya çalışıyordum. Konuştuğum bir hoca

hemen masasının üzerinde duran "Doğu İlleri ve Varto Tarihi" isimli kitabı bana veriyor "senin sorularının hepsinin cevapları bu kitapta yazılıdır" diyordu. 1961 yılında hocaların önermesinden hemen sonra bu kitaptan ben de edinmiştim. Mehmet Şerif Fırat'ın kitabıydı. Kitabın ilk baskısının 1948 yılında yapıldığı görülmüyordu. 1961 yılında devlet başkanı ve başbakan Cemal Gürsel'in önsözüyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeniden yayınlanmıştı. Orgeneral Cemal Gürsel 27 Mayıs askeri darbesinin lideriydi. Darbe sonucu oluşturulan Milli Birlik Komitesi'nin başkanıydı.

Kitabın eğitim kurumlarına, fakültelere ücretsiz dağıtıldığı anlaşılıyordu. Kitap, konuşmaya çalıştığım bütün hocaların masasının üzerindeydi veya kütüphanesinin kolayca ulaşılabilir veya görülebilir bir yerde duruyordu. Zaten aynı yıl yayımlanmıştı. Kitap, Kürt diye bir kavmin olmadığını, Kürt adı altında anlatılanların kökeninin Türk olduğunu anlatmaya çalışıyordu "Kürtçe diye bilinen bağımsız bir dil yoktur, Kürtçe denen dilin kökeni Türkçe'dir" diyordu. Bunu ispat etmeye çalışıyordu. Kürtçe'nin Türk dilinin ilkel bir lehçesi olduğu vurgulanıyordu. Kürtçe denen dildeki kelimelerin %40'ının hatta daha fazlasının Türkçe sözcükler olduğu vurgulanıyordu. O yıllarda Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde etnoloji ve tarih bölümlerinde de bazı hocalarla görüşmüştüm. Doğu İlleri ve Varto tarihi Kitabı oralarda da vardı. Kürtlerle ilgili, Kürtçe'yle ilgili bir soru yönelttiğiniz, örneğin "bu konularda bazı bilgiler edinmek istiyorum, yararlanabileceğim kaynaklar var mı?" denildiği zaman hemen bu kitap veriliyordu veya bu kitap tavsiye ediliyordu. Doğu İlleri ve Varto Tarihi kitabı daha sonraki yıllarda da "Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü" tarafından yayınlandı. Bu Enstitüde kitap birçok defa yayınlandı, örneğin 1983'deki baskı 5. baskıydı.

Bu konuyu izlemem sadece 1961 yılına has değildi. Daha sonraki yıllarda, hatta 1960'lı yıllarda hep sürdü. Fakülteden mezun olduktan sonra Maiyet memurluğum, askerliğim, asistanlığım sırasında da sürüp gitti. Çeşitli disiplinlere mensup hocalarla bu ko-

nuşmak isterdim. Bazı hocalar "Kürtlerle, Kürtçe'yle ilgili yeni araştırmalara gerek yok, bu konuda yazılmış olanları bilmek yeter, zaten yap- san bile yayınlanmaz, Devlet buna izin vermez" diyorlardı. Daha sonraları ise "bu tehlikeli bir konudur, bu konuyla uğraşmasan, bu konuyla ilgilenmesen daha iyi olur İsmail" denmeye başlandı.

le yayınlanmaz, Devlet buna izin vermez" diyorlardı. Daha sonraları ise "bu tehlikeli bir konudur, bu konuyla uğraşmasan, bu konuyla ilgilenmesen daha iyi olur İsmail" denmeye başlandı. Bu yıllarda, yani 1960-1970 yılları arasında Dr. Fahrettin Kırzioğlu'nun "Kürtlerin Kökü" "Kürtlerin Türklüğü" "Her Bakımdan Kürtlerin Türklüğü" "Dağıstan-Aras-Dicle-Altay ve Türkistan Türk Boylarından Kürtler" gibi incelemeleri de yayınlanmaya, dağıtılmaya başlandı.

Şöyle düşünelim: 1960'ların başları... Üniversite toplumsal bir olguyla ilgili olarak araştırmayı, incelemeyi teşvik etmiyor. Her türlü soruya ve merak karşısı sadece bir kitabı öğütüyor, o kitabın okunmasını tavsiye ediyor. İşte bu durumun temel nedeni düşün özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün olmamasıdır. İfade özgürlüğü olmadığı için hocalar bu konuyla ilgili olarak araştırma-inceleme yapma gereği duymuyorlar, kendilerine has düşünceler üretmiyorlar, tamamen resmi görüşü, resmi ideolojiyi aksettiren bir kitapla yetiniyorlar.

Üniversite öğretim üyeleri, basın mensupları, isteyen her araştırmacı elbette Kürt sorunu alanında da kendilerine has düşünceler üretebilirler ama bunun bir riski bir bedeli de vardır, idari ve cezai yaptırımlar gündeme gelebilir. Bu risk bu bedel göğüslenirse araştırmacılar bu konuda da kendilerine has düşünceler üretebilir. İşte böyle bir yaptırımla karşılaşmamak için araştırmacılar vs. bu alana dokunmak istemiyorlar. Bunun için düşün özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün olmadığı bir alanda kişilerin, örneğin araştırmacıların, basın mensuplarının, profesörlerin vs. kendilerine has düşünceleri yoktur. Burada tekrarlanan hep resmi ideolojinin bilgileri olmaktadır diyoruz.

Sevgili Ahmet,

Yukarıda 1961 yaz aylarında Tahsil İçi Staj Programı çerçevesinde Elazığ'a, Karakoçan'a, Palu'ya vs. gittiğimi belirtmiştim. Daha sonraki yıllarda da Peri Vadisi'ni, buralardaki yerleşim birimlerini de dolaşmıştım. 1990'ların ortalarında Kığı, Karakoçan, Adak-

Şöyle düşünelim. 1990'ların başından beri Kürt liderleri, Kürdistan

Demokrat Partisi Başkanı Mesut Barzani, Kürdistan Yurtseverler

lı, Yayladere, Yedisu ilçeleri yardımlaşma derneğinin kurulması KAYY-DER isimli bir haber bülteninin, daha doğrusu bir derginin yayınlanması bu bakımdan çok dikkatimi ve ilgimi çek-

Birliği Başkanı Celal Talabani Türkiye'ye geliyor. Türkiye'ye her gelişlerinde daha havaalanındayken Türk basın mensupları tarafından mikrofon uzatılıyor. Onlar da "Bağımsız Kürt Devletine karşıyız. Irak'ın toprak bütünlüğünü savunuyoruz. Bağımsız Kürt devleti Kürtler için de iyi değil..." gibi şeyler söylüyorlar.

da anlamlı bilgi, sağlıklı bilgi nasıl üretilebilir?

Şöyle düşünelim. 1990'ların başından beri Kürt liderleri, Kürdistan Demokrat Partisi Başkanı Mesut Barzani, Kürdistan

mişti. Dergiyi dikkatle izliyordum, dergide çok değerli söyleşiler, yazılar yayınlanıyordu. Derginin kapak fotoğrafları da çok güzeldi. Bir süre önce, Ümit'in babasının, Fikret Fırat'ın Kığı ve çevresine ilişkin bazı yazıları da KAYY-DER'de yayınlanmıştı. Bu yılın başlarında Ocak'ta İstanbul'a gittiğimde KAYY-DER'in Kadıköy'deki bürosunu da ziyaret ettim, arkadaşlarla sohbet ettik, seni de sık sık andık, rahmetli Süleyman Bey'i de...

Yurtseverler Birliği Başkanı Celal Talabani Türkiye'ye geliyor. Türkiye'ye her gelişlerinde daha havaalanındayken Türk basın mensupları tarafından mikrofon uzatılıyor. Onlar da "Bağımsız Kürt Devletine karşıyız. Irak'ın toprak bütünlüğünü savunuyoruz. Bağımsız Kürt devleti Kürtler için de iyi değil..." gibi şeyler söylüyorlar. Türkiye'de 1-2 günlük veya 2-3 günlük ziyaretleri süresinde bu sloganı çeşitli vesilelerle dört beş defa söylüyorlar... Kürt liderler neden böyle söylüyorlar acaba? İşte bu soruyu sormak, Kürtler hakkında kendine has bir bilgi elde etmek, sağlıklı, anlamlı, kalıcı bilgi üretmek için çok ciddi bir başlangıç olabilir. Dünyada iki yüze yakın devlet var. Bunlardan 190 kadarı Birleşmiş Milletler Örgütü'ne bağlı bulunmaktadır. Bunlardan hangisinde "biz bağımsız bir devlet olmak istemiyoruz" şeklinde bir söylem var. Sovyetler Birliği dağıldı, bağımsız devletler ortaya çıktı, örneğin Kırgızlar için, Kazaklar, Azeriler, Özbekler, Türkmenler için pozitif olan bir yapı Kürtler için neden negatif oluyor? Günümüzü düşünelim. Çeçenleri, Filistinli Arapları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Türkleri düşünelim. Bunların mücadelelerini düşünelim. Bu halklarda "bağımsız bir devlet olmak istemiyoruz, bağımsızlık bizim için zaten iyi değil" şeklinde bir söylem var mı? Bu halklar için pozitif olan bir değer Kürtler için neden negatif oluyor? Üstelik Mesut Barzani, Celal Talabani gibi liderler bu sözleri Saddam Hüseyin yönetimine karşı, Irak yönetimine karşı söylemiyorlar, Türkiye istediği için söylüyorlar. İşte Kürtler hakkında, Kürt sorunu hakkında sağlıklı bilgiler, örneğin böyle bir soruya makul cevaplar aramak sürecinde elde edilebilir. Kürtlerde aşiret yapıları neden hala var, iç dinamikler neden çok cılız şeklinde sorulabilir. Bunlar çok ciddi tarihsel ve toplumsal analizleri gerektirir ama "%50 Barzani aşireti - %50 Talabani aşireti" gibi bilgiler araştırmacıların, profesörlerin kendilerinin has bilgileri değildir. Resmi ideolojinin tek doğru olarak bilinmesini istediği bilgilerdir.

1960'lardan 1990'lara, 2000'lere çok şey değişti. Ama Kürtlere ve Kürt sorununa bakışta, Kürt sorununu kavrayışta zihniyet hiç değişmedi. Örneğin YÖK gayet rahat bir şekilde üniversitelere direktif verebilmektedir "şu konularda incelemeler yapın, şöyle söyle sonuçlara varın, incelemede araştırmada şu şu kavramları kullanın..." diyebilmektedir. Bu tür araştırmaların çok kişi, çok araştırmacı tarafından yapılması da istenmektedir. YÖK'e bu tür araştırma isteklerinin MGK tarafından bildirildiği de yine bilinmektedir. Ortadoğu'da Kürtlere ilişkin olarak gelişen olaylar yine resmi ideolojinin anlayışıyla anlaşılmaya, kavranılmaya çalışılmaktadır. Örneğin Güney Kürdistan'daki Kürt Parlamentosu aşiret yapısı, aşiretlerin temsili "%50 Barzani, %50 Talabani" "ABD Müdahalesiyle gelen Parlamento" gibi terminolojiyle ele alınıyor. Aşiret yapısıyla parlamentonun kökleşmeyeceği, demokrasinin kurumlaşamayacağı söyleniyor, böyle bir yapıdan "devlet" falan çıkamayacağı ama ABD'nin, Batı'nın böyle bir çaba içinde olduğu anlatılmaya gayret ediliyor. "%50 Barzani aşireti, %50 Talabani aşireti" bilgisi resmi ideolojinin bilgisidir. Resmi ideoloji gerek profesörlerin, gerek basın mensuplarının, yazarların, insan hakları savunucularının süreci bu kavramlarla bu çerçevede kavramasını istemektedir. Sürecin bu terminolojiyle anlatılması isteniyor. Bunlar kişilerin kendi çabalarıyla ürettikleri, kendilerine has bilgiler değildir. Bu tutumun Kürt sorunu hakkında sağlıklı bilgiler veremeyeceği hatta anlamlı bir bilgi vermeyeceği açıktır. Böyle bir konu-

Türk siyasal sistemi özgür eleştiri kurumunun gelişmesine izin vermemektedir. Özgür eleştiri kurumlaşmamaktadır. Türk siyasal

“%50 Barzani aşireti %50 Talabani aşireti” denerek Kürtleri küçümsemede ve aşağılamada da bir çifte standart olduğu görül-

mektedir. Hayran oldukları Saddam Hüseyin rejimi de bir aşirete dayanmaktadır. Saddam Hüseyin’in de içinden çıktığı, bağlı olduğu Tikrit aşireti, bugünkü Irak rejimi nasıl bir siyasal yapıya işaret etmektedir? Merkezde Saddam Hüseyin’in olduğu, etrafında Tikrit aşiretinden kardeşlerin, yeğenlerin yer aldığı çelik bir çekirdek. Bu çelik çekirdeğin etrafında yine Tikrit aşiretinden seçilmiş kişilerin yöneticilik yaptığı çok sıkı bir istihbarat örgütü, onun da çevresinde 50-60 bin kişi olduğu söylenen Cumhuriyet muhafızları... Cumhuriyet muhafızlarının yöneticilerin, askerlerin vs. yine Tikrit aşiretinden seçilmiş olduğu açıktır. Bu sistemde Irak’ın nüfusunun çok büyük bir kısmını oluşturan Şiiler ve Kuzey’de Kürtler dışlanmışlardır. Kürtlerle birlikte Asuriler ve Türkmenler de... Tikrit aşireti Sünnidir ama siyasal sistem içinde Sünnilerin de çok küçük bir kısmı temsil edilmektedir. Tamamen Tikrit aşiretine dayanan bir siyasal yapı karşısındayız. Bugünkü Irak da işte böyle bir devlettir. Ortadoğu’da, Arap dünyasında, Afrika’da bu tür devletler çoktur.

Düşün özgürlüğünün yaşama geçmediği bir yerde insanların çifte standartlı düşünceleri, iki yüzlü olmaları çok doğal bir davranıştır. İleride “savaşa karşıyız” kampanyası irdelenirken çifte standartlı, iki yüzlü tutumlara ilişkin bazı örnekler de vermek istiyorum Ahmet.

Bilim yöntemi üzerinde durmak, bu bağlamda yine önemli olmaktadır. Bilim yöntemi, sınırsız bir düşün özgürlüğü ortamında, bilim ortamında gerçekleştirilebilen bir düşünce biçimidir, öyle olmalıdır. Özgür eleştiri, bilim yönteminin vazgeçilmez bir koşuludur. Şöyle söylenebilir: herhangi bir konuda, kitapla, yazıyla veya konuşmayla düşüncenizi açıkladığınızı düşünelim. Bu konulara ilgi duyan bir kişi de, örneğin bir araştırmacı da istiyorsa sizi eleştirebilmelidir. Kendi doğrularını ortaya koyabilmelidir, doğru bildiklerini savunabilmelidir. Fakat bu eleştirilerinden dolayı bir idari ve cezai yaptırımla karşı karşıya kalmamalıdır. Bilim öyle bir ortamda üretilir. Bu eleştiriden dolayı idari ve cezai yaptırımla karşı karşıya kalmak ise

sistemini belirleyen temel kurum resmi ideolojidir. Resmi ideoloji düşün yasaklarını da kurumlaştırmıştır. Tartışılmaz, doğruluğundan kuşku duyulamaz, eleştirilemez bilgiler ortaya koymuştur.

ilgili düşüncenin eleştirilemeyeceği, bu düşüncenin tartışılmaz, doğruluğundan kuşku duyulamaz bir düşünce olduğu, tek doğru

düşünce olduğu anlamına gelir. Bunun ise bir dogmatizme, bir tabuya işaret ettiğini daha önce de belirtmiştim. Türk siyasal sistemi özgür eleştiri kurumunun gelişmesine izin vermemektedir. Özgür eleştiri kurumlaşmamaktadır. Türk siyasal sistemini belirleyen temel kurum resmi ideolojidir. Resmi ideoloji düşün yasaklarını da kurumlaştırmıştır. Tartışılmaz, doğruluğundan kuşku duyulamaz, eleştirilemez bilgiler ortaya koymuştur. Bu bilgilerin “tek doğru” “tek gerçek” olarak kabul edilmesi gerektiğini istemektedir. Sosyal bilimlerin gelişmesinin önündeki en büyük engel resmi ideoloji kurumunun bizzat kendisidir. Siyasal sistemde resmi ideoloji kurumuna, düşün yasaklarına yer veren bir devletin demokratik bir devlet olduğunu söylemek mümkün değildir. Özgür eleştirinin, bilim ortamının oluşmasını sağlayan, bilimin üretilmesini olanaklı kılan en önemli koşul olduğunu söylemeye çalışıyorum. Demokrasiyi olanaklı kılan temel koşul yine özgür eleştiridir.

Düşün yasakları denildiği zaman şu şekilde bir analiz yapmak gereği vardır Ahmet... Birinci olarak hangi düşüncelerin açıklanması serbesttir, hangi düşüncelerin açıklanması yasaktır sorusuna cevaplar aramak gerekir. İkinci olarak şu konu irdelenmelidir. Herhangi bir konunun açıklanmasında düşün yasağı varsa, fakat, yasak olan düşünceyi dile getiren önerme ile fiilen yaşanan ve izlenen olgular ve olgusal ilişkiler birbirine çok uygunsuz, yani olgular önerme ile ifade edilen düşünceyi, hipotezi doğruluyorsa, olgusal doğruluk söz konusuysa, işte o zaman nasıl bir tavır ve davranış, nasıl bir duruş göstermek gerektiği araştırmacının karar vermesi gereken önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bilimde doğruluğun temel ölçütü elbette olgulardır. İleri sürülen düşünce, hipotez, olgular tarafından doğrulanıyorsa doğru kabul edilecektir. İşte bu doğru bilgilerin açıklanması konusunda bir yasak varsa, bu yasak idari ve cezai yaptırımlarla korunuyorsa nasıl bir tutum sergileyeceği araştırmacının karar vermesi gereken çok önemli bir duruma işaret etmektedir. Bu, bilgi birikiminden çok bir duruş sorunudur, tavır ve davranış sorunudur. Dü-

Şimdi, Kürtlerin varlığı, Kürtçe'nin varlığı fiili olarak kabul ediliyor

fakat devlet neden bir özeleştiriyi yapma gereğini duymuyor? Ör-

şün yasağına itibar edildiği, riayet edildiği, varılan sonuçlar açıklanmadığı zaman bilimin, özellikle de sosyal bilimin gelişmesinin olanağı yoktur.

neğin "bağımsız yargı" neden bir özeleştiriyi yapmıyor? Kürtlerin aslının Türk olduğunu, Kürtçe'nin aslının Türk dili olduğunu ispat etmek, bu konuda gerekçeli kararlar, ilamlar yazmak mahkemelerin görevi midir?

lerde siyaset kurumunun da yalana-dolana dayalı bir siyaset olarak geliştiği görülmektedir. Muhalefette olan siyasal parti liderlerinin hükümet kurdukları zaman

Üçüncü olarak düşün yasağının işlevinin irdelenmesi gerekir. Bu yasak hangi toplumsal yapıların, hangi siyasal ilişkilerin gizli kalmasını, gün yüzüne çıkmasını engellemektedir sorusunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Düşün yasakları irdelenirken dördüncü bir konunun daha dikkate alınması gerekir. Düşün özgürlüğüne karşı olanlar "ben düşün özgürlüğüne, herkesin istediği gibi konuşmasına, yazmasına, istediği düşünceleri ortaya koymasına karşıyım çünkü ben devletimi, milletimi vatanımı çok seviyorum..." gibi şeyler söylerler. İşte bu vatanını, milletini, devletini çok sevdiğini söyleyen kişilerin mal-mülk birikimlerine de bakmak gerekir. Bunların bu birikimleri nasıl sağladıkları, düşüncelerini savunabilmek için ne gibi fedakarlıklar yaptıkları incelenmesi gereken konulardır.

Şöyle bir soru da Kürtler hakkında, Kürt sorunu hakkında sağlıklı ve kalıcı bilgiler elde etmenin başlangıcı olabilir. Henüz 15-20 sene kadar önce, Kürtlerden, Kürtçe'den, Kürdistan'dan söz edenler çok ağır cezalara çarptırılırlardı. Kürt diye bir kavim, bir halk olmadığı, Kürtçe diye bilinen bir dil olmadığı, Kürtlerin aslında Türk olduğu vurgulanırdı. İddianameler böyle yazılırdı. Mahkemeler Kürtlerin Türk olduğunu, Kürtçe denen dilin aslının Türk dili olduğunu ispat edebilmek için çok büyük çabalar sarf ederlerdi. Şimdi, Kürtlerin varlığı, Kürtçe'nin varlığı fiili olarak kabul ediliyor fakat devlet neden bir özeleştiriyi yapma gereğini duymuyor? Örneğin "bağımsız yargı" neden bir özeleştiriyi yapmıyor? Kürtlerin aslının Türk olduğunu, Kürtçe'nin aslının Türk dili olduğunu ispat etmek, bu konuda gerekçeli kararlar, ilamlar yazmak mahkemelerin görevi midir? Bir Cumhuriyet savcısı kendisiyle aynı şeyleri düşünmüyor diye bir araştırmacı hakkında neden ceza istiyor, yargıçlar kendilerinin düşüncesinde olmadığı için, kendileri gibi düşünmediği için bir araştırmacıyı, yazarı neden mahkum ediyor?

Düşün özgürlüğünün dinamik bir şekilde yaşama geçmediği, düşün yasaklarının egemen olduğu ülke-

vaatlerini yerine getirememeleri, hatta niyetlerinin, düşüncelerinin çok aksi olan bazı düzenlemeler yapmaları Türk siyasetinde sık sık izlenebilen, gözlenebilen bir durumdur. Buysa düşün özgürlüğüyle organik olarak bağlantılı bir konudur."Atanmışlar", "seçilmişler" bu yapıların birbirleriyle ilişkileri, "seçilmişler" in, örneğin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, hükümetin atanmış kurumlar karşısında, örneğin Milli Güvenlik Kurulu karşısında hiçbir ciddi ağırlıklarının olmaması yine düşün özgürlüğü konusuyla çok yakından ilişkilidir. Bu ilişkilerin eleştirilememesi ancak düşün yasaklarıyla mümkün olabilmektedir.

Değerli Ahmet,

2000, 2001 yıllarını hatırlayalım. Saadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı yaptığı dönem. "Türkiye bağırsaklarını temizliyor" sloganıyla ifade edilen bir kampanya yürütülüyordu. İşadamlarının, siyasetçilerin, mafyanın, askerinin, polis de karıştığı bazı yolsuzluklara ilişkin operasyonlar yapıyordu. 25 Mayıs 2000 ile 30 Nisan 2001 tarihleri arasında pek çok operasyon yapıldı. Bu operasyonlar sırasında pek çok siyasetçi, üst düzey bürokrat, işadamı, bankacı, mafya mensubu, asker, polis gözaltına alındı. *Paraşüt Operasyonu, Hayal Operasyonu, Matador Operasyonu* hayali ihracat yaparak vurgun elde edenlerle ilgiliydi. *Kasırga Operasyonu* bankaların içinin boşaltılmasıyla, hortumlanmasıyla ilgiliydi. *Kasırga-1* Egebank'ın, *Kasırga-2* Sümerbank'ın, *Kasırga-3* Yurtbank'ın, *Kasırga-4* Bank Express'in, *Kasırga-5* Etibank'ın içinin boşaltılmasıyla ilgili operasyonları anlatıyordu. Egebank'ın içinin boşaltılmasıyla ilgili operasyonda en çok Murat Demirel'in adı geçiyordu. Murat Demirel'in 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in yeğeni olması davayı ilginç kılan bir yönü oluyordu. Bu soruşturmada suçlanan kişiler arasında gazeteci Rauf Tamer'in de adı geçiyordu. Etibank soruşturmasında eski devlet bakanı Cavit Çağlar, devlet bakanı Hüsamettin Özkan'ın, gazeteci Dinç Bilgin'in, Bank Express soruşturmasında Korkmaz Yiğit'in adı geçiyordu. Bütün bunlar Nedim Şener'in

Ekonomi sisteminin yolsuzluklara böylesine bulaşması temelinde

ise Kürt sorununun olduğu açıktır. Koruculuk, devlete yardımcı

Tepeden Tırnağa Yolsuzluk (Siyah-beyaz, 2. baskı, Eylül 2001; Şaban Aslan'ın *Hortum ve Cinnat* (Om Yayinevi, İstanbul 2001); Ferhat Ünlü'nün *Saadettin*

Tantan, Bir Savaş Öyküsü (Siyah-beyaz, Ağustos 2001) kitaplarında etraflı bir şekilde anlatılmaktadır.

Bufalo Operasyonu yurtdışından kaçak olarak getirilen etleri kapsıyordu. *Sis Operasyonu* hayali şeker ihracatı ile ilgiliydi. "Yurt dışına ihraç edeceğiz" denerek düşük fiyata alınan şeker iç piyasaya sürülmüştü. *Fırtına operasyonu* akaryakıtla ilgiliydi. İthal edilen akaryakıt üçüncü bir ülkeye ihraç edilmiş gibi gösterilip, sahte belgelerle vergi iadesi alınıyordu. Birinci *Perde Operasyonuna* devlet tiyatrosu sanatçılarının adı karışmıştı. Devlet tiyatrosu adına sahte faturalar kesildiği iddia ediliyordu. *Akrep Operasyonu*'na Türk Dil Kurumu yöneticilerinin adı karışmıştı. *Puro Operasyonu*'nda gümrük memurlarının adı geçiyordu. İthalatı yasak olan mallar gümrük yetkililerinin bilgisi dahilinde yurda sokuluyordu. *Talan Operasyonu* hazine arazilerinin sahte belgelerle satışıyla ilgiliydi. *Yeşil Vadi Operasyonu* yine benzer bir konuyu kapsıyordu. *Balina Operasyonu* hayali ihracat ve naylon fatura yoluyla yapılan yolsuzlukları dile getiriyordu. *Kartal Operasyonu* yine gümrüklerde sahte belgeler düzenleyerek yapılan yolsuzlukları hedef almıştı. *Serhat Operasyonu, Hasat Operasyonu, Beyaz Enerji Operasyonu* yine benzer yolsuzlukları hedef alıyordu. Beyaz Enerji Operasyonu'nda Enerji Bakanı Cumhur Ersümer de suçlanan isimler arasındaydı.

Bu yolsuzlukları başlıca altı başlık altında toplamak mümkündür: 1. ihale yolsuzluğu, 2. gümrük yolsuzluğu, 3. banka yolsuzluğu, 4. kamu arazisi üzerinde yapılan yolsuzluklar, 5. vergi iadesi yolsuzlukları, 6. tarım destekleme politikası konusunda yapılan yolsuzluklar... Ekonominin dipten tepeye yolsuzluklara bulaştığı anlaşılıyordu. Verdiği çekleri karşılıksız çıkan, söz verdiği saatte işine gelmeyen, malzemelerden çalan, belki şurada biraz daha fazla kar ederim saikiyle verdiği sözde durmayan, işlerini rüşvetle çözmeye çalışan işadamları böyle bir süreçte ortaya çıkmaktadırlar. Ekonominin böylesine kirlendiği bir ortamda siyasetin, kamu yönetiminin temiz kalmasının olanağı yoktur.

olan korucuların uyuşturucu kaçakçılığı gibi her türlü yasa dışı işlerine göz yumulması, gözden ırak tutulmaması gereken bir ilişki biçimi oluyor. Düşün özgürlüğü yoksa bu ilişkilerin dibi-bucağı, eni-boyu konuşulamaz, tartışılmaz.

kacılardan onlarca kişi gözaltına alınmış, tutuklanmıştı. Tutuklananlar arasında asker, polis, mafya da vardı.

Bütün bunlar düşün özgürlüğüyle çok yakından ilgilidir. Düşün özgürlüğünün olmadığı, siyasal sistemi resmi ideolojinin, düşün yasaklarının belirlediği bir yerde ekonomi kara paraya dayanır. Kayıt dışı ekonomi çok büyük bir güç kazanır. Yolsuzluklar, dolandırıcılıklar, rüşvet, irtikap kurumlaşır.

"Türkiye bağırsaklarını temizliyor" sloganı çerçevesinde yürütülen ve yolsuzlukları hedef alan operasyonlar Saadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde sürdü. Saadettin Tantan 18 Nisan 1999 genel seçimlerinden sonra 28 Mayıs 1999'da kurulan koalisyon hükümetinde içişleri bakanlığına getirilmişti. Bülent Ecevit'in başbakan olduğu hükümette Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi görev almıştı. Operasyonlar sırasında üst düzey kamu yöneticilerinin, bürokratların gözaltına alınmaları, tutuklanmaları hükümeti çok rahatsız etti. Saadettin Tantan Anavatan Partili idi fakat bu operasyonlardan en rahatsız olanların başında da Anavatan Partisi geliyordu. Saadettin Tantan Parti'de istenmeyen adam ilan edildi. Hükümette, İçişleri Bakanlığı'ndan başka bir göreve kaydırılmak isteniyordu, bunun üzerine Saadettin Tantan 6 Haziran 2001 tarihinde İçişleri Bakanlığından ve Anavatan Partisi'nden istifa etti. Görevde kaldığı 2 yıl 8 günlük süre içinde yukarıda isimleri verilen 21 operasyona imza atmıştı. Bu operasyonlar içinde jandarma ile yürütülen operasyonlar da vardı. Hükümetin ANAP kanadında en çok tepki çekenler de bunlardı. Bu arada Anakara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı Talat Şalk ile ANAP arasında önemli denebilecek polemikler yaşandı.

Bu operasyonlarda ele geçirilen kişiler hakkında davalar Devlet Güvenlik Mahkemelerinde açılıyordu, davalar orada görülüyordu. Hükümet 2001'in ortalarından itibaren çeşitli yasalarda önemli değişiklikler yaptı. Bu tür davalar Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanından alındı. DGMlerdeki dosyalar Ağır Ceza Mahkemelerine gönderildi. Çeşitli ağır ce-

Düşün özgürlüğüyle siyasal sistem arasında, düşün özgürlüğüyle ekonomik ilişkiler arasında çok sıkı bağ olduğunu söylemeye çalışıyorum Ahmet. Düşün özgürlüğünün olmadığı bir siyasal sistemde siyaset kurumunun hem çok daraltıldığını hem de yalana-dolana dayalı olduğunu, ekonominin ise kara paraya, kayıt dışına, yolsuzluklara yol verdiğini vurgulamaya çalışıyorum.

za mahkemelerinde yapılan duruşmalarda bu operasyonlar sürecinde tutuklanan kişiler birer birer serbest bırakıldı, giderek yolsuzluk dosyaları gündemden düştü. Türkiye bağirsaklarını temizleyemedi.

Ekonomi sisteminin yolsuzluklara böylesine ulaşması temelinde ise Kürt sorununun olduğu açıktır. Koruculuk, devlete yardımcı olan korucuların uyuşturucu kaçakçılığı gibi her türlü yasa dışı işlerine göz yumulması, gözden irak tutulmaması gereken bir ilişki biçimi oluyor. Düşün özgürlüğü yoksa bu ilişkilerin dibi-bucağı, eni-boyu konuşulamaz, tartışılmaz. Daha doğrusu bu ilişkiler tartışılmasın, gün yüzüne çıkmasın diye düşün yasakları konulmuştur. Bu da Saadettin Tantan gibi siyasetçilerin düşünmesi gereken bir konudur. Düşün özgürlüğü ve ifade özgürlüğü gerçekleşmeden yolsuzluklarla mücadele etmek, olumlu sonuçlara ulaşmak mümkün değildir. Şöyle söylemek mümkündür: yolsuzlukların, kara paraya, rüşvete dayalı ekonominin temel nedeni ifade özgürlüğünün kısıtlı olmasıdır, bazı alanlarda da tamamen yok edilmesidir, ortadan kaldırılmasıdır. İfade özgürlüğü olmadan bürokraside şeffaf ilişkiler gerçekleştirmek, şeffaf bir yapı oluşturmak mümkün olmaz.

Ajans 70, 1970'lerde, 1980'lerde, 1990'larda, yılbaşında, Ramazan bayramında ve Kurban Bayramında, müşterilerine, dostlarına, arkadaşlarına kendi ürettiği kartları gönderirdi. Yılbaşı ve bayramlar bu şekilde kutlanırdı. 1990'larda üretilen bu kartlardan birinde "hırsız hırsızla devlet kasasında, düşünenler mapusta buluşur" deniyordu. Bu, 19. yüzyıl ortalarından günümüze Türk siyasal hayatını dile getiren bir sözdür, bu ifadeye vecize demek daha doğrudur. Bu hem siyasal sistemi, hem ekonominin kara paraya, yolsuzluklara dönük olan yönünü gösteriyor. Bu ilişkiler ağında düşün özgürlüğünün yeri elbette açık bir şekilde ortada durmaktadır.

Türkiye'de siyasal partilerin programlarında yolsuzluklarla mücadele edileceğine dair bölümler vardır. Seçim propagandaları sırasında da bu önemli bir konu olarak sık sık dile getirilir. 1995-1996 yıllarını hatırlayalım. Başbakan Tansu Çiller'in Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve Türkiye'deki malvarlığı nedeniyle meclis soruşturması açılmıştı. Başbakan Tan-

su Çiller'in malvarlığı hakkında soruşturma açılmasını isteyen önerge Anavatan partili üyeler tarafından verilmişti. Başbakan Çiller malvarlığının temelinde, anasının ölümünden sonra yastığının altından çıkan çıkındaki döviz ve altın olduğunu söylüyordu. Komisyon raporunun açıklanmasının ve yüce divan yolunun açılmasının muhtemel olduğu anlaşıldığında başbakan Tansu Çiller'in direktifiyle Doğru Yol Partisi Mesut Yılmaz'ın ve yakınlarının malvarlığını gündeme getirdi. Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu nedenle getirilen önerge de kabul edildi. Mesut Yılmaz'ın malvarlığıyla ilgili olarak da bir komisyon kuruldu. Her iki komisyon da çalışmalarını ayrı ayrı sürdürdü. TBMM'de komisyon raporları görüşülürken çok dikkate değer bir olay yaşandı. Anavatan Partili ve Doru Yol Partili üyeler kulislerde birbirleriyle anlaştı, her iki taraf da birlik bütünlük göstererek birbirleri hakkında verdikleri önergelerin aksine bir tutum aldılar ve birbirlerini akladılar. Bülent Ecevit başkanlığındaki Demokratik Sol Parti de aklanma sürecinin gerçekleştirilmesinde yardımcı ve uzlaştırıcı oldu. Böylece "Tansu Çiller'in malvarlığı" "Mesut Yılmaz'ın malvarlığı" dosyaları kapatılmış oldu.

Saadettin Tantan'ın İçişleri Bakanlığı'ndan istifa etmesinden sonra bu göreve yine ANAP'tan Rüştü Kazım Yücelen getirildi. Rüştü Kazım Yücelen'in İçişleri Bakanlığı sırasında da Bayındırlık Bakanı Koray Aydın'ın ticari şirketlerine baskın yapıldı. Koray Aydın Milliyetçi Hareket Partiliydi. 1999 depreminin sonrasından sonra Gölçük, Yalova, Sakarya, Kocaeli yörelerinde prefabrik konutlar ve daha sonra da kalıcı konutlar yapılmıştı. Koray Aydın'a bu konutların yapımı sırasında gerçekleştirilen harcamalar, konutlar için kendi şirketinden sağlanan inşaat malzemeleri, inşaat malzemelerinin tedariki için gerekli olan ihalelerle ilgili bazı sorular soruluyordu. Koray Aydın'ın şirketlerine karşı yapılan operasyonlara vurgun operasyonu denilmişti. Baskınlar sonrasında bakanlığın üst düzey bürokratlarının da aralarında bulunduğu pek çok kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan büyük bir kısmı tutuklandı. Koray Aydın'ın malvarlığı hakkında da soruşturma önergesi verildi. Bu önergeyi Doğru Yol partili üyeler vermişti. Bu önergeden sonra TBMM'de bir soruşturma komisyonu kuruldu. Komisyonun ha-

Türkiye’de yolsuzluklarla mücadele edeceğini söyleyen hiçbir hükümetin “Tansu Çiller’in malvarlığı”, “Mesut Yılmaz’ın Malvarlığı”, “Koray Aydın’ın malvarlığı” dosyalarını tekrar gündeme getirmeden, bu dosyaları tekrar açmadan, bu dosyaları yargıya göndermeden böyle bir mücadele yürütmesi mümkün değildir. AKP bunu yapabilir mi? Yapamaz.

zırladığı rapor mecliste görüşüldü. Bu görüşme sırasında mecliste hükümeti oluşturan Demokratik Sol Parti’ye, Milliyetçi Hareket Partisi’ne ve Anavatan Partisi’ne mensup milletvekillerinin oylarıyla dosyanın Yüce Divan’a gönderilmesine engel olundu. Böylece Koray Aydın da aklanmış oldu.

Düşün özgürlüğüyle siyasal sistem arasında, düşün özgürlüğüyle ekonomik ilişkiler arasında çok sıkı bağ olduğunu söylemeye çalışıyorum Ahmet. Düşün özgürlüğünün olmadığı bir siyasal sistemde siyaset kurumunun hem çok daraltıldığını hem de yalana-dolana dayalı olduğunu, ekonominin ise kara paraya, kayıt dışına, yolsuzluklara yol verdiğini vurgulamaya çalışıyorum.

Yolsuzluklar konusunda AKP hükümeti ne yapabilir? Parti’nin programında yolsuzluklarla nasıl mücadele edileceği konusunda bölümler olabilir. Seçimler sırasında bu konuda çeşitli propagandalar yapılmış olabilir. AKP hükümetinin bunları yaşama geçirecek gücü ve iradesi var mıdır? Yukarıda Avrupa Birliği istediği için Anayasa’da çok yüzeysel kalan bazı değişiklikler yapıldığını bu değişikliklere uygun uyum yasaları da çıkarıldığını fakat ifade özgürlüğünü genişletme, düşün yasaklarını daraltma veya kaldırma yönünde hiçbir değişiklik olmadığını belirtmiştim. AKP yönetiminin çeşitli zamanlarda hazırladığı demokratikleşme paketlerinde de ifade özgürlüğüne ilişkin bir değişiklik tasarısı bulunmadığını da belirtmiştim. Çok önemli bir konu daha var. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kurulmasından sonra bazı gazetelerde ve televizyonlarda AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın malvarlığı sık sık gündeme getirildi. Bu konu o kadar çok gündemde tutuldu ki Recep Tayyip Erdoğan malvarlığıyla ilgili bazı açıklamalar yapmak zorunda kaldı. “Oğlumun sünnet gününde getirilen takıları paraya çevirdik” dedi. Bu, Tansu Çiller’in cevabını hatırlatıyor... Böyle bir zihniyet yolsuzluklarla mücadele yapabilir mi? Bu mücadeleyi yapacak hükümetin yolsuzluk olarak adlandırılacak hiçbir olaya bulaşmamış olması gereği yok mudur? Bulaşmışsa bu konu üzerinde kararlı bir şekilde duramayacağı açıktır.

Düşün özgürlüğüyle bu ilişkiler arasında çok yakın bir bağ olduğunu söylemiştim. Düşün özgürlüğünün

gücünü bir örnekle ortaya koymak mümkündür. 2002 yılı sonlarında İsveç’te basına da yansıyan bir olay cereyan etmişti. Bu haber hükümette yer alan Sosyal Demokrat Parti’nin aynı zamanda kamu görevlisi de olan bir üyesiyle ilgilidir. Bu kişinin iki kartı var, bu kartlardan biriyle kendisiyle, eviyle ilgili özel harcamalarını yapıyor, ikincisiyle ise kamu görevi yürüttüğü sırada yaptığı harcamaları karşılıyor. Kamu görevlisinin seçimlere katılıp milletvekili olmak gibi bir arzusu da var. Bu kişi özel bir işini takip için İsveç’te, bir şehirden başka bir şehre gitmek durumunda kalıyor. Bilet ücretini de özel kartından karşılamak yerine kamu görevi yürüttüğü sırada yaptığı harcamaları karşılamak için kullandığı kartı ile ödüyor. Bu durum kısa sürede basına yansıyor, basın bunu sorun yapıyor. O kişiyi şiddetli bir şekilde eleştiriyor. Bu eleştiriler, kınamalar sonucu kişi kamu görevinden ve Parti’den istifa etmek gereğini hissediyor. Böyle yapıyor. Şüphesiz seçimlere falan katılmıyor.

Bu, düşün özgürlüğünün gücü ile ilgilidir. Açık toplum olmanın temel dinamiği düşün özgürlüğünün kurumlaşmış olmasıdır. Bir otobüs veya uçak biletinin mali ağırlığının çok küçük olması böyle bir soruşturmayı, kamu denetiminin yaşama geçmesini, eleştirilerin yapılmasını engellemiyor. Düşün özgürlüğünün kısıtlı olduğu, Kürt sorunu gibi alanlarda da tamamen ortadan kaldırıldığı bir yerde ise çok farklı durumlar yaşanıyor. Milyarlarca, trilyonlarca liralık yolsuzluklarda adı geçenler seçimlerde büyük oranlarda oy toplayabiliyor. Böyle bir süreçte hükümetin yolsuzluklarla mücadele etmesi, düşün özgürlüğünü pürüzsüz bir şekilde yaşama geçirmesi mümkün görünmüyor.

Türkiye’de yolsuzluklarla mücadele edeceğini söyleyen hiçbir hükümetin “Tansu Çiller’in malvarlığı”, “Mesut Yılmaz’ın Malvarlığı”, “Koray Aydın’ın malvarlığı” dosyalarını tekrar gündeme getirmeden, bu dosyaları tekrar açmadan, bu dosyaları yargıya göndermeden böyle bir mücadele yürütmesi mümkün değildir. AKP bunu yapabilir mi? Yapamaz. “Recep Tayyip Erdoğan’ın malvarlığı”nın da gündeme getirilebilecek olması bunun en büyük engelidir. Yolsuzluklarla etkin ve kalıcı mücadelede temel koşul düşün özgürlüğünün sağlanmasıdır. Halbuki Türkiye’de yol-

Tartışılmayan, eleştirilemeyen, doğruluğundan kuşku duyulamayan düşüncelere dokunmadan bu düşüncelerin belirleyici ol-

suzlukları önleme konusunda hazırlanan raporlarda hep ahlaki birtakım önlemler sıralanır "toplumun ah-

lakını güçlendirmek gerekir, din derslerini, ahlak derslerini yaygınlaştırmak gerekir, camileri çoğaltmak gerekir, Kuran kurslarını çoğaltmak gerekir..." gibi düşün özgürlüğünün pürüzsüz bir şekilde yaşama geçirilemediği bir ortamda bu tür öğütlerin yolsuzlukları önlemede hiçbir önceliğe sahip olmadığı besbellidir.

Bilimde olduğu gibi sanatta ve edebiyatta da düşün özgürlüğü, özgür eleştiri çok önemli birer kavramdır. Bu ilkeler sağlıklı bir şekilde yaşanmadan sanatın ve edebiyatın ilerlemesi de mümkün olmaz. Sanat ve Hayat dergisi Eylül-Ekim 2002 tarihli ikinci sayısında "Günümüzde Sanatın ve Edebiyatın Putları" konulu bir soruşturma başlattı. "Nazım Hikmet Ran'ın Resimli Ay dergisinde başlattığı 'Putları Yıkıyoruz' kampanyasına benzer bir çalışmaya bugün de gereksinim var mıdır" diye soruluyordu (s.62). Nazım Hikmet'in 1929 yılında Resimli Ay dergisinde Abdülhak Hamit (Tarhan) ve Mehmet Emin (Yurdakul) üzerine yaptığı polemikler "putları yıkmak" olarak algılanıyordu. O yıllarda Abdülhak Hamit'e "dâhi" deniyordu. Mehmet Emin ise "milli şair" olarak algılanıyordu. Nazım Hikmet, Haziran 1929 tarihli Resimli Ay dergisinde "Abdülhak Hamit dâhi değildir", Temmuz 1929 tarihli dergide ise "Mehmet Emin Bey milli şair değildir" başlıklı yazılar yayınlamıştı. Bu süreç "put kırmak" şeklinde algılanıyordu.

"Put yıkmak" özgür düşünce ile ilgili bir kavramdır. "Put ve dogma" kavramlarının birbirleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Tapılacak, tapınılacak özne/nesne her iki kavramın içeriğinde de vardır. "Put" herhangi bir kişiye/nesneye gerektiğinden fazla değer vermek, olağanüstü değer vermek gibi bir içerikle yüklüdür. Dogmada ise bir düşünceye, o düşünceyi

Düzeltilme

Sayın İsmail Beşikçi'nin, Serbesti'nin 11. Sayısında yer alan "İsmail Beşikçi Hoca'dan Mektup" başlıklı birinci mektubunun, derginin sayfa 55, sütun 1, altan 13. satırında, "... % 1'i bile bulmayan bu düşünce olabilir" ifadesinin doğru şekli şöyle: ... % 1'i bile **bulmuyor**. **Bilimsel düşünce, bilimsel bilgi halk yığınları arasındaki desteği %1'i bile bulmayan bu düşünce olabilir.**

Yine 12. sayıda yer alan ikinci mektup sayfa 67, sütun 1, aşağıdan yukarıya 8. satır 'bilimsel birlik' sözleri '**bilimsel bilgi**' olacak.

Dizgi sırasında yukarıdaki doğru ifadeler düşmüş; Sayın Beşikçi Hoca'nın uyarısı üzerine düzeltir, Hoca'dan ve siz değerli okurlarımızdan özür dileriz.

duğu siyasal sisteme dokunmadan, "putlar" "dogmalar" yıkılabilir mi? Burada temel ölçütün yine Kürt sorunu olduğunu belirtmekte yarar vardır. temsil eden kişiye sorgusuz sualsiz bir bağlılık söz konusudur. Dogma gibi put da eleştirilemeyen, tartış-

ılmayan, doğruluğundan kuşku duyulamayan düşüncelerle, kişilerle ilgilidir. Bu düşünceler devletin cezai yaptırımlarıyla korunur ve kollanır. Put olan, siyasal sistemin, o günkü koşullarda tek parti yönetiminin, Kemalist siyasal ideolojinin kendisidir. Nazım Hikmet buna dokunabiliyor mu, bu siyasal sistemi eleştirebiliyor mu? "Abdülhak Hamit dâhi değildir", "Mehmet Emin Bey milli şair değildir" demek put yıkma mıdır, özgür düşünceye sahip olmadan, özgür düşüncenin gündeme getireceği riskleri dikkate almadan putları yıkmak mümkün olabilir mi? Sanat ve Hayat, üçüncü, dördüncü ve beşinci sayılarında da aynı soruşturmayı sürdürmektedir. Fakat, Sanat ve Hayat'ın bu sorusunu cevaplayanlar, put kavramının düşün özgürlüğüyle ilişkisini kurmamaktadırlar. Tartışılmayan, eleştirilemeyen, doğruluğundan kuşku duyulamayan düşüncelere dokunmadan bu düşüncelerin belirleyici olduğu siyasal sisteme dokunmadan, "putlar" "dogmalar" yıkılabilir mi? Burada temel ölçütün yine Kürt sorunu olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Değerli Ahmet,

"Savaşa karşıyız" kampanyası da düşün özgürlüğü bağlamında irdelenmesi gereken bir süreçtir. Buna da daha sonraki bir mektubumda değinmek istiyorum. Yazmayı düşündüğüm bu mektupta değinmek istediğim başka konular da var..

Bu arada Serbesti'nin 12. sayısı da çıktı. İlgiyle, dikkatle okuduğum bir dergi...

Sana, hepinize selam ve sevgilerimi yolluyorum, sağlık diliyorum, başarılar diliyorum.

Nisan 2003
İsmail Beşikçi

Serbestî

Hasan Cemal'in Kürtleri*

Ümit Fırat

Kürtler

Geçtiğimiz nisan ayında yayınlanan önemli bir kitap **Hasan Cemal'in Kürtleri**'i.

Hasan Cemal, yıllardır Kürtler için yazdıklarını bir kitapta toplamış. Kitapta, yazarın gazetelerdeki günlük yazıları, röportajları, gezi notları, izlenimleri ve görüşmeleri yer alıyor. **Hasan Cemal** bu yazılarla ilişkili olarak, bugünkü koşullar ve gelişmelere göre açıklama ve yorumlara yer vermiş. Pek de yeni bir şeyler yazmamış. Kitapta yer alan ve kendisine ait olan hemen hemen her şey daha önce yazdıkları. Elbette **Felât Cemiloğlu**'nun anlattıkları, eski yazılardan değil; ama onlar da zaten yaşanmış şeyler.

Hasan Cemal, ne düşünmüş de **Felât Beyin** anlattıklarını kitabın girişine koymuş bilmiyorum ama, bence çok iyi bir giriş yapmış. **Felât Cemiloğlu**'nun anlattıkları, bir insan olarak ve aynı zamanda bir Kürt olarak benim için kitabın kendisi kadar, hatta kitabın kendisinden de önemli ve anlamlı.

Hapishanede dayak ve işkenceyle öldürülerek tahliye edilen sevgili arkadaşım, dostum **Necmettin Büyükkaya** ve birçok arkadaşımın başlarından geçenleri biliyordum, hem de ilk bilenlerden ve kimselere inandıramayan biriydim; sağ kurtulup çıkanların anlattıklarını defalarca dinledim. Bence kolay kolay unutulamayacak, Nazi dönemini yansıtan film ve belgelerde bile benzerlerini pek görmediğimiz, başlı başına özel bir inceleme ve yargı konusu olması gereken **Diyarbakır Askeri Cezaevi** trajedisini, bu insanlık suçunu bir kez daha gözler önüne sermeyi cesur ve yerinde bir davranış olarak değerlendiriyor ve takdir ediyorum...

Kitaptakiler

Hasan Cemal'in kitabı ile ilgili basında birçok eleştiri ve övgü yazısı yer aldı. Elbette ki, bunları burada tekrar edecek değilim. Kitabın yayınlanmasını önemli ve olumlu bulduğumu da peşinen belirtmeliyim.

Kitapta sayıları hiç de azımsanmayacak değişik çevre ve görüşlerden insanlarla tartışmalarda, görüşmelerde bulunulmuş.

Abdullah Öcalan'dan Paris'teki randevularını benim sağladığım **Kendal Nezan**'a, **Celal Talabani**'den **Mesut Barzani**'ye, **Tarık Ziya Ekinci**'den **Behlül Yavuz**'a, **Namık Durukan**'dan **Raif Türk**'e ve daha pek çok Kürt aydını, Kürt köylüsü ve Kürt esnafı ile; **Turgut Özal**'dan **Süleyman Demirel**'e, **Bülent Ecevit**'ten **Mesut Yılmaz**'a politikacılarla; bu arada isimlerini sayamayacağım ve şimdi artık emekli olan generallerle ve komutanlarla; **Ünal Erkan**'dan **Mehmet Ağar**'a (her ikisi de daha

*) Bu yazı kitap-eleştiri dergisi **Virgül**'ün Haziran 2003 sayısı için hazırlanmıştır.

Hasan Cemal'in kitaptaki bir başka önemli eksiği de Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) konusuna hiç değinmemiş olması. Ki-

sonra DYP'de politikaya atıldılar) diğer üst düzey devlet memurları ve emniyet mensuplarıyla görüşmeler yapılmış.

Derneği yapmıştır.

Kitap, Kürdoloji kaynakları bakımından pek zengin olmasa da, görüşlerine başvurulmuş kişiler bakımından zengin sayılır.

Tarik Ziya Ekinci'nin, yeni kuşakların belki de hiç bilmedikleri, birçoklarının da çoktan unuttuğu oldukları 1925 Şark Islahat Plânı olayını hatırlatması, genç kuşaklar ve gelecek kuşaklar için çok önemli. 1925 yılında kabul edilen ve uzun yıllar gizli tutulan planın 41. Maddesine yer veriliyor. Madde şöyle:

Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Bitlis, Van, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Palu, Çarşanak, Çemişgezek, Ovacık, Hınımansur (Adıyaman), Besni, Arga [Akçadağ, Ü.F.], Hekimhan, Birecik, Çermik vilayet ve kaza merkezlerinde, hükümet ve belediye dairelerinde ve diğer kuruluşlarda, okullarda, çarşı ve pazarlarda Türkçe'den başka dil kullananlar, hükümet ve belediyenin emrine aykırı davranmakla suçlanacak ve cezalandırılacaktır. (s. 378-9)

1970

Ancak kitapta söylenmemiş veya yazılmamış birkaç noktaya kısaca değinmek istiyorum.

11 Mart 1970'te Irak Baas Partisi Hükümeti adına Saddam Hüseyin ile Kürdistan Demokratik Partisi lideri Mustafa Barzani arasında Kürt tarihinde oldukça önemli olan bir anlaşma imzalanmıştı. Anlaşma uygulandığı takdirde, Irak Kürtleri açısından aşağı yukarı bugün için de geçerliliğini koruyan pek çok sorun çözülmüş olacaktı. Muhtemeldir ki, bugün yaşanan birçok şey de hiç yaşanmamış olacaktı. Irak Kürtleri için kapsamlı bir iyileşme sağlayan böyle bir anlaşma, Türkiye'nin Kürt politikası açısından tehlikeli bulunmuş ve karşı tedbirler alınmasını gündeme getirmişti.

Türkiye, Saddam'ın ve temsil ettiği Baas Partisi Askeri Diktatörlüğü'nün bile Kürtlere tanıdıkları hakların etkilerini, kendi Kürtleri için kötü bir örnek saymıştı.

tapta DDKO diye bir şey var ama Hasan Cemal bunu 1975'te kurulan DDKD ile karıştırmış ve açılımını da Devrimci Demokrat Kültür Derneği olarak değil de yanlış olarak Devrimci Doğu Kültür

Anlaşmayı takip eden günlerde acil olarak ilk ve köklü tedbirler uygulamaya konuldu ve Nisan 1970'te, ilki Silvan'da olmak üzere Komando Harekâtı adıyla bilinen yeni bir askeri operasyonlar zinciri uygulamaya başlatıldı.

Bence Hasan Cemal'in bu olayı atlaması kitabındaki önemli bir eksiğidir.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)

Hasan Cemal'in kitaptaki bir başka önemli eksiği de Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) konusuna hiç değinmemiş olması. Kitapta DDKO diye bir şey var ama Hasan Cemal bunu 1975'te kurulan DDKD ile karıştırmış ve açılımını da Devrimci Demokrat Kültür Derneği olarak değil de yanlış olarak Devrimci Doğu Kültür Derneği yapmıştır. Bu konuyu hiç değilse 12 Mart Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri olayı ile merak edip araştırabilirdi. Mayıs 1969'da önce Ankara'da, hemen ardından da İstanbul'da kurulan bu örgütler, Kürt siyasi tarihi bakımından atlanacak bir olay değildir. DDKO'lar Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulan legal alandaki ilk Kürt örgütleridir.

Türkiye İşçi Partisi (TİP) içerisinde yer alan Kürtler, özellikle 1967 Doğu Mitingleri sonrasında diğer TİP'li ve sosyalistlerden farklı olarak sosyalist olmayan, hatta oldukça muhafazakâr bile kabul edilebilecek diğer Kürtlerle de kolayca diyalog kurabilmişlerdi.

Hepsinin de sıkıntı ve problemlerinin birçoğu ortaktı, bazı olaylar karşısında aynı reflekslere sahiptiler ve aynı duyguları paylaşıyorlardı. Bu da Kürtleri giderek parti içerisinde ve diğer devrimci-sosyalist yapılarda, hem bir farklılaşmaya hem de birbirleriyle yakınlaşmaya yöneltmekteydi.

Önce TİP içerisinde birlikte hareket eden bir grup oluştu; sonra da ağırlıklı olarak gençlerin oluşturduğu, tam da Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) DEV-GENÇ'e dönüştüğü bir dönemde DDKO'lar kuruldu. Bir yandan sosyalistler arasında bir ayrışma yaşanırken, bir yandan da Kürtlerin diğer sosyalistlerden farklı, devrimci ve legal bir örgüt kurmalarının yolu açıldı.

O tarihten sonra hiçbir Kürt aydını çocuğuna rastgele seçilmiş bir isim vermedi. Faaliyetleri tamamen yasal olan bu kuruluşların yöneticileri, 1970 Ekim ayında yapılan polis operasyonları sonucu açılan bir dava ile Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanırken, 12 Mart 1971 askeri müdahalesi sonrasında Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne sevk edildiler.

DDKO' ların kuruluşundan itibaren Kürt aydınları üzerinde olağanüstü bir tahribat yaratmış olan asimilasyon durdurulmuştur. DDKO, Kürtlerde legal planda asimilasyona karşı ilk örgütlü hareket olmuştur.

Komando Harekâtları başlar başlamaz, dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın bizzat talebi üzerine konuyla ilgili kapsamlı bir rapor hazırlanmış ve kendisine sunulmuştur. Bu rapor üzerine eski TİP Genel Başkanı ve İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Aybar, Millet Meclisi'nde soru önergesi vermiş, uzun tartışmalar yapılmıştır.

Aileleri tarafından Kürtçe öğrenmesine imkân verilmeyen Kürtler, ya Kürtçe öğrenmeye yöneldiler ya da böyle şeylerin bir daha olmaması için tedbirlerini aldılar.

O tarihten sonra hiçbir Kürt aydını çocuğuna rastgele seçilmiş bir isim vermedi. Faaliyetleri tamamen yasal olan bu kuruluşların yöneticileri, 1970 Ekim ayında yapılan polis operasyonları sonucu açılan bir dava ile Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanırken, 12 Mart 1971 askeri müdahalesi sonrasında Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne sevk edildiler. DDKO' nun birçok kurucu ve yöneticisine ağır hapis ve sürgün cezaları verildi.

Kürtler üzerine yazılmış bu denli kapsamlı bir çalışma bu kuruluşu atlamamalıydı.

Komando Harekâtı

1980 sonrası gelişmeler, 1970'te başlatılan uygulamaların ve politikaların devamıdır. Silvan'da başlatılan Komando Harekâtları 1970'li yılların tamamı boyunca devam etti. Kasabalar ve köyler önce komando birlikleri tarafından kuşatılıyor sonra özel birlikler evleri boşaltma anonsu yapıyor, evler boşaltıldıktan sonra didik didik aranıyor, genellikle erkekler soyundurularak erkeklik organlarına ip bağlanıp dolaştırılıyor, köy meydanlarında kadınlara ve çocuklara teşhir ediliyordu. Güya suçlu veya aranan kişiler olup olmadığı kontrol ediliyor, silahların yeri soruluyor ve silah bulunmadığı takdirde dayanılmaz işkenceler yapılıyordu.

Bu silah arama işi giderek öyle anormal bir hal aldı ki, artık yeni bir yolsuzluk kaynağı ve silah kaçakçılığı piyasasının doğmasına yol açtı. Basılacak köye

önceden haber gidiyor; köylüler birkaç inek, at, koyun veya artık ellerinde satılacak ne varsa paraya çeviriyorlar; bir önceki baskında "ele geçirilen" silahların satıldığı ve önceden belirlenmiş kaçakçıya başvuruyorlar; temin edilen bu silahlar basılma sırası gelen bir sonraki köyün köylülerine satılmak üzere arama günü hazır tutuluyor ve "güvenlik güçlerine" teslim ediliyordu. Böylece arama da, hiç değilse bu seferlik "kazasız belasız" atlatılmış oluyordu.

Bu sirkülasyon yıllarca devam etti ve satacak bir şeyleri olmadığı için silah teslim edemeyen yoksul köylüler yıllarca en acımasız eziyetlere maruz bırakıldılar.

İşte 12 Eylül sonrası Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi'nde yatan gençlerin pek çoğu ya bu köylüler ya da bu köylülerin çocuklarıydılar. Önce gözlerinin önünde anne ve babalarına yapılanları kabullenmeyip kafa tutmanın bir yolunu aradılar. Hesap sormak istiyorlardı. Adaletle güvenleri kalmamıştı. Değişik Kürt siyasi grupları içerisinde muhalif faaliyetlere katıldılar, silah temin ettiler. Bir kısmı yakalanıp cezaevine konuldu; bu kez de girdikleri cezaevinin çok ama çok özel koşulları onları bir refleksiyle daha fazla intikam almaya yöneltti.

Felat Cemiloğlu ve benim onlarca arkadaşımın başından geçenler ve aynı zamanda sayıları on binlere bulan, bir kısmı cezaevinde öldürülen, bir kısmı sakat bırakılan bir kısmı da dağlarda ölen gençlerin macerası işte böyle başladı.

Generaller

Tesadüfe bakın ki, kitabın satışa çıktığı günlerde, kitaptaki generaller bu kez tümüyle emekli generaller olarak ve yeniden aynı mevzularda konuşurulmak üzere Irak Savaşı nedeniyle TV ekranlarında karşımıza çıkarıldılar.

Generallerle yapılan konuşmalarda tavırlarının pek değişmemiş olduğunu görüyorsunuz; insanın içi-

Türkiye, temel bazı sorunlarını daima yok sayar ve hatalarını as-

la kabul etmez. Devletin değişmez resmi görüşü budur ve bu gö-

ni karartan, savaş süreci boyunca televizyon kanallarında, saatlerce konuşarak sanki bu savaş hiç bitmeyecekmiş izlenimini yaratan; Irak Savaşı ve Kürt

meselesi konuşulduğunda kendilerinden gayet emin, gene aynı aşağılayıcı ve hakaretamiz tavırlarıyla, o engin analizlerini tam da kitabın satışa çıktığı günlerde, bu kez daha geniş kitlelere akıl vererek sürdürdüler. Elleriindeki yegâne aletleri bir marangoz keseriydi ve her şeyi çivi gibi görmekteydiler. Gene hiçbir görüşleri ve analizleri doğru çıkmadı. Her şeyi çivi olarak gördüler. Hasan Cemal'e anlattıkları da gösteriyor ki, meseleye tamamen askeri bir üstünlük kurma anlayışı içerisinde bakmışlardır. Kendileri de biliyorlardı ki, önceleri askeri bakımdan kontrol edilme ihtiyacı dahi duyulmayan bir dağın bilmem hangi tepesinin, bilmem hangi yönünün birkaç kilometrelik kısmında "bölücü teröristler" yuvalanmış ve o küçük toprak parçası geçici olarak kontrol dışı kalmışsa, vatan falan elden gitmiş olmaz. O araziyi yeniden kontrol altına aldığınızda da, bunu bir askeri zafer sayarak meseleyi halletmiş olmuyorsunuz. Çok kısa bir dönem için askeri kontrollerini kaybettikleri bazı küçük noktaları vatan elden gidiyordu gibi görmek anlamsızdı. Sözlerinde Kürtlere yönelik hiçbir olumlu yaklaşım sezilmiyor. Hep bir düşmandan söz eder gibi konuşmaktalar.

Kitapta yer alan asker görüşlerinin sadece birinden bir alıntıya yer vermek istiyorum.

"İstanbul, 13 Kasım 2002

Fenerbahçe Orduvi'nde Emekli Orgeneral Necati Özgen'le sohbet. 1991-1993 arasında Asayiş Jandarma Komutanı olarak Güneydoğu'da görev yapan Necati Özgen Paşa, 3 Ağustos kararlarına tepkili: "Ne âlemi vardı bu yasaları çıkarmanın? Bu yasalar terörist başının başarısıdır. Kürtçe bilmiyorsunuz, gelin öğretelim! Bir ülkenin birliğidir, dil birliği... Türkçe'yi öğretmek için neden çaba göstermedik bunun yerine... Kürtler bizim canımız ciğerimiz. Birinci sınıf vatandaşımız. Benim Kürt kökenli birçok arkadaşım vardır. Mesela 1. Ordu komutanlığı yapmış olan Necdet Timur... Aramızda birçok Kürt general vardır. Ama ayırımız gayrimiz yoktur. Şimdi niçin

rüşe göre, Türkiye asla sorunlu bir ülke değildir. Ortaya sorun diye çıkarılan veya ileri sürülen şeyler, esas olarak "kökleri dışarıda olan düşmanların" içerideki işbirlikçileri tarafından ileri sürülen "sözde" sorunlardır.

kalkıp Kürtçe'yi resmîleştirdik? Niye Türkçe öğretmedik? Kararlı siyasal iktidarlar olmadı. Yerel, siyasal otorite etkin değildi Güneydoğu'da... (...) Asker

de, sivil de bir ufkun ötesini göremedik. Kürtçe'yi resmîleştirmelerine çok üzülüyorum." (s. 420-21)

Yoruma gerek yoktur sanırım. Kürtçe diye bir dilin ismi bile telaffuz edilmeden, sadece on beş yaşını geçmiş gençlerin katılabileceği ve henüz nasıl düzenlenebileceği bile belli olmayan bir kurs açma serbestisinin, bir emekli orgeneral tarafından ne anlama geldiği çok açık olarak ifade edilmekte. Oysa bugün korkulan bu kanunla Kürtçeye tanınan "özgürlük," Sümer veya Hitit dillerine tanınan özgürlüklerle mukayese bile edilmez. Bugün Türkiye üniversitelerinde bu dillere ait bölümler vardır. İsteyen bir öğrenci Sümerolog, Hititolog veya Sinolog olabilir, ama asla Kürdolog olma şansı yoktur.

"Değiştirilemez" Alışkanlıklar

Türkiye, temel bazı sorunlarını daima yok sayar ve hatalarını asla kabul etmez. Devletin değişmez resmi görüşü budur ve bu görüşe göre, Türkiye asla sorunlu bir ülke değildir. Ortaya sorun diye çıkarılan veya ileri sürülen şeyler, esas olarak "kökleri dışarıda olan düşmanların" içerideki işbirlikçileri tarafından ileri sürülen "sözde" sorunlardır. Birtakım "sözde" sorunlar yaratarak, ancak Türkiye'nin parçalanmasına yönelik eylemler tasarlanmıştır. Milli birlik ve beraberlik ruhuna her zamankinden daha çok ihtiyaç olduğu söylenir ve halk daima bu konuda uyarılır. Bu nedenle de sorunların çözümü için asla bir tedavi metodu öngörülüp uygulanmaz. Sorunlar hep ertelenir veya dondurulur. Adeta bir tür kortizon tedavisi uygulanır.

Türkiye'nin birkaç değişmez paranoyası da vardır. En önemli paranoyası Kürt paranoyasıdır. Kürt denildiği zaman akla gelen tek şey vardır: Bir Kürt devletinin kurulması ve Türkiye'nin bölünmesi. Bir diğer paranoyası da düşmansız kalma paranoyasıdır. "Düşmanım yoksa ben de yok olurum" gibi bir duyguya sahiptir. Bunlar olmaz veya ortadan kalkarsa, Türkiye'nin

Burada bazı konuları Hasan Cemal kadar açık ve net olarak tartışmak için ortamın henüz yeterince elverişli olmadığını bilhassa belirtmek istiyorum. Biraz daha zaman gerek. Bu nedenle bazı tespitlerimi henüz açık bir tartışmaya açamıyorum. Bulunan düşman tam da Türkiye'nin dışına göre sayılırdı.

Yakın bir zamana kadar bu konularda pek sıkıntısı olmamıştı. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere, Yunanistan, Bulgaristan, Suriye, Irak, İran'dan oluşan bütün sınır komşuları düşmandı. Tabii bu düşmanların içeride de işbirlikçileri vardı ve bunlar da konjonktüre göre, kimi zaman komünistler, kimi zaman şeriatçılar, kimi zaman da Kürtler olurdu. Değişen dünya ile son yıllarda düşmanlar nispeten azalmaktaydı ve elbette çok sayıda düşmana alışık olan Türkiye'nin düşman ihtiyacı da açık veriyordu. Düşman da, mutlaka dışardan destekli ve devletin "bölünmez bütünlüğünü" parçalamaya yönelik bir örgütlülük ve eylem içinde olmalıydı. Zaten böyle bir potansiyel hep vardı ve istendiği takdirde her zaman ortaya çıkmaya hazırdı. Türkiye için böyle bir düşmanı bulmak veya yaratmak hiç de zor olmadı.

Türkiye 'Düşmanını' Buluyor

Burada bazı konuları Hasan Cemal kadar açık ve net olarak tartışmak için ortamın henüz yeterince elverişli olmadığını bilhassa belirtmek istiyorum. Biraz daha zaman gerek. Bu nedenle bazı tespitlerimi henüz açık bir tartışmaya açamıyorum.

Bulunan düşman tam da Türkiye'nin dışına göre sayılırdı.

Bir kere karşıda uluslararası meşruiyeti, ordusu, tankı topu olan bir devlet yoktu.

Bu bir yeraltı örgütüydü ve bütün ilişkilerini gizli kanallardan yürütmek zorundaydı.

Yaşayıp eğitim gördükleri yerler bile bilindiği halde, buldukları devletler tarafından inkâr edilip, güya gizli tutulmaktaydılar.

Sahip oldukları ideoloji bakımından hiçbir zaman toplumun önünü açacak demokrasi ve özgürlük kavramları geliştirilemeyecekti.

Militanları asla kendilerine ait gerçek kimlikleriyle faaliyet gösteremeyecekti. Türkiye'de polis onları aramaktaydı ve sağ olarak yakalandıkları takdirde çok ağır işkencelere ve cezalara maruz kalacaklardı...

Barındıkları ülke, başta ABD olmak üzere, birçok ülke tarafından "haydut devlet" statüsünde değerlendirilmekteydi; ki, bu sta-

tüde değerlendirilen bir devletle ihtilaflı olmak da modern dünyaya daha yakın olmak anlamına geliyordu.

Zaman zaman Türkiye için bazı zorluklar yaratmış olsa da, uzun vadede hiçbir toprak kaybı veya bir yenilgi riski yoktu.

Yapılması gereken her şey yapıp tamamlandıktan sonra da, bu savaş anında bitirilebilecekti.

Nitekim öyle oldu.

Türkiye'nin en büyük tehlikesi olarak gösterilen örgütün lideri (taftarları kendisine ÖNDERLİK derler) Abdullah Öcalan, adeta paketlenmiş olarak bir uçağa yüklendi; gözlerinin bandı açılır açılmaz da "devlete hizmete hazırım" dedi.

30 Nisan 2003 tarihli avukatlarıyla görüşme notlarından:

.....
Hasan Cemal'in "uçaktayken devlete hizmet ederim" cümlesini doğru bulmuyorum. Ben demokratik cumhuriyete hizmet ederim olarak o cümleyi değiştirmek lazım. Bunu da böyle belirtiyorum. Kendisine iletirsiniz.

Geçen haftalarda Orduya çağrı yaptım. Atatürkçü çizgiye sahip çıkın dedim.

Kemalist geleneğe sahip çıkın. Kemalist gelenek Kürt feodallerine el uzatmaz.

Sorguda MGK adına hareket ettiğini söyleyen biri "kardeş kanını" bitirelim diye rica etti. Ben de doğru buldum adım attım. Sorgu şeyimi doğru buluyorum.

.....
Avukatların KADEK'in Dört Parçada Demokratik Çözüm için bildirge yayınladığını söylemeleri üzerine:

.....
Ben aslında onların demokratik çabalarını destekliyorum, şimdiden gölge bir başbakan, gölge kabinesi belli olur, adayları belli olur, koordinatörlük için Öymen [Altan Öymen, Ü.F.] uygundur. Yazarlardan Hasan Cemal, paşa torunudur, olumludur. Taha Ak-yol da Milliyet'te yazıyor, sağa yakındır ama demok-

ratik çizgisi de olumludur. Birçok çevreyi de katarlar.

Bu söylenenleri ve daha buraya aktarmadığım sayfalar dolusu benzerlerini yorumlamak elbette ki benim haddim değil. Ben sadece elçiye zeval olmaz diye bunları aktardım. (Görüşme notlarının detayları için bkz. www.nasname.de)

Şu anda can güvenliği ve fiziki sağlığı bakımından kendisi için yeryüzündeki en güvenli koşullarda yaşıyor. Tanrı kendisine uzun ömür versin. İnşallah yakında tamamen özgürlüğüne kavuşur.

PKK ve Abdullah Öcalan'la ilgili detaylı analizler ve daha çok bilgi için Hasan Yıldız'ın Doz Yayınları'ndan çıkan Muhatapsız Savaş, Muhatapsız Barış isimli kitabını mükemmel bir başvuru kaynağı olarak tavsiye ederiz.

Artılar ve Eksiler

Özal'ın anlattıkları veya ağzından kaçırıkları var. Bütünüyle gayri insani bir çözüm, yani Kürtlerin Türkiye'nin batı illerine göç ettirilmesi... Böylece iki etnik grup arasında bir "kaynaşma" sağlanmış olacak; Kürt nüfus, ağırlıklı olarak batıya kaydırılmış olacak, sorun bölgesel bir etnik sorun olmaktan çıkmış olacak. Yani bir tür etnik arındırma programı uygulanacak.

Elbette bu da bir çözümdü. Ama ne kadar insani olduğu çok tartışılırdı. Sonunda bu plan farklı metotlarla da olsa uygulandı.

Köyler boşaltıldı, insanlar batıya göç etti. Bu göçün fatura bedeli de Kürtlere çıkarılarak gerçekleşti.

Üç bini aşkın Kürt yerleşim birimi boşaltıldı; kalan kırsal yerleşim birimlerinin önemli bir kısmı korucuların denetimine bırakıldı; bütün bir bölge, güvenlik güçleri için neredeyse dikensiz bir gül bahçesine dönüştürüldü.

On beş yıl süren yirmi dokuzuncu ve Son Kürt İsyanı sayesinde, Türk Silahlı Kuvvetleri tümüyle bir modernizasyondan geçirildi, en gelişmiş savaş silahlarıyla donatıldı.

Muazzam bir moral gücü, iç savaş eğitimi ve deneyim kazandı.

Sonuç olarak, on beş yıllık bir savaşla uzun vadede devletin kaçınılmaz bir biçimde karşılaşacağı ve çok daha büyük risk potansiyeli taşıyacak bir Kürt sorunu karşısında, vakit varken bazı tedbirler alınmış oldu, devletin yapmak istediği ama normal koşullar altında asla gerçekleştiremeyeceği askeri ve politik sonuçlar elde edildi.

Bütün bunlar devlet tarafından mutlaka yapılmak istenen, ama normal koşullarda gerçekleştirilmesi oldukça zor, hatta imkânsız

düzenlemelerdi.

Faili meçhuller ve kayıt dışı kalmış olanlar hariç, ölen ve öldürülen insanların sayısının otuz bin olduğu söyleniyor. Bu kayıplar elbette ki son derece üzücüdür. Ama sonunda devlet kazandığına göre, bu kayıpları da devletin kaybı olarak değil, ölenlerin aile ve yakınlarının, yani sivil halkın kayıpları olarak görmek gerekir.

Sonuç olarak, on beş yıllık bir savaşla uzun vadede devletin kaçınılmaz bir biçimde karşılaşacağı ve çok daha büyük risk potansiyeli taşıyacak bir Kürt sorunu karşısında, vakit varken bazı tedbirler alınmış oldu, devletin yapmak istediği ama normal koşullar altında asla gerçekleştiremeyeceği askeri ve politik sonuçlar elde edildi.

Biz Kimseye Ait Değiliz

Kitabın sonlarına doğru, sayfa 513'te "Şarkı Söylemek Türkiye Birlikte İstiyor!" başlıklı bir bölüm var.

24 Eylül 2002 tarihinde İstanbul Açık hava Tiyatrosunda Sezen Aksu beş bin kişiye verdiği konserde, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Çocuk Korosunu da sahneye çıkarır. Koro, Kürtçe şarkı söylemek için programda yer almıştır. Sevgili dostum Cengiz Çandar konserin coşkusuna kapılmış ve büyük bir duygusallıkla: "Sizi seviyoruz, siz bize aitsiniz" ifadesini kullanmış. Buna katılmak mümkün değil. Bu ifade, şiirsel bir ifadedir ve başlangıçta belki kulağa hoş da gelebilir. Ama ifadenin içeriğini ele aldığımızda, burada bir mülkiyet hakkı söz konusudur. Cengiz'in bunu hesaba kattığını sanmıyorum. Biliyorum Cengiz bana kızacak ve "Nereden çıkarıyorsun bunları?" diyecek. Ama bunu haksız buluyor ve itiraz ediyorum. Bu, doğru bir ifade değil. "Biz kimseye ait olmak istemiyoruz." Ait olmak, özgürlüğümüzü engeller, eşitliğimizi bozar. Ayrıca Kürtler üzerinde hak sahibi olduğun sanan başkaları da buna mutlaka itiraz etmişlerdir. Çünkü Kürtleri kendilerine ait gibi gören çok önemli ve güçlü kurumların da var olduğunu biliyoruz. Zaten

esas mesele de, bu kurumların mülkiyet hakkına son vermekten geçiyor.

İki Anı

1990 yılı Temmuz ayı başlarıydı. 13 Temmuz 1989 tarihinde Viyana'da bir komplo sonucu İran Savama ajanları tarafından öldürülen İran Kürdistanı Demokrat Partisi (İKDP) Genel Sekreteri Dr. Abdulrahman Qasımlo'nun katledilişinin birinci yıldönümü için gazetede bir anma ilanı verecektik. O günkü şartlarda bu ilanı yalnızca Cumhuriyet gazetesinde yayınlatılabirdik. Başta gazetenin Reklam Müdürü Ayşe Sözeri olmak üzere, pek çok çalışanı dostlarımız, yakın arkadaşlarımızdı. Bir Cumhuriyet çalışanı ile aynı evde yaşıyordum. Hem bize indirim yapılyordu hem de zaten bir yıl önce suikasttan hemen sonra aynı ilan metnini Cumhuriyet'te iki kez üst üste yayınlamıştık. Gene yarım sayfa ilanımız yayınlanacaktı ve Sevgili Ayşe Sözeri bize iyi bir indirim de yapmıştı. İlan metnini İletişim Yayınları teknik servisinde hazırladık, film çıkışını da alıp Ayşe Sözeri'ye teslim ettik. İlan 13 Temmuz 1990 günü gazetenin iyi bir sayfasından verilecekti. Ama olmadı. Ayşe Hanım beni aradı ve ilan metnine gazete yönetiminden müdahale geldiğini ve metni değiştirmemiz gerektiğini söyledi.

Oysa metin çok sade bir metindi; sadece İran Kürdistanı Demokrat Partisi Genel Sekreteri Dr. Abdulrahman Qasımlo'nun katledilişini kınıyor ve Kürt halkına başsağlığı diliyorduk. Gerisi imzacıların isimleriydi. Bizden Kürdistan ve Kürt kelimelerini çıkarmamız isteniyordu. Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin yakın arkadaşım ve dostumdu. Aradım ama kendisi Türkiye'de değildi, Danimarka'da olduğunu öğrendim. Avukat bir arkadaşımın Gazete Hukuk Danışmanı Gülçin Çaylıgil'i telefonla aradık. Cevap olumsuzdu. Birkaç gün önce Erbil Tuşalp hakkında bir savcılık incelemesi başlatılmış. Sansür-Sürgün Kararnamesi dolayısıyla gazetenin başına bir iş açılabilceği endişesi dile getiriliyordu. Oysa tamamen aynı olan metni aynı gazetede bir yıl önce iki kez yayınlamıştık ve hiçbir şey olmamıştı.

Konunun kendileri dışında ve Hürriyet gazetesi ile ilgili bir ilan politikası olduğunu anladım. Yapacak bir şey yoktu. Orhan Kotan sadece bir aydın ve bir şair olsaydı muhtemelen sürgünde ölmezdi; bir Kürt olduğu için, yaşamını da bu kimliğinin mücadelesini vererek tükettiğini bildirdim ve o kelimenin anlamının basit bir şey olmadığını belirterek ilanı iptal ettirdim.

Çaresizdik. Arkadaşlardan ilan paralarını toplamıştık ve imza veren altı yüzden fazla insan ilanı bekliyordu. Neticede İKDP yerine yalnızca Dr. Abdul-

rahman Qasımlo yazmayı kabul etmek zorunda kaldık, Kürt halkı yerine de halkımızın başı sağ olsun diyerek ilanı gününde yayınlattık.

Benzer bir olayı da, 1998 Eylül ayında Radikal gazetesi ile de yaşadık. Sevgili arkadaşımız Orhan Kotan için bir ölüm ilanı hazırladık. Bu kez Radikal ve Yeni Yüzyıl gazeteleri ile görüşüp anlaşmıştık. Metni gene kısa tuttuk, ismin önüne de Kürt sıfatı koymak dışında hiçbir siyasi mesaja yer vermedik.

İlanın yayınlanacağı günün evveli, akşam üzeri Radikal'den bir görevli beni arayarak ilan metninde küçük bir değişiklik yaptıklarını, bunu kabul edersek yayınlayabileceklerini; Kürt kelimesini çıkarmak zorunda olduklarını, bunun da çok önemli olmadığını ilettiler. Durumu gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Y. Yılmaz'la konuştum. Kendisini çok eskiden, neredeyse çocukluk döneminden beri, otuz yıldır tanıyordum ve çok yakın bir dostluk ilişkimiz vardı. Konunun kendileri dışında ve Hürriyet gazetesi ile ilgili bir ilan politikası olduğunu anladım. Yapacak bir şey yoktu. Orhan Kotan sadece bir aydın ve bir şair olsaydı muhtemelen sürgünde ölmezdi; bir Kürt olduğu için, yaşamını da bu kimliğinin mücadelesini vererek tükettiğini bildirdim ve o kelimenin anlamının basit bir şey olmadığını belirterek ilanı iptal ettirdim.

Oysa aynı ilan, Yeni Yüzyıl Genel Yayın Yönetmeni Okay Gönensin tarafından içeriği bile sorulmadan yayımlandı.

Nereden Nereye

Cumhuriyet gazetesinde ilanımızı sansür etmek zorunda bırakıldığımız tarihte Hasan Cemal gazetesinin genel yayın yönetmeniydi. Kürt meselesinden ancak Mülkiye'yi bitirip de Trabzon'da yedek subaylığını yaparken, sahip olduğu transistorlu bir el radyosu sayesinde tesadüf eseri haberdar olmuş. Kendisi-

Kendisinin bütün itirazlarına rağmen dışlanmamış olması ve en yetkili ağızlardan devletin görüşlerini öğrenme imkânı bulması

le aynı sosyal çevrede doğup büyüyen insanların önemli bir kısmı, Kürt de-

çok önemli.

nildiğinde genel olarak su-
bay olan babalarının sadık
ve iyi kalpli Kürt emir erle-
rini hatırlarlar. Adeta bir
Kürt emir eri nostaljisi yaşanan bir çevreden geliyor
Hasan Cemal. Aynı Hasan Cemal bugün Kürtler üze-
rine böyle bir kitap hazırlayıp yayınlamışsa, bunu çok
önemli bir gelişme olarak değerlendirmek ve memnu-
niyetle karşılamak gerekir.

Sonuç

Hasan Cemal, devletin birçok uygulamasına itiraz etmiş. Bu tutumu nedeniyle çoğu zaman sitemler ve eleştirilere de muhatap olmuş. Ama gene de gerektiğinde askeri helikopterlere bindirilip en mahrem askeri noktalara götürülmüş ve olup bitenler hakkında kendisine bilgiler verilmiş, özel görüşmeler yapılmış.

Kendisinin bütün itirazlarına rağmen dışlanmamış olması ve en yetkili ağızlardan devletin görüşlerini öğrenme imkânı bulması çok önemli.

Acaba diyorum, devlet içerisinde de Hasan Cemal gibi düşünenler veya ona hak verenler mi vardı? Eğer öyleyse, yani devlette de normal düşünenler ortaya çıkmışsa, enseyi karartmamak ve geleceğe biraz daha umutlu bakmak mümkün.

Acaba diyorum, devlet içerisinde de Hasan Cemal gibi düşünenler veya ona hak verenler mi vardı? Eğer öyleyse, yani devlette de normal düşünenler ortaya çıkmışsa, enseyi karartmamak ve geleceğe biraz daha umutlu bakmak mümkün.

Kitapta itiraz edilecek birçok görüş var. Ama bu görüşler genel olarak kitapta yer verilen kişilere ait görüşler. İtirazın muhatabı Hasan Cemal'in kendisi değil. Hasan Cemal, kita-

bın son bölümünde aklınıza gelebilecek pek çok soruyu kendisi soruyor.

Cevaplarını da, bugünkü koşullarda makul sayılabilecek bir ölçü ile gene kendisi veriyor.

“Kürtler”, bazı eksiklerine rağmen son yıllarda Türkiye’de Kürt meselesi üzerine yazılmış değerli kitaplardan biri.

Son sözümü yazarın Stefan Zweig’dan kitaba aktardığı nefis bir alıntı ile bağlamak istiyorum:

“Yanlış olan ve suç sayılması gereken tek şey vardır: çeşitlilik içerisindeki dünyayı öğretilerin ve sistemlerin kısıfı arasına sokmaya çalışmak...”

Yanlış olan, başka insanları özgür yargılarından, gerçekte istediklerinden uzaklaştırmak, aslında içlerinde bulunmayan bir şeyi onlara zorla benimsetmeye kalkışmaktır. Böyleleri, özgürlük karşısında saygı nedir bilmeyenlerdir ve Montaigne , “yeniliklerini” tek ve tartışılmaz doğru niteliğiyle dünyaya kabul ettirmek isteyen, yüz binlerce insanın kanı pahasına haklı çıkmaya önem veren düşünce diktatörlerinden nefret ettiği kadar kimseden nefret etmez.” (s. 388)

Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı ve Federal Çözüm

Bayram Ayaz*

Irak ve Güney Kürdistan'daki güncel gelişmeler nedeniyle, Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı –HGBH- (right of self-determination) ve bu hakkı yaşama geçirmenin olası bir yolu olan federatif çözüm biçimi yeniden politik gündemi kaplamış durumda.

Yaklaşık on yıl önce İstanbul'da yayınlanan Hevdem dergisinde, Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı konusunda bir makalemiz yayınlanmıştı. O yazıda bu ilkenin tarihçesi ve içeriği üzerine bilgiler vermiş ve Kürt ulusal hareketinin bu ilkeyi programatik bir hedef olarak benimsemesinin doğru olacağını belirtmiştik. O zaman bu ilkedeki kader kavramının yanlış kullanıldığına da dikkat çekmiştik. Konuyu yeniden irdelediğimiz bu yazıda, aynı noktaya değinmekte, "kader" kavramıyla ilgili görüşümüzü tekrarlamakta yarar görüyoruz.*

Türkçe politik literatürde self-determination hakkı, "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" olarak çevrilmiş ve öylece kullanılmaktadır. Bu ilke için, Türkçe dışında hiçbir dilde "kader" kelimesi kullanılmamaktadır. Kader kelimesiyle self-determination kavramlarının anlamları birbirlerinden tamamen farklı, hatta zıt anlamlıdır. Kader, bir doğüstü güç tarafından belirlendiğine ve değiştirilemez olduğuna inanılan insanın alınyazısı anlamına gelmektedir. Determination kelimesi ise belirleme, belirleme; self-determinasyon ise "bir olayın, sürecin öznesinin durumu kendisinin

belirleme eylemi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda self-determination ilkesinin politik ve hukuksal içeriği, özgürlüklerine kavuşamamış halkların (people) ve azınlıkların (minority) geleceklerini, yaşam tarzlarını, politik, sosyal, ekonomik, kültürel, idari, özetle her yönüyle özgürce belirleme hakkı anlamına gelmektedir. Biz de bu kavramı, bu biçimiyle, geleceğini belirleme anlamında kullanacağız.

Bu yazımızda konuyu iki yönüyle ele alacağız.

Self-determination ilkesinin anlamı ve tarihsel gelişimi üzerine kısa bilgiler aktaracağız ve son on onbeş yıldaki uygulamalarla ilgili bazı örneklere –Orta Asya Cumhuriyetleri, Çek ve Slovakya Cumhuriyetleri, Hırvatistan ve Slovenya, Bosna-Hersek ve Kosova Sorunu, Volga Almanları Özerk Bölgesi, Macaristan ve Romanya'daki Azınlıklar sorunu, Bulgaristan Türkleri sorunu, Tamiller, Çeçenistan, "KKTC"- konularına çok kısa değineceğiz.

Yazımızda bir de self-determination ilkesini Kürt özgürlük mücadelesi açısından irdeleyeceğiz ve "iç self-determination" kapsamında

* Eğitimci-Yazar

Kolektif hakların en başında, kuşkusuz bir topluluğun varlığını ve

kimliğini kabul sorunu gelir. Hangi düzeyde ve özellikle olursa ol-

Güney Kürdistan'da federal çözümle ilgili görüşlerimizi okuyucuyla paylaşmaya çalışacağız.

sun, ortak özelliklere sahip bir topluluğun birincil amacı, varlığını ve kimliğini kendi dışındaki güçlere kabul ettirmesidir. Kimlik, başkalarından farklı olmanın adıdır.

mesindedir. Örneğin Türkiye'de Kürt halkının anadilini kullanma ve anadilinde nitelikli bir eğitim ve öğretim görme isteği, temel ve

Halkların ve Azınlıkların Kolektif Hakları ve Self-Determination

İnsanlık tarihi boyunca evrimle ve bizzat aktif mücadelelerin ürünü olarak ortaya çıkan ve biçimlenen doğal ve temel haklar, iki gruba ayrılır. İndivüel (bireysel) haklar ve kolektif haklar. İki kategoride toplanan haklar, adlarından da anlaşıldığı gibi biri bireyi esas alır, diğeri kendine özgü ortak özellikleri olan belli insanlar grubunun (toplulukların) ortak haklarını tarif eder. Bireysel haklarla kolektif haklar birbirlerinin karşısı haklar değildir; aksine birbirini tamamlayan ve güçlendiren haklardır.

Kolektif hakların ayırıcı özelliği, ortak özellikleri olan bir topluluk tarafından kullanılmasıdır. Ortak özellikleri olan grup bir meslek grubu, fiziki özürülü sakatlar veya etnik bir topluluk olabilir. Ancak kolektif haklar kavramı, genellikle etnik ve kültürel grupların ortak hakları anlamında kullanılmaktadır.

Örneğin etnik bir topluluğun, tarihini yaşadığı topraklar (teritoryum) üzerinde işgal ve istilaya uğramadan özgürce yaşaması, o topluluğun kolektif bir hakkıdır. Bu hakkın hilafına, topluluğun yerleşim bölgelerini yakıp yıkmaya insanları yerlerinden yurdunda söküp zorla göçertme büyük bir hak ihlalidir. Bu hak ihlalinin yoğunluğu (intensity) ölçüsünde jenosit durumu da ortaya çıkar. Yine etnik bir topluluğun ortak dilini ve kültürünü geliştirme ve eğitim-öğretim yoluyla gelecek kuşaklara aktarma hakkı vazgeçilmez kolektif bir haktır. Bu nedenle, uluslararası hukukta, asimilasyon yasaktır ve suçtur.

Yerleşim ve eğitim-öğretim hakkı aynı zamanda bireysel haklardır. Demokratik bir ülkede her bireyin/vatandaşın rahatsız edilmeden dilediği yerde oturma, yaşamını sürdürme ve yine dilediği dili öğrenme ve nitelikli bir eğitim-öğretim hizmeti almaya hakkı vardır.

Bireysel haklarla kolektif haklar arasındaki ayırım, bir topluluğa aidiyet duygularıyla bağlı bireylerin bir hakkı ortak olarak kullanma istek ve iradesini göster-

doğal kolektif bir hakkı elde etme doğrultusunda yürütülen meşru bir mücadeledir. Dolayısıyla, örneğin Kürt veli ve öğrencilerin anadilde eğitim ve öğretim talebinde bulunmaları, geçtiğimiz yıl bu doğrultuda yürüttükleri mücadele saygın bir faaliyetti. Bazı Kürt çevrelerinin bu isteği salt "anadil dersi" düzeyine indirgeme ve böylece bu istemin içeriğini boşaltma çabalarına rağmen, bu faaliyet önemini korumuştur.

Kolektif hakların en başında, kuşkusuz bir topluluğun varlığını ve kimliğini kabul sorunu gelir. Hangi düzeyde ve özellikle olursa olsun, ortak özelliklere sahip bir topluluğun birincil amacı, varlığını ve kimliğini kendi dışındaki güçlere kabul ettirmesidir. Kimlik, başkalarından farklı olmanın adıdır.

Sorunun özü, bir halkın etnik ve kültürel ortak özelliklerinden kaynaklanan başta kimlik hakkı olmak üzere kolektif haklarının tanınması ve bu hakların uygulama biçimleriyle ilgili halkın kendisinin yaptığı tercihlere saygı gösterilmesidir. Bu çok önemli bir ayırımdır. Bizim, çok ısrarla PKK/KADEK Genel Başkanı Abdullah Öcalan'ın Kürtlerin özgürlük mücadelesi taleplerini, bireysel haklar düzeyine indirmesi ve bir halkın kolektif haklarını yaşama geçirme araç ve düzeylerini (otonomi, federal devlet, bağımsız devlet) reddetmesi, bunları gericilik, ilkel milliyetçilik olarak karalamasını eleştirmemizin, bu görüş ve önerileri Kürt halkının ulusal stratejik hedeflerinden uzaklaşma olarak nitelmemizin nedeni budur. A. Öcalan Kürt halkının self-determination hakkını reddetmektedir. (Bu konuya, İmralı discoursesunu değerlendirdiğimiz "Türkiyelileşme" yazı dizimizde daha etraflıca değiniyoruz.)

Yukarıda kimlik ve kolektif haklar konusunda yaptığımız açıklamaları toparlarsak, göreceğiz ki, self-determination'un özü ve temel amacı, en genel anlamıyla, farklının kimliğini özgürce kendisinin belirlemesi ve yaşama biçimiyle ilgili gerekli tercihleri dış etki altında kalmadan yapmasıdır. Self-determination hakkının bir diğer boyutu ise, farklının kimliğine ve yaşam tarzıyla ilgili yaptığı tercihlerine başkalarının saygı duyması ve kabul etmesidir. Bu, aynı zamanda gerçek

Yine yüzyıllarca barış içinde bazılarıyla yan yana, bazılarıyla iç içe yaşadığımız komşu halklardan bizi ayıran kimliğimizi, künyemize namus gibi işlediğimiz KÜRD olmayı, bize çok görüyorlar ve onu yok etmeye çalışıyorlar. Ülkemizin adı KÜRDİSTAN'ı, Türk halkının dili Türkçe'ye de zenginlik katan bu güzel kelimeyi yasaklayarak hafızalardan silmeye çalışıyorlar.

barış ve huzurun da kaynağını oluşturur.

Bu çerçevede siyaset tarihçileri, halkların ve etnik gruplarının politik geleceklerini belirleme çabalarını insanlık tarihiyle eşzamanlı görürler. Örneğin milattan yaklaşık bin yıl önce meydana geldiği sanılan Musevilerin Mısır Firavunu'nun zulmünden kaçışını ve topluluk olarak varlıklarını koruma ve sürdürme serüvenleri ve bu uğurda yaşadıkları korkunç acılar, ortak özelliklere sahip bir topluluğun varlığını koruma ve geleceğini belirleme mücadelesinin günümüze ulaşabilen ilk örneğidir. İnsanlık bu bilgiye ulaşmayı Tevrat'a borçludur.

Ezilen ve varlıkları tehdit altında bulunan halklar, en az üç bin yıldır, geleceklerini özgürce belirlemek için onurlu mücadelelerini sürdürüyorlar. Biz Kürtler, bu onurlu ve mücadelecilerimizden biriyiz. Modern Firavunlar, hala ülkemiz Kürdistan'ı işgale ve istilaya devam ediyorlar. Dilimizi ve kültürümüzü yok etmeye çalışıyorlar. Bizi, çoğumuzun en az yedi sekiz kuşak adlarını ezberlediğimiz atalarımızın bin yıllardır üzerinde yaşadığı topraklarımızdan söküp atmaya çalışıyorlar. Yine yüzyıllarca barış içinde bazılarıyla yan yana, bazılarıyla iç içe yaşadığımız komşu halklardan bizi ayıran kimliğimizi, künyemize namus gibi işlediğimiz KÜRD olmayı, bize çok görüyorlar ve onu yok etmeye çalışıyorlar. Ülkemizin adı KÜRDİSTAN'ı, Türk halkının dili Türkçe'ye de zenginlik katan bu güzel kelimeyi yasaklayarak hafızalardan silmeye çalışıyorlar.

Bu cümleleri okurken irkilebilirsiniz! O zaman, solcusundan sağcısına, liberalinden demokratına, Alevsisinden İslamcısına her Türk insanına soruyoruz: Bütün bu yazdıklarımız doğru değil mi? Önce savaş naraları atan ardından da çantasını alıp Amed'e giden, orada basın toplantısı düzenleyip sözüm ona "destek ve yardım eli"ni uzattıklarını söyleyen generallere de soruyoruz: Bütün bu yazdıklarımız doğru değil mi? Kürdistan'ın resmi kayıtlara göre en az 3500 köy ve mezrası yerle bir edilmedi mi? Bu gün eğer Kürdistan illerinin DIE verilerine göre kişi başına düşen "milli" geliri 550 Doların altına düşmüş ve bu düzeyleriyle, dünya ölçülerinde en fakir durumda olan, susuzluk ve çölleşmenin adeta yaşanılmaz hale

getirdiği bazı Afrika ülkelerinin de düzeyinin altına düşmüşse, bu gelişmenin sorumluları kimdir? Kürdistan yöresi, tarımcılık, bağ ve bahçecilik, hayvan-

cılık gibi geleneksel faaliyetlerle kendine yeten bir iç ekonomiye sahipti. Ne oldu buralara, neden açlık sınırının altına düşüldü?

Bir halkın yaşamına müdahale edilirse, özgürlük istemi zor kullanılarak engellenmeye çalışılırsa, ülkesi yakılıp yıkılır ve varlığı yok edilmek istenirse varılan sonuç bu olur. Zaten tarih boyunca köleliğe, zorbalığa ve baskılara karşı sürekli haklar mücadelesi verilmiş ve ister bireysel düzeyde olsun ister kolektif nitelikte olsun haklar elde edilmiş, giderek bu haklar evrensel prensipler ve hukuk normları haline dönüşmüştür.

Self-determination hakkı da insanlığın mücadeleye çağdaş hukuka ve politikaya kazandırdığı ileri kazanımlardan biridir. Bu ilkenin tarihsel gelişiminin kronolojik bir sunuşuna ve konunun detayına girmeden şu belirlemeyi yapabiliriz: Self-determinasyon hakkı, BM temel belgelerine ve AGİK gibi çeşitli devletlerarası anlaşma ve sözleşmelere, Avrupa Birliği Ortaklık Belgeleri'ne girmiş ve evrensel bir politik prensip ve uluslararası hukuk normuna dönüşmüştür. Uluslararası politika ve hukuk açısından durum böyle olsa da, bu ilkenin ezilen halklar tarafından kullanılması, işgalci, ilhakçı ve sömürgeci ulusal devletler tarafından sürekli engellenmektedir. Ezilen halklarla ve azınlıklarla sorunları olan ulusal devletler, self-determinasyon hakkını, devletin politik birliği ve teritoryal bütünlüğü ile egemenlik hakkına saldırı olarak değerlendiriyorlar. Güçleri yettikçe self-determinasyon ilkesinin işletilmesini engellemeye çalışıyorlar. Örnek teşkil edecek kararların alınmaması ve pozitif uygulamaların ortaya çıkmaması için BM'de ve taraf oldukları uluslararası kurumlarda her türlü engeli çıkarmaya çalışırlar. Buna güçleri yetmediğinde, kararlara, anlaşma ve sözleşmelere imza atmazlar veya belli maddelere çekince koyarlar.

Güç sahibi etkili devletlerin BM'de ve uluslararası diğer kuruluşlarda özgürlük mücadeleleriyle ilgili tavırları ise, genellikle konjonktürel politik ve ekonomik çıkarlarına göre biçimleniyor.

Güney Kürdistan'daki özgürlük mücadelesinin deneyleri ve uluslararası düzeyde sahip olduğu sempati ve devletler ilişkisi önemli.

Self-determination hakkını ve devletlerin tavrını değerlendiriyorken, ezilen halkların ulusal sorunlarını uluslararasılaştırması gerekliliğine de değinmek gerekiyor. Önemli bir konu.

Self-determinasyon hakkının kullanılması ve uygulamada hayata geçmesi uluslararası deneyler incelendiğinde iki şekilde olduğu görülür. Birincisi çok uluslu bir ülkede demokratik bir gelişme olur, devlet ve toplum demokratik olgunluk göstererek iç sorunu dış bir müdahaleye veya desteğe gerek kalmadan kendileri çözerler. Bu yöntem çok zor ve örneklerine de az rastlanıyor. Pozitif bir örnek olarak hatırlayabildiğimiz kadarıyla bir tek Çek ve Slovak halklarının Çekoslovakya'yı çözme ve iki cumhuriyetin iki bağımsız devlet olarak örgütlenmesi var. Yine Sovyetler Birliği de az sancıyla Bağımsız Devletler Birliği'ne dönüştü ve yeni cumhuriyetler bağımsız devletler haline geldiler. Gerçi hemen bu gelişmenin akabinde Kafkasya'da ve diğer bölgelerde savaşlar, kanlı darbeler, iktidar çatışmaları, Çeçenistan olayında olduğu gibi etnik savaşlar da başladı. Bu gerçeği de unutmamak gerekir. Doğu Almanya örneği de başka bir boyutta pozitif bir örnek olarak sayılabilir. Bu örnekte de şiddet kullanılmadan Doğu'nun Federal Almanya'yla birleşmesi gerçekleşti. Ancak bu olayda Federal Almanya'nın ekonomik gücü, siyasal etkinliği ve demokratik gelişme düzeyi, sürecin barışçıl bir tarzda gelişmesinde belirleyici rol oynadı. Bu gerçeği göz önünde bulundurmak gerekir.

Bu çok sınırlı birkaç örnek dışında halkların ve azınlıkların özgürlük mücadelesinde, çatışmaların durdurulması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi için daima dış desteğe, uluslararası kurum veya devletlerin; en azından üçüncü bir tarafın arabuluculuğuna ihtiyaç vardır.

Bu bağlamda biz hep Kürt özgürlük hareketinin olabildiğince uluslararasılaştırılması gerektiğini yazdık çizdik. Elimizden geldikçe, politik, diplomatik, demokratik, hümaniter düzeyde, medya ilişkisi düzeyinde Kürt hareketinin taleplerini duyurmaya çaba gösterdik. Kürt ulusal hareketi bir bütün olarak son yirmi yılda başarılı dış tanıtım faaliyetleri gerçekleştirdi. Güney Kürdistan'daki özgürlük mücadelesinin

Yine ülkemizin bu bölgesinde meydana gelen Halepçe gibi korkunç katliamlar ve 1991 faciası dünya kamuoyunun bilincine kazındı. Buna, 1980 askeri darbesinden sonra yurtdışına çıkmak zorunda kalan Kuzey Kürdistanlı yurtseverlerin yaptığı çalışmalar da eklenmelidir.

deneyleri ve uluslararası düzeyde sahip olduğu sempati ve devletler ilişkisi önemli. Yine ülkemizin bu bölgesinde meydana gelen Halepçe gibi korkunç katliamlar ve 1991 faciası dünya kamuoyunun bilincine kazındı. Buna, 1980 askeri darbesinden sonra yurtdışına çıkmak zorunda kalan Kuzey Kürdistanlı yurtseverlerin yaptığı çalışmalar da eklenmelidir. PKK'nin, Avrupalıların haklı olarak tepki gösterdiği bir dönem bize zarar veren bazı eylemleri dışında, onların da yürüttüğü faaliyetler Kürt ulusal hareketinin tanıtılmasına katkıda bulundu. Özellikle Türkiye ve Kuzey Kürdistan'daki silahlı mücadele Federal Almanya başta olmak üzere Avrupa'da geniş yankı buldu. Avrupa ülkelerinde kamuoyu PKK'nin olumsuzluklarından dolayı silahlı mücadeleye pek sempatiyle bakmasa bile, bu mücadeleyi Kürtlerin ulusal baskıya karşı haklı direnişi olarak gördü. "Siz haklısınız, ama mücadelenizi orada verin, burada şiddet kullanmayın, çatışmalarınızı buraya taşımayın" yollu çok yaygın görüşler, bu tespitemizin kanıtıdır.

Kürt ulusal hareketini uluslararasılaştırma ihtiyacı ve görevi, bugün de önümüzde önemle durmaktadır. Kürt halkının ve meşru mücadelesinin buna ihtiyacı vardır. Bu, self-determination hakkını iç veya dış düzeyde gerçekleştirmesi halinde bu kararın kabul görmesi, yani Kürt halkının geleceğini otonomi veya federatif bir çözümle veya bağımsız bir devlet tarzıyla belirleme kararını vermesi halinde, bu kararın dış dünya tarafından kabul edilmesi için zorunludur. Yoksa kendiniz çalar, kendiniz dinlersiniz. "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti"nin hali ortada. Üstelik onların arkalarında en azından bir devlet var.

Bu bakımdan Kürdlerin, ABD, AB üyeleri, Japonya, Rusya hatta Çin gibi etkili devletlerin –en azından bir kaçının- ve uluslararası kurumların desteğini kazanması şarttır. Yukarıda da vurguladık, self-determination hakkı bir yanıyla halkın kendi geleceğini belirlemesiye, diğer bir boyutuyla da komşularımızın ve dış dünyanın sizin kendi geleceğinizle ilgili aldığınız karara saygı duyması, kabul etmesidir. İnsan nasıl sosyal bir varlık ve ancak toplumun bir ögesi olarak varlığını sürdürebilirse, birey için toplumdan

Kürt ulusal güçlerine, ABD ve İngiltere'nin başını çektiği müttefik güçlerle ittifak yapmayın demenin, içte Kürtlerin varlığını reddeden dıştaki Kürtler için "casus belli" kararı olan Türkiye'nin yanında yer alın, Halepçe katilinin yanında yer alın, yani self-determination hakkınızdan vaz geçin anlamına geldiğini bilmelidirler.

soyut bir yaşam düşünülmezse, toplumlar ve devletler de bölgesel ve uluslararası ilişkiye muhtaç organlardır. Onlar da günümüzde artık adeta "küçük bir köye" dönüşmüş olan yerküre üzerinde devletlerarası, kurumlararası ve toplumlararası ilişkilere muhtaçtırlar.

Bu gerçekleri göz önüne getirdiğimizde, Perinçek gibilerinin "Kürt meselesi Türk meselesidir" söyleminin arkasına sığınarak, Kürtlerin Avrupa'da ve genel olarak Batı dünyasıyla geliştirdikleri ilişkilere saldırması, Kürt ulusal hareketini uluslararası ilişkilerden uzak tutma çabaları hiçte iyi niyetli davranış değildir. 1989 yılında Paris'te yapılan Uluslararası Kürt Konferansı'na kendisi de katılmış ve orada katılımcı Avrupalıları Türkiye'nin iç işlerine karışmakla suçlamıştı, Kürtleri de yabancılara iç işimize karışma fırsatı verdikleri için ayıplamıştı!

Türk devleti de Kürt örgütlerinin uluslararası ilişki geliştirmelerinden oldukça rahatsızdır. Etkili olabilecek politik ve diplomatik ilişkileri bir yana bırakalım, Kürt demokratik örgütlerinin Avrupa ülkelerinde, belediyelerle, hayır kurumlarıyla bile ilişkiler kurmalarından rahatsızlar. Türk devletinin diplomatik temsilcilerinin çok önemli görevlerinden biri de, Kürt örgütlerinin faaliyetlerini takip etmek ve ilişkilerini engellemeye çalışmaktır.

Yine Irak Savaşı dönemi daha çok tazedir, üzerinden fazla zaman geçmedi. Bu dönemde yapılan tartışmalar da çok dikkat çekiciydi. Sağcısından solcusuna, ateistinden dincisine kadar hemen herkes Güney Kürdistan'daki kardeşlerimize ateş püskürtüyordu, hala püskürmeye devam ediyorlar. Kürtlere Amerika'yla, Batıyla, İsraille işbirliği yaptıkları için saldırıyorlar. Özellikle zamanında derin devlet tarafından Bekaa'ya Abdullah Öcalan'ın yanına gönderilen solcular bu işin başını çekiyorlar. Ne acıdır ki, bazı bedbaht İmralıcı Kürtler de bu değirmene su taşıyorlar.

Oysa, gerçek demokrat ve dürüst insanlar uluslararası durumu, bölgesel koşulları ve gerçeklikleri şöyle bir göz önüne getirmeliler. Kürt halkının özgürlük mücadelesinin amaçlarını, en doğal hakları gasp edilmiş bir halkın ortaya çıkan bu tarihi fırsatlar içinde kendi geleceğini belirleme hakkını, bu hakkın

meşruiyetini ve onu yaşama geçirebilme olanaklarını realist biçimde değerlendirmeliler. Kürt ulusal güçlerine, ABD ve İngiltere'nin başını çektiği müttefik güçlerle ittifak yapmanın demenin, içte Kürtlerin varlığını reddeden dıştaki Kürtler için "casus belli" kararı olan Türkiye'nin yanında yer alın, Halepçe katilinin yanında yer alın, yani self-determination hakkınızdan vaz geçin anlamına geldiğini bilmelidirler. Bu baylar bu suçu işlediler, bazıları hala işlemeye devam ediyorlar.

Kollektif haklar ve self-determination, başlığı altında işlemeye çalıştığımız bu bölümü özetlersek, şunları söylemek mümkün.

Kürt halkı, ülkesi Kürdistan değişik dönemlerde dört parçaya bölünmüş ve farklı ulusal devletler tarafından işgal altında bulunuyor olmasına, sürgün ve göçlerle toprağından zorla sökülme istenmesine rağmen, hala etnik coğrafyası üzerinde yaşamını ve özgürlük mücadelesini sürdürmeye devam ediyor. Bu topraklarda ve yaşadığı diğer bölgelerde, dil ve kültürünü korumaya ve geliştirmeye çalışıyor. Siyasal ve demokratik örgütleri yoluyla ulusal demokratik kolektif hakları talep ediyor ve bu uğurda zorlu bir mücadele yürütüyor. Aynı zamanda yaşadığı ülkelerde, Türkiye, Irak, İran ve Suriye'de demokrasi ve sivil toplumun gelişip güçlenmesi için saygın bir mücadele içindeler. Şöyle bir bakın bu ülkelerdeki demokratik güçlerin temel direğini Kürt ve Kürdistanlılar oluşturuyor.

Kürt halkı özgürlüğü engellenen bir halktır ve geleceğini kendisi belirleme hakkı talebinde bulunuyor. Başta ulusal kimliğini kabul ettirme olmak üzere kolektif haklarını elde etmek istiyor.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde Wilson Prensipleri ve Milletler Cemiyeti'nin aldığı çeşitli kararlar, 14 Ağustos 1941 tarihli Atlantik Antlaşması, 26 Haziran 1945 tarihli Birleşmiş Milletler Antlaşması, 14 Aralık 1960 tarihli "Declaration on the Granting of Independence of Colonial Countries and Peoples", 16 aralık 1966 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Anlaşması, 24 Ekim 1970 tarihli "Halklar ve Devletler Arasındaki Dostluk İlişkilerinin Hukuksal Temelleri Deklarasyonu, 1 Haziran 1975 tarihli Helsinki Belgesi ve

Çok uluslu devletlerde halkların ilişkileri daha sancılı oldu. Yirminci yüzyılın başında çok sayıda yeni ulusal devletler, daha doğrusu

bu belgeyi geliştiren 21 Kasım 1990 tarihli Paris Şartı, 18 Aralık 1992 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun açıkladığı Azınlık Hakları Deklarasyonu, Avrupa Birliği'nin çeşitli organlarının özellikle 1992 ve 1993 yılında aldığı Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonu'nu ezilen halklar ve azınlıkların hakları kapsamında genişleten kararları, bütün bu uluslararası antlaşmalarla günümüzde self-determination hakkı, politik bir prensip olmanın yanı sıra uluslararası hukukun bir parçası, bir normu haline de gelmiştir. Kürt halkının haklı mücadelesi de bu uluslararası hukuka dayanan meşru bir mücadeledir.

Uluslararası hukukun önemli bir prensibi olan ulus prensibi; yani her ulusun kendi devletini kurmaya hakkının olduğunu belirten prensibe dayalı olarak ve yine self-determination hakkının, her halkın nasıl bir statüyle yaşayacağına kendisinin özgürce karar verebilme hakkına dayanarak, Kürt halkının da kendi devletini kurmaya hakkı vardır. Nasıl bir devlet ve ne tür bir statüyle kurar, buna da yine Kürt halkının kendisi karar verecektir. Self-determination hakkını "iç self-determination" düzeyinde kullanarak Irak'ta, İran'da veya Türkiye'de federal veya konfederal bir sistemle federe bir devlet mi kurar, kendi kendisini yönetme hakkını teritoryal bir otonomi düzeyinde mi kullanır, buna da yine Kürt halkının kendisi karar verecektir. Veya uluslararası ve bölgesel koşulları gözeteerek kendi geleceğini tamamen bağımsız bir devlet kurarak mı, yani self-determination hakkını "dış self-determination" düzeyinde kullanarak, ayrılma hakkı çerçevesinde bağımsız, hükümlan (egemen) bir devlet ilan ederek mi gerçekleştirir, buna da yine Kürt halkının kendisi karar verir. Herkes; her liberal, demokrat, muhafazakar demokrat kendini bu konuda sınımalı ve hakları kabul etmeye alıştırmalıdır. Yoksa bize ABD'yle ilişki kurup kurmama iznini bahş etmesin ve bizleri uluslararası gerçekliklerle karşı karşıya getirmenin yararsız çabalarına girişmesinler. Kürtlerin bu tür boş akıldaneliklere artık karınları toktur.

Özetle söyleyelim:

Kürdistan özgürlük hareketi, haklı ve meşru mücadelemizin başarıya ulaşması için dünyanın etkili devletleriyle, özellikle de artık tek kutuplu hale gel-

ulus-devletler kuruldu. Ulus-devletten kastımız, devlet gücünü (iktidarı) eline geçiren belli bir ulus (nation), devleti kendisiyle eşit gördü ve devlet aracını (iktidar olanaklarını) o ülkenin sınırları

içinde yaşayan diğer halklar ve azınlıkların aleyhine kendi lehine kullanarak kendisini geliştirip güçlendirdi.

miş günümüz dünyasının en güçlüsüyle, ABD'yle en iyi ilişkiler kurmalıdır.

**İç Self-Determination,
Dış Self-Determination,
Ayrılma Hakkı (the right**

**of secession) Kavramları ve "Avukatsız Halk"
Kürtlerin Geleceğini Belirleme Hakkı**

Bir halkın kendi geleceğini belirleme biçimine göre self-determination hakkı iki kategoride gerçekleşir. Dış self-determination, ezilen halkın bağlı bulunduğu devletten ayrılarak belli bir toprak parçası, teritorium üzerinde kendi bağımsız (independent) ve hükümlan (sovereign) devletini kurmasıdır.

Dış self-determination hakkı genellikle sömürge-lerin bağımsızlıklarını kazandıkları dönemle anılır. Deniz aşırı sömürgelerde bağımsız ve hükümlan devletlerin kurulması görece kolaydı. Sömürge halkları ayrılık haklarını bağımsız devletler ilan ederek kullandılar. 60'li ve 70'li yılların uluslararası politik koşulları da buna el veriyordu. Zaten politik literatürde bu yıllar sömürgelerin özgürleşmesi (Entkoloniyalizirung) dönemi olarak adlandırılır. Sömürgeci devletler (İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz ve kısmen İtalya) da klasik sömürge-sömürgeci devlet ilişkilerini değiştirmeye hazırıldılar. Sömürgelerinin bağımsız ve egemen devletler halinde örgütlenmelerine izin verdiler, ama ekonomik, politik, kültürel ilişkilerini yeni tarzlarda sürdürmeye başladılar.

Çok uluslu devletlerde halkların ilişkileri daha sancılı oldu. Yirminci yüzyılın başında çok sayıda yeni ulusal devletler, daha doğrusu ulus-devletler kuruldu. Ulus-devletten kastımız, devlet gücünü (iktidarı) eline geçiren belli bir ulus (nation), devleti kendisiyle eşit gördü ve devlet aracını (iktidar olanaklarını) o ülkenin sınırları içinde yaşayan diğer halklar ve azınlıkların aleyhine kendi lehine kullanarak kendisini geliştirip güçlendirdi. Bu eşitsizlik sürecinde, devlet bir baskı aracı olarak kullanıldı ve diğer halklar zorla asimile edilmeye, kimliği bastırılmaya, uluslaşması engellenmeye çalışıldı.

Kürt halkının durumu, çok uluslu devletlerde yaşanan baskı ve anti-demokratik uygulamalara tipik bir örnek oluşturuyor.

Bu dört ülkede sayıları milyonları bulan ve belli bir toprak parçasında Kürdistan'da toplu olarak yaşayan Kürt halkına, bu egemen

Geçtiğimiz yüzyılın başında Kürt halkının ülkesi dörde bölündü. Kürdistan parçalarının içinde kaldığı

dört coğrafik alanda dört siyasi oluşum yani dört ulus-devlet kuruldu: İran, Türkiye, Irak ve Suriye. Bu devletlerin oluşumlarında ilk dönemlerde çoğulculuk ve katılımcılık konusunda Kürtlere ve diğer halk gruplarına ne tür sözler verilmişse verilsin, sonuçta bu devletlerde tek ulusun egemen olduğu yapılanmalar ortaya çıktı. Kürtlerin ve diğer halk gruplarının her türlü hak istemleri şiddetle, kan ve revanla bastırıldı. Türkiye'de Türk ulusu devletin efendisi oldu, İran'da Farslar, Irak'ta ve Suriye'de de Araplar.

Bu dört ülkede sayıları milyonları bulan ve belli bir toprak parçasında Kürdistan'da toplu olarak yaşayan Kürt halkına, bu egemen despotik ulus-devletlere karşı özgürlük mücadelesi vermek düştü. Bu mücadele hala sürüyor. Kürt halkı hala meşru haklarına kavuşabilmiş değil.

Bu arada Türk entelektüellerinin ve politik elitinin, zaman zaman sözünü ettiği, "Kürtlerin de Türkiye'nin eşit haklara sahip vatandaşları" olduğu herzeleriyle, saçma sapanlıklarıyla da vakit kaybetmemeliyiz. Kanımca bu saçmalıklarda bulunanları sadece ve sadece hakir görmek gerekir. Bizim için Mahmut Esatların, Nihal Atsızların "Bu ülke Türklerindir, diğerleri sadece onlara hizmetkar olma hakkına sahiptirler" yollu tezleri, şu kendilerini sözüm ona "aydın" sayan, hatta üstüne üstlük çağdaş ve demokrat sayan zırvaların "eşit vatandaş" tezlerinden çok daha "değerlidir". Açık ırkçı Turancıların görüşleri hiç olmazsa farklı olanın farklılığını gizlemiyor, "sizler varsınız bizden ayrısınız, ama burada hiçbir hakka sahip olamazsınız, sadece bizlere hizmetçi olabilirsiniz" diyorlar.

Okuyucunun hoşgörüsüne sığınarak bir an için makalemizin etik ölçülerinin dışına çıkarak şunu söyleyelim: Kürt halkının varlığı bile yasaklı durumda iken, insanlar çocuklarına Kürtçe ad koyamıyorken, bu nedenle karakolları, mahkeme salonlarını boyluyorken, "Kürtler Türkiye'nin eşit haklara sahip vatandaşlarıdır" diyenleri, en tehlikeli Türk ırkçıları ve Turancılar olarak niteliyorum. Üstelik bu ırkçılığı ve Turancılığı açık ve mertçe de yapmıyorlar. Bunu, "liberallik" ve "demokratik" kisvesi altında yapıyorlar. Tehlikeli gizli ırkçılar ve Turancılar bunlar. Bu

despotik ulus-devletlere karşı özgürlük mücadelesi vermek düştü. Bu mücadele hala sürüyor. Kürt halkı hala meşru haklarına kavuşabilmiş değil.

kişi ve güçler aynı zamanda Türk entelektüelizmini de kirletiyorlar, zehirliyorlar. Liberallığın, demokratiğin,

çağdaşlığın taşıyıcıları(!) bunlar olursa, Türk düşün dünyasında nasıl çarpık bir liberallik ve demokratiğin geliştiğini ve gelişeceğini artık siz hesaplayın. Bu sözlerimi örneğin etkili Türk gazetelerinin baş köşelerine yerleşmiş bu tezleri pompalayan bazı kalemlere yöneltiyorum. Üniversitelerde bilim kürsülerini işgal eden sözüm ona bu cinsten "hocalara" yöneltiyorum. Türk entelektüelizminin liberallığı ve demokratiği bu mu? Hala Kürt halkının varlığını ve Türk ulusundan farklı oluşunu bile göremeyecek kadar körsünüz, hala, sayıları birkaç on milyon olan bu halkı, Türk dili ve kültürü içinde eritebileceğinizi, Türkleştirebileceğinizi, ya da bazı Kürtlerin de yardımıyla Türkiyelileştirerek Türkleştirebileceğinizi mi sanıyorsunuz! Bu yolda seksen yıllık körlükte devam ediyorsunuz, çıkmaz yolda ısrar ediyorsunuz. İşte bu olmaz, baylar! Bu halk, tarihin sayfaları arasında kaybolup gitmeyi asla kabul etmiyor. Kürdlük kimliği künyemize kazılmış namustur, Kürdistan onunla var olup yok olacağımız welatımızdır. Bir Türk aydınının ve politikacısının fazla değil, şu Kürdistan ve welat kelimelerinin yurtsever Kürt insanının, aydınının ve politikacısının ruhunun derinliklerinde sahip olduğu tarifi zor gücü anlamaya çalışsın. Biz bir Türk'ün, başkalarına karşı üstünlük ve düşmanlık faktörü olarak kullanmadığı sürece, Türkiye'ye ve Türklerin kimliğinin işareti olan ay-yıldızlı bayrağına bağlılık ve sevgi duymasını anlarız. Bu duyguya saygı da duyarız. Biz bu anlamda ne Türk halkına, ne başka hiçbir halka düşman değiliz. Yaşadığımız ve rehabilitasyonu uzun zaman alacak korkunç acılarımıza rağmen, bize acı çektirenleri affetmesini de biliriz. Kürt kültüründe, hümanizmin, faziletin güçlü elementleri vardır. Ayrıca öyle bir döneme geçiyoruz ki, Ortadoğu'da köklü değişimler meydana gelecek ve düzenlemeler yapılacak. Her devlet, her toplum, her halk bu yeni düzenlemede kendisi için bir yol haritası hazırlamak zorunda. Bu kısa iki (halklar arasında hoşgörü ve Ortadoğu'da değişim) belirlemelerinden sonra birbiriyle sorunları olan devlet ve halkların sorunlarını çözme yoluna koymaları zorunluluğuna, bu konuya geçmek istiyoruz. Bunun olanağını iç self-determination sunuyor, yeter ki devletler ve halklar demokratik ilke ve anlayışlar doğrultusunda

Türk devletinde ipleri hala ellerinde tutan statükocu güçlerin bütün hesabı, biraz daha zaman kazanmak ve bu arada yapabildikleri ölçüde Kürdistan'daki demografik yapıyı bozmak, asimilasyona hız vermek, devletin ekonomik ve siyasi rantlarını kullanarak olabildiğince fazla Kürdü, ulusal demokratik hareketten uzaklaştırıp devlete bağlamaktır.

da sorunların varlığını kabul etsin ve uygun çözüm konseptleri geliştirebilsin.

Yukarıda vurguladık, geçtiğimiz yüzyılda ulus-devletlerin oluşmasından sonra, çekilen sınırlar birçok bölgede halkları, etnik grupları böldü. Ulus-devletlerde sayı olarak azınlık durumundaki halkların ve azınlık gruplarının aleyhine bir devlet yapılanması ortaya çıktı. Demokrasi bu ülkelerde gelişmedi, ya da demokrasiden söz edilemeyecek derecede çok güdük kaldı. Ulus-devletlerde, etnik, kültürel, din ve mezhepsel farklılıklardan kaynaklanan şiddetli iç çelişki ve çatışmalar ortaya çıktı. Bu çatışmalar, zaman zaman ulusal ayaklanmalar niteliğinde uzun süreli silahlı mücadeleler ve kısmi iç savaşlar biçiminde sürdü. Kürt halkının Türkiye'de, Irak'ta, İran'da gerçekleştirdiği mücadeleye burada uzun uzadıya değinmeye gerek yok. Bu devletlerin tarihi, Kürt halkının ulusal boyunduruğa karşı yürüttüğü mücadelelerin tarihiyle eşzamanlıdır. Sadece Türkiye'de 29 yaygın ayaklanma ve yöresel silahlı çatışmalar meydana geldi. Bu yıl T.C.'nin kuruluşunun 80. yıldönümü. Artık açıkça anlaşılıyor ki, inkarcı ve imhacı politika iflas etmiştir. Türkiye, ya bu politikayı değiştirecek, Kürt halkının varlığını kabul edecek, devleti ve toplumu, sayı olarak en fazla iki halkın hak eşitliği temelinde yeniden düzenleyecek ve azınlıkların haklarını da tanıyacak, ya da seksen yıldır devam ettirdiği asimilasyonist politikada yine ısrar edecek, ki buna karşı da Kürt halkının meşru direnme hakkı vardır. Herhalde bundan sonra da, Türkiye Soğuk Savaş döneminin hassas dengeleri üzerinde tahtravallıcılık yaparak jeo-stratejik önemini pazarlayacak durumda olamayacak. Tercihler, olasılıklar ve politik olarak uygulanabilir çözümler giderek netleşiyor. İster AB'yle politik bütünleşme yolunu seçsin, ister ABD'yle ağırlıklı ikili stratejik işbirliği konseptini öne çıkarsın, Türkiye artık Kürt halkının varlığını ve haklarını inkar politikasını sürdüremez. AB veya ABD'nin Türkiye'ye göstereceği toleransın sınırı, Kürt halkı ve azınlıkların haklarını tanıma konusunda ayrılma hakkını -the right of secession- bu opsiyonu kapalı tutma, Türkiye devletinin politik birliği ve teritoryal bütünlüğünü koruma çerçevesinde iç self-determination hakkının uygulamasını istemek

olacaktır. Bu da Kürt halkının ülkesinde Kürdistan'da kendi kendisini idare etme hakkını kullanmasına da olanak sağlayacak otonom veya federal bir yapılanma olacaktır. Bu gelişme beş yılda mı olacak, on yılda mı, bunu da Irak ve Güney Kürdistan'daki gelişmeler ve Ortadoğu'daki politik ve düşünsel değişimin hızı belirleyecektir. Bir noktayı çok net ve şimdiden belirtebiliriz. Bu gelişmenin zıddı çatışmadır ve böyle bir çatışma olursa, Türkiye'nin kadiri mutlak'ı ordu, eskiden olduğu gibi ABD ve AB'nin desteğini bulamayacaktır. Onun için statükocular canhıraş bir çaba içindedirler. Yanlarına da İmralı sakini almış durumdadırlar. Onların da konsepti, bu hassas dönemi kandırmaca bireysel hak özgürlükleri genişletme yoluyla Türkiye'yi ve Ortadoğu'yu "demokratikleştirme" konseptidir. Bu konseptle, Kürt halkının kolektif hak taleplerini engellemeye ve güme götürmeye çalışıyorlar.

Türk devletinde ipleri hala ellerinde tutan statükocu güçlerin bütün hesabı, biraz daha zaman kazanmak ve bu arada yapabildikleri ölçüde Kürdistan'daki demografik yapıyı bozmak, asimilasyona hız vermek, devletin ekonomik ve siyasi rantlarını kullanarak olabildiğince fazla Kürdü, ulusal demokratik hareketten uzaklaştırıp devlete bağlamaktır. MGK ve Genelkurmay bu politikayı özce şöyle formüle ediyor: "Bölücü etnikleşme hareketini durdurmak ve bazı ekonomik ve sosyal tedbirlerle Bölge insanının yeniden devlete güvenini inşa etmek".

Evet "devlete güvendirmek" ve bu arada, medya taaruzunu azami düzeyde kullanarak asimilasyona da hız vermek. Yine bu planı zora koşacak, Kürtlerdeki ulusal bilinci kamçılacak iç ve dış gelişmeleri gerekirse güç kullanarak durdurmak. Türk oligarşisinin en büyük korkusu da Güney Kürdistan'da kalıcı ve dünya tarafından kabul gören bir devletleşmenin gerçekleşmesidir. Güney Kürdistan'da Irak bünyesinde de olsa eşit haklara sahip bir Federal Kürdistan Devleti kurulur ve ilan edilirse ve bu devlet, BM, ABD, AB, Rusya tarafından kabul edilirse, o zaman Türkiye'nin önümüzdeki on onbeş yıla yaymak istediği inkarcı ve asimilasyonist sinsi planlar suya düşer. Türkiye bu gelişmelere rağmen hala inkar ve imhacılıkta

ısrar ederse, işte Türkiye asıl o zaman bölünür.

Bu anlamda Abdullah Öcalan, kendisi de belirttiği gibi, Türklerin iyi bir dostu olarak yaptığı uyarılarda haklı çıkar. Ne diyor Öcalan, son mektuplarından birinde? "Uyarıyorum sizleri, güneydeki gelişme tehlikeli, orada Barzani'ye ve Talabani'ye Amerika ve İsrail'in kuklası bir devlet kurduruluyor. Bu, Türkiye'nin başına sarılmış bir beladır. Sizi şimdiden uyarıyorum, bunun sorumlusu ben değilim." Diyor! Hay Allah ! Bütün bu sözleri ve planları göz önüne getirdiğimizde, Abdullah Öcalan'dan vaz geçtik. O kararını vermiş, yolunu seçmiş. Peki şu PKK/Kadek periferisindeki kendilerine Kürt aydını ve politikacıları diyen insanlar bu tehlikeli gidişatın farkına varmıyorlar mı? Daha ne kadar serokun emrinde, namuslu ve dürüst Kürd yurtseverleri kandırılacak? Bir gün halkın sağduyusu bu kandırmacanın sorumlularının boğazına yapışır.

Bizler, Kürt ve Kürdistan demokratları olarak ısrarla bu oyuna karşı çıkacağız. Bu hayırsız melun ittifakı teşhir edeceğiz. PKK/Kadek ardından yurtsever duygularla yürüyen insanlarımızı Türk Genelkurmayı'na ve değişim karşıtı şovenist statükoculara yem etmeyeceğiz.

Bizim programımız açık ve nettir, en başta Kürtlük ve Kürdistanlıktır yolumuzu çizen. Kürd halkının, Kürdü ve tüm azınlıklarıyla Kürdistanlıların kendi geleceklerini özgürce belirleme hakkını yaşama geçirmeye çalışacağız. Kendi topraklarımız üzerinde kendimizi yöneteceğiz. Dilimizi ve kültürümüzü geliştirip güçlendireceğiz. Bizimle iç içe yaşayan Süryani, Keldani, Arap, Türk, az sayıda da olsa Laz ve Çerkezlerin kültürel haklarına saygı duyacağız ve bu haklarını en iyi biçimde kullanmalarına yardımcı olacağız. Süryani ve Keldani kardeşlerimizin dini inançlarının gereklerini özgürce yerine getirmelerine olanak sağlayacağız. Seksen yıldır, inkarcı ve imhacı politika Kürdistan'da ne yaptıysa doğal olarak demokrat özgürlükçü Kürtlük hareketi bunun tam tersini yapacaktır. Doğru olan da, tam tersinin yapılmasıdır.

Bizim devleti ve toplumu örgütleme anlayışımızı, Demokrasi ve Hukuk Prensipleri, Çoğulculuk ve Çeşitli-

Kanım o ki, Türkiye'yle ilgili çalışmalar yapan çok sayıda incelemecinin askeri rejim adlandırmasının arasına demokrasi nitelemesini yerleştirmeleri, Türkiye'de temsili bazı organ ve kurumların olmasından kaynaklanıyor. Türkiye'yi çevreleyen ülkelerde bunlar da yok. Yoksa Türkiye'yle ilgilenen herkes, Türk siyasal sisteminde askerlerin belirleyici bir dominant güç olduklarını bilir.

liği Koruma ve Geliştirme Prensipleri, Yetkiyi işin yapıldığı yere vermeyi ve yerinden yönetimi özendirmeyi esas alan Türkçe'ye ademi merkezîyetçilik diye çevril-

miş olan the principle of subsidiarity, yön verecektir. Bu ilke ve normlar, çağdaş demokratik ve sivil bir toplumun temel direkleridir. Türkiye bugünkü derin krizlerin içinde debeleniyorsa, böylesi bir devlet ve toplum yapısı kuramadığı içindir. Türkiye, bir askeri "demokrasi" rejimidir. Kuşkusuz burada çağdaş politik demokrasiden söz edilemez. Kanım o ki, Türkiye'yle ilgili çalışmalar yapan çok sayıda incelemecinin askeri rejim adlandırmasının arasına demokrasi nitelemesini yerleştirmeleri, Türkiye'de temsili bazı organ ve kurumların olmasından kaynaklanıyor. Türkiye'yi çevreleyen ülkelerde bunlar da yok. Yoksa Türkiye'yle ilgilenen herkes, Türk siyasal sisteminde askerlerin belirleyici bir dominant güç olduklarını bilir.

Bizim, Kürdistan demokrat hareketinin, toplum ve devlet modeli budur. Biz böylesi bir modeli Türk halkıyla birlikte, devletin politik birliğini ve toprak bütünlüğünü bozmadan da gerçekleştirebiliriz. Yani Kürt ve Kürdistan sorununu, iç self-determination düzeyinde barışçı bir çözüm yoluna koyabiliriz. O zaman Türk devleti de buna uygun değişimlere yolu açmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin şu anki siyasal, hukuksal ve idari yapısı, bir önceki paragrafta çerçevesini çizdiğimiz devlet ve toplum örgütlemesini tamamen dışlamaktadır. Şu anda Türkiye'de tek devlet, tek bayrak, tek vatan, tek dil, tek kültür, tek din egemendir; yani herşeyi ordunun ve onun işlevsel belirleyicisi olduğu MGK'nin belirlediği teklik iktidarı egemendir. Türkiye'de demokrasinin de, sivil toplumun da, Kürt sorununun çözümünün de önündeki temel engel budur. Bu engel sürdükçe iç self-determination işletilemez.

Bu nedenle, günümüzde Kürdistan demokrat hareketi, Türkiye genelindeki demokrasi hareketine gücünün yettiği ölçüde katkıda bulunmalı, ancak birinci hedefi olarak Kuzey Kürdistan ulusal hareketini toparlamayı ve güçlendirmeyi esas almalı ve yönünü Güney Kürdistan'daki devletleşme sürecine yöneltmeli ve bu sürece güç katmalıdır. Güney ile Kuzey arasındaki ilişkileri güçlendirmeli. Ankara'daki dev-

Yani Türkiye'nin Kürt sorunuyla ilgili dış politika motifleri, artık

Türkiye'de Kürt yoktur falan değil. Zaten böyle bir zırvalama olur-

let ve demokrasi sorunu Kürtleri ne kadar ilgilendiriyorsa, iki katıyla Hewlêr'deki, Kerkuk'teki ve Süleymaniye'deki devlet-

leşme, demokrasi ve sivil toplumu geliştirme ve güçlendirme projesi bizi ilgilendirir. Ortadoğu'yu demokratikleştireceklerini ve "Ortadoğu halklar federasyonu" kuracaklarını söyleyenlere, iki lafımız var. Siz yapabiliyorsanız öncelikle ülkemizin güneyinde ortaya çıkan bugünkü olanaklara katkıda bulunun, orada demokratik, desantral, sivil toplumun güçlendirileceği Federe bir Kürdistan Devleti'nin kurulması ve uluslararası meşruiyet kazanması için güç verin, o zaman Ortadoğu'nun demokratikleştirilmesine en büyük katkıda bulunmuş olursunuz. Kürt halkı özgürlüğüne kavuşursa, asıl o zaman Ortadoğu'da demokratikleşmenin ana gücü haline gelir. Bunu yapabilmek içinse öncelikle Güney Kürdistan'daki devletleşmeyi "Arabın sırtında hançer, Kemalizm'e ihanet" diye değerlendirenlere "Bize devlet gerekmez, demokrasi gerek" diyenlere DE HERE LOOO, demeyi gerektirir. Bu görüşlere sahip birinin, "Kürt sorununun çözüm adresi" olarak gösterilmesi asıl çözümsüzlüktür, ve anti Kürt ve Kürdistan konseptlere bilerek veya bilmeyerek güç katmaktır.

Kürdistan ulusal hareketi, bu alanda kendisini netleştirmeli, kendi ulusal programını oluşturup Türk devletinin de onların ittifakçısı Abdullah Öcalan'ın İmralı Konsepti'nin de önüne koymalıdır.

Türk devletinin ana amacı, Kürt hareketinin derlenip toparlanıp tutarlı ulusal bir programla, kendi geleceğini belirleme talebiyle self-determination hakkı istemiyle önüne çıkmasını önlemektir. AB'ye aday üyelik sürecindeki tartışmalara, AB'yle Ortak Katılım Belgesi ve "Ulusal Belge"yi hazırlama sürecinde ortaya çıkan hassasiyetlere ve konulan çekincelere bir bakalım, bütün sorun, bu belgelere Kürtlerle ilgili kolektif hak taleplerinin sokulmasını önlemektir. Türkiye, sorunu hep bireysel hak ve özgürlükler önündeki engellerin kaldırılması, bu hakların verilmesi düzeyinde tutmaya çalıştı. Böylece sözüm ona Kopenhag Kriterlerinin gereklerini yerine getirecek. AB zirvelerinde yapılan tartışmalarda da Kürtler yoktur, falan demiyorlar. Tam tersine, okuyucu hatırlayacak o zamanki günlük gazetelere yansımıştı, Dışişleri Bakanı İsmail

sa o toplantılarda çok gülünç duruma düşerler ve bir dahaki toplantılara da katılamazlar. Şimdiki motif, "ülkemizde Kürtler var ve onlar bizim eşit haklara sahip vatandaşlarımızdır." söylemidir.

Cem binbir eza ve cefayla, baskılara göğs gerilerek çıkarılan Kürtçe basılı yayınları AB toplantılarına götürüp Avrupalılara gös-

termişti. Türkiye'de Kürtçe üzerinde baskıların olmadığını anlatmaya çalışmıştı. Var olan bu hakları daha da genişletecekleri sözünü vermişti. Yani Türkiye'nin Kürt sorunuyla ilgili dış politika motifleri, artık Türkiye'de Kürt yoktur falan değil. Zaten böyle bir zırvalama olursa o toplantılarda çok gülünç duruma düşerler ve bir dahaki toplantılara da katılamazlar. Şimdiki motif, "ülkemizde Kürtler var ve onlar bizim eşit haklara sahip vatandaşlarımızdır." söylemidir. Dil ve kültür üzerindeki baskılarla ilgili de "Askeri cunta zamanında dil yasağı yasası çıkarılmıştı, ama o da sivil yönetime geçilir geçilmez yürürlükten kaldırılmıştır. İşte henüz eksiklerimiz var, biz bunların farkındayız, bunları da düzelterek." Türkiye'nin söylemi budur. Ama insanlar, bırakın yasaları Anayasa'daki yasaklayıcı hükümler yokmuş gibi davranıyorlar. Öte yandan 6. Uyum paketi de açıldı hala bir açılım ve değişim yok. Generaller yine politikacıları çağırıyorlar ve onlara "kırmızı hatlarla" ilgili uyarı ve hatırlatmada bulunuyorlar ve ertesi gün hemen uyarı konusu olan hüküm, ifade, kelime paketten çıkıyor.

Türkiye'nin Kürt sorununun çözümünü, diğer bir deyişle halkımızın geleceğini belirleme hakkıyla ilgili taleplerini engellemek için, güvenlik, istikrar ve devletin birlik ve bütünlüğünün tehlikeye düşmesi konularını öne sürer. Kürtlere haklar tanındığında, bu, ayrılma ve Türkiye'yi bölme eğilimlerini güçlendirmiş. Türkiye istikrarsızlaşır Ortadoğu'da Kafkaslarda ve Orta Asya'ya açılan koridorda güvenlik sorunu ortaya çıkarmış, o takdirde uluslararası ekonomik faaliyetler ve enerji (gaz ve petrol taşıma) yolları tehlikeye düşmüş. Bunun için Türkiye'nin birlik ve bütünlüğü korunmalı, Kürtlerin tehlike yaratacak özgürlük hareketi desteklenmemeli. Türkiye'nin bir motifi de böyle. Bu aynı zamanda Türkiye'nin jeostratejik değerini pazarlamasıdır, tabi Kürt halkının meşru taleplerine karşı. Burada da yine izlenen politika, "Kürtler yoktur, bu konuyla ne uğraşıyorsunuz değil". Tam tersine, "bu konu istikrarsızlık kaynağıdır, ondan uzak durulmalıdır" tarzındadır. Ve diyorlar ki, "istikrarsızlığın uç unsurları silahlı teröristleri yok

edeceğiz, diğer sorunları da süreç içinde bireysel hak ve özgürlükleri genişleterek çözeceğiz.“

Türkiye'nin bu çabaları içinde dikkatimizi çeken

bir durum oldu. Erich Feigl adlı Avusturyalı bir Üniversite hocası var. Bu zat, Kürtler üzerine bir kitap yazmış. Kitabın adı “Die Kurden – Geschichte und Schicksal eines Volkes “/ Kürtler – Bir Halkın Tarihi ve Akıbeti. Duyumlara göre bir Türk bayanla evli olan Erich Feigl, Kürtlerle ve tarihleriyle ilgili Türk tezleriyle hiç uyuşmayan bilgiler veriyor. Kürtlerin kendi başına bir halk olduğunu ve birçok hak taleplerinin yerinde olduğunu da belirtiyor. Yani Kürtler “dağ Türkleridir” falan demiyor. Ama kitabında Eine Lösungsvorschlag / Bir Öneri başlığıyla bir bölüm var ve burada belli düzeyde Türk devletinin güvenlik ve istikrar tezlerini destekleyen görüşler ileri sürüyor. Kürt halkının varlığı ve geleceğini belirleme hakkını redetmeyen, biriyle elbette bizim görüşlerimizle çakışmayan önerilerini de tartışırız. Ancak bizim dikkatimizi çeken Türk Dışişleri Bakanlığı'nın bu görüşleri, resmi internet sayfasından yayınlamasıdır. Adresi de verelim okuyucu isterse kontrol edebilir. (www.mfa.gov.tr/grupe/eg/eg03/15htm)

Şunu söyleyelim: Türk devleti, Kürt sorununun bir halkın kendi geleceğini belirleme hakkı çerçevesinde, kolektif haklar isteyen bir ulusal hareket olarak tanımaması ve meşrulaşmaması için elinden geleni yapacak. Bir gün gelecek, -ki biz bunun yakın bir zamanda olacağını düşünüyoruz-, Türk devleti Abdullah Öcalan'ın, otonomi, federasyon, bağımsız devlet önerilerini karalayan görüşlerini açık veya kapalı önümüze çıkaracak. Kuzey Kürdistan ulusal hareketini bu yolla düşünsel ve siyasi markaja almaya çalışacak. Kürt hareketi bu günlere de hazırlıklı olmalıdır.

Örneğin devlet A. Öcalan'ın Güney Kürdistan'la ilgili talihsiz, hayırsız ve tehlikeli görüşlerinin pek ala avukatları yoluyla Kürt hareketine taşınmasına müsaade ediyor. Düşünüyoruz da, acaba Abdullah Öcalan, Güney Kürdistan'daki devletleşmeyi tam destekleyen ve burada bir Kürt devletinin kurulmasının Türk devleti tarafından (“casus belli”) savaş nedeni ilan edilmesini eleştirse ve başta Başkanı olduğu

Daha önce self-determination hakkını irdelerken, çok önemli bir boyutuna işaret ettik. Bu hakkı istemeniz yetmiyor. Hatta bu hakkı kullanma güç ve yeteneğinde olduğunuzu kanıtlayabilecek durumda olmanız da yetmiyor. Bu hak nihayetinde, devletlerarası hukukun bir konusu. Bazı devletlerin, sizin bu hakka sahip olduğunuzu teyid etmesi, desteklemesi gerekir.

Kadek olmak üzere tüm Kürtlere Türkiye'nin bu Kürt karşıtı ve düşman tavrına karşı çıkmalarını istese, Türkiye saldırırsa da ona karşı “Beritanlaşmayı

(yani ölümüne kadar, intiharı göze alarak direnmeyi) önerse, ne olur? Bir anlık, A. Öcalan hiç böyle bir şey söyler mi, haklı belirlemesini bir yana bırakalım. Acaba devlet böyle Kürt ulusal hareketine hizmet eden doğru bir görüşün dışarıya taşınmasına hiç izin verir mi? O avukatlar acaba böyle bir görevi yerine getirebilirler mi? Elbette hayır. Bu mümkün değil, bunu biliyoruz. Hadi, kontrolün az olduğu bir Ceza ve Tutukevi olsa, Abdullah Öcalan'ın ilettiği görüşler, kendi görüşleridir, devletin tam kontrolü mümkün değil diye düşünebiliriz. Ama İmralı öyle değil. İmralı'dan gelen görüşler, Genelkurmayın maksimal tahammül sınırları içinde kalan, bazıları ise onların onay ve teşvikini alan görüşlerdir. Bunun aksini düşünenler varsa, bizleri irşad etmelerini dileriz.

“Avukatsız Halk” Kürtler ve Self-Determination Hakkı

Buradan Kürt dostu yabancı bir yazarın bizim durumumuzla ilgili bir nitelemesine geçelim. “Avukatsız Halk” Kürtler. Evet davası olanın avukatlara da ihtiyacı vardır. Hele sorunu kendi geleceğini belirleme hakkı olan bir halkın çok sayıda “avukata” ihtiyacı vardır.

Daha önce self-determination hakkını irdelerken, çok önemli bir boyutuna işaret ettik. Bu hakkı istemeniz yetmiyor. Hatta bu hakkı kullanma güç ve yeteneğinde olduğunuzu kanıtlayabilecek durumda olmanız da yetmiyor. Bu hak nihayetinde, devletlerarası hukukun bir konusu. Bazı devletlerin, sizin bu hakka sahip olduğunuzu teyid etmesi, desteklemesi gerekir. Bu durumunuzun, devletlerarası ilişkileri ve buna ilişkin politik ilke ve hukuk normlarını işleten kuruma, Birleşmiş Milletler'e taşınması gerekir. Orada durumunuzun yasallaştırılması ve meşrulaştırılması gerekir.

İşte Kürtlerin önündeki büyük handikap. Dört yanınız sarılı, sorunlarınız zaten onlarla. Onların aralarında ne tür sorunlar olursa olsun, sıra seninle ilgili bir probleme geldi mi, kendi aralarındaki sorunları bir ya-

Günümüzde Kürdistan ulusal demokratik hareketinin temel göre-

vi, Güney Kürdistan'daki devletleşmenin sonuca ulaşmasını sağ-

na itiyorlar ve dördü birlik-
te seni engellemeye çalışı-
yorlar. O halde, komşu dev-
letlerden biriyle, davana
meşruiyet kazandıracak bir
olanak yok. Soğuk Savaş

döneminde, taraflardan biri sana sadece kısa konjonk-
türel zaman kesitlerinde göz kırpmış, işi bitince, ko-
şullar değişince yalnız bırakılmışsın, tek başına kal-
mışsın. Kimse sana sonuna kadar destek vermemiş.
İşte Kürt halkı böylesi oldukça kötü durumda hep var
olma savaşı vermiştir. 90'lı Yıllarda Doğu Avrupa'da,
Orta Asya'da, Kafkasya'da ve Ortadoğu'da koşullar
değişirken Kürt halkı için de ülkemizin güneyinde
umut ışıkları görüldü. Kürt ulusal hareketi bundan yar-
arlandı. Yararlanma becerisini gösterdi. Özgürlüğe
susamış bir halktık, özgürlük için diktatörlere, despot
rejimlere yüzbinlerle ifade edilen kurbanlar vermiştik.
Ama hiç susmadık, barış, özgürlük ve demokrasi için
hep mücadele ettik. Bizim bu mücadelemiz, dünya iri-
lerinin Ortadoğu'da demokrasiyi ve sivil toplumu
güçlendirme programlarıyla çakıştı. Güneydeki kar-
deşlerimiz bu çakışmayı zamanında tespit ettiler ve
doğru bir ittifak kurdular. Henüz tam kazandık, kendi
geleceğimizi belirleme hakkımızı elde ettik diyemiy-
yoruz. Ama tarihimizde hiç ulaşmadığımız ciddi mevzi-
ler kazanmışız. Bu mevzilerini korumaya ve kalıcılaştı-
rmaya çalışıyor, Kürt halkı, Güney Kürdistan'daki
kardeşlerimiz. Kürt ulusunun dünyaya açılan pencere-
si, bugün Güney Kürdistan'dır ve biz o nedenle O'nu
göz nurumuz gibi korumaya çalışıyoruz. Bugün
ABD'yle, İngiltere'yle, diğer müttefik güçlerle çıkar-
larımız çakışmaktadır. Müttefik güçler bugün Kürt
halkı için dostlar ve "avukatlar" durumundadırlar.
Dostluk ve avukatlık mutlak ve ilelebet değişildir. Dev-
letlerin ilişkilerini, hele ABD gibi büyük bir devletin
ilişisini doğal olarak çıkarları ve bölgedeki planları
belirler. Kürtler de bu planların içinde bir faktör ola-
rak yer almaktadır. Doğru olan ABD'yle, müttefik

lamaktır. Bu bağlamda Kürt halkının ve ulusal hareketinin sağlam güçlerle ilişkilerimizi daha da güçlendirmek ve Onla-
rın ittifaklar yelpazesinde kalıcı bir güç haline gel-
mektir. Bunu Kürdistan'ın
diğer parçalarındaki Kürt

güçleri de yapmalıdır. 70'li yıllarda Kuzey Kürdis-
tan'daki Kürt Hareketi sol bir perspektifte gelişti ve
bunun etkileri hala sürüyor. Olaylara salt ideolojik öl-
çülerle yaklaşıyor, uluslararası durumun ve politika-
nın gerçeklikleri göz ardı ediliyor. Kürt ulusal hareke-
ti bu açmazdan ve sıkıntılardan kurtulmalıdır. Kürdis-
tan demokrat hareketi bu gerçekleri görüyor ve kendi-
ni ona göre yeni durumun görevlerine hazırlıyor. Bu-
nu Kürt hareketi başarmalıdır.

Günümüzde Kürdistan ulusal demokratik hareketi-
nin temel görevi, Güney Kürdistan'daki devletleşme-
nin sonuca ulaşmasını sağlamaktır. Bu bağlamda Kürt
halkının ve ulusal hareketinin sağlam ilişkilere, dost-
lara ve "avukatlara" ihtiyacı vardır. Siz dost olmak is-
tediğiniz gücün iyi bir dostu olduğunuzu gösterirse-
niz, elbet dostunuzdan bunun karşılığını görürsünüz.
Kürtler, sorunu, bir de bu açıdan görmeli ve güçleri ve
etkileriyle orantılı realist davranmalıdırlar. Biz kulla-
nılmayı, maşa olarak kullanılmayı kabul etmeyiz, el-
bette. Biz küçük bir halkız, düşmanlarımız güçlüdür
ve zorluklarımız da çoktur, ama onurlu da bir halkız,
özgürlüğün bedelini ödemiş ve hala ödemeye devam
eden bir halkız. Güney Kürdistan ulusal hareketi, müt-
tefiklerimizin gerçek dostları olduklarını gösterdiler.
Şimdi de onların bizim gerçek dostumuz olduklarını
yaşayarak görmek istiyoruz. Kürtlerin bu yöndeki
beklentileri, haklı beklentilerdir. Umudumuz, "avu-
katsız halk" Kürtler, sağlam dostlara kavuşarak
"avukatlı halk" durumuna gelirler. Irak'ın statüsü
belirlenirken bunu göreceğiz. Ama o günü de bek-
lememek gerekir, hepimiz şimdiden, bu dostlarımızla
ilişkiye geçmeli ve desteklerini istemeliyiz."

*) Bkz. Self-determination ve Kürt Ulusal Hareketi, Hevdem, Sayı 1, Eylül 1993

***) Bir sonraki sayıda Irak ve Irak Kürtleri açısından federal çözüm konusunu tartışacağız. B.A.

Türkiye'nin Şark Kurnazlığı

Sayın Divan,*

Sayın Birlik Başkan ve Yönetim Kurulu Üyeleri,
Sayın Meslektaşlarım.

Öncelikle bu güzel kentte, sizlere hitap etmekten onur duyduğumu belirtmeliyim.

Bildiğiniz üzere son birkaç yıl içinde, AB süreci ile birlikte demokratikleşme, insan hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi ve korunması, ana dilde öğretim, farklı dillerde radyo televizyon yayınları gibi pek çok konuda yasal düzenlemeler yapıldı.

8 Aralık 2000 tarihinde TBMM'de kabul edilen 4616 Sayılı Şartla Salıverilme Yasası ile başlayan 6 Şubat 2002'de 1. Uyum Paketi ile süren ve nihayet sayısı 5'i bulan paketlerle bu düzenlemelere devam edildi. Halen 6. Uyum paketinin de yolda olduğu biliniyor. Bu Anayasal ve yasal değişikliklere ek olarak pek çok temel yasa için de, tasarıların hazırlanmış olduğunu biliyoruz.

Peki, bütün bu Anayasal ve yasal değişiklikler, Türkiye'nin demokratikleşmesi, insan hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi; korunması, işkencenin önlenmesi, farklı dillerde radyo televizyon yayınları yapılması, dilsel eğitim ve öğretim özgürlüğünün sağlanması, örgütlenme özgürlüğü ile temsil adaletinin gerçekleşmesini sağlamaya yetti mi?

Hayır!

Çünkü, yasalar yanında asıl değişmesi gereken kafalardır!

Bu açıdan görev pek çok kurumla birlikte, başta Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'nun siz Sayın Üyeleri, Başkan ve Yönetim Kurulundur. Bu görev, asli ve öncelikli bir görevdir. Nitekim, mevcut yönetim hedef olarak önüne "uluslararası düzeyde söz sahibi olmayı bilgi üretmeyi" ve "bilgi aktarmayı" koymuştur.

Bu itibarla, belki de bir parça farklı bir pencereden bakarak, bu perspektife naçizane, katkıda bulunmaya çalışacağım.

Aramızda TBMM'nin sayın üyesi, değerli meslektaşlarımız da var. Bütün bu sözünü ettiğim değişikliklerin ve daha fazlasının mücadelesini, bir birey, bir avukat ve 19. Dönem TBMM'nin bir üyesi olarak, bedellerini ödeye ödeye verdiğimi belirtmek istiyorum. Demokrasi, hak ve özgürlüklerin bedelsiz tesis edilemeyeceğini çok iyi bilenlerdenim.

Bu noktada, henüz günlük hayatta bir karşılık bulunamayışını, uygulanamayışını sorgulamak gerekir.

Bunun sorumluluğu, tabii ki öncelikle, "yasayla verip yönetmelikle geri alan" şark kurnazı Hükümetlerdedir. Ama aynı zamanda yargı, polis, asker ve idare bürokrasisindedir.

Bu gelişmeyi frenleyen makamlara, Barolar Birliğinin çeşitli şekillerde, zaman ve zeminde söz söyleme, önerme ve uyarma hak ve olanağı vardır.

Sözgelimi, Şartla Salıverilme Yasası ile pek çok hükümlü ve tutuklu salıverilirken sayıları binleri bulan dosyaların da yasa kapsamında ertelendikleri bir vakıadır. Hal böyle iken, Yargıtay'ın hem 12 Eylül Faşist Cuntası hem de çatışmalı dönemde bile olmadığı kadar, örneğin bir TCK 169'u katı ve olabildiğince geniş bir yorumlamayla uygulamaya konu yaptığını görüyoruz. Maddenin "subjektif" ve "soyut" yorumlarla pek çok fiili kapsar hale getirildiğini görüyoruz. Bunun sonucunda, aralarında dolmuşta kaset çalmaktan, düğünde türkü söylemeye, izinsiz gösteri yapmaya kadar uzanan pek çok fiil maalesef mahkumiyete dönüşüyor.

Yine, yapılan bütün değişikliklere karşın, gerek kimi savcılıklarca yürütülen soruşturmalar, gerekse kimi mahkemelerde görülmekte olan Kürtçe isim davaları (Şirvan, Seydo, Egit, Zeli gibi) ile, kanunların geçmişten çok daha katı bir şekilde yorumlanarak uygulanması.

AHİM sonrası iade-i muhakemeye konu, DEP Milletvekili arkadaşlarımızın yeniden yargılanmaları sırasında, yasak savma babından, adeta "usuli" bir yargılama şeklinde süreci tamamlama çabası,

Doç Fikret Başkaya'nın biri 13 yıl önce yazdığı, cezasını çektiği ve Türkiye'nin AİHM'de mahkum olduğu bir kitap, diğeri 10 yıl önce yazdığı bir makaleden dolayı açılan davalarda olduğu gibi.

Kanımca, tüm bu paydası ortak tutumların, toplumda başlı başına bir gerginlik kaynağı olması bir yana, daha da önemlisi, AB sürecinde aynı zamanda Anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyen ve her biri birer iç hukuk hükmünde olan sözleşmelerin, bir tür baskı unsuru gibi görülerek, yasal olmayan bir şekilde değişime, dönüşüme, demokratikleşme ve ilerlemeye karşı konulması; adeta bir tür güç gösterisine dönüştürülmektedir.

Tam bu noktada Türkiye Barolar Birliği, yasaların ve uluslararası sözleşmelerin içeriğine ve zamanın ruhuna uygun bir şekilde uygulanmasının takipçisi olacağı yerde, "Siyasal Yapı ve İnsan hakları" konulu panelde Sayın genel Başkan'ın "Hiç kimse bizi biz yapan değerlerden vazgeçmemizi isteyemez ne denli ağır bedel ödense de bu istem reddedilmeye mahkumdur" sözleriyle aynı koroya katılma iradesi ortaya konulmuştur.

Sayın Divan,

Sayın Meslektaşlarım,

Bir başka örnek de, RTÜK'te yapılan 3 Ağustos 2002 tarihli değişikliğe rağmen farklı dil ve lehçelerde radyo televizyon yayını konusunda bir arpa boyu yol alınmamış olması,

Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkındaki Yönetmelik ile de yasanın uygulanması imkansız hale getirilmiştir.

Öyle anlaşılıyor ki, "Şark Kurnazlığı" yapan Hükümet ve Radyo Televizyon Kurumu, yasayla verileni yönetmelikle geri almıştır!

Bu nedenle Diyarbakır Barosunun bu yönetmeliğin iptali için Danıştay'da açtığı iptal davası son derece isabetli olmuştur. Türkiye Barolar Birliği tüzel kişiliğinin de "tutucu" hükümet ve bürokrasiyi cesaretlendirmeyi bir yana bırakarak, davaya, davacı yanında "müdahil" olması gerektiğini hatırlatıyorum.

Elbette Türkiye'nin yapacağı iyileştirmeleri kendi yurttaşları için yapması önemlidir, gerekli ve önceliklidir. Ancak bunun mümkün olmadığı da verdiğimiz örneklerde bir gerçek olarak karşımıza dikilmektedir.

Sayın Meslektaşlar,

Bir başka konu ise Türkiye'nin Irak politikasının yanlışlığına ilişkindir. Daha kriz başlamadan, Irak'ın Kuzeyinde son 12 yıldır kendi kendini yönetme deneyimi yaşayan akrabalarının "by pass" edilmesi ilk yanlışlıştır.

İlan edilen "kırmızı hatlar" ın Irak'ın sosyolojik realitesi ile Ortadoğunun ve Dünyanın güç dengesi ve ilişkilerine aykırı olması nedeniyle geçersiz hale geldikleri bugün tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Ne 1991'deki gibi büyük göç yaşanmış,

Ne Türkmenler'e karşı bir katliam olmuş,

Ne de Türkiye'nin Irak'ın toplam nüfusunun % 25'ini teşkil eden Kürtlerin de aralarında bulunduğu, Kerkük ve Musul'a ilişkin herhangi bir düzenlemeye müdahale hakkı var!

Bu sonuç, hem 1926'dan itibaren Türkiye ile Irak arasında kimi iki taraflı kimi İran, ABD, İngiltere, Pakistan ile İslam Ülkelerinin katılımıyla yapılan çok taraflı anlaşmalardan ve Barolar Birliği Yönetim Kurulunun 18.2.2003 günlü basın açıklamasında işaret ettiği gibi, "Irak halkının kendini yönetecek iktidarı seçme hakkına saygı duyulması" gerçeğinden çıkmaktadır.

Kürtlerin devletleşmelerini savaş nedeni sayan kırmızı hat ise, olası Irak Federe Devleti yanında Bölgesel Kürt Hükümeti ile birlikte kendi yurttaşı Kürtlerin de açık ya da örtülü tepkilerini çekmekten başka bir işe yaramamış/yaramayacaktır.

Dolayısıyla Türkiye donmuş, statükocu, sonuçsuz, politikaları terk etmelidir. Yeşil, sarı, beyaz gökkuşağı renklerinde hat çekilmelidir.

Türkiye Cumhuriyetinin bir yurttaşı olarak, Kıbrıs'taki Türklere ya da Irak'taki Türkmenlere gösterilen ilgi kadar Irak'taki Kürtlere de ilgi gösterilmesini beklemekteyim/ beklemekteyiz.

Son olarak çalışma raporunda saldırıya uğrayan meslektaşlarımızla ilgili yapılan değerlendirmeler içinde geçmişte benzer saldırılara uğrayarak yaşamını yitiren, Medet Serhat'ın yanında, Ankara Barosundan Faik Candan, Bitlis Barosundan Şevket Epözdemir, Elazığ Barosundan Erdal Aslan ile Metin Can'ın da yer alması gerekirdi.

*Saygılarımla,
Av. Sedat Yurtdaş*

*) Bu konuşma Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) 18-18 Mayıs 2003 tarihlerinde Trabzon'da gerçekleşen 27. Genel Kurul Toplantısında TBB Diyarbakır Delegesi Sıfatıyla tarafımdan yapılmıştır. -Sedat Yurtdaş

Yanlış Hesap Bağdat'tan Döner

İbrahim Aksoy*

Mezopotamya'nın Dicle kıyısındaki sihirli kenti Bağdat. Büyücülerin, sihirbazların, tüccarların, şairlerin ve ozanların kenti Bağdat. Ali Baba'ların ve uçan halıların kendi Bağdat. Bu özellikleriyle, her zaman insanlığın dikkatini çekmiştir.

Bir zamanlar ateşe tapanlar (Zerdüştiler) kenti Bağdat 751 yılında, Amr Ömer komutasındaki Müslüman Arap orduların saldırısına uğradı. Büyük bir katliamdan sonra, Müslüman Araplar kenti ele geçirdi. Bundan tam 365 yıl önce yani, 1638 de Osmanlıların saldırısına uğradı. Bunlar da acımasızlıkta ve barbarlıkta, Müslüman Arapları aratmadılar. Rahmetli Genç Osman, o zaman kelle koltukta tam üç gün savaşmıştı. Osmanlı torunları bugün hala, dedeleri Genç Osman'ın, o bitmez tükenmez savaş azmiyle büyümektedir. 365 yıldan beri, Bağdat'ı nasıl kuşattıklarını, hilafeti nasıl gasp ettiklerini ve daha sonra nasıl ortadan kaldırdıklarını, gururla anlatırlar. Ama ne hikmetse bu sefer de Bağdat savaşına karşı çıktılar. 80 yıl önce de İngilizler Osmanlıları buradan kovaldı, petrollerine el koydu. İngilizler Irak topraklarını, Osmanlılardan savaş ganimeti olarak aldılar. Bu topraklarda Irak adında bir devlet kurdular. O günden beri Irak yönetimi birkaç defa el değiştirdiyse de, 25 yıldan beri, ABD'nin yetiştirdiği Saddam yönetiyor. Nasıl mı?

Her zaman uçan halılarıyla dünyanın ilgisi- ni çeken Bağdat bu sefer de, uçan hayalet

uçaklarla dünyanın ilgisini çekmeyi başardı. Bağdat'ın bu başarısı Dünyayı ikiye böldü, savaşa karşı olanlar ve savaştan yana olanlar. Aslında bunu biraz daha sadeleştirmemiz gerekirse, Bush'tan yana olanlar ve Saddam'dan yana olanlar da diyebiliriz. Bush'tan yana olanlar, bunu açıkça dile getirirken, Saddam'dan yana olanlar, biraz mahcup bir eda ile bu yandaşlıklarını, savaşa karşı olma örtüsüyle kapatmaya çalıştılar. Bu kesimler böylece kafalarını kumda gizleyebildiler, ama öbür tarafları tamamen açıktaydı. Saddam'dan yana olanları iki kategoride ele almak gerekiyor. Birincisi klasik ve yeminli ABD düşmanları. İkincisi ise son 80 yıldan beri, kirli politikalarıyla bu bölgeyi dünyanın en huzursuz bölgesi haline getirenler. Sonuçta taraflar aynı ülkü uğruna bir araya geldiler. Bu da Ortadoğu'da "Kürt yoktur" ülküsüdür. Özellikle Türkiye'de Kürtlere karşı oluşan birleşik cepheyi, kör olanlar bile görebiliyordu.

Mesela; sol olduğunu iddia eden bütün partiler -DEHAP'ta buna dahildir-, ırkçılar, din- darlar hep birlikte İstanbul Okmeydanı'nda Saddam'ı destekleyen bir miting yaptılar.

* Eski Milletvekili

Görülüyor ki bu canavar ve rejimi insan kanı ile besleniyor. ABD

bu bölgeyi de Saddam'a yasakladı. Kısacası son on yıldan beri,

Öbürlerini anlıyorum da, DEHAP'lıları anladıysam Arap olayım. Yoksa bunlar da mı Kürtlere karşı? Saddam'dan yana olan bu kutsal ittifakın tarafları, Saddam'ı destekleme diye bir sorunlarının olmadığını, sadece savaşa karşı olduklarını söylüyorlar. Şimdi bu kutsal ittifaka soruyorum, DEHAP'lılar siz PKK'nin karargahını Şam'a kurup 15 yıl Türkiye'ye karşı yürüttüğü savaşa da mı karşıydınız? Türkiye solu; 30 yıldan beri şu veya bu biçimde, Ankara'ya karşı savaştınız. Yoksa siz bu davranışınızla halka ihanet mi ettiniz? Irkçılar; 1960'tan beri Türkeş'in öncülüğünde, Türkiye'de emekçilere, öğrencilere, Alevilere ve Türk olmayan herkese karşı yürüttüğünüz savaşları unuttunuz mu? Dindarlar sizde bu dostlarınızdan farklı olmadığınız gibi, hala dar ül harb'de olduğunuzu unuttunuz mu? Yoksa tanrıyı mı kandırıyorsunuz? Savaşa karşı olduğunuzu iddia eden bu kutsal ittifak ayrı ayrı yerlerde de olsa, 30 yıldan beri hepsi de savaşın içindedir. Yıllardan beri Türkiye'de yürüttükleri savaşta, 50 bin insanın ölümüne sebep olmuşlardır. Şimdi de İstanbul'un göbeğinde hep birlikte "savaşa hayır" diye feryat ediyorlar. Ben eminim ki o anda Okmeydanı'nda bu kitlenin içinde yüzlerce de katil vardı. Unutmayın beyler siz kirlisiniz. Halkın karşısında bunu itiraf edip, halktan özür dileseniz de yine temizlenemeyeceksiniz. Bu savaşa karşı olma sahtekarlığınız bile, sizi temize çıkaramaz. Çünkü siz herkes kendi savaşınız uğruna birbirinizden adam öldürdünüz. Her zaman yaptığınız gibi, bu gün de başkalarının namı hesabına halkı yanıltmaya çalışıyorsunuz. Devrimciler, Ülkücüler ve Akıncılar zaten her zaman aynı kafayı taşıyordunuz. Sonuçta Kürtlerin sayesinde bir araya geldiniz ve kutsal ittifakınızı oluşturduunuz, hayırlı olsun. Ama savaşa karşı olduğunuz, bir yanıltmacadır ve bir sahtekarlıktır.

Şimdi ikinci kesime, yani 80 yıldan beri, bu bölgenin istikrarını bozan yöneticilere gelelim. Birinci Dünya savaşında, Almanlarla birlikte savaşı kaybeden Türkiye, Osmanlının bu bölgesini savaş ganimeti olarak, İngilizlere bıraktılar. İngilizler de bu Osmanlı toprakları üzerinde Irak adında bir devlet kurdular. Bir çok kral bulup yönetime getirdilerse de, bu

Irak'ın kuzeyi ve güneyi olmak üzere, üçte ikisi Saddam'a yasak. Buna rağmen Saddam'ın katliamları durmadı. Her yıl Saddam karşıtı binlerce insan öldürülüyordu. İnsan kanı ile beslenen bu canavarı, daha uzun süre burada durdurmak, bir insanlık ayıbıydı.

rayı İngiliz genel valide yönetti. İngilizler kendilerine tam bağlı olduğuna, emin oldukları bir yönetim oluşturduktan sonra çıkıp gittiler. Buna da Irak'ın ba-

ğımsızlığına kavuşması dediler. Daha sonra ABD'nin yetiştirdiği Saddam geldi, yönetimi ele geçirdi, 25 yıldan beri Irak'ı yönetiyor.

Bu süre içerisinde Saddam'ın ilk işi, İngilizlere bağlı yöneticileri yok etmek oldu. Ondan sonra İngiliz firmalarının elindeki petrolü aldı devletleştirdi. Daha doğrusu Saddamlaştırdı. Böylece de Irak halkını rehin almış 25 yıldan beri terör estiriyor. Irak iç muhalefetini susturduktan sonra, İran'a saldırdı. 8 yıl İran'a karşı savaştı. Bir gün birden bire ben artık savaşıyorum dedi ve savaşı durdurdu. Bu savaşın Irak halkına maliyeti, 500 binden fazla ölü, milyonlarca sakat, dul ve yetim çocuk. 435 milyar dolar da maddi zarar. İran ile ateşkes ilan etti ama durmadı. Bu sefer de kendi vatandaşı Kürtlere saldırdı. Bu saldırıların en önemlisi, kimyevi silahlarla Halepçe katliamı ve daha sonra Musul-Kerkük enfalidir. Burada da yüz binlerce Kürt yaşamını yitirdi ve milyonlarcası her şeyini kaybetti. 1991'den beri ABD Kürt bölgesini Saddam'a yasakladı. Böylece de Kürtler yok olma- tan kurtuldu. Bilindiği gibi bundan önce Saddam Kuveyt'e saldırmış, ve burayı işgal etmişti. ABD Saddam'ı buradan da çıkardı, ama bunun Irak halkına maliyeti, yok olmuş bir ordu, binlerce ölü ve 235 milyar dolar maddi zarar. ABD Irak'tan çekilir çekilmez bu sefer de Saddam kendi vatandaşı Şii Araplara saldırdı, yine 100 bin ölü.

Görülüyor ki bu canavar ve rejimi insan kanı ile besleniyor. ABD bu bölgeyi de Saddam'a yasakladı. Kısacası son on yıldan beri, Irak'ın kuzeyi ve güneyi olmak üzere, üçte ikisi Saddam'a yasak. Buna rağmen Saddam'ın katliamları durmadı. Her yıl Saddam karşıtı binlerce insan öldürülüyordu. İnsan kanı ile beslenen bu canavarı, daha uzun süre burada durdurmak, bir insanlık ayıbıydı. Bu canavarı yok etmeye çalışanlara yardımcı olmak ise, bir insanlık görevidir. Eğer ABD bunu yapmasaydı, bir gün kuzey ve güney için Saddam'a koyduğu yasakları kaldırsaydı, neler olurdu, onu düşünmek bile istemiyorum. Onu savaşa

DGM savcılarını şubat 1997 yılına kadar, Abdullah Öcalan'ın Kitap-

ları hakkında toplatma kararı çıkarmayı akıl etmemişlerdi. Bu

karşı olduklarını söyleyip, eserler kitapçılarda serbestçe satılıyordu. Ama bu eserleri elinde ve evinde bulunduranları, örgüt üyesi olarak suçlayıp onlarca yıl hapis cezasına çarptırıyorlardı. ha mutlu olurlar mıydı?

İran-İrak savaşı süresince, Türkiye-İrak ilişkileri en üst düzeyde sürdürüldü. İran ile de aynı ilişkiler devam etti. 8 yıllık İran-İrak savaşında, en kârlı çıkan ülke Türkiye oldu. Bu nedenle savaşa karşı çıkmak kimsenin aklına gelmedi. Türkiye bu savaşı siyasi ve ekonomik ranta dönüştürmeye çalıştı. Kerkük'teki Türkmenlerle, İsfahan'daki Azerilerin savaşta birbirlerini öldürdükleri hiç kimsenin aklına gelmiyordu. Ortalıklarda hiç bir soydaş görülüyordu. Bu nasıl soydaşlıksa? 8 yıllık İran-İrak savaşında, savaşın bütün nakliyesini Türkiye yaptı. Mersin-Bağdat ve Trabzon, Mersin-Tahran arası, Türk tırları tespah tanesi gibi dizilmişlerdi, savaş malzemesi taşıyorlardı. O zaman ne İsfahanlı Azeri ve ne de Kerküklü Türkmen kimsenin aklına gelmiyordu. Musul-Yumurtalık boruları doldu, dolu akıyor kasalar yeşil dolarla doluyordu. Türkiye bu kârlı işlerle uğraşırken, İsfahanlı Azeri ile, Kerküklü Türkmen'in birbirlerini öldürmeleri kimin aklına gelir ki. Çünkü yeşil dolarlar, akan kırmızı kandan daha kutsaldır. Peki devlet öyle düşündükçe kutsal ittifak neredeydi? Türkiye İran-İrak savaşında önemli maddi kazançlar sağlıyordu, bu nedenle savaşa karşı çıkmasını beklemek yanlış olurdu.

Bir gün savaş birden bire durunca, Türkiye benim maddi kayıplarım ne olacak diye feryat etmeye başladı. İşte o günden beri de sürekli maddi kayıplarını milyarlarca dolar ile ifade etmeye devam ediyor. İyi ya savaş durdu artık Azeri ve Türkmen kanı akıyor, daha ne istiyorsunuz? Darbeler sürecinde Türkiye Ekonomisi savaş ekonomisine dönüştü, son yaşanan olay da bunun böyle olduğunu gösterdi. Mecliste savaş fezlekesi çıkmadığı gün, TL. ve borsa hızla değer kaybetmeye başladı. Bu da sadece Türk usulü bir ekonominin özelliğidir. Bu özellik ekonomi bilimini şaşırtmıyor değil. Türkiye savaş sonrası maddi kayıpları olduysa da bu sefer bunu siyasi kazançlarla kapatmaya çalıştı. Saddam'ın Güney Kürdistan'dan çekilmesiyle, bölgedeki otorite boşluğunu gerekçe göstererek, PKK'yi kovalama bahanesiyle, Türk ordusu rahatça güneyde karargah kurabildi. Hatta dö-

nemin jandarma genel komutanı, Org. Talat Tokat, Hakkari'de "benim isteğimle olsa burada ot bile yeşermez, güneydeki kom-

şunun yaptığını yaparım" diyebilecek kadar pervasızlaşabiliyordu. Bir üst düzey komutan, Saddam gibi kendi vatandaşı Kürtlere karşı kimyevi silah kullanma özlemiyle yanıp tutuşuyordu. Halbuki aynı komutan şunu çok iyi biliyordu ki, karşısındaki rakibi Abdullah Öcalan'ın karargahı Erbil'de değil Şam'da idi. Hatta Şam devlet mahallesinde yüksek bir binanın 9. katında Abdullah Öcalan'ın bürosu, 8. katından da Türkiye'ni Şam askeri ataşesinin bürosu vardı. Yan yana ve karşı karşıya iki karargah. Bunu sadece Org. Talat Tokat değil, Genel Kurmay Başkanı da teferruatıyla biliyordu.

DGM savcılarını şubat 1997 yılına kadar, Abdullah Öcalan'ın Kitapları hakkında toplatma kararı çıkarmayı akıl etmemişlerdi. Bu eserler kitapçılarda serbestçe satılıyordu. Ama bu eserleri elinde ve evinde bulunduranları, örgüt üyesi olarak suçlayıp onlarca yıl hapis cezasına çarptırıyorlardı. Abdullah Öcalan hiç bir zaman resmi bir belge ile Suriye yönetiminden istenmediği gibi, kırmızı bültenle aranmıyordu. Ama Erbil sürekli bölücülüğün merkezi olarak gösteriliyordu. Bu süre içerisinde, her ne kadar Türkiye kendi Kürtleri için siyasi rant elde ettiğini düşünse de, 15 yıllık savaş Türkiye'ye 120 milyar dolara mal oldu.

Sonuçta maddi ve manevi olarak Türkiye kayıp etmiştir. Böylece yanlış hesap Bağdat'tan dönmüştür.

Savaşa karşı olanlara bir bütün olarak bakıldığında, bu karşı oluştaki bunların samimi olmadıkları ve sadece takkiye yaptıklarını görür. Balkanlarda ABD'ye yetiş diyenler, Kafkaslarda nerede kaldın ABD diyenler, buralarda maddi ve manevi olarak ve hatta askeri olarak ABD'nin yanında olanlar, Saddam diktatörlük rejimini devirmeye çalışan ABD'ye karşı çıktılar, Saddam'ı desteklediler. Bunun adına da savaşa karşı çıkmak dediler. Bu gerekçelere zaten ne kendileri ve ne de başkaları inanıyor. Karşı oldukları tek şey bu savaş sonrası, güney Kürdistan'ın uluslararası bir statüye kavuşmasının, ittifakların nasıl oluştuğu ve bu ittifakların doğuracağı sonuçtu. Beyler bu arada yıllardan beri Rusya'nın Çeçenistan'a

Planlarına Türkiye'yi karıştırmak istemiyordu. Bunu hazmedemeyen askerler, ABD'den savaş malzemelerini geri götürmelerini ist-

karşı yürüttükleri kanlı savaş sızlere hatırlatmak isterim. Çünkü Çeçen halkı yok olmakla karşı karşıya. Buyurun beyler Okmeydanı sizleri bekliyor, ama kutsal ittifakı bozmadan.

tediler. Savaşın en kritik safhasında, ABD malzemelerini geri çekmek mecburiyetinde kaldı. Sadece 1200 kişilik ABD paraşütçü birliği ile, Kürdistan ordusu, en başarılı operasyonu yürüttüler. Musul, Kerkük ve Tikrit en rahat ele geçirilen kentlerdi.

ği insani yardım grupları, tepeden tırnağa silahlı provokatörler olduğu anlaşılınca, bunlar yakalanarak Türkiye'ye iade edildiler. Böylece ABDlilerin daha

hassas ve daha ince düşünen planlamacılar oldukları da anlaşıldı.

Savaş öncesi ve süresince, yöneticiler çok maddi hatalar yaptılar. 2003 sonbaharında ABD sürekli askeri yığınak yaptığı sırada, bazı yöneticileri de Washington'a çağırarak niyetlerini açıkça bildirdiler. Bağdat Büyükelçiliği yeniden açılıyor ve bir de Türk sanayi fuarı açılıyor. Uçaklar dolusu işadamı ve siyasetçi bu fuar nedeniyle Bağdat'a gidiyor, Saddam'ın elini öpüyor, hayır duasını alıyorlardı. İran ve Suriye ile ilişkiler sıklaşıyor ve hep birlikte bölgede bir savaş karşı olduklarını açıklıyorlardı. Öbür yandan Irak savaşını unutmuşlardı. Eğer bir savaş yeniden başlasaydı, Türkiye karşı çıkmayacaktı. Halbuki 25 yıldan beri Irak'ta savaş hiç bitmedi ki. Eğer Saddam savaşacak kimseyi bulamazsa, kendi halkına karşı savaşıyordu. Türkiye işin ciddiyetini anlayınca, ABD ile pazarlık yapmaya başladı. 6 milyar dolar hibe ve 30 milyar dolar da alışverişte anlaştılar. Buna karşılık ABD de kuzey cephesini açabilecekti. Bazı ırkçı köşe yazarları, Türkiye'nin ucuza gittiğini bu hükümetin iyi bir pazarlık yapmadığını yazıyorlardı.

Şimdi sıra, sınır boyunca Kürdistan topraklarına yerleşen, Türk Ordusu'nun çekilmesine geldi. Dışişleri Bakanı Sayın Abdullah Gül, Şam ziyareti sırasında, bozulan Şam-ABD ilişkilerinin düzelmesi için arabulucu olduğunu söylediye de, Şam dönüşünden hemen sonra, ultimatomu kendisi yedi. Yanlışlarının bedeli olarak ABD'den özür dilemesini istiyorlardı. Gelinek noktada, İsrail-Filistin sorununun Ortadoğu'nun tek sorunu olmadığı anlaşıldı. Kürt sorununda bölgenin temel sorunlarından. Bölge bir bütün olarak ele alındığında, ancak kalıcı bir barış ve huzurlu bir ortam yaratılabilir. Balkanlar ve Kafkaslar gibi Ortadoğu'nun statükosunun değişmesi gerekiyor. Statükoçu yönetimler, Saddam gibi buna direneceklerdir. Değişimden yana olan güçler, bölgede iş ve güç birliği yapmaları gerekiyor. Bu sadece bir başlangıç, devamını yaratmak gerekiyor. Bölge ülkeleri ya kendileri gönüllü olarak değişimi sağlarlar, ya da değişimden yana güçlerin dayatmasıyla değişim ve dönüşüm yaratılır. İkinci yol belki biraz sancılı olacak ve bazıların canı da yanabilir. Burada en fazla da yöneticilerin canı yanacaktır. Irak örneğinde olduğu gibi.

Gemiler dolusu mal İskenderun limanına yıkılıp, bir kısmı Nusaybin ve Kızıltepe'ye taşındı bile. Söz verildiği halde, askerlerin kendi aralarındaki anlaşmazlıktan dolayı, fezleke Meclisten çıkmadı. Askerler, Türkiye olmadan Saddam'ın asla devrilemeyeceğine inandıkları için, daha sıkı pazarlık yapmayı düşünüyorlardı. Türkiye'nin de kuzey cephesinde ABD ile birlikte Saddam'a saldırmasını istiyorlardı, ABD bu isteği şiddetle reddetti. Çünkü kuzey cephesini Kürdistan ordusuyla birlikte yürütmeyi planlamıştı. Planlarına Türkiye'yi karıştırmak istemiyordu. Bunu hazmedemeyen askerler, ABD'den savaş malzemelerini geri götürmelerini istediler. Savaşın en kritik safhasında, ABD malzemelerini geri çekmek mecburiyetinde kaldı. Sadece 1200 kişilik ABD paraşütçü birliği ile, Kürdistan ordusu, en başarılı operasyonu yürüttüler. Musul, Kerkük ve Tikrit en rahat ele geçirilen kentlerdi. Savaş sonrası, Türkiye'nin gönderdi-

Bölge ülkeleri içerisinde, değişim konusunda en şanslı ülke yine Türkiye. Avrupa yolunda ilerleyen Türkiye daha hızlı hareket etmek mecburiyetindedir. ABD ile limonileşen ilişkilerini, AB ile geliştirerek ilişkilerle telafi edebilir. Zaten Türkiye AB standartlarına uymak mecburiyetinde olduğunu biliyor. AB standartlarına göre, bir Belçikalı veya bir Türk hangi haklara sahipse, Avrupalı bir Kürt de aynı haklara sahip olacaktır. Güneydeki Kürt federe devleti, bağımsız Kürdistan'a dönüştüğünde ki bu kesin, artık önünde hiçbir engel yoktur. O zaman Birleşmiş Milletler kararına göre, Türkiye'de yaşayan Kürtler otomatikman bütün temel insan haklarına sahip olacaklar. Bu da Maastricht, Avrupa temel insan hakları sözleşmesindeki hakların aynısıdır.

Bugün Kürtler aynı hatayı tekrarlamamalıdır. Kürt halkının menfaati neyi gerektiriyorsa onu yapmalıdır. Bunun için güney-

Öyleyse şöyle veya böyle, gelinen noktada Türkiye kendi Kürtlerine çok gördüğü haklarını ay-
nen iade etmek mecburiyetindedir. Bunun için Avrupalı olma şansı kaçarsa, bir daha yakalamak zor olur. Yetkililerin tam da karar verme zamanıdır. Burada Avrupalı olmak isteyen vatandaşın da seyirci kalması gerekiyor. İşte bu bağlamda, değişim konusunda en şanslı ülke Türkiye diyorum. Çünkü bu çalışmalarında maddi ve manevi Avrupa'nın desteğini aldığı gibi, değişimden yana olan kendi vatandaşının da desteğini görecektir. Kürtlere gelince, Ortadoğu yeniden şekillenirken, yakaladıkları şanslarını çok iyi kul-

deki gelişmelere yardımcı olmalı ve Türkiye'nin Avrupa projesi desteklenmelidir. Değişimden yana bütün güçlere katkı sunmalı, karşıtların karşısında olmalıyız.

lanmak mecburiyetindedirler. Klasik ABD düşmanlığı Kürtlere hiçbir şey getirmez. 80 yıl önce Osmanlı

Halifesi adına İngilizlere karşı savaşan Mahmut Berzenci, daha sonra yakalanarak Hindistan'a sürgüne gönderildi. O zaman İngilizler Mahmut Berzenci'nin şahsında bütün Kürtleri cezalandırdılar. Bugün Kürtler aynı hatayı tekrarlamamalıdır. Kürt halkının menfaati neyi gerektiriyorsa onu yapmalıdır. Bunun için güneydeki gelişmelere yardımcı olmalı ve Türkiye'nin Avrupa projesi desteklenmelidir. Değişimden yana bütün güçlere katkı sunmalı, karşıtların karşısında olmalıyız.

Bazı Medya Organlarındaki Tehlikeli Gelişmeler Üzerine...

Irak savaşı nedeniyle medyada çıkan bazı haber ve yorumlar Türkiye için tehlikeli bir gelişmeyi işaret ediyor.

Savaş nedeniyle medya, medya olmaktan çıktı. Bazı emekli memurlar, uzmanlık alanlarına bakılmaksızın birtakım akademisyenler, hemen her konuda fikir sahibi olan birkaç yazar ve gazeteci bir araya geldiler ve adeta yeni bir sektör ortaya çıkarıldı.

Bu yeni sektörün devamlılığını sağlamak için de, başta bu uzman emekliler olmak üzere, köşe yazarları ve diğerleri akıllarına esen her şeyi söyleyip, her türlü yorumda bulunuyorlar. Görüşlerini dile getirirken ırk ayrımcılığı yapıyorlar; Türkiye’de Kürt ve Arap düşmanlığına neden olacak tehlikeli gelişmelere yol açıyorlar.

Araplar ve Kürtler için medyada kullanılan bazı nitelermeler ve değerlendirmeler aynen Ermeni sorununda Fransa ve Fransız aleyhtarlığı; Abdullah Öcalan’ın İtalya’ya iltica girişiminde İtalya ve İtalyan düşmanlığı; Kardak Adası ve başka birçok kriz nedeniyle Yunanistan ve Yunan düşmanlığı kampanyalarının bir uzantısı olan bir görünüm sergiliyor.

"Bütün insanların renk, ırk, ülke, soy, aile, cins, sınıf, dil, din ve inanç farkı gözetilmeksizin eşit olarak dünyaya geldiklerini, bütün hak ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanma hakları olduğunu" öğrendik. Bu tezin tartışmazlığına inandık ve temel bir doğru olarak kabul edip benimsedik.

Ancak daha savaş başlamadan medyada görüşlerine başvurulmuş 'uzmanlar', Irak Kürt liderlerini potansiyel birer düşman olarak tanımladılar.

Aşiret lideri diyerek küçümseyici ifadeler kullanıldı.

"Küstah Barzani", "Küstah Talabani", "Varlıklarını bize borçlu olan nankör Kürtler" denildi.

Kürtlerin sinekten bile daha küçük birer varlık oldukları ifade edildi.

Yahudiliği Hitler kafasıyla ele alıp, Barzani Ailesinin de Yahudi asıllı olduğu iddia edildi.

4 Ekim 2002 tarihinde toplanan Kürt Parlamentosu, aşiret meclisi olarak nitelendirildi.

Kürtler, bir toplum bile değildir, bir grup bir sürüdür diye adlandırıldı.

Gerektiğinde Kürtlere gerekli dersin verilebileceği sık sık tekrarlandı.

Irak’ı işgal eden ABD ile işbirliği yaparak kendi ülkelerine ihanet ettikleri yorumu yapıldı.

Kürtler’in Türkmenleri katletmek için fırsat kolladıkları söylentileri yayıldı.

Katliam senaryoları ile Türk Silahlı Kuvvetleri’ni göreve çağıran yazı, yorum ve kışkırtmalarda bulunuldu.

Savaş sonrası ortaya çıkan durum nedeniyle, Araplar’ın kanında biraz ihanet geni olduğu tespitinde bulunuldu.

Daha pek çok aşağılayıcı ifade, bizzat bazı köşe yazarı ve "savaş ve strateji uzmanı" emekli memur tarafından medya aracılığı ile kullanıldı.

Bu arada yeni bir soydaş söylemi yaratılarak birçok yurttaşımızın dışlanmasına ve aşağılanmasına neden olundu. Bundan 80 yıl önce o topraklar üzerinde yaşayan insanlar Misak-ı Milli sınırları içinde kalmaktaydılar. Kendilerine hiçbir şey sorulmadan İngilizler tarafından Irak sınırlarına dahil edildiler. Orada yaşayan her insan, sınırın Türkiye tarafında kalmış olan Kürt, Türkmen, Arap, Asuri kökenli insanların o zaman da soydaşıydı, bugün de soydaşıdır.

Bugün bazı emekli üst düzey devlet memuru ve medya mensubu yazar tarafından ifade edilen ve yalnızca Iraklı Türkmenlerin kastedildiği soydaş kavramı son derece ayrımcı, dışlayıcı ve incitici bir davranıştır. Bu tür politikalar ve yayınlarla Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları arasında bir yakınlık ve kaynaşma yaratmak mümkün değildir. Bu yaklaşımların kutuplaştırmayı artıracığı, basit gibi görülen anlaşmazlıkları çoğu kez düşmanlığa dönüştürme potansiyeli de taşıyacağı açıktır.

Bu zor dönemde ırkçılık, ayrımcılık kokan, ulusları topyekûn aşağılayıp suçlayan yaklaşımları tamamıyla reddediyoruz.

Farklılıkların bizi zenginleştirdiğini, eşitliği dışlamadığını unutmamak gerektiğini düşünüyoruz.

Sağduyu sahibi herkesi, bu tür davranışlara itibar etmeyerek mahkûm etmeye çağırıyoruz.

Helsinki Yurttaşlar Derneği
29 Nisan 2003

İbret Belgesi

T.C
İSTANBUL
DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

HAZIRLIK NO: 2003/ 315

ESAS NO: 2003/ 229

İDDİANAME NO: 2003/ 229

İ D D İ A N A M E

İSTANBUL () NOLU DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE

DAVACI : K.H.
SANIKLAR : 1-AHMET ZEKİ OKÇUOĞLU/ Süleyman ve Fincan'dan olma 1950 D.lu Elazığ ili Karakoçan ilçesi Okçular köyü nüf. kayıtlı olup Kocatepe Mah. Taksim Cad. No: 71- 73/5 Beyoğlu/ Taksim/ İstanbul adresinde bulunur.
2-VAHDETTİN İNCE/ Ahmet ve Adile'den olma 1961 D.lu Van ili Erciş ilçesi Dinlence köyü nüf. kayıtlı olup halen Ümraniye Namık Kemal Mah. Kargadere Sokak No: 28/2 İstanbul adresinde oturur
3-BEDRİ VATANSEVER/ Tevfik ve Gülsüm'den olma 1969 D.lu İzmir il Bornova ilçesi Barbaros mah. nüf. kayıtlı olup halen Gaziosmanpaşa Sevyap Sitesi B Blok Kat 1 D. 6 Nur sitesi adresinde oturur.

SUÇ : Halkı ırk, din, mezhep bölge farklığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik, etmek,bölücülük propagandası yapmak

SUÇ TARİHİ : 2003 Şubat ayı

HAZIRLIK EVRAKI İNCELENDİ :

Sanık Ahmet Zeki Okçuoğlu İstanbul'da faaliyet yürüten DOZ Yayınları sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü olduğu, sanık Bedri Vatansever İstanbul'da faaliyet yürüten Can Matbaacılığın sahibi ve sorumlusu olduğu, sanık Vahdettin İnce'de çevirmenlik yaptığı.

Sanık Ahmet Zeki Okçuoğlu Irak Kürdistan Demokrat Parti (IKDP) lideri Mesut Barzani'nin Arapça yazdığı kitabı sanık Vahdettin İnce'ye çevirisini yaptırarak sanık Bedri Vatansever'in matbaasında bastırdıktan sonra satışa arz ettiği.

Kitabın Kuzey Irakta faaliyette bulunan Irak Kürdistan Demokratik Partisi lideri Mesut Barzani tarafından yazıldığı belirtilerek, kitabında Kuzey

Irak'da bulunan kürt halkının geçmişten bu güne kadar sözde tarihçesi anlatıldığı, bunun yanında bir takım belgeler diye çeşitli şahıslar arasında yazılan mektup ve yazıların yayınlandığı, ayrıca Mesut Barzani'nin babası ve Barzani aşiretinin Irak devletine ve diğer devletlere karşı yaptığı sözde çalışmaların anlatıldığı. Kitabın içinde Irak, İran ve Türkiye kürdistanından bahsedilerek öteden beri yasadışı PKK - KADEK örgütünün görüş ve düşüncesi olan Türkiye'nin bir kısım yerinden kürdistan olarak bahsedildiği.

Kitabın 24. Sayfasında " Türkiye'de Mustafa Kemal kürtleri çok sert biçimde ezdi. Kemalpaşa 1925 ayaklanmasından sonra kürtleri acımasızca katletti. Binlerce kürdü yargılamak için özel istiklal mahkemesi kurdu ve kürt liderini ve sıradan pek çok kürdü dar ağacına gönderdi. Bunlar son nefeslerini verirken kürdistanın bağımsızlığı ümidini yitirmediler. Özgürlükleri için savaşan Türklere tarihin bir cilvesi olarak özgürlüklerini talep eden kürtleri eziyordu. Milliyetçiliğin vatanı koruma refleksinde bir anda başkasının haklarına saldırmaya dönüşmesi ne tuhaf..." şeklinde yazılan yazıda,

39. sayfada "Asurilerin kışkırtmaları" başlığı altında yazılan ve 40. Sayfada devam eden yazı içeriğinde,

210. sayfada yazılan "Türkiye kürdistanındaki ayaklanma 1927'den 1928'e kadar devam etti. Fakat kürtlerin birbirlerine destek olmaması, kendi halklarını katletmek için düşmanla birlik olması, bencillikleri ve ahaksızlıkları yüzünden Türkiye kürdistanı yok edildi ve bir çok kürt katliama uğratıldı" şeklinde yazılan yazı içeriğinde,

379. sayfanın 3 nolu paragrafında yazılan yazı içeriğinde,

382. sayfada "Emperyalizm ve Kürt Mücadelesi" başlığı ile yazılan 383. Sayfada devam eden yazı içeriğinde görüldüğü üzere,

Türkiye'de yaşayan bir kısım insanların etnik, bölge ve mezhep farklılığı gözetilerek kamu düzeni için tehlikeli olabilecek biçimde düşmanlığa ve kin beslemeye tahrik edici dizelere yer verildiği.

Kitabın 30. Sayfasında "Barzan Bölgesinin Coğrafi Konumu" başlığı altında yazılan yazı içeriğinde,

68. sayfada "Şemdinliye Dönüş" başlığı altında yazılan ve 69. Sayfasında devam eden yazı içeriğinde,

85. sayfada "Dipnotlar" başlığı altında yazılan 86. Ve 87. Sayfalarda devam eden:"Teyari: Türkiye kürdistanında Hakkari vilayeti sınırları içersinde yer almaktadır. Gerane köyü: Türkiye sınırları içinde bir kürt köyü, Gever (Yüksekova): Türkiye kürdistanında Hakkari vilayetine bağlı bir kürt ilçesidir. Şemdinli: Türkiye kürdistanında Hakkari vilayetine bağlı kürt ilçesi, Hormari: Türkiye kürdistanında Hakkari vilayeti sınırları içersinde yaşarlar" şeklinde yazılan yazılarda,

386 sayfada "Kürdistanın bu günkü, ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin kısa bir değerlendirme" başlığı altında yazılan ve 387. Sayfada devam eden yazı içeriğinde,

388 sayfada "Siyasi hedefler" başlığı altında yazılan ve 389. Sayfada devam eden yazı içeriğinde,

451. sayfada "Çok gizli Vaşington'dan Dış İşleri Bakanlığına Faycond Hood" başlığı altında yazılan 452. Sayfada devam eden yazı içeriğinde,

Yazılan yazı ve dizelerde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmez bütünlüğü aleyhine bölücülük propagandası yapıldığı,

Sanıkların hazırlık evrakı içinde bulunan kitap, sayfa ve başlıkları belirtilen yazı içerikleri ve tüm hazırlık evrakı kapsamında müsnet suçları işledikleri anlaşılmakla:

Sanıkların yargılanmalarının mahkemenizde 2845 S.K.nun 20. Maddesine göre yapılarak eylemlerine uyan TCK.nun 312/2-son, 3713 S.K.nun 8/1-3-son. Maddelerine göre ayrı ayrı cezalandırılmalarına,

Kitabın basıldığı yayınevi ve matbaa hakkında 5680 S.K.nun ek 2/1. Maddesinin uygulanmasına,

Karar verilmesi kamu adına talep ve iddia olunur. 27.02.2003

AHMET KELEBEK
İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi
Cumhuriyet Savcısı
26233

Bu bir ibret belgesidir!

Pekala Sayın Savcı kendini anti demokratik yasaların bir bekçisi ve bu yasaların canı gönülden bir savunucu olarak görebilir, ki böyle bir görevi de vardır. Yalnız Sayın Savcıya sormak lazım, bir halkın varlığı, ülkesi, dili ve tarihinin sözde olup olmadığı onun hangi yargı yetkisine giriyor?

Dikkat edin, Sayın Savcı hazırladığı iddianamede, “kürt”, “kürtçe” “kürdistan” gibi kelimeleri küçük “k”yle yazıyor. Yani Sayın Savcı bunları özel isimden saymıyor. Ayrıca “kürt halkının geçmişten bugüne sözde tarihçesi” gibi bir ibare kullanıyor ve bütün Kürtler için büyük bir ulusal kahraman olan Mustafa Barzani’nin verdiği mücadeleye “sözde çalışmalar” diyor.

Konu, Kürdistan Demokrat Partisi Genel Başkanı Sayın Mesut Barzani’nin, yazdığı “Barzani ve Kürdistan Özgürlük Hareketi” kitabının yayıncısı, çevirmeni ve nihayetinde kitabı basan matbaanın sahibi hakkında açılan ceza davasıdır.

Sayın Savcı, anti demokratik, ırkçı, faşizan yasalara dayanarak, her türden kitap, gazete, dergi ve yayın hakkında dava açabilir, ceza talebinde bulunabilir. Bunu da kendi ülkesinin şanına yakıştırabilir. Ancak her şeyin bir adabının olduğunu bilmek, herkesten önce Sayın Savcının kendisine düşmektedir.

Serbestî

Duyduk Duymadık Demeyin: Bu Bir Skandaldır!

Son bir ayda hakkımda iki dava birden açıldı: Davalardan biri 13 yıl önce yazdığım bir kitap için, diğeri 10 yıl önce yazdığım bir makaleden.. Paradigmanın İflası Nisan 1991 de ilk defa yayınlandıktan 15 gün sonra dava açıldı. Bu kitaptan 20 ay hapis 42 milyon TL para cezasına çarptırıldım. Para cezası ödendi. Hapis cezasını Haymana Cezaevinde yatarak 'çektim'. 13 yıl önce yayınlanan Paradigmanın İflası bu güne kadar (korsan baskılar hariç) sekiz baskı yaptı. Aradaki 6 baskıya dava açılmadı...

Fakat hepsi bu kadar değil. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu cezadan dolayı Türk hükümetini mahkum etti. Cezalandırmanın ifade özgürlüğünün ihlali olduğuna kadar verdi. Bu karar mahkûmiyeti tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırdığı halde, kitabın aynı bölümünden ve aynı gerekçeyle Terörle Mücadele Kanunu'nun aynı maddesi (8/1) gereğince yeniden dava açıldı.

Laiklik üzerine yazdığım, Sivas katliamını konu alan ve dava konusu yapılan makalenin yazılış tarihi de 12 Temmuz 1993'tür. Bu yazı günlük bir gazetede yayımlandıktan dört yıl sonra Akıntıya Karşı Yazılar başlığını taşıyan kitapta ikinci defa yayınlandı. 2003 Ocağında yayınlanan üçüncü baskıya dava açıldı (TCK 159/1).

Bir kitap yazmak neden bir 'terör eylemi' sayılıyor? Kavramların bir içeriği olması gerekmiyor mu? Bu dünyada yazı yazmak kadar terör eyleminden uzak bir insan faaliyeti mümkün müdür? Devletin istemediği bir şey söylediğinizde, resmi ideolojinin tabu saydığı, tartışılmasını yasakladığı bir konuda fikir beyan ettiğinizde, bunun bir terör

eylemi sayılıp, Terörle Mücadele Kanununa göre cezalandırılması saçma, mantıksız ve hak ve hukuk kavramlarının inkarı değil mi? Düşünce yasağına itibar eden, böylesi bir haysiyetsizliği içine sindirebilen biri hâlâ aydın sayılacak mıdır? Bir yazı neden devletin manevi şahsiyetine hakeret sayılıyor. Devletin manevi şahsiyetinin olmayacağını anlı-şanlı hukuk profesörleri, yüksek yargının 'saygın üyeleri' bilmiyorlar mı? Laiklik üzerine yazdığım yazıda işkence mahkûm ediliyor. Neden işkence yapanlar değil de işkenceye karşı çıkan cezalandırılıyor? Eğer maneviyat insana özgü bir şeyse ve devletin manevi şahsiyeti diye birşey de olamayacağına göre bununla yapılmak istenen nedir? Bu işkencecileri korumak için olmayan 'maneviyatın' bahane edilmesi değil midir?

Bütün bunlarda mantık, hak, hukuk, adalet nerede? Onca hukuk adamı-kadını neden bu kepezeliğe ses çıkarmaz, bu durumu veri alıp sessiz ve tepkisiz kalır? Koskoca barolar neredesiniz? Bu dünya'da meslek etiği (deontoloji profesyonel) denilen birşey yok mu? Öyleyse sizin hukuk dediğiniz nedir? Elbet

bir gün gelecek her şey yerli yerine oturacak ve o zaman kimse hukukun katlinin hukuk olduğu yalanına artık itibar etmeyecek...

Bir yazı yazıyorsunuz aradan 10 yıl geçiyor ve yazı bu zaman zarfında defalarca basılıyor. Bir de bakıyorsunuz on yıl sonra dava açılmış. Bir üst mahkeme verilen bir cezayı tüm unsurlarıyla ortadan kaldırmış, sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden dava açılıyor... Bundan büyük aymazlık, keyfîlik, tutarsızlık, ölçsüzlük olabilir mi? Burada oluyor... Burası skandalların harman olduğu bir ülkedir. Kimse durun yanlış yapıyorsunuz, ayıp ediyorsunuz, 'bu bir skandaldır' demiyor... Örnek mi istersiniz... İki-üç yıl kadar önce bir gazete benimle bir söyleşi yapmıştı. Sorulan sorulardan biri de 'sivil toplum örgütleriyle' ilgiliydi. Sivil toplum söyleminin neden bu aşamada gündeme geldiğini anlattıktan sonra, söz konusu örgütlerin neoliberal küreselleşmecî güç odakları tarafından "araştırılmak" istendiğini, dolayısıyla da bu örgütlerin depolitizasyonun, apolitizasyonun aracı haline getirilmek istendiğini ifade etmiştim. Apolitizasyon'da "Apo" geçiyor diye Adana DGM hakkımda dava açtı... Daha başka örnekler de vermeme ister miydiniz?

Yıllardır düşüncenin suç olmaktan çıkarılacağı söyleniyor. Ama insanlar düşüncenin ancak ifade edildiğinde düşünce olduğunu pek bilmiyor. Düşünce ancak ifade edildiğinde düşüncedir. Çocuğun doğduğunda çocuk sayılması gibi... Demokratikleşme deniyor, yasalar değiştiriliyor, "uyum yasalarından", "uyum paketlerinden" söz ediliyor... Değişen birşey yok. Değişen birşey yok, zira haklara, özgürlüklere, demokrasiye asıl ihtiyacı olanlar bir türlü sahneye çıkmıyor... O zaman bütün bu kavramlar, hakları, özgürlükleri, demokrasiyi engellemekte çıkarı olan egemenlerin, özgürlük ve demokrasi düşmanlarının elinde bir manipülasyon aracına dönüşüyor...

Düşünceyi yasaklayan bir rejim kısa vadede 'durumu kurtarsa da' orta ve uzun vadede çürümekten ve yıkılmaktan kurtulamaz. Zira toplumsal dinamik eninde sonunda bağnaz yasal-kurusal-siyasal-ideolojik yasakçı çerçeveyi çatlatma, parçalama ve yıkma istidadına sahiptir. Hiçbir sosyal formasyon bu tarihsel gerçeklikten muaf değildir.

Düşünce özgürlüğü tüm özgürlüklerin anasıdır. Eğer düşünce (ifade) özgürlüğü yoksa, başka özgürlükler de gerçekleşemez. Dolayısıyla özgürlükler bir bütündür. Özgürlüklerin bazılarını karşı olmak, bazılarından yana olmak mümkün değildir.

Düşüncenin yasaklanması ya da aynı anlama gelmek üzere sansüre tâbi tutulması, dar anlamda bu yasağın ötesinde sonuçlar doğurur. Zira, sansür belirli bir eşikten sonra otosansürü beslemeye başlar. İnsanlar 'başlarına bir iş gelir' korkusuyla ve savunma "işgüdüleriyle" kendi kendilerini sansür etmeye başlarlar. Bu, sansürün içselleşmesidir. Sansürün içselleştiği, otosansürün yaygınlaştığı bir toplum artık bilimsel, estetik, entellektüel kısırlığa mahkum olmuş bir toplumdur. Böyle bir rejim, 'sorunları çözme yeteneği' dumura uğramış bir rejimdir... Aynı bu gün Türkiye'de olduğu gibi...

Eğer siz, ait olduğunuz, üyesi olduğunuz bir toplumun veya topluluğun sorunları hakkında fikir beyan ettiğinizde cezalandırılıyorsanız, bu sizin henüz 'yurttaş' sayılmadığınız anlamına gelir...

Oysa, insanı insan yapan onun haysiyet bilincidir. Özgürlük mücadelesinden vazgeçmek haysiyetsizliğe razı olmaktır. Bu da insanlığınızın gerçekleşmemesi, ya da "eksik insan" olmaktır.

Haklar, özgürlükler ve demokrasi 'verilen' değil, 'kazanılan' şeylerdir. Kazanmak da mücadele etmeden, bedel ödemedenden mümkün değildir.

Özgürlük mücadelesinin ilginç bir vechesi de, mutlaka kazanılan bir mücadele olması, kaybetmenin asla söz konusu olmamasıdır. Adımınızı attığınızda özgürleşmeye başlıyorsunuz ve bu sürüp gider...

Rosa Luxemburg'un dediği gibi, "özgürlük başkasının özgürlüğüdür." Eğer başkaları özgür değilse siz de özgür değilsinizdir.

Velhasıl, burada söz konusu olan senin özgürlüğün, senin haysiyetin, senin insanlığındır.

Skandal, "utanılacak şey" (utanca) demektir. Bu utanca ortak olma....

Doç. Dr. Fikret Başkaya

5 Mayıs 2003

Uluslararası Kriz Grubu Ortadoğu Raporunun B Bölümü

Irak Savaşı: Kürtler İçin Sırada Ne Var? Federalizm

Kürtlerin de genel olarak kabul ettikleri gibi, devletleşme ulaşılabilir bir hedef olmasa bile, Kürtler kendi geleceklerinin Irak'ın geleceği ile yakından bağlantılı olacağını bilincindedir. Geçmişteki deneyimler dikkate alındığında, bu bağlantının Kürtler açısından anlamlı olmasının tek yolu, Kürtlerin de Bağdat'taki merkezi hükümette ciddi bir ağırlığa sahip olmalarıdır. KYB'den Berham Salih'in de belirttiği gibi; "Bir Irak vatandaşı olarak ve Irak'ın Kürt bir vatandaşı olarak, ben de diğer Irak vatandaşlarıyla birlikte böyle bir hükümete katılma ve kaynakların eşit biçimde dağıtılmasını güvence altına alma hakkına sahibim." Aynı zamanda, Kürtler siyasal ve ekonomik güçleri, 1970 Özerklik Anlaşması ile kendilerine verilen (ama hiçbir zaman hayata geçmeyen) nominal haklardan çok daha fazlasını, federal bir Kürt bölgesinin merkezine çekmek isteyeceklerdir.

Kürtler kuzey Irak'ta öz-yönetimle yönetilen bir oluşum olarak ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra, Saddam sonrası Irak'ta, 1970 Özerklik Anlaşması ile verilenleri kat be kat aşacak bir güce sahip olmalarına imkân veren federal bir devletin parçası olmalarını resmen ilan ettiler. Kürtler, Kürt-olmayan Irak muhalefet gruplarıyla, özellikle de federalizmi Kürt sorununun çözümü olarak kabul edene Ahmet Çelebi liderliğindeki Irak Ulusal Kongresiyle ilişkilerini sürdürdükçe bu istem Kürt partilerinin siyasal programlarının standart ilkelerinden biri haline geldi. KDP denetimindeki Kürdistan Bölgesel Hükümeti'nin resmi görüşü şudur; "federalizm Irak için en uygun yönetim sistemidir çünkü federalizm Irak toplumunun çoğulcu yapısına uygundur ve Irak'taki Kürt sorununun çözümü için de uygun bir zemin sağlamaktadır. Federalizm, tek bir Irak devleti çerçevesi içinde ve bu devletin birliğini bozmadan, Kürt halkının kendi meşru ulusal haklarını elde etmesine ve Kürdistan bölgesi içinde iç bağımsızlığa sahip olmasına imkân vermektedir."

Böyle bir devlet, diye savunuyor Kürtler, ancak demokratik bir devlet olabilir: "Federalizm ve demokrasi," diye vurguluyor Kürdistan Bölgesel Hükümetinin Irak anayasası taslağı, "birbirinden ayrılamaz kavramlardır çünkü federalizm, herhangi bir diktatoryal, otoriter sistemin gölgesinde büyüüp gelişemez." Gelecekteki Irak devleti için bir model olarak 1991 sonrası Kürt deneyinin önemine işaret eden KYB'li Berhem Salih daha da ileri gidiyor. "Irak'ın geri kalan kısmı," diyordu Salih ICG'ye, "kaynayan bir kazan gibi. Biz burada önemli şeylere sahibiz: Bizde demokrasi ve hukukun üstünlüğü var. Bunu Irak'ın geri kalan kısmına da yaymayı umut ediyoruz."

Kürtlere göre (Ağustos 2002'de açık seçik bir şekilde ifade etmeye başladıkları anayasa taslaklarına göre) federal bir Kürt bölgesi, Kürtlerin çoğunluğu teşkil ettikleri alanları kapsayacaktır ve bu yüzden şu anda Kürt Özerk Bölgesi'ne bağlı olmayan birkaç valiliğe ait bölgelerden de oluşacak ve başkenti Kerkük şehri olacaktır. Arap nüfusun çoğunluğu oluşturduğu Irak'ın geri kalan kısmı da ülkenin diğer federal böl-

Ne var ki, Türkiye'den bağımsız politikalar yürüten Irak Türkmen partileri, federalizm düşüncesini tamamen benimzediklerini söylü-

gesini oluşturacaktır. Hayati kaynaklar ve kendi bölgelerindeki güç mekanizmaları üzerindeki denetim sahibi olmak Kürtlerin tarihlerinde ilk defa, korunaklılığa, hukuki bir yönetime ve gelip giden Irak rejimlerinin yönetimi altında voksun kaldıkları ekonomik refaha kavuşmalarını sağlayacaktır. Benzer şekilde, Kürtlerin merkezi hükümetin çeşitli kademelerinde genişçe yer almaları, geçmişe oranla, malların ve hizmetlerin daha eşit bir şekilde dağıtılmasını güvence altına alacak, Irak devleti ulusal sınırların savunulmasından, ekonomik planlamadan ve dış politikanın yürütülmesinden sorumlu olacak. Kerkük petrol yataklarından elde edilen gelir, diyor Kürtler, "bölge nüfusunun Irak'ın toplam nüfusuyla ilişkisi" baz alınarak eşit şekilde dağıtılmak üzere Irak devletine devredilecektir."

Kürtler federalizmi kendi çıkmazlarının en uygun çözümü olarak görmemekle birlikte, Saddam sonrası bir Irak'ta bu seçenek bile halk desteğini kazanmayabilir. Göstergeler, Irak'ın federe bir devlete dönüşmesi düşüncesinin Arapların tümünde hayranlık uyandırmadığını gösteriyor. En azından, Irak içinde sahip olduğu desteği ölçmenin zor olduğu Irak İslam Devrimi Yüksek Konseyi (İİDYK) adlı sürgündeki bir grup bir ara federal bir Irak düşüncesinden "ölü doğmuş bebek" olarak söz etti. Ne var ki, Aralık 2002'de Londra'da bir araya gelen (İİDYK'nin de aralarında bulunduğu) muhalefet grupları federalizmin üniter bir Irak içinde "Kürt sorununa bir çözüm zemini olarak... Irak yönetimi için uygun bir formülü temsil ettiğini" ilan etti.

Üzerinde konuşulan Kürt federe bölgesi içindeki Türkmen azınlığın temsilcileri kendi tercihleri konusunda çelişkili mesajlar veriyorlar. Türkiye-yanlısı Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kürt tarzı federalizme karşı çıkararak, "gelecekte haklarımızın güvence altına alınabilmesi için yabancı güçlere ihtiyaç vardır. [Bas rejiminin devrilmesinden sonra] en azından 10 yılına, belki de BM yönetiminde uluslararası garantiye ihtiyacımız var" diye ilan etti. Ne var ki, Türkiye'den bağımsız politikalar yürüten Irak Türkmen partileri, federalizm düşüncesini tamamen benimzediklerini söylüyor. Erbil'deki Irak Türkmen Kardeş-

lik Derneği'nden Nafi Kasap şöyle diyor; "Eğer bir oylama yapılırsa, Türkmenlerin yüzde 99'u federalizme evet diyecektir. Biz bu yüzden Irak Kürdistanı'nın federal statüsüne saygı duyuyoruz.

lik Derneği'nden Nafi Kasap şöyle diyor; "Eğer bir oylama yapılırsa, Türkmenlerin yüzde 99'u federalizme evet diyecektir. Biz bu yüzden Irak Kürdista-

nı'nın federal statüsüne saygı duyuyoruz.

Öte yandan, federalizm tartışmasında su yüzüne çıkan ilk şey, federalizmin, konuya bakan kişi için ne tür bir anlam ifade ettiğidir. Kürtler federalizmi, Kürtlerin şu anda çoğunluğu oluşturduğu bölgeleri kapsayan etnik temele dayalı bir düzenleme aracılığıyla Arap hakimiyetine karşı kendi azınlık haklarını korumanın bir aracı olarak görüyor. Federalizmi destekleyen Araplar federalizmi, merkezi hükümete karşı bireysel haklarını korumanın bir yolu olarak görüyor ve (henüz tanımlanmamış) coğrafi/teritoryal sınırlar çerçevesinde bir dağılım ve düzenleme yapılması üzerinde ısrar ediyor; böyle bir düzenleme muhtemelen mevcut on sekiz ili kapsayacak, bu il valiliklerine daha geniş yetkiler verilecek ve burada hiçbir etnik grup öncelikli bir hakimiyete sahip olmayacaktır.

Ne var ki, Irak'ın ihtiyacı olan federalizm tarzı üzerinde bir kamplaşmaya gitmeye gerek yok, zira federalizm tartışması, gelecekteki yönetim biçimi ne olursa olsun, iktidarın ve kaynakların kontrolü ve dağılımı gibi daha önemli bir tartışmayı temsil etmektedir. Bu yüzden Kürtler tartışmanın odak noktasını, kendi oluşumlarının isimlendirilmesi ve tanımlanması olmaktan çıkarıp, Irak devletinin, geçmişin kabul edilemez düzenlemelerine tekrar dönülmemesi için, ne tür unsurlar içermesi gerektiği türünden daha köklü sorunlara kaydırırlarsa iyi ederler.

Saddam sonrası Irak'ta federal veya başka bir sistem için henüz geniş bir uluslararası destek sağlanmış değil. Başkan George Bush'un genel federalizm düşüncesini desteklediği anlaşılıyor ancak ABD yetkilileri şu ana kadar bunu açık seçik bir şekilde dile getirmediler. Bir gözlemcinin de belirttiği gibi; "Amerikalı ve Avrupalı -aynı zamanda Iraklı ve Türkiyeli- politika yapımcıları için kilit sorunlardan biri, federalizmin, Irak'ın hala çözülmemiş Kürt sorunu için hayata geçebilecek tek çözüm olup olmadığı sorunudur. İkinci bir sorun ise federalizmin nasıl yapılandırılacağıdır. Ve üçüncü sorun ise,

federalizmin, çoğulcu bir toplumun yönetimindeki örgütleyici bir yapı olarak, rejim değişikliğinden sonra Irak'ta istikrarı sağlayacak en iyi yöntem olup olmadığı sorudur; çünkü bu istikrar, demokrasi-

nin, insan haklarının ve aktif bir sivil toplumun gelişimi için zorunlu bir ihtiyaçtır.

Uluslararası Kriz Grubu Ortadoğu Raporu

No. 10, 19 Mart 2003

Uluslararası Kriz Grubu Hakkında Bilgi

Uluslararası Kriz Grubu (ICG-UKG) bağımsız, kâr amacı gütmeyen, beş kıtada 90'ı aşkın çalışanı bulunan, ölümcül çatışmaları önlemek ve çözmek üzere alan çalışmasını ve üst-düzyer tavsiyeleri esas alan çok uluslu bir örgüttür.

UKG yaklaşımları alan araştırmasına dayanır. Şiddet içeren çatışmaların patlak verme, tırmanma ya da yeniden başlama riski bulunan ülkelere veya bu ülkelerin yakınına siyasal analiz timleri yerleştirilmiştir. Alandan elde edilen bilgi ve değerlendirmeleri esas alan UKG, kilit noktalardaki uluslar arası karar vericilere yönelik olarak düzenli analitik raporlar yayınlar.

UKG'nin uluslararası karargâhı Brüksel'dedir, Washington DC, New York ve Paris'te tavsiye büroları, Londra'da da bir medya ile ilişkiler bürosu bulunmaktadır. Örgüt şu anda on bir adet alan ofisini işletmekte (Amman, Belgrat, Bogota, İslamabad, Ca-karta, Nairobi, Osh, Priştine, Sarayevo, Sierra Leone ve Skopje); örgütün analistleri dört kıtada, çeşitli

krizlerden etkilenen 30'aşkın ülke ve bölgede çalışmalar yürütmektedir.

UKG mali kaynaklarını hükümetler, yardım kuruluşları, şirketler ve bireysel donörler oluşturmaktadır. Şu anda aşağıdaki hükümetlerden finansman alınmaktadır: Avustralya, Avusturya, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, Noevey, İsveç, İsviçre, Çin Cumhuriyeti (Tayvan), Türkiye, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri.

UKG Yönetim Kurulu üyelerinden bazıları şunlardır: **Martti Ahtisaari**, Başkan (Finlandiya Eski devlet Başkanı), **Morton Abramowitz** (Eski ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Türkiye Büyükelçisi), **Oscar Aria Sanchez**, (Kostarika Eski devlet Başkanı; 1987 Nobel Barış Ödülü Sahibi) **Zbigniew Brzezinski** (ABD Başkanı Eski Ulusal Güvenlik Danışmanı), **Fidel V. Ramos**, (Eski Filipinler Devlet Başkanı), **George Soros**, Açık Toplum Enstitüsü Başkanı.

“Kürt Sorunu” İçin Çözüm

Carole A. O’Leary* Trajik bir ironi olarak adlandırabileceğimiz bir olayda, Kürt lider rahmetli Melle Mustafa Barzani’nin oğullarından Wecih Barzani, 6 Nisan günü kuzey Irak’ta açılan bir dost ateşi esnasında ağır yaralandı. Bu trajik bir olaydır çünkü, tam da Wecih Barzani ve onun emrindeki Kürt peşmergeler –“ölümle karşı karşıya olanlar”- saldırıdan birkaç dakika önce ABD özel kuvvetlerine Irak hedefleri hakkında bilgi veriyorlarken, İran ve Türkiye dışişleri bakanları, Wecih Barzani’nin halkına, yani büyük acılar çekmiş Irak Kürtlerine karşı yeni komplolar tezgahlamak üzere Ankara’da toplantı halindeydi.

Wecih Barzani ve binlerce Irak Kürdü, Amerikan güçlerinin Irak’ı özgürleştirmelerine yardım etmek için yaşamlarını açıkça tehlikeye attı. Onlar bunu yaparken, Başkan Bush’un, Irak halkını özgürleştirmek ve Saddam rejiminin küllerinden federal, çoğulcu ve demokratik bir yönetim sisteminin doğmasını güvence altına almak üzere verdiği sözde duracağına inanıyorlar.

Başkan Bush’un da isabetli bir şekilde kabul ettiği üzere, Irak’taki rejim değişikliği diktatörlüğün ve saldırganlığın sona ermesini güvenceye almıyor; rejim değişikliği Saddam Hüseyin sonrası Irak’ın kendi vatandaşları ve komşularıyla barış içinde yaşamasını garanti etmiyor. Irak’ta barışçıl geçiş için ortaya atılan her türlü yol haritası, Irak toplumunun çok etnikli, çok dinli yapısını dikkate almalıdır. Iraklılar ve onların Amerikalı ortakları Irak’ın özgürleşmesi sürecinde kendilerini köklerini çoğulculuktan alan bir yönetim sistemi kurmaya vakfetmelidir.

1921 Yılında Irak’ta kurulan İngiliz Mandasından bu yana, Arap Sunni toplum –ülkenin

toplam nüfusunun yüzde 15’i ile yüzde 17’si arası- Kürtlerin Sunni Araplardan sayıca üstün olduğu, Şiilerin en büyük toplumsal grubu oluşturduğu çok etnikli, çok dinli bir toplumu demir yumrukla yönetmiştir. Dış politika alanındaki kaygıları bakımından çok az ortaklığa sahip olan Türkiye ve İran, kendilerinin ortak “Kürt sorunu” olarak algıladıkları karşılıklı saplantıları söz konusu olduğunda, mutlak bir görüş birliği içinde oluyorlar. Neden? Kendi Kürt toplumlarına tam siyasal ve kültürel haklarını henüz vermemiş olan Türkler ve İranlılar, kuzey Irak’taki özerk Kürt bölgesinde filizlenen demokrasi ve öz-yönetim alanındaki on yıllık Kürt deneyiminin, Bağdat’taki yeni bir merkezi hükümetle yapılacak federal bir düzenleme aracılığıyla kurumlaşmasından korkuyor.

Kürtlerin, uluslar arası planda kabul gören self-determinasyon haklarını Bağdat ile yapılacak federal bir düzenleme aracılığıyla ifade ettikleri yeni bir Irak, kendi ulusal kimlik vizyonları yurttaşlık, çoğulculuk ya da ortak değerler konseptine değil, dışlayıcılığa dayanan

* Amerikan Üniversitesi Ulusal Hizmetler Fakültesinde yardımcı araştırma profesörü

Demokrasi alanındaki Kürt deneyi geçiş aşamasında Irak'ın geri

kalan kısmı için de bir model teşkil edebilir. Bunun da ötesinde, bu

Türkiye ve İran gibi devlet-
ler için ölümcül bir tehdit
anlamına gelmektedir.

İran'da Rıza Pehlevi ve
onun oğlu Muhammed Rıza
Pehlevi ve Türkiye'de

Mustafa Kemal Atatürk –“resmi milliyetçilik- olarak bilinen- Avrupa milliyetçiliğinin eski türlerinden birini benimsemişti; bu milliyetçilik türünde, ulusal kimlik etno-linguistik faktörler üzerine inşa ediliyordu –yani birinde Fars dili ve kültürü, ötekinde ise Türk dili ve kültürü üzerine. Homojen bir toplumda ulusal kimliği böyle bir temel üzerine kurmak bir şeydir –bunu heterojen bir gerçekliğe empoze etmek ise bambaşka bir şey. Bunun bir sonucu olarak, 1990'lı yıllar gibi yakın bir dönemde, Washington'daki Türk diplomatları, Türkiye'deki büyük Kürt toplumundan hala “dağ Türkleri” olarak bahsedebiliyordu.

Buradaki kilit sorun Ortadoğu'da istikrarı sağlamak için, ABD'nin dost otokratik devletlere verdiği desteğe dayandırılarak uygulanan mevcut modelin, Bush Yönetiminin, federal, çoğulcu ve demokratik bir Irak inşa etme şiarından uzaklaşmasına yol açmayacağıdır. Bunun geçmişte bir örneği var. 1991 yılında, birinci Bush Yönetimi, bölgedeki kilit ABD müttefiklerinin, yani Türkiye ve petrol üreten Arap devletlerinin istikrarı bağlamındaki kaygılar nedeniyle stratejik bir karar alarak Irak ayaklanmasını desteklemedi. Saddam'ın güvenlik aygıtı, kuzeyde Kürtler tarafından, güneyde ise Şiiler tarafından başlatılan ayaklanmayı acımasızca bastırırken, Irak'taki ABD askerleri olup biteni seyretmekle yetindi. 1991 Yılındaki birinci Bush yönetimi tarafından benimsenen istikrar modelinin tersine, gerçek istikrar, tüm etnik ve dinsel cemaatlerin siyasal ve kültürel hakları da dahil olmak üzere, bir toplumun temel insani ihtiyaçlarının karşılanmasından doğar.

Rejim değişikliği Irak'ta çoğulcu bir demokrasiye geçiş için kapıyı aralayabilmekle beraber, geçiş süreci, eğer yerli bir süreçse –yani Iraklıların geniş bir yelpazesinin siyasal sürece etkin bir şekilde katılımına dayalı bir süreçse, ancak uzun vadede başarıya ulaşacaktır. Özgürleştirilmiş 20 milyon Iraklı adına henüz hiç kimse konuşamazken, Kürt özerk bölgesin-

deneyimden öğrenilmesi gereken önemli dersler var. Türkiye ve İran'ın 1990'lı yılların ortalarında Kürtler arasında iç savaş çıkmasında oynadıkları kritik rol, hem Amerikan politika yapıcılarının hem de Iraklılar tarafından yeni bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

deki 4 milyon Iraklı on yıldan beridir kendi görüşlerini serbestçe ifade etmektedir. Kürt özerk bölgesindeki Kürtlerin büyük bir çoğunluğu demokratik ve fe-

deral bir Irak'ı desteklemekte şimdilerde kendi bölgesel parlamentolarında yeni bir Irak anayasasının ince ayrıntılarını görüşmektedir. Benzer şekilde, 1992 yılından beri, -Irak Ulusal Kongresi de dahil olmak üzere- sürgündeki Irak muhalefeti tutarlı bir şekilde demokratik ve federal bir Irak formülünü desteklemektedir; üstelik de Irak muhalefeti Kürtlerin ve Şiilerin masada yer almaları gerektiğini ve çoğulcu bir toplumda yönetimin en iyi çerçevesinin federalizm olduğunu kabul etmektedir.

1991 Yılında Kürt kurtarılmış bölgesinin kurulması ve uçuşa yasak bölge uygulamasına başlanması, Kürdistan bölgesel hükümetinin ve bu korunaklı bölgede yaşayan milyonlarca Iraklı'nın çabaları sayesinde, demokratikleşme ve sivil toplum kurumlarının kök salmaya başladığı benzersiz bir durum yarattı. Demokrasi alanındaki Kürt deneyi geçiş aşamasında Irak'ın geri kalan kısmı için de bir model teşkil edebilir. Bunun da ötesinde, bu deneyimden öğrenilmesi gereken önemli dersler var. Türkiye ve İran'ın 1990'lı yılların ortalarında Kürtler arasında iç savaş çıkmasında oynadıkları kritik rol, hem Amerikan politika yapıcılarının hem de Iraklılar tarafından yeni bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Benzer şekilde, aşağıdan gelen baskının –yani sıradan vatandaşların rolünün- Kürt liderleri arasında, günümüzde söz konusu kurtarılmış bölgede var olan iktidar paylaşımı düzenlemesiyle noktalanmış görüşme ve uzlaşma sürecini nasıl etkilediği konusunda da öğrenilmesi gereken dersler var.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Avrupa'nın ve bölge devletlerinin, rejimin Irak halkına karşı işlediği suçların tarihi ile yüzleşmekte başarısız kaldığı dik-kate alındığında, Saddam Hüseyin sonrası çoğulcu, demokratik ve federal bir Irak Amerika Birleşik Devletleri için açık seçik ahlaki bir zorunluluktur.

Washington Times

7 Mayıs 2003

İngilizce'den çeviren: Cemal Atilla

Irak'ın Bütünlüğü Korunmalı mıdır?

Ralph Peters*

Geleneksel akıl Irak'ın bütün olarak kalmasını gerektirir. Washington bu yaklaşımı benimliyor. Bush yönetimi, Irak'ın parçalanmasına izin vermeyeceği konusunda ısrar ediyor. Peki ama, ya bazı Iraklılar, kendi ailelerini boğazlamış olan diğer Iraklılardan ayrı yaşamak isterlerse ne olacak?

Elbette, Irak'ın mevcut sınırları içinde mutlu bir şekilde bütün olarak kalabilmesi durumunda, bizim bölgeyi ıslah etme çabalarımız daha pürüzsüz bir şekilde devam edecekti. En çok çaba harcamamız gereken husus, Irak'ın etnik ve dinsel grupları arasında işbirliğini kolaylaştırmak ve bu grupların korunmasını sağlamaktır. Ama aynı zamanda, eğer kontrol edemeyeceğimiz güçler tarafından elimizin kolumuzun bağlanmasını istemiyorsak, birçok şeyi daha baştan ve yaratıcı bir tarzda düşünmemiz gerekiyor.

Peki, bizim tüm azimli tavsiyelerimize rağmen, Irak halkı, tek ve birleşik bir devlet olarak kalması halinde ekonomik açıdan daha iyi ve daha güvenli olacağı argümanına karşı çıkarsa ne olur? Eğer Irak'ın geleceği için esas alınan model, İkinci Dünya Savaşından sonraki Japonya veya Almanya değil de, Soğuk Savaştan sonraki Yugoslavya olsaydı ne olurdu?

Yugoslavya'nın bize öğrettiği en önemli ders, baskıya maruz kalanların kendi bağımsızlıklarını ve kimliklerini yeniden elde etme arzusunun, asla, yoğunluğu ne olursa olsun, diplomatik baskı, yardımlardaki rüşvetler ve barış güçleri tarafından bastırılmayacağıdır. Böylesi grupları şirin çocuklar gibi birlikte oy-

namaya devam etmeye zorlamak, çatışmanın uzamasından ve daha fazla kan akıtılmasından başka bir işe yaramıyor.

Avrupa'nın örneğini izleyemeyecek ve desteklememiz gereken halk iradesine karşı çıkmayacak kadar aceleciyiz. Eğer Amerika Birleşik Devletleri self-determinasyonu savunmuyorsa, bunu kim savunacak?

Bu, Irak'ın Kürtler ya da Şiiler tarafından parçalanmasını teşvik edecek bir argüman değildir. Objektif olarak değerlendirildiğinde, üniter bir devlet olarak Irak'ın muazzam avantajları bulunmaktadır; oysa ortaya çıkacak mini devletlerin karşısına çıkacak pratik engeller, denize çıkışı olmayan kuzeydeki bir Kürdistan'dan tutun da güneydeki Şii dinsel tiranlığına dek uzanmaktadır.

Ne var ki, devletler ve uluslarla ilgili meselelerde akıl her zaman üstün gelmez. Bazen de duygular olaylara yön verir. Kosova, Makedonya ve Bosna hayatta kalabilmek için dış yardımlara, karaborsaya ve borca bağımlı olmaya devam ediyor. Bu üçlüden ikisi kanlı bir biçimde yeni ortaya çıkmış devletlerdi ve bunların tümü de sıkıntılıdır. Ancak halk iradesi gibi kaygıları olmayan diplomatlar tarafından kendilerine da-

* Ralph Peters emekli bir subaydır. "Beyond Terror Strategy in a Changing World" [Terörün Ötesinde: Değişen Bir Dünyada Strateji] kitabının yazarıdır.

Her şeyden önce, dünyanın saygısını kazanan Kürtleri desteklemeliyiz. Acımasız sınırlar tarafından bölünen ve uzun zaman bo-

yatılmış keyfi sınırlara katlanamayanlar için tüm bunlar hiçbir şey ifade etmiyor.

Bizler bir çözülme çağında, sınırları Birinci Dünya Savaşını benzersiz

bir beceriksizlikle sona erdiren Versailles konferansının ışığında keyfi olarak belirlenen yapay devletlerin dağılması çağında yaşıyoruz. Dünya neredeyse yüz yıldır, bütün sınırları kendi dışişleri bakanlarına uyacak şekilde yeniden çizen Avrupalı diplomatların aptallıklarının ve açgözlülüğünün faturasını ödüyor.

Bu mirası düşüncesizce kabul eden biz Amerikalılar, tüm halkları teker teker, kendi başlarına varlığını koruyacak bir devlet kuramayacaklarına, aklın yolunu görmeleri gerektiğine ikna edeceğimizi varsayıyoruz. Ayrıca bir arkadaşımızla aptalca bir aşk meselesi üzerine de konuşabiliriz. Koca koca halklar da, tıpkı bireyler gibi, zor yolu öğrenmelidir.

Bu kokuşmuş devletlerin yıkılmasından sonra, yeni özgürleşmiş bir çok halk kendi başına başarılı olmayacağını görecektir. Böylece bu halklar yeni, daha büyük oluşumları inşa etmeye başlayacaklardır. Ancak biz değişim sisteminde kısa devre yaratıp bu halkları, onlar duygusal yolu denemeden aklın yolunu görmeye zorlayamayız. İnsanların yapısı buna müsait değildir.

Iraklıların kendi devletini yeniden kurmalarına yardım ediyorken, ilgili tüm taraflara, bir arada kalmalarının avantajlarını gösterme anlamında hiçbir makul çabadan geri durmamalıyız. Ancak onlara kabadayılık yapmaktan; ve de kendimiz aptallık yapmaktan geri durmalıyız.

Hatta, demokratik, hukukun üstün olduğu bir Irak'ı hedeflememize rağmen, eğer tarihin gerilla güçleri tarafından pataklanmak istemiyorsak, başka seçenekleri de değerlendirmeliyiz.

Iraklı Kürtler, Şiiler ve diğer irili ufaklı azınlıklar, ülkenin orta kesimlerindeki Sunni Araplar'ın yönetimi altında uzunca bir zaman acı çekmiştir. Amerikan askerlerinin Irak'a gelişine gösterilen ve geniş bir çeşitlilik içeren tepkilere hep birlikte şahit olduk. Kürtler bizi çikçeklerle karşıladı. Bazı Şiiler sevindiler ve alkışladılar, ama diğerleri –özellikle de İran'ın etkisi altında olanlar– çok daha suskun, hatta düşmanca davrandılar. Ülkenin

merkezindeki Sunni Araplar Saddam Hüseyin'in en ateşli taraftarlarıydı, ki onların da pek çoğu eski rejim altında ezilmişlerdi.

Irak'taki tüm halkların

kendilerini yeni bir gerçekliğe uydurmaları gerekmektedir. Ancak Washington'ın da kendi yeni gerçekliklerine alışması gerekebilir. Böylesine köklü değişiklikler yarattıktan sonra, başka hiçbir şeyin değişmemesi konusunda kategorik olarak ısrar etmemeyi göze almalıyız.

Her şeyden önce, dünyanın saygısını kazanan Kürtleri desteklemeliyiz. Acımasız sınırlar tarafından bölünen ve uzun zaman boyunca büyük acılar çekmiş olan Kürt halkı, reel politikanın stratejik dayatmaları dikkate alındığında, çözümsüz bir handicap gibi görünüyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'de üslere ihtiyacı vardı ve Ankara bir Kürt devletini onaylamıyordu. Türkler, Araplar ve İranlılar hep birlikte Kürtlerin bölünmüş, yoksul ve güçsüz olarak kalmaları konusunda ısrar ediyorlardı.

Şimdi Türkiye bize ihanet etti, oysa Kürtler ABD ile omuz omuza savaştı. Irak'ın kuzeyinde on yıldır sürdürdükleri de facto bir özerklikle, Kürtler uygar, hukukun üstün olduğu bir devleti yönetebileceklerini kanıtladılar. Kuşkucular, dört bir yanı düşmanla çevrili “özgür bir Kürdistan”ın denize ulaşamayacağına işaret ediyor. Ancak Kürtlerin petrolü olacaktır ve petrol denize erişimi satın alabilir. Daha da önemlisi, İran'da bir rejim değişikliği yalnızca an meselesidir.

Irak'taki durum herhangi bir yorumda tanımlanabileceğinden çok daha karmaşıktır. Ancak birkaç şey açıktır. Amerika Birleşik Devletleri tarihi boyunca dünyanın en pozitif değiştirici gücü olmuştur. Şimdi ise, önleyemeyeceğimiz yeni değişimleri kendimiz biçimlendirmeye hazırlanmalıyız. Avrupa'nın anlamsız miraslarını savunma üzerinde değil, daha iyi bir geleceğin inşa edilmesi üzerinde yoğunlaşmalıyız.

Irak deneyinin sonunda, en önemli amacımız Versailles'in kalıntılarını korumak değil, tersine insanlığın özgürlüğünü ve güvenliğini teşvik etmektir –bu ister bir, ister birkaç Irak anlamına gelsin.

*Washington Post, 20 Nisan 2003
İngilizce'den çeviren: Cemal Atilla*

Kürdistan Demokrat Partisi Ankara Temsilcisi Sefin Dizayee ile
Röportaj

Kürtler Kendi Geleceğini Kurma Planlarını Hayata Geçiriyorlar

Serbestî: Kürtlerin kendi geleceklerine ilişkin karar verebilme imkanı açısından, bugünkü durum ile savaş öncesi durumu mukayese ettiğinizde iki durum arasında nasıl bir fark görüyorsunuz? Yani Kürtler açısından bu savaşla ne değişti?

Sefin Dizayee: Tabii, burada iki durum arasında büyük bir fark var: Savaştan önce, bir çok şey prensipteydi ve teorik olarak konuşuyorduk, yazılı olarak hazırlıklarımız vardı. Federasyon talebini Parlamentomuz, 1992'de karara bağladı. Birkaç ay öncesine kadar, bu teori düzeyinde bir talep, görüşülen konuşulan bir tartışma ve mücadele konusuydu. Yalnız bugünkü durum tamamıyla değişti. Artık söylediklerimizi, savunduklarımızı pratiğe geçirmenin ve fiili olarak yaşamının zamanıdır. Bunun için de hem Kürdistan'da hem Bağdat'ta somut adımlar attık. Birincisi; Irak aydın çevreleriyle, siyasi çevrelerle, aşiretlerle ve tek tek şahıslarla görüşerek -sadece yurt dışında olanlarla değil, Irak'ın içinde yaşayanlarla da görüşüyoruz - onları böyle bir sistemin her iki halkın yararına olacağı konusunda ikna etmeye çalışıyoruz. İkincisi; Musul ve Kerkük'te yapılan seçimler, hem Kürtler açısından hem bütün Irak'ta demokratik prensiplerin yerleştirilmesi açısından da çok olumlu

iki örnek oldu. Yani bu her iki ilde, asayişin sağlanması ve demokratik prensiplerin yerleştirilmesi konusunda Kürtlerin rolü, dünyanın gözleri önündedir. Bu her iki kentte belediye hizmetleri açısından da Kürtler büyük bir başarı gösterdiler.

Serbestî: 1975 Cezayir Antlaşması, sonuçlarıyla birlikte Kürtlerin belleğine derin bir iz bırakmış. Bu antlaşmayla Kürtler, tarihin en büyük ihanetlerinden birini yaşadılar. O nedenle bundan bir süre önce, Kürt dostu emekli general Jay Garner'in ani bir şekilde görevden alınıp onun yerine sivil yönetici Paul Bremer'in Irak'ın sorumlusu olarak atanmasına Kürtler biraz kuşkuyla baktılar. Çünkü Cezayir Antlaşmasının baş mirmarlarından biri o dönemin ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'di, Paul Bremer de yardımcısıydı galiba. Siz Paul Bremer'in atanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden Bremer, onun atanmasında Kürtlere bir mesaj var mıydı?

Sefin Dizayee: Kanaatime göre Garner'in yerine Bremer'in atanması, Kürtlerle ilgi veya Kürtlere bir mesaj vermek anlamında değildi. Bu, tamamıyla ABD yönetiminin kendi iç sorunları ve Pentagon ile Dışişleri Bakanlığı arasındaki farklı teknik yaklaşımlarıyla ilgili bir değişiklikti. Dolayısıyla Kürtlerle ilgili bir tarafını göre-

Ancak Irak'ın içindeki düzenlemeler nasıl oluyor, nasıl olacak? Bu

ayrıca, her gün üzerinde durulması gereken bir husustur. Örneğin

miyorum. Bence meseleye böyle de bakmamak lazım.

Serbestî: İngilizlerle Amerikalılar hala geçici bir hükümetin kurulmasına yanaşmıyorlar ve böyle bir hükümetin kurulup kurulmayacağı da zaman açısından belli değil. Bu, Kürtlerle müttefik güçler arasında nasıl bir sorun yaratıyor?

Sefin Dizayee: Irak gibi, nüfusu 24-25 milyon civarında bulunan ve bölgede büyük bir stratejik öneme sahip olan bir ülkenin hükümete kalması mümkün değil. Aradan iki ay zaman geçti; şimdiye kadar yönetim problemlerinin halledilmesi gerekiyordu. Tabi ilk başta bir çok yanlış yapıldı; müttefikler, memur ve devlet dairelerinde çalışanlara derhal görev vermeliydi. Elbette bakan yardımcılarının, genel müdürlerin ya da büyük bürokratların veya üst düzey Baasçıların ayırt edilmesi gerekiyordu. Ancak küçük memurlar görevlerine iade edilmeliydi. Çünkü Saddam döneminde, Baasçı olduğuna dair belge imzalamadan hiç kimse devlet dairelerinde işe alınmıyordu.

Tabi, Saddam rejiminin düşmesinden hemen sonra, geçici bir hükümetin kurulması konusu, daha operasyon öncesinden Irak Muhalefeti ile Müttefik güçlerin arasında konuşulan ve üzerinde anlaşmaya varılan bir konuydu. Bu geçici hükümet döneminde genel asayişin sağlanmasının yanı sıra, genel bir nüfus sayımı da yapılacaktı; sayımdan sonra genel bir seçim ve akabinde daimi hükümetin kurulması hedefleniyordu.

O sıralar, ABD ile İngiltere'nin Irak'ta işgalci olma gibi bir şey konuşulmuyordu. Daha sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine yaptıkları baş vuruyla işgalci güç iznini aldılar. Güvenlik Konseyinin bu kararına göre de, işgalci güç, işgal ettiği ülkenin idaresinden, emniyetinden, memur maaşlarının ödenmesinden ve o ülkenin bütün ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumludur.

Şimdi iki yol var: Haziran ayında bir Ulusal Konferansın düzenlenmesi gerekiyordu; ertelendi, olmadı. Muhtemelen, temmuzda olacak. Geçici bir hükümet mi veya geçici bir yönetim mi kurulacak? Bu Konferansın neticesinde, bu konuda kesin bir karar verilmelidir. Şimdi biz, geçici yönetim mi ya da geçici hükümet mi kurulacak konusunu tartışıyoruz. Yalnız gerçeği de söylemek gerekiyor; -ebette bazen in-

Garner, Kürdistan'a ilk geldiğinde, Kürdistan'ın bütün Irak için bir model olması gerektiğini söyledi. Garner, "Buradaki çalışmalarınız, oluşturduğunuz demokrasi, çektiğiniz zorluklar muhakkak çok ciddi bir şekilde göz önünde bulundurulmalı ve desteklenmesi gerekir" dedi.

sanlar olaylar öncesinden bazı senaryoları kendi kafasından yapıyor- Müttefik güçlerin Irak'a girmesiyle Irak'ta önemli bir radikalizm öne çıktı. Büyük bir ihtimalle bu radikalizm,

Müttefik güçlerin de gözünü korkuttu ve geçici bir hükümeti direkt ya da en direkt etkileyebileceğini düşünmüş olabilirler. Herhalde, Amerika ve İngiltere bunca yolu kat ederek Saddam'ı devirdikten sonra Irak'ı bazı radikal gruplara teslim etmek için gelmedi. O nedenle dikkatli hareket ediyorlar. Ancak başta da dediğim gibi muhakkak Irak'ın bağımsız egemenliği, hükümranlılığı sağlanmalıdır. Demokrasinin yerleşmesi konusunda Kürdistan'da oluşturduğumuz model, Irak'ın tümünde geliştirilmelidir.

Serbestî: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin ambargoyu kaldırmaya ilişkin aldığı kararda da ABD ve İngiltere'nin geçici hükümete danışarak petrol gelirlerini dağıtacağı şeklinde bir belirleme var. Yani bu karar, ABD ve İngiltere'ye büyük bir kolaylık sağladı. Yalnız Kürdistan'ın durumu hala belirsizliğini koruyor...

Sefin Dizayee: Tabi, ambargo kararı Saddam'ın 1990'da Kuveyt'i işgal etmesi nedeniyle Birleşmiş Milletler tarafından Irak devletine karşı alındı. Bu eski kararın ilgası için yeni Irak devletine ilişkin, yeni bir karar gerekiyordu. Ancak Irak'ın içindeki düzenlemeler nasıl oluyor, nasıl olacak? Bu ayrıca, her gün üzerinde durulması gereken bir husustur. Örneğin Garner, Kürdistan'a ilk geldiğinde, Kürdistan'ın bütün Irak için bir model olması gerektiğini söyledi. Garner, "Buradaki çalışmalarınız, oluşturduğunuz demokrasi, çektiğiniz zorluklar muhakkak çok ciddi bir şekilde göz önünde bulundurulmalı ve desteklenmesi gerekir" dedi.

Zaten biz de durumu böyle görüyoruz. Kürdistan'daki yönetim, Irak'ta Kürt halkının taleplerini garantileyen yeni bir Anayasaya ve buna bağlı olarak yeni bir demokratik federal Irak hükümeti oluşturulmasına kadar devam edecek.

Daha önemli diğer bir konu da, Kürdistan'ın idaresidir. Bu bağlamda, KDP ve YNK her iki hükümeti birleştirmeye çalışıyor, siyasi ve diplomasi alanında Kürt tarafının elinin daha güçlü olması için birlikte yoğun bir çaba sarf ediyorlar. Ayrıca Kürdistan'ın ke-

Kerkük ve Musul'un inşası Hewler'deki bu büronun hükümetimiz

ve ilgili bakanlığımızın koordinasyonu ile birlikte yapılacak. Şimdiye kadar bu işleri Birleşmiş Milletlere bağlı örgütler yapıyordu,

ndine has özelliklerini Müttefik güçler de görüyor. Hatta bir çok muhalefet toplantısında, Müttefik güçlerin yetkilileri şunu söylüyorlardı: "Kürdistan'ın coğrafi siyasi ve demografik özellikleri var. Peşmerge güçleri, Müttefik güçlerinin bir parçası olarak savaşa katıldılar."

Gerçekten de biz bu konuda çok ağır bir sorumluluk altına girdik, bizim için büyük bir kumardı. Saddam rejimi eğer kitle imha silahlarını kullanmış olsaydı herkesten önce Kürtlere karşı kullanırdı. Buna rağmen, biz baktık ki Müttefik güçler gerçekten bu meseleyi ciddi bir şekilde ele alıyorlar, biz de aynı ciddiyetle ve çok açık bir şekilde hareket ederek Müttefik güçlerin bir parçası olduk. Onlar da bu ciddiyetimizi gördüler. Hatta Britanya Başbakanı özel temsilcisi Sawars, geçenlerde Irak'tayken "Kürtlerin bugün kontrol ettiği bölgenin sınırlarını Saddam rejimi koymuştur, bu sınırlar doğru değil. Bu bölgenin genişletilmesi lazım" dedi.

Ama yine de bir çok şey var ki belki biz söyleyemiyoruz ya da onlar kendi kafalarındaki söylemiyorlar. Ancak peyderpey her bir şeyi takip etmemiz lazım.

Serbestî: Irak operasyonundan önce, ABD yetkilileri hep federal çözümden söz ediyorlardı. Ancak şimdi hep Irak'tan söz ediliyor, yani federal çözüm sanki pek gündeme gelmiyor gibi. Siz ne düşünüyorsunuz?

Sefin Dizayee: Operasyon öncesinde, rejimin değiştirilmesi için, federal sistem hep konuştuğumuz ve Amerika'yla mutabık olduğumuz bir husustu. Şimdi rejim değişti, ve artık bu sistemi, hayata geçirmenin zamanıdır. Tabi gerek Garner gerekse de daha sonra gelen Bremer de bu konuda şimdiye kadar bu federal sistem konusuna aykırı bir şey söylememişler. Yalnız daha sık dile getirdikleri şudur: "Irak halkları kendileri kendi gelecekleri hakkında karar vereceklerdir, Kürtlerin de kendi gelecekleri hakkında karar verme hakkı vardır. Ayrıca Federal sisteme ilişkin hazırlıklarımız yeni değil. 2002 Mart ayında federasyonun nasıl olacağı konusundaki düşüncelerimizi açıkladık, yayınladık. Hatta Avrupa ve diğer yerlerde akademik çevrelerde Federasyonun Kürtler için ve bütün Irak için nasıl işleyeceği üzerinde duruyorlar.

ancak bundan böyle söz konusu ofis ile ilgili bakanlıklarımız bu işleri onların elinden alacak; imarı, iskanı, ilacı, gıdası bütün gerekli ihtiyaçların karşılanması ve alt yapı çalışmaları, dediğim gibi ilgili bakanlıklarımızla koordinasyon içinde yapılacak.

Bu nedenle görüşmeler devam ediyor; önümüzdeki 3 ay hatta 6 aylık süreç, bizim için çok önemlidir. Bu süreçte Irak'ın durumu nasıl olacak, Irak'ta nasıl bir federal sistem kurulacak,

bu sistem ikili mi olacak ve nasıl işleyecek? Bu 6 aylık süreci, bütün bunlar tayin edecektir. Bu süreçte, başkalarının karışabileceği zayıflıkta ya da müttefik güçlere karşı olabilecek bir yapının oluşmaması için dikkat edilecek. Yoksa federal sistemle ilgili prensipte değişen bir şey yok.

Serbestî: Başka bir soru; Irak gibi Kürdistan da her yönüyle yeniden inşa edilecek. Bir bakıma Kürdistan ve Irak'ın tümü şantiye yeri olacak. Ayrıca kalkınma planları uygulanacak. Kürtler bu konuda ne kadar inisiyatif sahibi olabilirler, yani Kürdistan yönetimi kendi başına iş yapabilir mi iş sözleşmelerini imzalayabilir mi?

Sefin Dizayee: Tabi burada durum tamamıyla maddi imkanlara bağlıdır. Bilindiği 1992'den bu son sürece kadar, Kürdistan hükümetinin gelir kaynağı sınır ticaretinden alınan vergilerdi. Ancak o da şimdi kalkıyor. Kürdistan Hükümetinin bütçesi için şimdilik herhangi bir kaynak bulunmuyor. ORHA (Office of Reconstruction Humanitarian Aid - Yeniden Yapılandırma ve İnsani Yardım Merkezi) üç bölgede bulunuyor; kuzey, güney ve orta bölgede. Bu kuruluşun merkezi Kürdistan'da Hewler'de bulunuyor. Kerkük ve Musul'un inşası Hewler'deki bu büronun hükümetimiz ve ilgili bakanlığımızın koordinasyonu ile birlikte yapılacak. Şimdiye kadar bu işleri Birleşmiş Milletlere bağlı örgütler yapıyordu, ancak bundan böyle söz konusu ofis ile ilgili bakanlıklarımız bu işleri onların elinden alacak; imarı, iskanı, ilacı, gıdası bütün gerekli ihtiyaçların karşılanması ve alt yapı çalışmaları, dediğim gibi ilgili bakanlıklarımızla koordinasyon içinde yapılacak.

Şirketlerle sözleşme yapma konusuna gelince, elbette ki şirketlerle sözleşmeler yapılabilir ve yerel şirketlerin ihalelere katılması tercih edilir ki o durumda hem sermaye hem teknik yerinde kalır. Ancak yerel şirketlerin sermaye ve teknik imkanları zayıftır; yine de yabancı şirketlerle taşeronluk işlerine girebilirler, temsilcilik konusunda anlaşma yapabilirler, onlarla

Hem Süleymaniye'de hem Hewler'de Kürdistan silahlı güçleri kalacak. Şimdi KDP ile YNK arasında müşterek bir komisyon bulun-

sözleşme imzalayabilirler; bu yabancı şirketler Türkiye'den, İran'dan Suriye'den hatta Avrupa'dan da olabi-

lirler. Bir çok sağlam firma var onlara destek sunabiliriz, sağlam olduklarına dair onlara referans olabiliriz. Şimdi Kürdistan'da üç dört yerel firma 100 milyon 200 milyon Dolarlık işlerin ihalesini İngiliz, Amerikalı şirketler birlikte almışlar, hatta 680 milyon dolara kadar ihaleler de var bunları da yerel firmaların taşeronluğuyla, yabancı firmalar alabilir; hatta Türk firmaları da alabilir.

Serbestî: Kürdistan'da bir "millî" servetin oluşması, korunması konusunda bir planlamanız var mı? Çünkü yabancı sermaye herhangi bir yeri kalkındırdığı gibi batırabilir de.

Sefin Dizayee: Tabi Kürdistan'ın millî sermayesi -elbette Irakla birlikte- petroldür. Tabi bu petrol konusunun üzerinde büyük bir hassasiyetle duruyoruz. Bu çok önemli bir konudur. Sadece Kürdistan'da çıkan petroler değil, Basra'da ve Irak'ın diğer bölgelerinden de çıkan petrolden Kürdistan'ın kendi nüfus oranında payılması için epey mücadele verdik ve vermeye devam edeceğiz.

Ayrıca özel bütçeler,- Federal bir sistem kurulsa ya da kurulmasa- bölgelere göre bütçelerin oluşturulması şarttır.

Diğer bir konu daha var; Kürdistan İnsan Hakları Bakanlığı, Enfal kampanyasında, Halepçe katliamında ve diğer askeri operasyonlarda maddî ve manevî olarak zarar gören insanları kaydediyor, bunlara maddî ve manevî tazminat ödenmesi için çok yoğun bir çalışma başlatmış. Evet, giden canların yeri hiçbir maddî imkan dolduramaz ancak, bu insanların mutlaka muğduriyetlerinin giderilmesi gerekiyor.

Serbestî:Oil for food programı çerçevesinde, Kürdistan'a ayrılan paranın 4 milyar dolarlık bir kısmı hala Birleşmiş Milletlerin fonlarında bekliyor. Ancak Amerika şimdi bu parayı Irak Kalkındırma Fonu'na aktarmak istiyor. Oysa bu para, tamamıyla Kürtlerin hakkı. Çünkü Saddam geçmişte kentine ait bütün paraları alıp harcamış, ancak BM'nin bürokrasisinden dolayı sadece Kürtlerin payı kalmış ve ABD yine de bu parayı doğrudan Kürtlere vermek istemiyor. Bu konuda ne yapıyorsunuz?

yor. Bu komisyonun, hem Hewler ve Süleymaniye idarelerini birleştirmek için hem de her iki tarafın silahlı güçlerini tek bir çatı altında birleştirmek için çok ciddi bir çalışması var.

Sefin Dizayee: Bu konuda Amerika nezdinde teşebbüslerde bulunuyoruz.

Bu paranın doğrudan Kürdistan'daki projelere aktarılması gerekiyor. Bunun için hazır birkaç proje var. Ayrıca 5 yıldır Kürdistan'ın ihtiyacı olan paralar aktarılmamıştır. Şimdi söz konusu olan bu para, Irak Fonu'na aktarılırsa, ancak bunun çok cüzi bir miktarı Kürdistan'daki projelere aktarılabilir veya hiç aktarılmayabilir de. Onun için bu paranın doğrudan Kürdistan'ın ihtiyacı olan zaruri projelere aktarılması için uğraşıyoruz. Hazırladığımız projeler var ve bu paranın, bu projelere aktarılması için ORHA ile birlikte çalışıyoruz.

Serbestî: Son olarak askeri bir soru; Amerika Irak'ta bulunan herkesi silahsızlandırırken, Kürdistan silahlı güçlerinin kalacağı ve ağır silahlarla da donatılacağı yönünde ABD'li yetkililerin beyanları var. Bunun somut bir örneği; iki gün önce (29/5 2003) Zaho Askeri Akademisinin 6. Dönem mezunları nedeniyle düzenlediği törene Sayın Mesud Barzani'nin yanı sıra ABD'li askeri yetkiler de katıldılar. Bundan sonra Kürdistan Silahlı Güçlerinin statüsü ne olacak?

Sefin Dizayee: Hem Süleymaniye'de hem Hewler'de Kürdistan silahlı güçleri kalacak. Şimdi KDP ile YNK arasında müşterek bir komisyon bulunuyor. Bu komisyonun, hem Hewler ve Süleymaniye idarelerini birleştirmek için hem de her iki tarafın silahlı güçlerini tek bir çatı altında birleştirmek için çok ciddi bir çalışması var.

Bunun dışında da Kürdistan askeri, çalışmalarını muntazaman bir şekilde sürdürmektedir; bölgenin savunma ihtiyacı neyse onu karşılamaya çalışıyor. Bu bağlamda askeri eğitim çalışmaları, Askeri Akademilerin eğitimi devam edecektir. Ne zaman ki Irak'ta nizami bir ordu kurulursa Peşmerge ya da Kürdistan askeri gücü de, makul bir nispet ya da beli bir antlaşma çerçevesinde Irak müşterek ordusunun bir unsuru veya temel bir unsuru olacaktır. Yani bugünkü Peşmerge güçleri, Müttefik güçleriyle temel bir ittifak gücü olarak savaşa katıldılar ve Kürdistan'ın güvenliğini, hatta Irak'ın komşu ülkelerle olan sınır güvenliğini sağlıyorlar. Biz Peşmerge diyoruz, ama Peşmergenin yanı sıra Kürdistan'da bugün organize ve nizami bir güç bulunmaktadır. İşte bu nizami güç, müstakbel Irak ordusunun temeli olacaktır.

Kürdistan Demokrat Partisi Lideri Geleceğe Bakıyor

Kevin Dougherty*

Irak'a Özgürlük Operasyonu esnasındaki askeri operasyonlarda, Kürdistan Demokrat Partisi saflarında savaşan 30 peşmerge hayatını kaybetti. Kürdistan Demokrat Partisi başkanı Mesut Barzani'nin oğlu ve kardeşi de dahil olmak üzere, 121 peşmerge de yaralandı. 6 Nisan günü ABD güçleri tarafından açılan dost ateşinde 18 KDP peşmergesi öldü. Barzani'nin küçük kardeşi Wecih o gün başından ağır yaralandı, ancak şimdi yaraları iyileşiyor.

Kürdistan Demokrat Partisi başkanı Mesut Barzani kısa bir süre önce, görece güvenli olan kuzey Irak'tan ayrılıp kaotik ve karmakarışık Bağdat şehrine geldi.

Bir Iraklı'nın dediği gibi, "Özgürlük Savaşı" şehri harabeye dönüştürmesine rağmen, halk, Saddam Hüseyin'in gitmesiyle birlikte bir nebze nefes almış görünüyor.

Şehrin eski bölgelerindeki bir pankartta şunlar yazılı; "Havasız, susuz, elektriksiz ve güvenlikten yoksun olmamıza rağmen, Saddam döneminde olduğundan çok daha iyi durumdayız."

Bu ayın sonunda ya da gelecek ayın başında, Irak'ın önde gelen kimi yurttaşları, geçici bir hükümet kurmak amacıyla geçici bir ulusal meclis toplamayı umuyor. Bu geçici meclisin önemli katılımcılarından biri de 56 yaşındaki Mesut Barzani olacak.

Mesut Barzani, babası Mustafa Barzani'nin sürgünde yaşadığı kuzey İran'da doğdu. Babası 1979 yılında Washington yakınlarındaki bir hastanede hayata gözlerini yumduktan sonra KDP sancağını Mesut Barzani devraldı.

On iki yıl sonra, Kürtler, Saddam Hüseyin'in 1991 yılındaki körfez savaşının ardından başlattığı acımasız bir saldırıda büyük katliamlara maruz kaldılar. Bu trajedi kuzey Irak'ta bir "güvenli bölge"nin ortaya çıkmasına yol açtı ve bu güvenli bölge Kürtlerin yeniden belli bir özerkliği hayata geçirip bir nebze nefes almalarına imkân verdi.

Bugün, bazı Araplar da dahil olmak üzere, pek çok kişi Barzani'yi umut vadeden biri olarak görüyor. Ancak Barzani'nin etrafındaki güvenlik çemberi dikkate alındığında, bazı unsurların başka fikirleri olduğu anlaşılıyor.

Starts and Stripes muhabiri Kevin Dougherty birkaç gün önce, yaklaşmakta olan meclis seçimlerine hazırlanan Barzani ile özel bir röportaj yaptı. Röportajda bir çevirmen de hazır bulundu. Daha açık olma kaygısından dolayı röportajın bazı kısımları kısaltıldı ve daha okunaklı hale getirildi.

Soru: Irak'taki ABD askerlerine, yani ille de albaylara ve generallere değil de, çavuşlara ve tüm genç askerlere ne söylemek isterdiniz?

Barzani: Öncelikle, buraya gelip bizi diktatörlükten kurtarmak üzere hayatlarını tehli-

* Gazeteci

ught and the creativism and quoted from his personal experience. As a continuation of Master İsmail Beşikçi's previous letters, this issue includes a long article from the Master focusing on the "freedom of thought" in which the Master tirelessly continues to advocate the science against the official ideology.

On the other hand, it is possible to see one other handicap of Turkist official ideology in journalist-author Hasan Cemal. He is a graduate from the Political Knowledge Faculty; and here is what he himself says; "I only came to know the existence of the Kurds when I met some Kurds in the army." Now, isn't this a great pity! The anti-Kurdish official ideology made Hasan Cemal to lack true and sufficient knowledge also about his grandfather Cemal Pasha, who was one of the İttihat ve Terakki [Union and Progress] triumvirate. All this very clearly shows how limited the science, and especially the political science has remained in Turkey.

In his article "Hasan Cemal'in Kürtleri" [The Kurds of Hasan Cemal], Ümit Fırat has written a long critical-memorial-evaluation article. It is strongly suggested.

Murat Belge says that ideal order for Turkey is the Cold War order; he argues that today's Turkey is more anti-democratic than Turkey of 40 years ago and points out to the fact that a ruling mob insensitive towards any change, behaves thickheaded towards changing conditions. We have spoken over a number of issues with Mr. Murat Belge including EU, South Kurdistan and Atatürkism. A beautiful interview has emerged from our merry talk with Mr. Murat Belge.

"Kemalism" or with a truer definition, Atatürkism comes at the beginning of the frozen versions of Turkist official ideology. In his report focusing on Turkey's relationship with EU, European Parliament Reporter Oostlander has included an expression that "Kemalism constitutes an obstacle before Turkey's membership to EU" which kindled the Kemalism debate in Turkey anew. In his article "Türk Devleti mi AB'ye Uyacak, Yoksa AB mi Kemalist Olacak?" [Will Turkish State Conform to EU, or Will EU Become Kemalist?], Ruşen Arslan examines the subject from the eyes of a jurist and politician and reveals Turkey's inconsistencies and squinting. Bayram Ayaz too, in his article "Halkların Geleceklerini Belirleme Hakkı ve Federal Çözüm" [Peoples' Right to Deter-

mine Their Future and the Federal Solution], makes a deep analysis of the meaning, historical development and the application of self-determination principle.

One other squinting of Turkey is about the southern [i.e. Iraqi] Kurds. Reminding us that Wacih Barzani (a son of Mustafa Barzani) wounded in a friendly-fire during Iraqi War, Professor O'Leary makes the following point: "As Wacih Barzani and his Kurdish peshmergas were advising U.S. special forces about Iraqi targets in the moment before the attack, the foreign ministers of Turkey and Iran were meeting in Ankara to conspire against his people –the long-suffering Kurds of Iraq." Whereas the southern Kurds are only striving to build a dignified and free future and have already set an example towards that end with the democratic structures they established throughout past 12 years.

We have widely interviewed with Mr. Saffin Dezayee, KDP's Ankara Representative, about the issues like post-war political, financial and military situation in southern Kurdistan, and about how they consider the current national and international climate in terms of building the Kurdish future; we strongly hope that it will be satisfactory for our readers. Another interview of this issue is the one made with Masso'ud Barzani by a foreign journalist with the title; "Kurdistan Democratic Party Leader Eyes The Future."

Some other important articles of the current issue are Turkish translations of; "Should Iraq Remain Whole?" by Ralph Peter, "Crunch Time for Kurds: But New Problems On The Horizon" by Jean-Christophe Peuch, "Kurds offer a model-but also a challenge- for post-war Iraq" by John Hassel, "Kurds Eye a Nation of Their Own" by Andrew Borowlec, "Deliverance or Death" by Michelle Goldberg and "Yanlış Hesap Bağdat'tan Döner" [Mistaken Calculations Fail in Baghdad – a Turkish proverb] by İbrahim Aksoy.

By the way, we would like to warmly welcome our beloved friends Ümit Fırat and Ömer Özmen, who were practically and already in the editorial board of Serbesti, but whose names were not included in the records. Serbesti will continue to publish issues with a content befitting to your selective taste. Needless to say, we would welcome any criticism and suggestions from you.

With best wishes.

Mehmet Sanrı

English Summary

Construct The Future Or Squint The World?

Perhaps the most fundamental factor forming the common spirituality of the humanity is the struggle for mutual acceptance. Indeed, one of the "basic thesis" that Hegel studied on was the mutual acceptance struggle thesis. But here our focal point is neither philosophy nor attributing Serbesti's editor a philosophical attractiveness.

Our focal point is Turkish state rulers who squint even the most simple facts of everyday life and the anti-Kurdish existence sense of this state. None of the Turkish rulers have ever felt regretful about the fact they never approached the Kurds in the framework of mutual acceptance. Any Turkish ruler commenting on the course of events keeps repenting for the fact that the Turks could not manage to teach Turkish to the Kurds in past 500 years and that which is why they could not exterminate the Kurdish language completely. One of the first such comments came from Turkey's 9th President Süleyman Demirel; "The Kurds haven't been assimilated for 500 years, and they can't be so anymore." These are the words, Hasan Cemal, in his recently popularized book "Kürtler" [The Kurds] quotes Süleyman Demirel saying. Finally, yet another of great Turkish personalities Full General Yaşar Büyükkant says: "If we could not teach them [the Kurds] Turkish in 500 hundred years, this is indeed our own shame." Not only certain Turkish great personalities, but also sensible professors alike feel such a regret. Some exceptions aside, such a regret is common to all republicanism and Turkism.

One wonders if there will ever be a day when a Turkish ruler comes up and says: "We have banned the language of a people for years, we must get rid of this shame; this is absolutely incompatible with human dignity and so all the denied rights of the Kurds must

be granted them." Even expressing such a simple idea itself is considered as a big crime committed against "Turkishness and indivisible unity of Turkey." And which why, laws in Turkey are still made with such perspectives to prevent "the crime in question."

The European Union project is a great project in terms of democracy, rule of law, welfare and social wellbeing. But if Kurds too are likely to enjoy certain rights in the framework of this project, then this is totally against the *raison de etre* of Turkish state. Therefore, to get prepared for the European Union, it is necessary to get rid of this "Kurdish trouble" first in which case Turkish state's hands must operate freely in the forthcoming 8 to 10 years. Debates over the removal of 8th article of Struggle Against Terror law and allowance to Kurdish language publications are going on in that direction. While Turkish Parliament abrogates the removal of 8th article of Struggle Against Terror law, it refers to the Turkish Penal Code's 311th Article and states that the latter already includes heavy punishments against separatist propaganda.

Same thing goes for the "reform package for local administrations" currently being prepared by the government; while some powers of central administration are anticipated to be transferred to local administrations, these powers will be transferred not to the municipalities, but instead to the executive councils operating under the orders of governor appointed by the state. It might be that sometime in the future some "separatist municipalities" from the provinces in question may become a nuisance, who knows!

Valuable scientist İsmail Beşikçi, who devoted his entire life to science and the freedom of thought, has very deeply analyzed the narrowing influence this anti-Kurdish "existence" leaves on the freedom of tho-

Mültecilerin buldukları yer Ürdün toprağı olmamasına rağmen,
Ürdün hükümeti bu toprak üzerinde hak iddia ediyor ve buranın

Terwat kamp yaşlıları adına, "23 yıl boyunca el-Teş kampında sefalet çektik" diyor. "Biz ekmek değil, bu yaşamdan kurtarılmayı talep ediyoruz."

Kampta kurtuluş söylentileri öylesine hararetle ki, insana neredeyse dinsel bir kurtuluş hissi veriyor. Yaşlı erkekler şimdiki durumdan "karanlık dönem" olarak söz ederken, daha genç olanlar, dokundukları her şeyi kendi çaresizlikleriyle süslüyorlar.

26 yaşındaki Nuzad Hüseyini fotoğraf gibi görünen kara kalem portreleri çizen bir sanatçı. Bana, zarif Farsça el yazısını bir keskiyle düz bir plastik elmas üzerine kazıyarak yaptığı bir pandantifi gösterdi. Üzerinde şöyle yazıyor; "Neden bizim sesimizi duyup bizi kurtaracak birileri yok?"

El-Teş kampında bazı kadınlar el yapımı boncuklu el çantaları satarak ek gelir sağlamışlar. Hüseyini'nin yeşil elbiseler içindeki, siyah başörtülü, küçük ama hayat dolu 20 yaşındaki kız kardeşi Sarah yaptığı bu çantalardan birini çıkarıp gösteriyor. Üzerinde bir ren geyiği ve "hediye" sözcüğü var ama üst kısmında, plastik boncuklarla örülmüş bir yakarış var; "Lütfen bize yardım edin."

Şimdilik ufukta herhangi bir yardım belirtisi görünmüyor. Ürdün hükümeti, Irak'ın bu Kürtlere zaten iltica hakkı tanıdığı hususunda ısrar ediyor. Mültecilerin buldukları yer Ürdün toprağı olmamasına rağmen,

bir kamp değil, bir "transit bölge" olduğunu savunuyor. Hükümet söz konusu yerin kalıcılığa olasılığını arttıracak herhangi bir girişimi onaylamakta gönülsüz.

men, Ürdün hükümeti bu toprak üzerinde hak iddia ediyor ve buranın bir kamp değil, bir "transit bölge" olduğunu savunuyor. Hükümet söz konusu yerin kalıcılığa olasılığını arttıracak herhangi bir girişimi onaylamakta gönülsüz.

Böylece CARE adlı insani yardım kuruluşunun, genelinde mülteci kamplarında oluşturduğu en temel yapıları, örneğin ilkokul ve oyun sahaları gibi yapıları bile kurmasına izin verilmiyor. Küçük çocuklardan oluşan bir grup ortalıkta, toz toprak içinde top koşuyor, ama çoğu insanı, hayatta kalma çabası dışında, meşgul edecek herhangi bir şey yok.

UNHCR Amman temsilcisi olan Sten Bronee, Kürtlerin bu tampon bölgede kalmalarının bir "seçenek olmadığını" söylüyor. Ürdün UNHCR'nin el-Teş kampındaki düzeni yeniden kurmasını ve böylece mültecilerin tekrar oraya geri dönebilmelerini istiyor ve mültecilerin Haziran ayı ortalarına kadar burayı terk etmesinde ısrar ediyor. "Bu insanların istediği şey Amerika Birleşik Devletleri veya başka bir yere yeniden yerleştirilmektir, ancak bu olasılık hemen hemen ortadan kalktı" diyor Bronee.

Yine de Terwat Kürtlerin kararlı olduklarını söylüyor. "Irak'a geri gitmeyeceğiz" diyor Terwat. "Yirmi üç yıl yeter. Irak'a geri gitmektense ölmeyi tercih ederiz."

The Salon.com

İngilizce'den çeviren: Cemal Atila

Bu mülteci Kürtler, İran-İrak savaşının ilk yılında, yani 1980'de sürgüne gönderildiklerinden beri zar zor hayatta kaldıklarını söy-

4
yaşındaki oğlunu dürtüklü-
yor. Bu gazeteci tarafından
ziyaret edilmek onlarda bü-
yük bir sevinç ve memnu-
niyet yaratmış. "Umarım geleceğimiz için bize yar-
dımçı olursunuz" diyor Cemile. "Bebeğimin geleceği-
nin benimkisi gibi olmasına izin vermeyin."

Bu insanların umutlarındaki çaresizlik enerjisi, CARE proje müdürü Carsten Voelz'i kaygılandırıyor. Bütün gün, diyor Voelz, kampın erkekleri bir araya gelip yaşadıkları acıları sayıp döküyorlar ve planları-
nı konuşuyorlar. Voelz, bu mültecilerin kendi sıkıntı-
larını bir saplantı haline getirmeleriyle birlikte, tehli-
keli bir grup dinamiği gelişmesinden ve bu saplantı-
nın onları intihar sözlerini hayata geçirmeye itebile-
ceğinden korkuyor.

Bu mülteci Kürtler, İran-İrak savaşının ilk yılında, yani 1980'de sürgüne gönderildiklerinden beri zar zor hayatta kaldıklarını söylüyor. Bu Kürtlerin çoğu, savaş esnasında Irak tarafından işgal edilen İran sınır bölgelerinde yaşayan sivillerdi. İran bombardımanla-
rının kendilerini Irak'ın içlerine doğru sürdüğünü söylüyorlar. Diğer bir kısmı ise, hükümetin baskıla-
rından kaçarak Irak'a gelen Humeyni karşıtı siyasi partilerin üyeleri idi.

Irak hükümeti 1982 yılında Kürtleri toplayıp, Bağdat'ın 150 kilometre batısında, el-Ramadi kasa-
bası yakınlarındaki el-Teş mülteci kampına koydu ve bu kamp savaşa kadar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından yönetildi. İranlı Kürt mülteciler önce çadırda yaşadılar, ancak bu çadırlar rüzgâr tarafından tahrip edildikten sonra, Kürtler kendilerine kerpiçten evler yaptılar. El-Teş Kürtleri iş ve yüksek okul eğitimi imkânı bulamadık-
larını söylüyor. 2003 yılı başlarına gelindiğinde, el-Teş Kürtlerinin sayısı 12,000 olmuştu.

Diğer Kürt topluluklarıyla çok az ilişki kurduklarını belirten bu İran Kürtleri, Irak'taki Kürt ayaklanma-
ları nedeniyle kendilerine karşı misillemeler yapıldığını söylüyorlar. Kırk yaşındaki Melek Muhamed ce-
binde, üzerinde günlük uğraşları için kamptan ayrıl-
dıktan sonra ortadan kaybolan 13 kişinin adının olay tarihinin yazılı olduğu paramparça olmuş bir çizgili kâğıt parçası taşıyor. Kürt mülteciler bu 13 kişinin

lüyor. Bu Kürtlerin çoğu, savaş esnasında Irak tarafından işgal edi-
len İran sınır bölgelerinde yaşayan sivillerdi. İran bombardımanla-
rının kendilerini Irak'ın içlerine doğru sürdüğünü söylüyorlar.

Saddam Hüseyin rejimi ta-
rafından kaçırılıp öldürül-
düğüne inanıyor.

Uzun boylu, gaga bu-
runlu, kemik yüzlü 21 ya-
şındaki Terwat "sırf Kürt olduğumuz için, onlar biz-
den intikam almak istiyorlar" diyor. Terwat, hayvan derisinden yapılmış bir çadırda çember biçiminde otu-
rup, bardaklarca tatlı çay içerek tekrar tekrar durumla-
rını ele alan kamptaki altı yaşlıya tercümanlık yapıyor.

Savaşın başlamasıyla birlikte, diyor Terwat, kamp-
taki durum daha da kötüleşmeye başladı. Amerikan bombardımanının başlamasından bir ayı aşkın süre önce, UNHCR personeli kamptan ayrıldı ve mülteci-
leri korumakla görevli Irak polisi işe gelmekten vaz-
geçti, böylece kamptaki herkes kendi kaderiyle baş-
başa bırakıldı. Önce, diyor Kürt mülteciler, Irak ordu-
su gelip kampta silah sakladı. Sonra, ordu çatırdadı-
ğında, silahlı çeteler kendilerini dövüp soymuşlar. İran tarafından desteklenen Bedir tugayı, yani Ayetul-
lah Muhammed Bekir El Hekim'in ordusu Nisan ayı ortalarında ülkeye girdiğinde, eskiden beri İran rejimi-
nin düşmanı olan bu Kürt mülteciler de, söz konusu ordunun kendileri için geldiğine ikna oldu.

Bu arada, 27 Nisan tarihinde el-Teş kampını ziya-
ret eden Human Rights Watch'a göre, kampın gıda stoku giderek azalıyordu ve kampa ne elektrik ne de su verilebiliyordu. "İçtiğimiz suyu görecektiniz, hiç-
bir insan böyle bir suyu içemez" diyor Terwat.

14 Nisan günü, ilk 600 kişilik grup sınırdan geç-
mek üzere kamptan ayrıldı, diğerleri de aynı hafta için-
de onları izledi. Voelz'e göre, günde 30 kişi geliyor. Üç hafta önce diyor Voelz, el-Teş kampından 500 Kürt Su-
riye sınırına ulaştı, ancak bunlar sınırdan geri çevrildi ve o günden beri onlardan bir haber alınabilmiş değil. Yeniden diğerleriyle buluşmayı başaramasalar bile, kampın, devam etmekte olan mülteci akınını kaldıra-
bilmesi için daha da genişletilmesi gerekecek.

Kürtler kendi amaçları konusunda çok açık: Sade-
ce temiz su ve yiyecekten daha fazla şey arıyorlar. Temiz su ve yiyecek talebi yerine, bir tür ulti-
matom yayınladılar; ve bu potansiyel olarak ölümcül bir ulti-
matom. UNHCR el-Teş kampını yeniden inşa etse bile, şu anda bu tampon bölgede bulunan Kürtler, geri gitmeyeceklerini söylüyorlar.

Ya Kurtuluş, Ya Ölüm

Michelle Goldberg* 13 Mayıs 2003, Ürdün-İrak Sınırı – 20 yıl boyunca Irak'taki bir mülteci kampının çetin yaşam koşullarına dayanan bir grup İran Kürdü şu anda Ürdün sınırındaki tampon bölgeyi işgal etmiş durumda ve eğer yeniden evlerine yerleştirilmezlerse topluca intihar edecekleri tehdidinde bulunuyorlar.

Bir aydan beridir, 1000'i aşkın İran Kürdü, Ürdün-İrak sınırı boyunca uzanan otopanın yakınlıklarında çadırlarda yaşıyor. Gözleri kör eden kum fırtınalarının sık sık uğradığı, akreplerin ve zehirli yılanların istila ettiği bu düz çöl parçası hiç de yaşanılacak bir yer değil.

Buradaki Kürtler adeta çifte mülteci: Devrimden sonra İran'dan kaçıp Irak'a geldiler, ardından, savaşın arifesinde şiddetin ülkeye yayılmasıyla birlikte Irak'tan da kaçtılar. Şimdi ise, onları buldukları yerden çıkarmak üzere harcanan çabalara ve verilen emirlere rağmen, gidecekleri bir sonraki yer güvenli, kalıcı ve bunca acıyı yaşadıkları yerlerden kilometrelerce uzakta olmadığı sürece buradan ayrılmak istemiyorlar.

Ürdün, İran Kürtlerinin kendi sınırını geçmelerine izin vermeyecek, onlar ise Irak'a dönmeyi kabul etmiyor. Bir insani yardım kuruluşu olan CARE bu Kürtler için derme çatma bir kamp inşa etti, fakat bu mültecilerin böyle bir noktaya geldikten sonra talep edecekleri şey, tenha bir yol üzerindeki bir istasyon değil. Geçici olarak tampon bölgede yaşayan bu insanlar hayatın kendileri için artık gerçekten çe-

kilmez hale geldiğini söylüyorlar ve kampta açlık grevleri ile toplu intihar lafları dolaşiyor. Fakat kendi tercihleriyle buradalar ve onların bu göçünün temelinde de umut yatıyor.

Irak'ta, diyor bu Kürtler, kimse onların varlığından haberdar değildi, ama şimdi onların kampını Amman ile Bağdat arasında gidip gelen bütün arabalar görüyor ve bu arabaların bir çoğu da gazetecilerle dolu. Her gün sabahtan öğleden sonra saat bire kadar, kampın erkekleri dikkat çekmek umuduyla, yardım isteyen dövizler göstererek yol kenarında oturuyorlar. İranlı Kürt mültecilerin bu çorak toprak parçasını işgal etmelerinin gerisinde, eğer dünyanın dikkatini bir dakika bile çekmeyi başarırlarsa, insanların bundan etkilenerken onlara yardım edecekleri gibi insana üzüntü veren bir inanç yatıyor.

“Çok umutluyuz. Buradan dünyadaki herkes bizim sesimizi duyabilir. Irak'ta kimse bizim sesimizi duymuyor.” Üzerinde pembe giysiler, başında beyaz ve kahverengi bir başörtüsü olan 25 yaşındaki güzel Manzar böyle konuşuyor. Uzun, zarif yüzü siyah boncuklu bir başörtüsüyle çevrelenen 34 yaşındaki Cemile, bir

* Merkezi New York'ta bulunan Salon'un yazarıdır.

Insan hakları merkezleri ve komiteleri ve Enfal hareketi kurban- ları da dahil olmak üzere, konu ile ilgili tüm Kürdistanî örgütler, kurumlar ve yapılar çabalarını birleştirmeli, ortak koordinasyon komiteleri kurmalı, yurtsever şahsiyetlerle, siyasi partilerle ve eski rejim yetkilileriyle görüşmeler yapmak, Iraklı ve Uluslararası yapılarla işbirliği yapmak ve bu trajedi hakkındaki gerçeği ortaya çıkarmak üzere toplumun değişik kesimlerini temsil eden delegasyonlar oluşturmalıdır.

Enfal Harekatı insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. Bugüne kadar, dünyanın herhangi bir ülkesinde sivil kadın ve erkeklere karşı işlenen en aleni suçtur.

Bu suç, Kürtlere karşı sistematik bir soykırım ve Kürdistan'ın ulusal ve tarihsel karakteristiklerini değiştirme planını uygulamaya koyan daha önceki rejimin ırkçı ve diktatoryal politikalarının bir parçasıdır. Bu politika, kimyasal silahların kullanılması, kasabaların, köylerin ve çiftlik arazilerinin tahrip edilmesi ya da halkı korkutmak için yürütülen infaz kampanyaları da dahil olmak üzere, başka biçimlerde de karşımıza çıkmıştır. Bundan dolayı, soykırım politikası insani, siyasi ya da legal bağlamda çifte bir suç haline gelmektedir.

Şüphe yok ki, özgürlük, demokrasi, insan haklarına saygı ve tüm Irak vatandaşlarının haklarının yeniden tesis edilmesi ilkelerine riayet etmesi gereken yeni Irak hükümetinin ilk öncelik konularından biri, daha önceki rejimin işlediği tüm suçların kınanması, bu suçların tüm artıklarının ortadan kaldırılması, kayıp Kürtlerin, Arapların ve diğer insanların yerlerinin açıklanması, Irak Devleti adına resmen özür dilenmesi, kurbanların ailelerinin ve yakınlarının mağduriyetlerinin ahlaki ve ekonomik olarak tazmin edilmesi ve böylesi suçların geride bıraktığı derin psikolojik yaraların sarılmasıdır.

Bu yüzden, tüm yerel ve uluslararası kurumları, Kürt halkı ile dayanışma içine girmeye ve kayıp olan bu on binlerce insanın akıbetinin ortaya çıkarılması için yürütülecek ciddi araştırma ve çalışmalar için işbirliği yapmaya davet ediyorum.

Bu çalışmalar aşağıdaki özgün adımların atılmasını gerektirecektir:

1) Irak'ın yurtsever parti ve güçleri bu görevin yerine getirilmesi için sponsorluk yapmalı ve bütün ül-

lararası kurumlar ve örgütler tarafından kınanmış olan, çok sayıda rapora, belgeye, uluslararası çalışmalar ve araştırmalara dayanan, aynı zamanda belgesel filmlere konu olan bir insanlık trajedisidir.

Insan hakları merkezleri ve komiteleri ve Enfal hareketi kurban- ları da dahil olmak üzere, konu ile ilgili tüm Kürdistanî örgütler, kurumlar ve yapılar çabalarını birleştirmeli, ortak koordinasyon komiteleri kurmalı, yurtsever şahsiyetlerle, siyasi partilerle ve eski rejim yetkilileriyle görüşmeler yapmak, Iraklı ve Uluslararası yapılarla işbirliği yapmak ve bu trajedi hakkındaki gerçeği ortaya çıkarmak üzere toplumun değişik kesimlerini temsil eden delegasyonlar oluşturmalıdır.

2) Bu trajedilerin gün ışığına çıkarılmalarına yardım edebilecek bilgilere sahip olan herhangi bir eski rejim mensubundan, doğrudan ya da dolaylı olarak, Irak Kürdistanı'ndaki ilgili örgüt ya da kurumlar ile ilişki kurması istenmemelidir.

3) İnsan hakları merkezleri ve komiteleri ve Enfal hareketi kurbanları da dahil olmak üzere, konu ile ilgili tüm Kürdistanî örgütler, kurumlar ve yapılar çabalarını birleştirmeli, ortak koordinasyon komiteleri kurmalı, yurtsever şahsiyetlerle, siyasi partilerle ve eski rejim yetkilileriyle görüşmeler yapmak, Iraklı ve Uluslararası yapılarla işbirliği yapmak ve bu trajedi hakkındaki gerçeği ortaya çıkarmak üzere toplumun değişik kesimlerini temsil eden delegasyonlar oluşturmalıdır.

4) Irak içindeki tüm dini, sosyal ve kültürel şahsiyetlere, eski rejim yetkililerini ve diğer vatandaşları, dolaylı ya da doğrudan, ellerindeki bilgileri sunmaya ikna etmeleri çağrısında bulunuyoruz.

5) Amerikalı ve İngiliz koalisyon güçlerinin, kayıp insanların akıbeti konusunda soruşturma yapmasını ve tutuklu bulunan eski Irak rejimi üst düzey yetkililerini sorgulamasını talep ediyoruz.

“Kayıplar”ın akıbetinin tümüyle ortaya çıkarılması, hala kanamaya devam eden derin bir yarayı iyileştirecektir. Ayrıca böyle bir girişim ulusal birliği güçlendirecek, eski rejimin politikaları tarafından gölge- lenen ortamı temizleyecektir. Bu trajik olay tüm zamanların en büyük yargılamalarından biri haline gelebilir ve kayıpların aileleri ile yakınları bu suçlar için yasal girişimlerde bulunmaya hazırdır; zira onlar kendi sevdiklerinin akıbetini öğrenmek için yanıp tutuşuyorlar. Bu amaçla özel bir yasal komite kurmuş bulunmaktayız.

Saygılarıma,

Mesut Barzani,
Erbil, 18 Nisan 2003

Mesut Barzani'nin Enfal Harekatı'nın Kayıp Kurbanları Hakkındaki Memorandumu

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Başkanı Sayın Mesut Barzani, ilgili tüm yerel ve uluslararası kurumlara gönderdiği ayrıntılı bir memorandumda, kayıp on binlerce Kürt insanının akıbetinin gün ışığına çıkarılması, bu trajedinin resmen kınanması, suçluların tespit edilmesi ve kurbanlara, onların ailelerine ve yakınlarına tazminat ödenmesi için yardım çağrısında bulundu.

Memorandum metni aşağıdadır:

Koalisyon Güçleri Komutanlığı'na

Kayıp İnsanların Akıbetlerinin Ortaya Çıkarılmasında Uzmanlaşmış BM Uluslararası Komitesi'ne,

Irak'ın Tüm Yurtsever Parti ve Güçleri'ne,

Yerel ve Uluslararası İnsan Hakları Komiteleri'ne

Sevgili Kardeşlerim,

Kürt halkının ve Irak'taki diğer halkların zihinlerinde ve yüreklerinde derin bir acı ve keder bırakan ve kanayan bir yara olmaya devam eden insanlık trajedilerinden biri, daha önceki Irak rejimi tarafından trajik bir şekilde tutuklanan on binlerce masum kadın ve erkeğin akıbetinin halen de gün ışığına çıkmamış olmasıdır. Bu kayıplar arasında şunlar bulunmaktadır:

- Yetmişli ve seksenli yıllar boyunca yerlerinden yurtlarından sürülen On bini aşkın Feyli Kürdü.

- Daha önceki rejim tarafından Erbil ve Bağdat bölgelerinde topluca tutuklanan 14 yaş ve üstü yaklaşık sekiz bin Barzani.

- 1988 yılı ilkbaharında Irak yetkilileri tarafından Germeyan, Badinan ve diğer bölgelerde zorla köylerinden çıkarılan, aralarında çocuk, kadın, genç ve yaşlıların da bulunduğu yaklaşık 180 bin enfal harekatı kurbanı. Bunların akıbeti belirsizliğini koruyor.

- 1991 Yılındaki ayaklanma ve kitlesel hareket esnasında, özellikle Kerkük'te ve yakınlarındaki bölgelerde Kürt gençliğine yönelik olarak başlatılan toplu tutuklama kampanyası çerçevesinde gözaltına alınan çeşitli bireyler ve gruplar.

Saygıdeğer Baylar,

Bu kayıp kurbanların yakınları ve aileleri, özellikle de 1988 yılındaki Enfal Harekatının 15.yıldönümünü andığımız şu günlerde, hala büyük bir huzursuzluk içinde yakınlarının akıbetleri hakkında bir açıklama beklemektedirler. Tüm Kürt halkı bu kayıp insanların nerede oldukları hakkında bir bilgi beklemektedir; zira bu, her özgür Irak vatandaşının vicdanını sızlatan bir Irak trajedisidir. Bu, çeşitli ulus-

15 sayfalık anayasa taslağı, Irak'ın, Kerkük'ün güneyinde Arap

bölgesi ve kuzeyde Kürt bölgesi olmak üzere iki bölgeden oluşma-

lamına gelen Peşmergeler olarak bilinen Kürt savaşçıların sayısının 100.000 olduğu söyleniyor. Yaklaşık 20.000 Peşmerge, Musul ve Kerkük'ten Irak kuvvetlerinin çıkarılmasında rol oynadı, daha sonra ABD'nin isteği üzerine bu kentlerden çekildi.

Diplomatlar, Irak'taki Kürt liderlerin, Türkiye'nin bağımsız bir Kürdistan'a ya da muazzam bir gelir kaynağı olan Irak petrol bölgeleri yakınlarında Kürt kontrolü kurulmasına müsamaha etmeyeceğinin bilincinde olduğunu düşünüyor.

Kasım ayında iki Kürt grup, Kürtlerin federal bir Irak içinde özerklik sahibi olacağı bir sistemin ana unsurlarını ortaya koyan bir anayasa taslağı hazırladı.

sını öneriyor. Söz konusu taslak, anayasa metninde yer alan "Kerkük, Kürdistan bölgesinin başkenti" olacaktır maddesi Türkiye'nin şiddetli tepkisini çekmişti.

15 sayfalık anayasa taslağı, Irak'ın, Kerkük'ün güneyinde Arap bölgesi ve kuzeyde Kürt bölgesi olmak üzere iki bölgeden oluşmasını öneriyor. Söz konusu taslak, anayasa metninde yer alan "Kerkük, Kürdistan bölgesinin başkenti" olacaktır maddesi Türkiye'nin şiddetli tepkisini çekmişti.

Tüm işaretler, bu taslak anayasa metninin unutulmaya mahkum olduğunu ve bu "lanetlenmiş halkın" içinde bulunduğu kötü durumun süreceğini gösteriyor.

Kaynak: Washington Times

23.04.2003

Bu arada, 1991'de Saddam Hüseyin'in ordusu tarafından ezici bir

şekilde bastırılmalarına rağmen ve ABD ve İngiliz uçaklarının de-

karşı çıkıyor ve bunun, Irak'ın bölünmesinin ve kendilerinin de zayıflamasının başlangıcı olacağını düşünüyorlar.

Erbil'deki KDP Meclisi Başkanı Roj Shawess, "Kürt halkı daha önce yönetildiğimiz gibi yönetilmeyi kabul etmeye hazır değildir. Uluslararası garantilere sahip bir federal sistem kurulmasını isteyeceğiz" dedi.

Son on yıl içindeki ABD ve İngiliz hava kontrolleri, Iraklı Kürtlere özerklik ve güvenlik sağladı, öte yandan bölgenin yanı başındaki Türkiye'de Kürtler ikinci sınıf vatandaş konumundalar.

Türkiye'deki 66 milyonluk nüfusun 15 milyonu Kürt. Yetkililer, Kürtlerin kimliklerinin tanınmasını ve kamu hayatında söz hakkı sahibi olmak istemelerini, Cumhuriyetin temellerine yönelik bir tehdit olarak görüyor.

Kürtlere uygulanan muamele, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün ardından ve 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla radikal bir değişim geçirdi, Ulusal özellikleri ve Kürt dili yasaklandı. Kürtler resmi söylem içinde, "dağ Türkleri" oldu.

Osmanlı İmparatorluğu üzerinde uzman tarihçi Jason Goodwin'e göre, Kürtler Müslüman olmalarına rağmen, "yeni Cumhuriyet'in ikinci sınıf vatandaşları oldular. 80 yıllık Türk baskısı bir şiddet çemberi ve güvensizlik mirasını besledi."

1924'ten bu yana Kürtler, 29 kez Türk yönetimine karşı ayaklandı, bu ayaklanmaların tümü kanlı bir şekilde bastırıldı.

Yakın zamanda verilen bazı tavizlere rağmen, Kürtçe hala okullarda yasak, "Kürdistan" kelimesini kullanmak hapis cezasıyla sonuçlanabiliyor ve Kürt ayrılıkçılara karşı yapılan savaşın yaraları hala acıyor.

Türkiye'nin, güneydoğusundaki dağlarda ayrılıkçı sol Kürdistan İşçi Partisi'ne (PKK) karşı yürüttüğü ve teorik olarak üç yıl önce sona eren savaş 30.000 kişinin ölümüne yol açtı, 4 milyon kişiyi evinden sürdü ve binlerce köy harap oldu.

Çatışmalar, Türkler tarafından yakalanan ve idama mahkum edilen Abdullah Öcalan, savaşçılarına

netimindeki uçuşa yasak bölge uygulaması sayesinde, Iraklı Kürtler -"evrenin yetimleri"- kendi sivil toplumlarını oluşturmaya ve bir çeşit demokrasi yönetimi kurmaya hiç olmadığı kadar yaklaştılar.

ateşkes çağrısı yaptığında büyük ölçüde sona erdi. Öcalan'a verilen idam cezası daha sonra ömür boyu hapis cezasına çevrildi.

Türk hükümeti Kürtlerin asimilasyonuna karşı çıkmadı, bunu özendirdi ve Kürt kimliğini korumak isteyenlerin kayda değer direnişiyle karşılaştı. Öte yandan, Kürtler yargıç, bakan ve milletvekili oldular.

Kent merkezlerinde farklı etnik gruplar arasında evlilikler yapılıyor, Kürtler şehirlerde nadiren anadillerini kullanıyorlar. Özellikle kırsal kesimde faaliyette bulunan Kürt milliyetçiler bölünmüş durumda: Bazıları bağımsız bir Kürdistan istiyor, bazıları özerkliğe razı ve pek çoğu da sadece Kürtçe ifade özgürlüğü istiyor. Hükümet tüm bu taleplere karşı çıkıyor.

Kasım ayında yapılan genel seçimlerde Kürt yanlısı Demokratik Halk Partisi (DEHAP), mecliste sandalye sahibi olmak için gerekli ulusal yüzde 10 barajını aşamadı.

Tarihçi Goodwin, Irak savaşının ardından şimdi, "Türklerin esas amacının kendi Kürt nüfusunun radikalleşmesini engellemek" olduğunu söyledi.

Bu arada, 1991'de Saddam Hüseyin'in ordusu tarafından ezici bir şekilde bastırılmalarına rağmen ve ABD ve İngiliz uçaklarının denetimindeki uçuşa yasak bölge uygulaması sayesinde, Iraklı Kürtler -"evrenin yetimleri"- kendi sivil toplumlarını oluşturmaya ve bir çeşit demokrasi yönetimi kurmaya hiç olmadığı kadar yaklaştılar.

Kuzey Irak'ta yaklaşık 4 milyon Kürt yaşıyor. İki büyük Kürt partisi tarafından kurulan ortak hükümet, 1994'te bölündü. Yoğun çatışmaların ardından her iki parti de işbirliği yapmaya karar verdi, Barzani liderliğindeki KDP, bölgenin kuzeyini, Talabani'nin liderliğindeki KYB de güneyini yönetti.

Saddam Hüseyin rejimi tarafından Iraklı Kürtlere uygulanan baskı, 1987'de İran-Irak savaşı sırasında başladı. İran-Irak savaşı sırasında cephenin her iki yanında da Kürtler vardı. Takip eden üç yıl içinde, 4.000 köy yıkıldı, bu sırada ve 1991'de toplam yaklaşık 100.000 kişi öldürüldü.

Kürt bölgesinde Irak tarafından inşa edilmiş çeşitli hava sahaları bulunuyor. "Ölümlü yüzleşmeler" an-

Kürtler Gözlerini Kendilerine Ait Bir Vatana Dikiyor

Andrew Borowiec* Saddam Hüseyin'in ABD önderliğinde devrilmesi, yüzlerce yıllık devlet kurma hayalleri Ortadoğu'daki karışıklıklarda payı olan Kürtleri ön plana çıkardı.

Şimdi Kürtlerin arzuları, Irak'ın gelecekteki egemenlerini zorluyor. Bu arada, Ankara'da yetkililer, Irak'ın Kürtlere vereceği bir tavizin Türkiye'deki huzursuz Kürt azınlığın benzer taleplerde bulunmasını özendirilebileceğinden korkuyor.

ABD, Kürtlerin karşılık bulamamış umutları, Arapların Irak'ın bölünmesinin planlandığına ilişkin suçlamaları ve bölgede bağımsız bir Kürdistan kurulmasını önlemek için Türkiye'nin askeri müdahalede bulunma tehditleri arasında kalmış durumda.

Diplomatlar, Kerkük ve Musul'daki petrol merkezlerinin ele geçirilmesinde Kürt savaşçıların katkılarının Washington tarafından göz ardı edilemeyeceğini kaydediyor.

Öte yandan diplomatlar bazı Kürt liderler ABD'nin planlarında işbirliği yapmış olsalar bile, Iraklı Kürtlerin mutlak müttefik olarak görülemeyeceğinin de altını çiziyor.

Bölgedeki pek çok diplomata göre, Kürt sorunu bir kabus gibi beliriyor.

1991'deki Çöl Fırtınası operasyonunda, ABD'nin Kürtlere ihanet ettiği iddiaları göz

önüne alındığında bu oldukça hassas bir konu. Başkan Bush 1991'de, Kürtlerin ayaklanma çıkarmasını önce teşvik etmiş daha sonra da bunu görmezden gelmişti. Ayaklanmanın ardından Saddam Hüseyin, Kürtleri bastırduğunda dünya sessiz kalmıştı.

Şimdi Iraklı Kürtler gösterdikleri işbirliğinden ötürü Washington'dan bir ödül bekliyorlar. Bölge konusunda uzman kişiler, Washington'un verdiği taahhütleri yerine getirmemesinin şiddet yüklü bir Amerikan karşıtlığı dalgası oluşturabileceğini söylüyor.

Eski bir ABD büyükelçisi ve bölge sorunları üzerinde uzman olan Peter W. Galbraith, "Saddam'a karşı Kürtlerin yardımının bir bedeli var" dedi ve "Kürtler yine aldatılacak mı?" sorusunu gündeme getirdi. Şu anda bu sorunun cevabını kimse bilmiyor gibi.

İki Iraklı temel Kürt parti -Mesud Barzani'nin liderliğindeki Kürdistan Demokratik Partisi ile Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği- federal bir Irak içinde Kürt bölgesi için geniş oranda bir özerklik istiyor. Bu fikre Irak'ın Arap komşuları kesinlikle

* Gazeteci

ABD ordusu 173. Hava İndirme Tugayının komutanı Albay Bill

Mayville Time dergisine söz konusu özel kuvvetlerin "buraya te-

Georgetown Üniversitesi-
tesinde Türk Çalışmaları
enstitüsü direktörü olan
Sabri Sayari "gelenen nok-
tada, Türkiye, Washington
ile arasındaki yakın tarihsel
ilişkiye rağmen, kuzey Irak'taki gelişmelerin nere-
deyse tümüyle dışında bırakıldı" diyor. "Türkler ade-
ta tel örgünün öteki tarafında bırakıldı."

Bu durum, ulusal meseleler üzerinde büyük bir
nüfuzu olan Türk ordusunu bir parça rahatsız ediyor.
Time dergisine göre, kuzey Irak'taki ABD birimleri
geçen hafta, Türkmen kökenlileri kışkırtarak bölgeye
silah gönderme gerekçesi yaratmak üzere bölgeye sı-
zan bir Türk özel kuvvetler timini yakaladı.

ABD ordusu 173. Hava İndirme Tugayının komu-
tanı Albay Bill Mayville Time dergisine söz konusu
özel kuvvetlerin "buraya temiz amaçlar için gelme-

miz amaçlar için gelmediklerini" söyleyerek sözlerine şöyle de-
vam ediyordu; "onların amacı daha ziyade, Kerkük'e büyük bir
barış gücü gönderebilmek için, Türkiye tarafından kullanılacak
bir ortam yaratmaktır."

kullanılacak bir ortam yaratmaktır."

Bu arada, Lehigh Üniversitesinden Barkey'e göre,
kuzey Irak Kürtleri, Bush yönetimindeki planlamacı-
lar tarafından öngörülen federal yönetim sistemi al-
tında ne tür bir bağımsızlık elde ederlerse etsinler, bu
kazanımlarını korumak için ellerinden geleni yap-
acaklardır. "Kürtler şu anda buldukları nokta için
çok sıkı çalıştı ve çok acı çekti," diyor Barkey. "Teh-
like şu ki, eğer herhangi bir gerileme olursa, Kürtler
darmadağın olabilir."

Newhouse News Service

İngilizce'den çeviren: Cemal Atilla

Dış İlişkiler Konseyinde Ortadoğu Forumu direktörü olan Judith

Kipper, "Kürtler 12 yıl içinde olağanüstü şeyler başardılar ve bu

Kürtler yanlış bir hesaplamayla, Amerikan ordusunun kendilerini destekleyeceğini düşünerek 1991 yılındaki Körfez sa-

vaşından sonra giriştikleri bir ayaklanmanın ardından tekrar acımasızca bastırıldılar. Kürtlerin elde ettikleri ilk özerklik de aynı yılın sonlarına doğru geldi; ABD ve İngiliz savaş uçakları kuzey Irak'ta bir uçuşa kapalı bölge uygulaması başlattılar.

Yaklaşık olarak İsviçre büyüklüğündeki bir alanda yaşayan Kürtler, kısa bir süre içinde uygar bir toplumun birçok kurumunu yarattılar; muhalefet partilerine sahip demokratik kurumlar, zengin içerikli onlarca gazete ve TV kanalı, engelsiz internet erişimi ve uluslar arası telefon hatları.

Kürt toprakları siyasi olarak iki bölgeye ayrılmıştır; bu bölgelerden biri, Mesut Barzani liderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi tarafından, diğeri ise Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği tarafından yönetilmektedir. Bu iki parti 1990'lı yıllarda dört yıl boyunca bir iç savaş yaşadıktan sonra, şimdi de çok iyi ilişkilere sahip değildir.

Şu ana kadar, aralarındaki farklılara rağmen, Kürtler, Saddam Hüseyin'in Cumhuriyet Muhafızlarını kuzey Irak'tan çıkarmak üzere ABD askerleri ile omuz omuza savaşarak ve geçen hafta, ABD'nin savaş sonrası Irak'ı yeniden inşa etme çalışmalarını yönetmek üzere bölgeye gelen Jay Garner için bir karşılama töreni düzenleyerek Amerika Birleşik Devletleri'nin en iyi müttefiki olduklarını kanıtladılar.

Dış İlişkiler Konseyinde Ortadoğu Forumu direktörü olan Judith Kipper, "Kürtler 12 yıl içinde olağanüstü şeyler başardılar ve bu kazanımlarını kaybetmek istemiyorlar" diyor. Bu onların şu ana kadar sergiledikleri olumlu tutumu da açıklıyor. Kürtler elde ettikleri kazanımları korumak için Amerikalılara güveniyorlar."

Ne var ki tansiyonun daha şimdiden yükseldiği açıkça görülüyor. ABD öncülüğündeki savaşın sonuca yaklaştığı günlerde, Kürtler daha önce Irak otoritelerinin denetiminde olan bölgelere girdiler. Kürt savaşçıları Musul'un güneyinde ve Kerkük'te, kendilerine ait olduklarını iddia ettikleri köylerden binlerce Arab'ı çıkardılar.

Tüm bu olaylar, 37.000 insanın yaşamına mal olan 15 yıllık bir savaştan sonra 1999 yılında güneydoğudaki Kürtlerle ateşkes yapan

Türk yetkililer tarafından yakından izleniyor. Türkler, kuzey Irak'taki bağımsız bir Kürt devletinin –ya da federal bir Irak devletindeki özerkliğin- bir kez daha Kürtleri başkaldırıya teşvik etmesinden çekiniyor.

Kürt bölgelerindeki zengin petrol yataklarının varlığı Türkiye'nin kaygılarına aciliyet kazandırıyor. Türkiye, Osmanlılar döneminde Türklerin yönetimi altında olan Musul ve Kerkük vilayetlerindeki petrol yatakları üzerinde tarihten gelen hakları olduğunu iddia ediyor. Irak Kürtleri ise, içerdikleri enerji kaynaklarıyla birlikte, bu bölgelerin kontrolünün kendilerinde olması gerektiğini düşünüyor.

Türk yetkilileri aynı zamanda, ağırlıklı olarak Musul, Kerkük ve Erbil şehirlerinde yaşayan kuzey Irak'taki 1 milyon Türkmen'e baskı yapılmasından endişeleniyor. Büyük çoğunluğu orta sınıfa mensup olan Irak Türkmenleri bu şehirlerdeki kültürel ve siyasi yaşam üzerinde büyük bir etki bırakmışlardır; bazı Kürtlerin haklı olarak karşı çıktıkları bir etkidir bu.

Washington'daki Yakın Doğu Politikaları Enstitüsü Türkiye araştırma programı direktörü olan Soner Çağatay, "eğer bu şehirler Kürt bölgesine entegre edileceklerse, Türkiye bunun pratikte nasıl işleyeceğini görmek isteyecektir" diyor. "Türkler, çevrelerindeki Türkçe konuşan toplumların refahları ile yakından ilgileniyor."

Ankara'nın bir başka kaygısı da, PKK gerillaları olarak bilinen 4000 ile 5000 arasındaki silahlı Türkiye Kürdünün kuzey Irak'ta bulunmaya devam etmesidir. Türkiye hükümeti ile güneydoğu Kürtleri arasındaki ilişkiler geride kalan on yıllara nazaran şimdi daha iyi olmasına rağmen, bu silahlı savaşçıların varlığı devam edecek bir tehdit olarak görülüyor.

Türkiye liderlerinin sorunu, hükümetin kısa bir süre önce Amerika Birleşik Devletleri kara askerlerinin Türkiye'de konuşlanmasına izin vermemiş olmasının, Ankara'nın Bush yönetiminin planları üzerindeki etkisini büyük ölçüde azaltmış olmasıdır. Eğer Türkiye işbirliği yapmış olsaydı, Türk askerleri muhtemelen kuzey Irak'taki operasyona katılacaktı.

Kürtler Savaş Sonrası Irak İçin Hem Bir Model Sunuyor Hem de Meydan Okuyor

John Hassel*

Eğer Bush yönetimi savaş sonrası Irak için bir model – laik, çoğulcu ve demokratik kurumlara kök salmış bir model- arıyorsa, Irak'taki 3.6 milyon Kürdün son on yıldır ülkenin kuzeyindeki dağlık bölgede tesis ettiği çiçeği burnunda toplumdan daha iyisini bulamaz.

Aynı zamanda, bölge uzmanlarının söylediklerine göre, eğer Bağdat'ta kurulacak yeni hükümet Kürtlerin başardıkları özerkliği ve sosyal ilerlemeyi tanımazsa, Irak'ın karmaşık etnik yapısı içinde, Kürtler kadar bölgede istikrarsızlık yaratacak başka bir grup olmayacaktır.

Çeşitli analistlere göre, geçen hafta Irak'ın güneyinde Şiiler tarafından gerçekleştirilen Amerikan karşıtı protesto gösterileri ülkenin siyasal oluşumunun ne kadar kırılabilir olduğunu göstermektedir. Ancak Kürtlerin durumu, herhangi bir sorunun Irak'ın komşularını – yani üçü de Kürt nüfusa sahip olan Türkiye, İran ve Suriye'yi ne kadar çabuk etkileyebileceğinin altını çizmektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nda eskiden politika planlayıcılığı yapan ve Bethlehem'deki Lehigh Üniversitesinde Kürt politikası ve tarihi uzmanı olan Henri Barkey "Kürt sorunu Ortadoğu'da bir sonraki büyük sorun olacaktır" diyor. "Kürtler özgürlüğü tattıkça daha çok bilinçlenecekler ve daha çok bilinçlendikçe de daha çok şey talep edeceklerdir."

Çoğu zaman dünyadaki en büyük devletsiz halk olarak tanımlanan, Akdeniz ile Hazar De-

nizi arasındaki topraklarda yaşayan ve nüfusları yaklaşık olarak 25 milyon olan Kürtler, etnik kimliklerinin bastırılması için – özellikle Türkler tarafından – sarfedilen çabalara rağmen bin yılı aşkın bir süreden beridir kendi farklı kültürlerini ve dillerini korumuşlardır.

Kürtlerin kendi uzun tarihleri boyunca devletleşmeyi başaramamış olmaları kısmen coğrafyadan kaynaklanan bir sorundur; küçük köyler halinde acımasız bir coğrafyaya dağılan Kürtler, hiçbir zaman politik bir merkez geliştirememişlerdir. Ayrıca da büyük güçler tarafından bölünmüşlerdir: Osmanlılar ve Farslar tarafından neredeyse 500 yıl boyunca ve Birinci Dünya Savaşından sonra da galip Müttefikler tarafından bölünmüşlerdir.

Saddam Hüseyin'in iktidarda olduğu dönemde Irak Kürtleri korkunç acılar çektiler. Uluslar arası planda insan hakları izleme grubu olan Human Rights Watch'a göre, Irak hükümeti 1977 ile 1987 yılları arasında sistematik bir şekilde 4000 ile 5000 arasında Kürt köyünü tahrip etti. Ardından, Saddam güçleri 1980'li yılların sonlarına doğru gerçekleştirdikleri bir dizi saldırıda 100.000'i aşkın Kürdü katletti.

* The Star-Ledger and Newark yazarlarından

Tıpkı Türkiye gibi, hem İran hem de Suriye, kendi Kürt azınlıkları

için bir örnek teşkil edeceği korkusuyla, Kuzey Irak'ın resmen

bölgeye herhangi bir asker gönderdiğini yalanladı. Bu olay kuzeydeki mevcut gerilimin tipik bir örneğidir ve özellikle de, eğer Irak'ta federal bir çözüm bulunursa kötü şeyler olacağını işaretidir.

Tıpkı Türkiye gibi, hem İran hem de Suriye, kendi Kürt azınlıkları için bir örnek teşkil edeceği korkusuyla, Kuzey Irak'ın resmen özerklik kazanması olasılığı hakkında kaygılanmaktadır. Bölgesel uzmanlar bu her üç ülkenin Irak Kürtleri bağlamında uzun vadeli bir müdahale politikasına geri dönme eğilimine girebileceklerine inanıyor.

McDowall böyle bir eğilimin özellikle de, bölgedeki ABD askeri varlığını bir tehdit olarak gören İran ve Suriye için geçerli olduğuna inanıyor. 'Saddam iktidardan uzaklaştırılmadan önce, Irak rejimi İran tarafından kötü bir rejim olarak değerlendiriliyordu ancak iki ülke arasında 1980 ile 1988 yılları arasında yaşanan kanlı savaşa rağmen, İran bu rejimi tehlikeli bir rejim olarak görmüyordu; ne de olsa, Temmuz 1988 yılında imzalanan ateşkes, Irak'ın bir daha İran'a saldırmayı aklından geçirmeyeceğini açıkça ortaya koyuyordu. Oysa şimdi, Amerikalıların Irak'ta askeri üs kurmak istedikleri bir durumla karşı karşıyayız ve bu üslerin akla yatkın tek amacı İran ve Suriye'ye karşı kuruluyor olmalarıdır. İşte bu yüzden, İran'a birdenbire ve zorunlu olarak, Bağdat'ta kurulacak her türlü ABD yanlısı hükümeti baltalama nedeni verilmiş oldu ve ben, İranlıların böyle bir hükümeti sabote etmek için ellerinden gelen her şeyi yapacaklarından eminim.'

Türkiye, İran ve Suriye, kendilerinin bölgedeki stratejik çıkarlarını korumak için belalı Kürdistan bölgesini başlıca mâniavela olarak değerlendirmişlerdir. Geçmişte yaptıkları gibi, bu her üç ülke kendi amaçlarına ulaşabilmek için, şimdi Irak'taki etnik, dinsel mozaiği ve aşiretsel toplumu istismar etme eğilimine girebilir. Utrecht Üniversitesinden van Bru-

özerklik kazanması olasılığı hakkında kaygılanmaktadır. Bölgesel uzmanlar bu her üç ülkenin Irak Kürtleri bağlamında uzun vadeli bir müdahale politikasına geri dönme eğilimine girebileceklerine inanıyor.

inessen şöyle diyor; 'Iraklılar arasında Türklerin kendi yakınları var, İranlıların kendi yakınları var ve Suriye'nin kendi yakınları var. İranlıların Irak İslam Dev-

rimi Yüksek Konseyi var ve konsey Irak Şiiilerinden oluşuyor. Türkiye'nin Türkmen partilerinden biri [Irak Türkmen Cephesi] ile yakınlığı var ve ayrıca Türkiye bazı Kürt aşiret reislerini kendi temsilcileri olarak kullanabilir. Suriye uzunca bir süre [Irak'ta daha önce iktidarda olan] Baas Partisinde kendisine kulak veren muhalif hiziplere sahipti ve ayrıca bir Kürt partisi olan Kürdistan Yurtseverler Birliği üzerinde güçlü bir etkiye sahipti.'

Ancak Irak Kürdistanı'nın karşı karşıya olduğu tek tehlike dış müdahale değil. Baas rejiminin ki bu rejim Kürtlere yönelik en büyük tehditti- ortadan kalkması zaten gevşek olan aşiretler arası bağları daha da zayıflatarak, Barzani ile Talabani arasındaki geleneksel rekabeti yeniden alevlendirebilir, zira bu liderlerden her biri en etkili bölgesel lider olma gayreti içinde.

McDowall bu rekabetin, Bağdat'taki herhangi bir hükümetin işine yarayabileceğine ve bu hükümetin Kürdistan üzerinde yeniden denetim kurmak için bu rekabeti istismar edebileceğine inanıyor. 'KDP ve KYB ezelden beri rakip oldukları için, bence, onların arasında bu rekabetin hele de Saddam'ın onlar için arzettiği tehlikenin artık ortadan kalkmasıyla birlikte- Irak Kürdistanı'nın başlıca özelliği ve belki de bir Kürt federe devletinin Bağdat ile kuracağı ilişkinin başlıca özelliği haline gelmesi muhtemeldir.' 'Eğer Bağdat'ta iseniz ve eğer çok güçlü değilseniz, onların birbirlerinden nefret ettiklerini bildiğiniz için, Barzani'yi Talabani'ye karşı kullanmak için elinizden gelen her şeyi yaparsınız.

RFE/RL, 30 Nisan 2003

İngilizce'den çeviren: Cemal Atila

Ankara, kuzey Irak'ta ekonomik açıdan kendine yeterli olacak bir

Kürt varlığının kendi Kürt azınlığını etkilemesinden korkuyor. Van

Söylendiğine göre, ABD Devlet Başkanı George W. Bush, Irak'ın başlıca etnik gruplarından oluşacak bir federasyon önermesine rağmen, Washington'ın gelecekteki bir hükümet için herhangi bir angajmana girmediği anlaşılıyor. ABD tarafından Irak'ın sivil yöneticiliğine atanan emekli Gneral Jay Garner, kuzeye yaptığı ziyaretin dönüşünde 22 Nisan'da Bağdat'ta gazetecilere yaptığı açıklamada, Kürt liderlerin federalizmi bir seçenek olarak değerlendirdiklerini bile yalanladı.

'Son iki günü Sayın Talabani ve Sayın Barzani ile geçirdim ve onlar asla böyle bir kavram kullanmadı' diyen Garner şöyle devam etti; 'Her ikisi de, demokratik bir süreçten bahsetti, tüm Irak için bir mozaik olacak, tüm etnik grupları içerecek, tüm aşiretleri içerecek, kültürleri içerecek, dinleri içerecek, inançları içerecek bir demokrasiye sahip olacaklarından söz ettiler. Ama federalizmden bir kez bile söz etmediler.'

Bazı yorumcular bu açıklamayı, Kuzey Irak'taki azınlık gruplarının kaygılarını giderme girişimi olarak yorumladılar. Kürtlerin kendi mevcut de facto özerkliklerinin tanınması yönündeki talepleri üzerinde soğuk düş etkisi yapan bu açıklamadan sonra, Garner geçtiğimiz hafta, Kürtlerin kuzeyde kurdukları 12 yıllık yönetimi övdü ve bunun Irak için bir model olabileceğini belirtti. Gelen haberlere göre, Garner aynı zamanda kuzeydeki Kerkük şehrini bir 'Kürt şehri' olarak tanımladı.

Bu açıklamanın ardından Ankara'dan tepki gelmekte gecikmedi ve Ankara ABD'ye, Kerkük'ün Kürtlerin eline geçmeyeceği konusunda daha önce kendisine verildiği iddia edilen sözleri hatırlattı. Türkiye kuzey Irak'taki zengin hidrokarbon rezervlerinin Kürtlerin özerkliğini ayakta tutmasından korkmakta ve Kerkük ile bölgedeki diğer petrol zengini şehirlerin Bağdat'ın yönetimi altında kalması hususu üzerinde ısrar etmektedir.

Kürtler ile ilgili konularda uzman olan Martin van Bruinessen, Hollanda'daki Utrecht Üniversitesi Doğu Dilleri ve Kültürleri Enstitüsün'de ders vermektedir. Bruinessen, Garner'ın açıklamalarının, Bush yönetiminin Irak'ın geleceği hakkında açık bir vizyondan

Bruinessen, 'sınırım Amerika Birleşik Devletleri, bir anlamda cambaz ipi üzerinde ilerliyor. Sınırım Türkiye'den endişelendikleri kadar diğer etnik gruplardan endişelenmiyorlar. Türkiye Irak'taki her türlü federal düzenlemeye şiddetle karşı çıkmaktadır.

yoksun olduğunu ve Amerika Birleşik Devletleri'nin NATO üyesi Türkiye karşısındaki sıkıntısını gösterdiğini söylüyor.

Ankara, kuzey Irak'ta ekonomik açıdan kendine yeterli olacak bir Kürt varlığının kendi Kürt azınlığını etkilemesinden korkuyor. Van Bruinessen, 'sınırım Amerika Birleşik Devletleri, bir anlamda cambaz ipi üzerinde ilerliyor. Sınırım Türkiye'den endişelendikleri kadar diğer etnik gruplardan endişelenmiyorlar. Türkiye Irak'taki her türlü federal düzenlemeye şiddetle karşı çıkmaktadır. Türkler sık sık askeri müdahale tehdidinde bulundular çünkü Türkler, Irak'ın federal bir devlet olması halinde kendi hayati çıkarlarının tehlikeye gireceğini düşünüyor. Bu yüzden sınırım, Amerikalılar Türkiye'ye kaygılanmamasını söylüyorlar ve aynı zamanda - Garner'in kısa bir süre önce yaptığı gibi- Kerkük'ün bir Kürt şehri olduğunu söyleyerek de Kürtleri memnun etmeye çalışıyorlar.'

Bağdat'ın koalisyon güçlerinin eline geçmesinden kısa bir süre sonra, Kerkük neredeyse en ufak bir çatışma olmaksızın Kürt Peşmergelerine teslim oldu. Ardından Kürtler 1970'li yıllarda Saddam'ın zorunlu 'Araplaştırma' politikası çerçevesinde şehre getirilmiş olan yerleşimcileri şehirden çıkarmaya başladılar. Geride en az 20 ölü ve 200 yaralı bırakan toplumlar arası çatışmalar patlak verdi.

Kuzeydoğu'daki Musul şehri ile İran sınırı yakınındaki Hanekin (Xaneqin) şehirden de huzursuzluk haberleri geliyordu. Irak Kürtleri, tıpkı Kerkük gibi, petrol zengini bu her iki şehir üzerinde de hak iddia etmektedir. Etnik gruplar arası gerginliği yatıştırma çabası çerçevesinde, binlerce Amerikan askeri, Kürt milisleri silahsızlandırmak üzere Kerkük ve Musul'a sevk edildi.

Ankara'nın, Kuzey Irak'taki hacimli Türkmen azınlığın Kürtlerden korunması ve barış gücü olarak görev yapma kisvesi altında askeri bir müdahalede bulunabilmek için bölgede etnik huzursuzluk yaratmaya çalıştığından şüpheleniliyor. Kısa bir süre önce gelen haberlere göre, ABD askerleri, Kerkük'e giden bir yardım konvoyunda saklanmış silahlara refakat eden sivil giyimli Türk askerlerini yakaladı. Ankara

Kürtler İçin Dönüm Noktası: Ama Ufukta Yeni Sorunlar Var

Jean-Christophe
Peuch*

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Irak'ta bir merkezi otorite türevi kurmaya çalıştığı bu günlerde, çeşitli etnik, aşiretsel, sosyal ve dini gruplar, gelecekteki Irak hükümetinde temsil edilmek için birbirleri ile yarış halindedir.

Güneyden Şii din adamları, orta bölgelerden Sunni Araplar, kuzeydeki dağlık bölgelerden Kürtler, aşiret liderleri ve sürgündeki politikacılar Bağdat'ta, Saddam Hüseyin sonrası olası stratejileri tartışmak amacıyla ABD tarafından düzenlenen bir toplantıda bir araya geldiler.

İki hafta önce Nasiriye'de düzenlenen toplantıda olduğu gibi, Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ile Mesut Barzani liderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi de Bağdat'ta temsil edildi, ancak bu temsil parti liderleri düzeyinde olmadı. Bu iki Kürt grubu 1991 yılındaki Körfez Savaşı'ndan beri fiilen Kuzey Irak'ı yönetmektedir. Gelen haberlere göre, hem Barzani hem de Talabani her iki toplantıyı, kendi katılımlarına değecek kadar belirleyici olmayan profili düşük forumlar olarak değerlendirmiş.

Geçtiğimiz yüz yılın önemli bir kısmı boyunca kültürel ve siyasal hakları için mücadele etmiş olan ve Irak'taki en büyük askeri gücü temsil eden Kürtler kritik bir dönemden geçiyor.

Kürt milliyetçiliği üzerine çalışan İngiliz tarihçi David McDowall, nüfusları 4 ile 6 mil-

yon arasında değişen -ve ABD öncülüğündeki savaşı desteklemiş olan- Irak Kürtlerinin, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından beri, kendi onlarca yıllık self-determinasyon hayallerini hayata geçirmek üzere, ilk defa en iyi koluma geldiklerine inanıyor.

'[Mevcut durum değerlendirilirken] unutulmaması gereken en önemli şey, Irak Kürtlerinin 1918 yılından beri ilk defa, Mezopotamya ile kurmak istedikleri ilişki tarzı bakımından en büyük imkânı elde ettikleri olgusudur' diyor McDowall sözlerini şöyle sürdürüyor; 'Şu anda Bağdat'ta herhangi bir rejim yok ve bir rejim ortaya çıktığında ise, bu çok zayıf bir rejim olacak ve Kürtler için başlıca endişe kaynağı Türkiye olacaktır.'

Kürtler, Saddam rejiminin enkazından federal bir devletin doğması isteklerini hiçbir şekilde saklamıyorlar; ve bu senaryonun Irak'taki Şii Müslüman çoğunluktan belli bir destek alması olası görünüyor. Şiiiler, Osmanlı yönetiminin sona ermesinden bu yana, Sunni Arapların boyunduruğu altında yaşamış olmaktan yankınıyorlar.

* Gazeteci

Bizim federal vizyonumuzun temeli, Irak Kürdistanı'nın federal

sistemin bir parçası olmasıdır; Irak'ın geri kalan kısımları ve Arap-

Soru: Bundan daha öteye gidebiliyor musunuz? Eğer siz bir devlet başkanı olarak işbaşında olsaydınız, Irak'ı nereye götürmek isterdiniz?

Barzani: Şurası çok açık. Eski yönetim biçimine hiçbir şekilde geri gidemeyiz. Irak, Saddam döneminde ve hatta daha öncesinde olduğu gibi, asla güçlü bir adam tarafından yönetilmemelidir. Irak halkının, anlaşmayla birlikte yaşamaya ve var olmaya karar verdiği federal bir sistemin olması gerekiyor.

Bizim federal vizyonumuzun temeli, Irak Kürdistanı'nın federal sistemin bir parçası olmasıdır; Irak'ın geri kalan kısımları ve Araplar ise başka bir parça ya da iki parça olabilir. Bu onların kendi tercihine bağlı olacaktır. Irak'ın iki temel halktan oluşan bir ülke olması gerekiyor; bu iki temel halk, tüm hakları yasalar ve anayasa tarafından korunması gereken Araplar ve Kürtler'dir.

Buna ek olarak, hangi bölgede yaşıyor olurlarsa olsunlar, diğer milliyetlerin -Türkmenler, Asuriler, ve diğerleri- hakları da yasalarla açıkça güvence altına alınmalıdır. Ancak bunlar sağlandığı zaman sağlam ve güvenli bir Irak'tan söz edilebilir.

Bu yüzden bizler, gerçekten de federalizm olmanızın Irak'ın kendisi ile barış içinde olamayacağına inanıyoruz.

Soru: Sizin ve Irak liderleri için tarihi bir dönem söz konusu. Bu dönem boyunca babanız sık sık düğündüğünüz oldu mu? Bana babanızdan söz edin.

Barzani: Doğrudur, böylesi tarihi dönemlerde ne-ler olabileceğini düşünmeden edemezsiniz. Ancak şurası açık ki, bizim mücadelemiz, elbette Kürt halkının Irak'taki mücadelesi ve bugünkü kazanımlarımız, babamın temelini attığı, son derece cesurca yönettiği ve gidişatı bakımından temiz olan mücadeleye çok şey borçludur. Bugün de var olmaya devam eden en büyük başarılarımızdan biri, babamın, terörizme bulaşmama doğrultusundaki öğretisiydi.

Babamın talimatlarından hareketle, bunu düşünme aşamasına bile gelmediğimizi ve bugün, geride bıraktığımız mücadelemizde temiz bir sicile sahip olmanın ürünlerini topladığımızı söylemekten onur duyuyorum.

lar ise başka bir parça ya da iki parça olabilir. Bu onların kendi tercihine bağlı olacaktır. Irak'ın iki temel halktan oluşan bir ülke olması gerekiyor; bu iki temel halk, tüm hakları yasalar ve anayasa tarafından korunması gereken Araplar ve Kürtler'dir.

Babamdan öğrendiğimiz ve hep aklımızda tuttuğumuz bir başka şey de, mücadelemizin hiçbir zaman iki ulus, yani Kürtler ile Araplar arasındaki bir

mücadeleye dönüşmesine izin vermemekti.

Bizler bir halk olarak, Araplara karşı değil, her zaman merkezi hükümete karşı mücadele ettik. Ve işte bu yüzden, burada bulunduğumuz şu son birkaç gün içinde, çeşitli Arap aşiretlerinden ve diğer kesimlerden onlarca heyet tarafından ziyaret edildik ve bunların tümü de aynı noktayı vurguluyor: rahmetli Barzani böylesine dürüst ve onurlu bir duruş sergilemiştir; bu mücadele Araplarla Kürtler arasındaki bir mesele olmamıştır.

Soru: Politikayı bir yana bıraktığımızda, babanız nasıl biriydi? Nelere ilgi duyardı? Spor, dağları sever miydi? Babanız hakkında ne tür çocukluk anılarınız var?

Barzani: Babam dağ yürüyüşlerini severdi. Dağ yürüyüşlerinde hoşça vakit geçirirdi. Dağlarda ava çıkmak da onun gözde uğraşlarından biriydi... Ama aslında avcılığı daha çok gençlik günlerinde yapıyordu, yaşlandığında bıraktı. Ben babamla çok fazla yürüdüm ama asla ava çıkmadım.

Soru: Doğum gününüz ne zaman?

Barzani: 16 Ağustos 1946. Ve bu aynı zamanda KDP'nin kurulduğu gündür. Ben aynı gün doğmuşum.

Ben Mehabad'da [İran] doğdum; burası ilk ve tek Kürt cumhuriyetinin başkentiydi.

Soru: Kürdistan yalnızca Irak'ta değil ama aynı zamanda bölgede de bir reform motoru olacak mıdır?

Barzani: Biz söz konusu olduğumuzda, bölgenin herhangi bir yerinde gerçekleşecek herhangi bir demokratik sürecin kendi halkımızın yararına ve çıkarına olacağına inanıyoruz. İşte bu yüzden, bölgede demokratik süreçlerin ve değişimlerin başlaması doğrultusundaki tüm adımları, girişimleri ve çabaları büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz.

Stars and Stripes, 18 Mayıs 2003
İngilizce'den çeviren: Cemal Atilla

Amerikan ordusu, bence bir soykırım olan "Araplaştırma" programını tersine çevirmemizi engelliyor. Bu programı tersine çevirmek

keye attıkları için onlara şahsen teşekkür etmek isterim. Ve ayrıca tüm kalbimle onlara esenlik ve güvenlik diliyor, en kısa zamanda tekrar sevdiklerine kavuşmalarını ümit ediyorum.

Ayrıca bizim kuzeydeki orduda peş olarak bilinen peşmerge güçlerimizin de kuzey cephesinde sizin askerlerinizle omuz omuza çarpıştıklarını, birçok kayıp ve büyük fedakârlık pahasına, durup dinlenmeksizin çalıştıklarını ve Irak'ın özgürleştirilmesinin başlıca oyuncularından olduklarını bu vesileyle belirtmek isterim. Biz diğer herhangi bir siyasi grup gibi olup bitenlere seyirci kalmadık. Hareket halindeydik ve koalisyonun en güçlü müttefikiydik.

Soru: ABD askerleri Irak'ta ne kadar kalmalı?

Barzani: Gerekli olduğu kadar.

Soru: ABD güçlerinin Irak'ta uzun vadeli askeri üsler kurmalarını destekliyor musunuz?

Barzani: Amerika ve Amerikan ordusu ile ilişki elbette stratejik bir ilişkidir. Daha fazla ayrıntı verebilecek durumda değilim... Sizin gerekli olduğu kadar buralarda olmanızı istediğimizi söylemeliyim. Ve en önemlisi de, bu ilişki yapısı itibariyle dostça bir ilişki olmalıdır.

Soru: Amerika Birleşik Devletleri neleri doğru yapıyor? Neleri yanlış yapıyor?

Barzani: Açıkçası en önemli şey rejimin yıkılması, rejimin düşürülmesiydi. Ama elbette, bu durumun şu anda mevcut olan bir güvenlik ve istikrar boşluğuna yol açmış olması tehlikesi söz konusudur. Ve bu tehlike ulaştığımız büyük ve muhteşem zaferi gölgelemiştir.

Olumsuz bir değerlendirmede bulunmam gerekirse; yıllardır "Araplaştırma" programına maruz kaldığımız, daha önceki rejimin Kürt aileleri zorla göçertip onların yerine Arapları yerleştirdiği Kürdistan'da, bu aynı insanlar şimdi de ABD ordusu tarafından korunmaktadır.

Amerikan ordusu, bence bir soykırım olan "Araplaştırma" programını tersine çevirmemizi engelliyor. Bu programı tersine çevirmek yerine, onlar esasen Arapları koruyorlar ve yerlerinden yurtlarını-

dan göçmüş birçok insanın evlerine geri dönmesini engelliyorlar.

Soru: Kerkük'teki 173. Hava İndirme Tuğayı komutanı Albay Bill Mayville ve diğer ABD liderleri bu konuda sabırlı olunmasını istedi, zira birçok kayıt tahrip edilmiş durumda.

Barzani: Bu Kerkük için doğru olabilir, ancak Kerkük yakınlarında yüzde 100 Kürt olan pek çok köy vardı ve bu köyler zorla boşaltıldı.

Rejim yıkıldığında, bu köylerde yaşayan Araplar kendi isteğiyle toparlanıp kendi evlerine gittiler. Sonra da Kürt aileleri kendi yerleşim yerlerine geri döndüler.

Şu anda karşı karşıya olduğumuz durum şu; Amerikan güçleri şu anda geri gelip bu Kürtleri zorla dışarı atıyor bu aynı köylere yine Arapları yerleştiriyor.

Eğer bu durum böyle devam ederse, Amerikalılar Kürtlerin dostluğunu kaybedecektir.

Kürtler hiçbir şey karşısında Araplaştırma programı karşısında olduğu kadar duyarlı olmamışlardır.

Soru: Meşhur "Büyük Çadır toplantısı" ne zaman gerçekleşecek?

Barzani: Bu toplantıyı bu ayın sonuna yetiştirmeye çalışıyoruz, ancak bunu garanti edemiyoruz. Haziran ayının ilk haftasına da kalabilir.

Soru: Peki hedef ne?

Barzani: Bu, geçici bir hükümet oluşturacak ya da atayacak geçici bir ulusal meclis olacak... Burada iki organ kurulacak. Bunlardan birincisi ulusal meclis olacak ve geçici bir yasama organı olacak, ardından da geçici hükümet gelecek ve bu da idari organ olarak hareket edecek.

Soru: Geçici hükümet ne kadar sürecek, iki yıl?

Barzani: Gerçekten size kesin bir zaman çerçevesi veremem. Karşı karşıya olduğumuz sorunlar ve konular dikkate alındığında, her şeyi 12 ay içinde başarağımızdan kuşkulaniyorum.

Soru: Sizin Irak vizyonunuz nedir?

Barzani: "Demokratik, parlamenter ve federal bir Irak" olmalıdır diyorum.

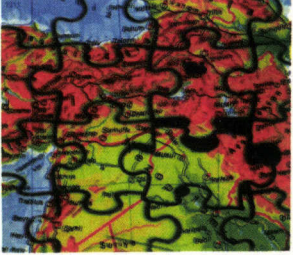
www.arsivakurdi.org

S İ C İ L

Serbestî
Aylık Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 1 • Nisan 1998 • 2.5 Milyon TL

MİSAK-I MİLLÎ ve KÜRTLER

Ahmet Alim • Fikret Baskaya • Kerem Düzgören • İbrahim Güçlü • Ahmet Zeki Okcuoğlu

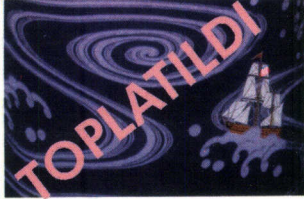
Devletbiz Ulular Gidon Gotlibö
Amerika'daki Kürt Anlaşması Alan Makovsky
Modern "Ulus-Devlet" in Paradoksu: Ben ve "Öteki" Osman Tunç
"Hepimiz" İsmek "Biz", "Ötekiler" ve "Diğerleri" Doğu Ergil

Kalkasya'da Ermenilerin Kürt Soykırımı Mehmed R. İzady

Serbestî
Aylık Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 2 • Ocak 1999 • 2.500.000.-TL

QUO VADİS ÖCALAN?

• Derya Beyir-Fatma Karakoc • Jutta Hermans • Ahmet Alim
• Yeşar Karadöğen • Kerem Düzgören • Ahmet Zeki Okcuoğlu
• Osman Ayar • İbrahim Güçlü • S. Çiftçiyörük
• John Tirman • Onik Kirkorıyan

Ya Kürtler? Washington Post
Kürtler/Yıkımdılar The Economist
Türk-Rus Dış Siyaseti: Kürt Meselesi ve Çözümü Robert Olson
Türkiye-İsrail-Suriye İlişkileri ve Ortadoğu Çekişmeleri Alain Ghesh
Uzak Geçmiş ve Uzak Gelecek de bakmak! Behar Ünal Düzgören
Sahabettin Bulut • Esra Keleş • Mahir Kızılay • Ferihan Yazıcı • Abdulkah Çelebi
• Ali Arayıcı • Osman Tunç • Mustafa Aydın

Kürt ve Kürdistan Süleyman Hazif

Serbestî
Aylık Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 3 • Şubat 1999 • 2.500.000.-TL

GÜNEY KÜRDİSTAN

• Celal Talabani • İrfan Güler • Yeşar Karadöğen • S. Xudo Muhayyi
• Halkewi Hekim • Michael M. Gunter • Amberio Zaman

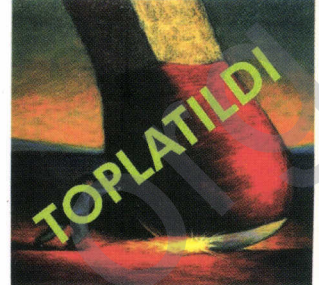
Türkiye'nin Kürt Sorunu: Kritik Noktalar ve Karşınlanma Yolları J. Barkay, Graham E. Fuller
Kürt Sorununda "Yeni Anzaman" Seray ve Gençler Akademi
Bir Güney Aralık Hareketi DEMOS Akademi Okuğu

Seyh Said ve Arkadaşlarının İdam Sahnesi Doğan

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 4 • Mart-Nisan-Mayı 1999 • 3.500.000.-TL

ÖCALAN VAKASI

• Ahmet Zeki Okcuoğlu • Mehmet Erbas
• Kendal Nezan • Danielle Mitterand • Matthew Hand
• Michael Howard • Josef Jaffe • Osman Aydın • Ali-Majalla

Kürtlerin Demografik Değişimi ve Siyaset-Politik Etkileri Mehmet R. İzady
Kürt Nüfusu, "Santli Bomba" / Saif İnan
Sihahıma Gülgöster: Türk Dış Politikası ve Kürt Sorunu Hani J. Barkay
Kürdistan Tahahülât Süzme Zeynep
• Bâker Fatah • Dilad Barzan • Ö. Özmen • Süleyman Hazif
• Harufiye H.B. • Helmut von Holst • Patrick Cochburn

Bir Cinayet Anatomisi

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 5 • Ağustos-Eylül 1999 • 3.500.000.-TL

İMRALI SÜRECI

• Ahmet Zeki Okcuoğlu • Cemil Gündoğdu • Mehmet Kiliç
• Azad Ö. Özmen • Fahim İpek • Andreas Bura
• Justus Leicht • Peter Schwarz • Martin von Bruhlstein

Dünyanın Diğer Light Kürtleri, Kürtesiz 2. Abdin Kızılayrak
Kürt Hareketinin Arap Dünyası İlişkileri Mesud Barzani
Kasava Barış Anlaşması Noam Chomsky
Humanizm ve Çifte Standartlık Michelle A. Ciarracca
Kürtler ve Adalat Christopher De Ballaque

Kerkük'te Yaşayan Etnik Tembellik Kerkük'te Yaşayan Etnik Tembellik

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 6 • Ekim-Kasım-Aralık 1999 • 5.000.000.-TL

BASKI'NIN SİLAHLANDIRILMASI

Türkiye'nin Silah Raporu

• Tomar Gabelnick • William D. Hartung
• Jennifer Washburn • Michelle Ciarracca

Kürt Partilerinden Demokratik Camburçat Partisi'ne: Bir Analiz
Ahmet Zeki Okcuoğlu
Yeni Bir Paradigma İhtiyacı Cemil Gündoğdu
Özden'in Müessesesi: Yeşar Karadöğen
Demokratik Olmak, Ask Olmak! Akademi Okuğu
Güney Kürdistan Mesud Barzani / Celal Talabani

Bir Taraf Bir Kutlama / İzzet Hamid

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 7 • Bahar-Yaz 2000 • 5.000.000.-TL

"Muhayyel"den Gerçeğe... KÜRDİSTAN

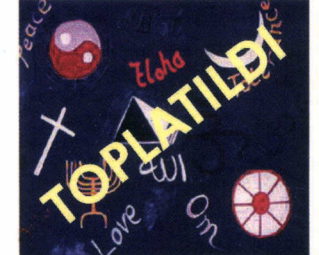

Parçalanmış Kimlik ve Parçalanmış Siyaset Abbas Yalçın
Bereceler ve Su Altında Kalan Kürt Tarihini ve
Sanatsal Mirası Mehmed R. İzady
Türkiye'de Kürt Kükülleri: Demografik Bir Çalışma Seray Matlı
Ulusal Sorunun Şekillenmesi ve Türkiye Etnik
ve Ulusal Anıtları Ali Arayıcı
Hosayn Yıldız • Yeşar Karadöğen • Ö. Özmen • Ahmet Zeki Okcuoğlu

Tarihine Bir Yaprak Baharında I. Hakkı Bay

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 8 • Güz 2002 • 5.000.000.-TL

KÜRDİSTAN PERSPEKTİFİ

"Tarihî Kasanmalarımız Karşıya" Nijmün Barzani
Güney Kürdistan'da Pın Tükürüm'in Sanat İhtilafı Ahmet Zeki Okcuoğlu
Saidizm ve Kürtlerin İnkasız Diyaloğuna Çıkması Dr. Kamal Mirvaldi
Kürt Devleti Türkiye'nin Çökürüne Aykırı mıdır? Hosayn Yıldız
"Bağdat'ın Büyük İnkası Zamanı Yok" Celal Talabani
Kürtleri Kutlamak Çerçevir Sahin Bekir Sövaldi

Milletçilik ve Kürt Tarih Yazımı Prof. Dr. Abbas Yalçın
KDP'nin Sandığı Kürdistan Anayasa Taslağı

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 9 • Özel Sayı, Ekim-2002 • 5.000.000.-TL

ABD-AB ve KÜRTLER

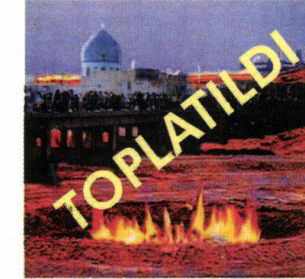

• Abdülmalik Fırat • Ahmet Türk • Feridun Yazıcı
• Hoşim Haşimi • İbrahim Aksoy
• Mehmet Emin Sever • Naci Kutlay • Osman Özyelik
• Şerafettin Elçi • Ümit Fırat • Veysi Zeydanhoğlu
• Ahmet Zeki Okcuoğlu • Hosayn Yıldız • Ruşen Arslan
• Bayram Ayaz • Nuri Talabani • Feridun Hilmi
• David Parliumutter

Demokratik Bir Kürdistan'a Yönelik Adımlar

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 10 • Aralık 2002 • 5.000.000.-TL

KERKÜK

Türkiye'nin Irak Kürdistanı'ndaki Geleceği Algılamak Tazim Dr. Homit Barzani
Stenik'in Sokak ve Kerkük'te Dr. Mehmed R. İzady
Kendi Ülkelerinde Müessesesi Çerçevir Maggie Zengher
Kerkük'te Yaşayan Mesud Barzani
Kerkük: Tarih, Tarihçesi ve Sorunları Dr. Hüseyin Tahiri
Rakamlarla Kerkük'te Tehcir ve Araplaşma Kerkük Sorununa Grubu
Mesajında Bile Arap Bulunmayan Kerkük: Kerkük Müstakim Yücel
• • •
Kürt Halkının İnkasız Birleşme Dileği Tarihçesi Hosayn Yıldız
Sığın Adanların Tarihçesi İbrahim Aksoy
3 Kasım Seçimleri Z. Abdin Kızılayrak

Bir Raporun Hikayesi

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 11 • Ocak 2003 • 5.000.000.-TL

KÜRT DENKLEMİ

Irak Muhafelisi Londra Konferansına Siyasi Açıklama
Kürtlerin Büyük Karar Açılır Sella Düzgören
Kürtler Kendi Ülkelerini Yaratmaya Davet Etmelidir Peter W. Galbraith
Irak'ta Kürt Denklemi: Yeter Tarih, Geleceğe Bütün Bakimler Carole A. O'Leary
Kerkük Bölgesinde Kürtlerin ve Bağdamların Yerleşimini Etkilemiş Nuri Talabani
• • •

Prof. Yalçın Kağıçlı'nın Soruları: Soruların Hosayn Yıldız
Kerem Muhayyi ve Edward Said'in "Irak Halkındaki Yarılgı" Jeff Klein
Anayasa Vatançlığı Açısından Kürt Sorunu Ruşen Arslan
Anayasa Etkileri Değerlendirme İbrahim Aksoy
Dr. İsmail Beşikçi Sessizliğini Bozdu

Serbestî
Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 12 • Şubat-Mart 2003 • 5.000.000.-TL

KÜRT MODELİ

• Abdulleh Kiran • Bayram Ayaz
• Bedirhan Epekdemir • Feridun Hilmi
• Hosayn Yıldız • Halkewi Hekim • Mesud Barzani
• Necmettin Karim • Ömer Özmen • Ruşen Arslan
• Sedat Yurttaş • Ümit Fırat
• • •

• Adnan Hüseyin • Amy Isaacs • Charles R. Radin
• Jennifer Brooks • Joseph Farah • Hene Prusher
• Steve Rıza Totallı • William Safire
Beşikçi'den Mektup -II-